

Aprèn per al futur

ESTRATÈGIA ANDORRANA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT

Horitzó 2030

APRÈN PER AL FUTUR

ESTRATÈGIA ANDORRANA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT (EAEAS) HORITZÓ 2030

Aprovada pel Govern d'Andorra el 21 de setembre de 2022.

Redactors principals

Ministeri d'Afers Exteriors

Adrià Vergés Aleix

Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat

Marc Rossell Soler

Aina Sansó - Andorra Sostenible

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Iñaki Rubio Manzano

Marcel·la Armengol

Ministeri d'Administracions Públiques i Participació Ciutadana

Marc Pons Martell

Iolanda Perez Lopez

Fundació Andorra Recerca + Innovació

Montse Brugulat Ubach

PRESENTACIÓ

L'educació ambiental té un enorme potencial per transformar les estructures de la societat, perquè té la capacitat de construir noves maneres de mirar les coses i eines per poder canviar la societat. De la mateixa manera, es posa en relleu que l'educació ambiental no pot fer front tota sola al canvi, i que, per tant, es necessita teixir aliances amb els sectors socials i educatius, altres agents del canvi. Tal com deia la Carta de Belgrad, el paper de l'educació ambiental és transformar la relació dels humans amb el medi i amb si mateixos. El deure de l'educador ambiental és provocar aquesta transformació, i la finalitat de les accions hauria de ser que els participants prenguin consciència del potencial que tenen per generar canvis.

Cada vegada resulta més evident que la implementació d'educació, de formació, de sensibilització del públic, d'accés públic a la informació, de participació pública i cooperació internacional és fonamental per resoldre els reptes que presenta el canvi climàtic.¹

Des que es va definir el 1977 a la Conferència de Tbilisi organitzada pel PNUMA i la UNESCO, l'educació ambiental ha anat canviant en funció del coneixement que s'ha anat adquirint sobre els problemes del medi i tenint en compte els canvis en els models de desenvolupament econòmic i social. Es podria dir que la seva finalitat principal és la de capacitar per a l'acció responsable, individual i col·lectiva, per assolir el desenvolupament sostenible. Tot i que la font d'instrucció més habitual és a través de les institucions de l'ensenyament, les escoles no són les úniques fonts de coneixement. L'educació ambiental es veu afectada per múltiples fluxos informatius. El consum sostenible no només sorgeix d'una acumulació d'informació sobre qüestions ambientals, sinó també d'una infraestructura de suport i d'una estructura institucional.²

'*Aprèn per al futur*' és la primera Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (EAEAS), elaborada de forma participativa amb els sectors, els agents implicats i els joves; aprovada pel Govern d'Andorra per a l'horitzó 2030 i que s'alinea amb els objectius internacionals, pirinencs i nacionals.

¹ Integració de l'Acció per a l'Empoderament Climàtic en les Contribucions determinades a nivell nacional. Guia breu per als països. ©UNESCO 2020. <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Guide_Integrating%20ACE%20into%20NDCs_2.pdf>.

² Díaz Pont, J.; Anderson, A.; Hansen, A. *Educació ambiental i mitjans de comunicació. David contra Goliat?* Barcelona; Graó. 2002. (Monografies d'Educació Ambiental)

APRÈN PER AL FUTUR

ESTRATÈGIA ANDORRANA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT

HORITZÓ 2030

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	1
ÍNDEX	2
INTRODUCCIÓ I DIAGNOSI	5
L'estructura d'educació ambiental per a la sostenibilitat	6
❖ Sistema educatiu.....	6
❖ Andorra Sostenible	9
❖ Andorra Recerca + Innovació	11
Una estratègia participativa	13
Una estratègia amb objectius conjunts per al Pirineu	17
Marc de treball de l'Estratègia	17
L'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni.....	17
LÍNIES, OBJECTIUS I ACCIONS DE L'ESTRATÈGIA	22
LÍNIA ESTRATÈGICA 1. AFAVORIR LA GESTIÓ SOSTENIBLE DELS PIRINEUS REFORÇANT LES DINÀMIQUES DE COORDINACIÓ, PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ I RECONNEXIÓ AMB EL MÓN RURAL (HABITANTS, VISITANTS) I LA NATURA	22
OBJECTIU 1.1. Establir i/o reforçar les dinàmiques de coordinació intraterritorials i interterritorials relatives a l'educació ambiental i al territori dels Pirineus i integrar l'educació ambiental al centre de les polítiques públiques per a la gestió sostenible dels patrimonis.....	23
OBJECTIU 1.2. Desenvolupar dinàmiques de democràcia participativa per incloure la població local en la presa de decisions relacionades amb la gestió sostenible..	25
OBJECTIU 1.3. Donar suport a la reconnexió entre el medi rural i la natura.....	29
OBJECTIU 1.4. Dissenyar un conjunt de dispositius dirigits al públic visitant per donar a conèixer el patrimoni pirinenc i la seva gestió sostenible.....	32
LÍNIA ESTRATÈGICA 2. PROMOURE ACCIONS DE SENSIBILITZACIÓ I DE FORMACIÓ PER ALS CÀRRECS ELECTES, ELS TÈCNICS TERRITORIALS I ELS SOCIOPROFESSIONALS DELS PIRINEUS ENTORN DELS VALORS MEDIAMBIENTALS,	

LA BIODIVERSITAT I EL VINCLE ENTRE LA SALUT I EL MEDI AMBIENT, I DONAR SUPORT AL SECTOR TURÍSTIC EN LA DIVERSIFICACIÓ DE L'OFERTA.....	37
OBJECTIU 2.1. Desenvolupar accions de formació per als socioprofessionals, els tècnics territorials i els càrrecs electes amb la finalitat de millorar la comprensió del nostre entorn, el potencial del medi natural i els impactes de les activitats sobre la biodiversitat.	37
OBJECTIU 2.2. Desenvolupar iniciatives i propostes dirigides a les entitats i administracions locals responsables de la planificació turística del territori i al sector turístic, acompanyar la diversificació turística del massís i fomentar la responsabilitat socioambiental dotant-los de recursos per a la seva inclusió en les polítiques i serveis turístics.	39
LÍNIA ESTRATÈGICA 3. FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ DELS RESPONSABLES POLÍTICS I DE LA SOCIETAT EN L'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC I LA MITIGACIÓ DELS SEUS EFECTES	42
OBJECTIU 3.1. Capacitar i sensibilitzar la població per suscitar canvis relatius als reptes del canvi climàtic.....	44
OBJECTIU 3.2. Donar suport i orientar el sector productiu cap a sistemes productius que respectin el medi ambient i limitin el canvi climàtic.	48
OBJECTIU 3.3. Proposar i donar suport a la creació i implementació d'estratègies i polítiques efectives i realistes enfront de l'emergència climàtica.	51
OBJECTIU 3.4. Capacitar els professionals de l'educació ambiental en tots els àmbits del canvi climàtic.....	52
LÍNIA ESTRATÈGICA 4. DESTACAR L'IMPACTE POSITIU DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE DELS PIRINEUS.....	54
OBJECTIU 4.1. Desenvolupar programes d'avaluació i investigació que permetin conèixer l'impacte real de l'educació ambiental sobre la sostenibilitat.	55
OBJECTIU 4.2. Estructurar i enfortir la figura de les persones que treballen en l'educació ambiental al Pirineu.....	56
LÍNIA ESTRATÈGICA 5. COMUNICAR I COMPARTIR EL CONEIXEMENT.....	58
OBJECTIU 5.1. Establir xarxes (i aprofundir en les ja existents) per seleccionar la informació útil al professional de l'educació ambiental, compartir-la entre el propi sector i obrir vies permanents de comunicació amb el sector científic.....	60
OBJECTIU 5.2. Divulgar el coneixement des de criteris de sostenibilitat i adaptant els missatges ambientals a cada un dels canals de comunicació utilitzats i públics destinataris.....	61
OBJECTIU 5.3. Obrir nous espais innovadors de participació i diàleg entre els diferents sectors socials i intervenir per assolir mesures que millorin ambientalment la societat.....	64

DEFINICIÓ DE LES NOVES ACCIONS A DESENVOLUPAR	66
ACCIÓ 1. PATIS VERDS I SALUDABLES	66
ACCIÓ 2. FENT CAMÍ DE L'ESCOLA A LA NATURA!	67
ACCIÓ 3. EL MATERIAL ESCOLAR.. SOSTENIBILITAT DINS I FORA DE L'ESCOLA	68
ACCIÓ 4. LA SOSTENIBILITAT COM A EIX TRANSVERSAL A L'ESCOLA	70
ACCIÓ 5. PASSAR A L'ACCIÓ: ELS JOVES ENFRONT DE LA CRISI CLIMÀTICA	71
ACCIÓ 6. PROGRAMES DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL I INTERGENERACIONAL	73
ACCIÓ 7. LA CREACIÓ D'UN PORTAL D'EDUCACIÓ AMBIENTAL	75
ACCIÓ 8. FOMENTAR I ENFORTIR LA COMUNICACIÓ I LA DIVULGACIÓ	77
ACCIÓ 9. POSEM NOTA A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER LA SOSTENIBILITAT	78
SEGUIMENT I REVISIÓ DE L'ESTRATÈGIA.....	80
COMPENDI I NOVES ACCIONS - HORIZÓ 2030.....	81
ANNEX 1 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU A LA CIUTADANIA.....	81
ANNEX 2 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU A LA POBLACIÓ ESCOLAR.....	81
ANNEX 3 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU ALS SECTORS I AGENTS IMPLICATS.....	81

INTRODUCCIÓ I DIAGNOSI

L'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (EAEAS) representa el primer pas d'Andorra per a l'assoliment d'una estratègia d'educació global per al desenvolupament sostenible. Aquest concepte que regeix l'acció de grans organitzacions internacionals com la UNESCO és l'instrument per garantir que totes les persones, sigui quina sigui la seva edat, tinguin a disposició ensenyament, eines i valors per poder fer front als reptes actuals. Permet que qualsevol persona pugui prendre decisions i establir accions col·lectives o individuals que tindran un impacte positiu per al desenvolupament global. D'aquesta manera, l'Educació per al Desenvolupament Sostenible esdevé la volta de canó de l'educació al llarg de la vida.

L'EAEAS cerca definir temes estratègics, àmbits i instruments de treball entorn de l'educació ambiental per a la sostenibilitat. Es tracta de concretar un pla d'acció que tingui en compte les realitats i necessitats del territori. Un pla d'acció viu i adaptable al transcurs del temps que permeti donar resposta a les demandes de diferents sectors de la població i posar en valor la professionalització i la tasca de l'educació ambiental per valoritzar el patrimoni en tots els seus àmbits.

En el seu objectiu estratègic 4, l'Estratègia Nacional de la Biodiversitat (ENBA)³ aprovada el 2016 pel Govern d'Andorra, exposa que "l'educació i la sensibilització ambiental" són "eines fonamentals en la valoració i la conservació de la biodiversitat, tant a escala local com global". Així mateix, indica que "la ciutadania ha de poder disposar d'informació i coneixement que li permetin entendre la importància i el valor de la biodiversitat com a bé comú i la necessitat del compromís personal i col·lectiu amb la seva conservació". Seguint aquest objectiu, cal destacar que dins de les fites d'Aichi, el Pla Estratègic per a la Conservació de la Biodiversitat⁴, ja remarca que "les persones han de ser conscients del valor de la biodiversitat i de les mesures que poden fer per conservar-la i utilitzar-la de manera sostenible".

L'elaboració de l'EAEAS es va començar a constituir amb la creació d'un grup de treball col·laborador que ha englobat persones d'àmbits diferents, però confluents en aspectes comuns de cada àmbit: l'educació ambiental, la sostenibilitat, el medi ambient i els processos participatius per a la ciutadania. Així, hi ha tingut presència el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, el Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior, el Ministeri d'Afers Exteriors, el Ministeri d'Administracions Públiques i Participació Ciutadana, Andorra Sostenible i la Fundació Andorra Recerca + Innovació.

³ Estratègia Nacional de la Biodiversitat d'Andorra (ENBA) <<https://www.mediambient.ad/biodiversitat>>.

⁴ Pla Estratègic per a la Diversitat Biològica 2011-2020 i les Fites d'Aichi per a la Diversitat Biològica <<https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-10/cop-10-dec-02-es.pdf>>.

L'estructura d'educació ambiental per a la sostenibilitat

L'educació ambiental aspira a desenvolupar en les persones actituds que li permetin raonar i decidir lliurement, tenint en compte les conseqüències de les seves decisions aquí i en altres llocs, en el present i en el futur. El seu objectiu és formar els actors del seu territori disposats a invertir en un model de societat just, solidari i basat en el desenvolupament sostenible. Participar en el desenvolupament de les valls pirinenques és reconèixer que depèn dels pensaments i els actes de cada ciutadà. Les nostres accions, ara reforçades pels efectes de la globalització, tenen conseqüències sobre les persones i els entorns situats en altres parts del massís o del món.

L'educació ambiental tendeix a fer prendre consciència que els territoris en els quals vivim formen part de conjunts més grans interconnectats. El massís dels Pirineus és un exemple de territori global coherent. La presa de consciència sobre un territori determinat pot transferir-se a un territori més gran o bé a un territori amb característiques diferents. Aquesta educació "local" esdevé una educació "global" que desenvolupa una consciència ciutadana de pertinença al món.

Tal com s'expressa en l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni, l'educador ambiental no es limita a ser un animador de la natura per a infants i joves. És un intermediari que mobilitza diversos àmbits amb públics molt variats. És un veritable actor en l'evolució de la nostra relació amb el territori i el medi natural. És un mediador en el sentit de mitjancer entre la societat civil i l'àmbit científic que assenyalava les conclusions i les urgències del demà.

L'educador ambiental dels Pirineus és a la vegada un formador extern a les escoles, un guia turístic amb els adults, un mediador científic amb els estudiants, un historiador del seu territori i rondallaire per a la gent gran. Explica la història del seu territori a través d'enfocaments educatius, interpretatius i formatius. També es dirigeix als socioprofessionals en el marc de la formació o en el context dels processos de decisió compartida. Ajuda el públic a descobrir el seu entorn de manera commovedora.

El suport educatiu de l'educació ambiental permet, entre d'altres:

- Descobrir
- Meravellar
- Aguditzar l'esperit crític
- Situar-se i prendre posició per poder actuar
- Actuar

❖ Sistema educatiu

L'estructura educativa d'Andorra es caracteritza per la coexistència de tres sistemes educatius: el sistema educatiu francès i l'espanyol, que van ser els primers a obrir

centres escolars al país, i el sistema educatiu andorrà, que integra l'Escola Andorrana que es va crear el mes de setembre del 1982 i el Centre de Formació Professional, considerats el sistema educatiu propi del país. També coexisteixen dos centres educatius privats, el Col·legi Àgora i el British College.

El **sistema educatiu andorrà** depèn directament del Govern d'Andorra, es basa en els drets, les llibertats i els principis que s'estableixen en la Constitució i en la Llei qualificada d'educació i segueix les orientacions europees en matèria educacional.

Les finalitats del sistema educatiu andorrà són:

- Promoure el desenvolupament cultural, intel·lectual, social, corporal i moral de les persones.
- Fomentar l'esperit universal crític i creatiu, així com els comportaments d'adaptabilitat i autonomia.
- Desenvolupar la integració i la participació social i cívica.
- Formar en el respecte de la diversitat i dels drets i les llibertats fonamentals, en l'exercici de la tolerància dins dels principis democràtics de convivència i pluralisme.
- Impulsar l'adquisició d'hàbits intel·lectuals i de tècniques de treball.
- Assegurar l'ús de la llengua catalana en els diferents àmbits de comunicació per mitjà del coneixement de la seva diversitat de registres i nivells d'ús.
- Promoure el coneixement de diverses llengües per tal d'afavorir l'obertura a la cultura universal i la comunicació fluida amb ciutadans d'altres països.
- Transmetre coneixements científics, tècnics, humanístics, artístics i ètics.
- Capacitar per a l'exercici d'activitats professionals.
- Contribuir a la formació i l'enriquiment en els elements culturals propis i específics de la societat andorrana.
- Atendre les diferències entre persones per raons d'origen social, econòmiques, culturals, ètniques i geogràfiques, i compensar-ne les possibles desigualtats.
- Promoure la formació per a la pau, la solidaritat i la cooperació entre els pobles.
- Atendre la integració dels alumnes amb necessitats educatives especials.
- Fomentar la participació de tots els sectors de la comunitat escolar: pares, alumnes i professors.
- Establir i potenciar les relacions de coordinació i col·laboració amb els sistemes d'ensenyament dels països veïns.
- Treballar conjuntament amb les entitats andorranes de caràcter cultural i esportiu.

Hi ha un total de dotze escoles andorranes, que són les següents:

- Escola Andorrana de Maternal i 1a Ensenyança (8): Canillo, Encamp, el Pas de la Casa, Ordino, la Massana, Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany.
- Escola Andorrana de 2a Ensenyança (3): Encamp, Ordino i Santa Coloma.
- Escola Andorrana de Batxillerat (1): la Margineda (Andorra la Vella).

A més, té un centre de Formació Professional a Aixovall, un centre de Formació Professional Inicial a la Massana i un Centre de Formació al Llarg de la Vida.

El **sistema educatiu espanyol** segueix els plans d'estudis i els programes que determina el Ministeri d'Educació espanyol. Aquest sistema educatiu es coordina i es supervisa des de la Consejería de Educación de l'Ambaixada d'Espanya a Andorra. Té un centre aconfessional, tres centres confessionals i un centre privat.

Centre públic aconfessional (1): el Colegio Español María Moliner té dues seus, una a Escaldes-Engordany, on s'imparteixen els cicles de maternal i primària, i el centre La Margineda, on s'imparteix Segona Ensenyança i Batxillerat.

Centres confessionals (3): el Col·legi Mare Janer que imparteix classe a infantil, primària i secundària (a Santa Coloma); el Col·legi Sagrada Família (a Escaldes-Engordany), que imparteix classe a infantil, primària i secundària. i el Col·legi Sant Ermengol (Andorra la Vella), que imparteix classe des d'infantil fins a batxillerat.

Escola privada (1): Ágora International School of Andorra (a l'Aldosa de la Massana), que imparteix classe des d'infantil fins a batxillerat.

El **sistema educatiu francès** segueix els plans d'estudis i els programes francesos i depèn del Ministeri d'Educació francès. Hi ha escoles de maternal i primera ensenyança a cada parròquia del país, i la segona ensenyança i el batxillerat s'imparteixen al Lycée Comte de Foix, ubicat a Andorra la Vella. Els centres de maternal i primària es coordinen i se supervisen des de la Délégation à l'Enseignement Français, mentre que el Lycée depèn de l'Académie de Montpellier.

- École française (5): Canillo, Encamp, el Pas de la Casa, Ordino, Santa Coloma i Sant Julià de Lòria.
- École Maternelle française(2): Andorra la Vella i Escaldes-Engordany.
- École Élémentaire française(2): Andorra la Vella i Escaldes-Engordany.
- Lycée Comte de Foix a Andorra la Vella.

En virtut dels convenis que el Govern d'Andorra ha signat amb Espanya i França, l'Àrea de **Formació Andorrana**, que depèn del Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior,

imparteix de forma obligatòria amb l'objectiu de capacitar els alumnes per integrar-se a la societat on viuen classes sobre l'estudi de la llengua catalana, el medi d'Andorra, la història, la geografia, la cultura i les institucions d'Andorra en tots els nivells educatius dels centres públics del sistema educatiu espanyol i francès. Tal com estableix la Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà, la Formació Andorrana té per objecte assegurar un coneixement bàsic de la cultura andorrana en el marc dels sistemes educatius diferents de l'andorrà.

En el cas dels centres privats, són ells els que tenen l'obligació de garantir aquests coneixements entre els seus alumnes.

Els continguts i les competències relacionats amb l'educació ambiental per a la sostenibilitat estan repartits en diferents assignatures amb un nivell de progressió adequat a cada nivell escolar. Ara bé, a cada sistema educatiu això es concreta d'una manera diferent, d'acord amb els programes i plans d'estudi marcats pels respectius ministeris d'educació.

Per aquesta raó, articular una estratègia d'educació ambiental per a la sostenibilitat, compartida entre tots els centres del país, es pot aconseguir a través del programa Escola Verda i Andorra Sostenible.

❖ Andorra Sostenible

El Govern d'Andorra, a través del Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat, va crear Andorra Sostenible el juny de 2003 amb la finalitat d'introduir i difondre entre la ciutadania la pràctica de la sostenibilitat. Aquest projecte vol arribar a tres actors diferents: els centres educatius, la ciutadania i les empreses i organitzacions.

Un dels objectius principals d'Andorra Sostenible és la divulgació i difusió de la sostenibilitat a la comunitat educativa. Durant el curs escolar 2010-2011, va néixer el projecte Escola Verda com una iniciativa dels departaments de Medi Ambient i d'Educació d'Andorra, sota la gestió i dinamització d'Andorra Sostenible. Aquesta iniciativa serveix per a treballar i compartir idees, iniciatives i accions ambientals que es porten a terme en els diferents centres escolars del país i que impliquen tota la comunitat educativa.

Aquest projecte té diferents objectius per aconseguir formar ciutadans que s'impliquin en la conservació i millora del medi ambient, com ara:

- Generar valors, actituds i comportaments sostenibles per formar ciutadans amb capacitat per a l'acció i que promoguin la millora del medi.
- Millorar el coneixement del medi ambient del país i de la cultura de la sostenibilitat en l'entorn educatiu.

- Ambientaltzar els centres educatius, vetllant per la millora de la gestió dels recursos a l'escola, així com la introducció de la sostenibilitat en el currículum escolar.
- Implicar tota la comunitat educativa dels centres (alumnat, professorat, personal no docent, pares i mares) i les administracions en un projecte comú.
- Dinamitzar una xarxa d'intercanvi i comunicació entre centres educatius.
- Millorar l'oferta educativa disponible per als centres, a partir d'una oferta de recursos permanents (Centre Andorra Sostenible) i la dinamització de recursos específics en el marc del projecte Escola Verda.

Per aconseguir-ho, s'ofereixen diferents tallers adreçats a les diverses temàtiques ambientals que s'imparteixen a les escoles dinamitzades per un educador ambiental. Aquestes activitats/tallers s'adrecen a totes les edats i tracten els Objectius de Desenvolupament Sostenible de caràcter ambiental, com ara l'ODS 6, l'ODS 11, l'ODS 12, l'ODS 13 i l'ODS 15. A més, hi ha diferents recursos en préstec i recursos digitals perquè els professors puguin treballar algunes temàtiques relacionades amb el medi ambient a l'aula.

En aquests moments, Andorra compta amb el 100 % de les escoles públiques dins del projecte Escola Verda. Per adherir-se al programa, les escoles han d'assolir la documentació pertinent, que consisteix en la realització d'una anàlisi ambiental dels ODS ambientals de l'escola, que té una vigència de cinc anys, i d'un pla anual per planificar i valorar les accions que es duran a terme aquell any escolar. A més, cada any es formen diversos grups per treballar temàtiques específiques sobre el medi ambient, com ara residus, hort escolar i compostatge, mobilitat, etc.

Un altre objectiu d'Andorra Sostenible és la sensibilització ciutadana i contribuir a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a nivell ciutadà. Es dona servei d'atenció al públic en matèria de sostenibilitat i es duen a terme diferents activitats per apropar la ciutadania al medi ambient i als ODS, com l'ODS 11 i l'ODS 18, així com els altres objectius vinculats a l'aigua (ODS 6), l'energia (ODS 7) i la lluita contra el canvi climàtic (ODS 13), entre d'altres.

A més, a través de les xarxes socials (Instagram, Twitter, Facebook i Youtube), es difonen:

- Dies mundials i internacionals de temàtica relacionada amb el medi ambient
- Consells d'estalvi de recursos i eficiència energètica
- Promocions d'hàbits sostenibles
- Informació sobre activitats
- Més informació rellevant sobre medi ambient

També es participa a la ràdio, tant a la Cadena SER, a “L’hora sostenible”, com a RNA, a “Els matins de la nacional”. A més de la participació en fires o activitats sobre el medi ambient.

En l’actual context econòmic i social, les empreses i entitats han d’apostar per una nova manera de treballar i fer negocis per tal de millorar la seva competitivitat i convertir-se en organitzacions socialment i ambientalment responsables. És per això que des d’Andorra Sostenible s’ofereix també un servei enfocat a informar, assessorar i donar suport tècnic personalitzat a les organitzacions del país (teixit empresarial, entitats, associacions, clubs i federacions esportives...) per tal d’impulsar polítiques de sostenibilitat dins d’aquest sector. Aquestes línies de treball van paral·leles als Objectius de Desenvolupament Sostenible i l’Agenda 2030, en especial les que estan directament vinculades amb l’ambientalització del sector empresarial i les entitats (ODS 8, ODS 9 i ODS 12). A més d’altres ODS que impliquen el sector empresarial com un sector més de la societat que ha de vetllar per mesures d’estalvi i eficiència vinculades a l’ús d’energia i aigua, així com contribuir a la mitigació i adaptació enfront del canvi climàtic (ODS 6, ODS 7 i ODS 13).

A més del context internacional, aquest servei està en concordança amb les línies estratègiques del Ministeri i els plans estratègics, de manera que els principals objectius serien:

- Informar i assessorar en matèria de sostenibilitat les organitzacions del país.
- Impulsar i dinamitzar l’adopció de polítiques de sostenibilitat dins de les organitzacions.
- Destacar i reconèixer la contribució de les organitzacions en la millora de la sostenibilitat al país.
- Potenciar la prevenció de residus i el reciclatge en sectors identificats com a prioritats

❖ Andorra Recerca + Innovació

La Fundació Andorra Recerca + Innovació⁵ és una entitat privada de caràcter públic creada el 2021 a partir de la fusió de tres institucions existents fins aleshores: l’Institut d’Estudis Andorrans (IEA), la fundació privada Observatori de la Sostenibilitat d’Andorra (OBSA) i la fundació privada del sector públic ActuaTECH. La nova fundació resultant té com a missió generar coneixement i desenvolupar solucions innovadores que permetin donar resposta als reptes actuals i de futur de la societat andorrana. Els destinataris de l’activitat d’aquesta fundació són el conjunt de la societat andorrana, l’actual i la futura, i, per extensió, la societat global. Les activitats que es poden dur a terme per a la consecució de les seves finalitats fundacionals són, entre d’altres, les

⁵ <<https://ari.ad/>>.

següents: la recerca bàsica; la recerca aplicada; el pensament crític; l'anàlisi prospectiva; la divulgació, l'educació i la formació en àmbits específics d'interès general; la transferència de coneixement i tecnologia; el foment, la facilitació i l'agilització de projectes d'innovació; el desenvolupament i la implementació de projectes, idees, productes, processos o serveis innovadors; la generació de propietat intel·lectual i industrial; l'assessorament científic, tècnic i estratègic; el suport científic, tècnic i estratègic d'institucions públiques; la formació i l'assessorament d'investigadors, i el seguiment de processos de certificació en l'àmbit de la recerca i la innovació.

Cal remarcar que, en aquesta vocació de servei públic, una de les principals contribucions consistirà en la creació de coneixement, amb la qual cosa, un dels sectors específics que més se'n beneficiaran serà l'educatiu.

Actualment, i ja en els seus inicis com a Institut d'Estudis Andorrans, la fundació treballa en la creació de recursos pedagògics, en la formació directa a diferents públics i col·lectius i en l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible a través de projectes internacionals d'àmbit pirinenc que engloben respostes a necessitats globals del territori.

Andorra Recerca + Innovació ha treballat en nombrosos projectes d'investigació nacionals i de cooperació internacionals. Recentment, entre altres projectes, ha participat com a sòcia, juntament amb la Generalitat de Catalunya, la Fundació Catalunya La Pedrera, Gestión Ambiental de Navarra, SeoBirdlife Aragón i la Ligue pour la Protection des Oiseaux, del projecte POCTEFA ADN Pirineus (ADNPYR),⁶ un programa de valorització del patrimoni pirinenc que presenta cinc accions d'actuació. En el projecte, els cinc socis han treballat conjuntament amb la xarxa transfronterera d'educació ambiental, Xarxa Educació Pirineus Vius, per posar en valor el patrimoni pirinenc en la seva diversitat cultural i natural en un context de desenvolupament sostenible. En l'acció 4 sobre l'elaboració de propostes d'orientació estratègica a escala del massís pirinenc sobre educació patrimonial dirigides a persones vinculades professionalment a l'educació en matèria del patrimoni, s'ha desenvolupat l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni.

La fundació, alhora, també és membre de la Xarxa Educació Pirineus Vius⁷ abans esmentada. Es tracta d'una estructura formada per unes 85 entitats d'educació ambiental de tot el massís pirinenc (ONGs, estaments públics, empreses, federacions, fundacions...) que desenvolupa conjuntament accions d'educació en relació amb el medi ambient, la transició ecològica i energètica (informació, sensibilització formació...) i la valorització del patrimoni.

⁶ <<https://www.adnpyr.eu/ca/adn-pirineus-projecte-de-valoritzacio-del-patrimoni-pirinenc-i-de-cooperacio-de-la-xarxa-educacio-pirineus-vius/>>.

⁷ <<http://cat.repv.org/>>.

Una estratègia participativa

L'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat compta amb el treball conjunt de diferents ministeris, així com d'organismes públics i/o privats.

En aquest apartat destacarem el rol dins de l'àmbit de l'educació ambiental per a la sostenibilitat que treballen els organismes següents: el Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior; el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, i la fundació privada Andorra Recerca + Innovació.

Així mateix, dins del Principat es desenvolupa educació ambiental per a la sostenibilitat des d'altres entitats públiques i privades que han col·laborat en l'elaboració d'aquesta estratègia andorrana a través del propi procés participatiu i en la revisió del document presentat, tal com es concreta en la fase de diagnosi.

Per definir les principals accions, s'ha elaborat una tasca de diagnosi a diversos públics objectius.

- ✓ **Ciutadania general:** es va posar en marxa una campanya de comunicació a través del portal de participació ciutadana Visc.ad que incloïa la informació sobre l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental, en el marc del projecte POCTEFA ADNPYR, en què es basava la iniciativa i la invitació a participar en una enquesta virtual oberta a tota la població per tal de poder aportar realitats personals, punts de vista i propostes en relació amb la temàtica de la sostenibilitat i l'educació ambiental (Annex 1).
- ✓ **Població escolar:** es van dur a terme un total de 688 enquestes d'opinió a la joventut d'entre 15 i 18 anys de tots els sistemes educatius del Principat, amb l'objectiu de posar en relleu els seus punts de vista en temes com la mobilitat, els hàbits sostenibles i la sensibilització amb l'entorn (Annex 2).
- ✓ **Sectors i agents implicats en l'educació ambiental per a la sostenibilitat:** el dia 4 de maig es va celebrar una sessió participativa presencial que va agrupar 25 participants d'àmbits diversos: educació, gestió de parcs naturals, representació dels departaments de Medi Ambient de diversos comuns, sector de l'esquí, associacions de caça i pesca, Cos de Banders, associacions de muntanyisme i activitats a la natura, entre d'altres. Aquesta activitat de participació ciutadana va donar lloc a la presentació de propostes que van servir per a definir i corroborar la necessitat d'actuacions que ja es preveïen com a necessitats dins del territori (Annex 3).

Principals resultats

De l'anàlisi de les enquestes i el procés participatiu, se n'han pogut extreure una sèrie de conclusions que han servit per a definir algunes accions prioritàries. S'han considerat útils per començar, o bé en alguns casos continuar, construint les bases de futurs projectes conjunts, a la vegada que mostren el desig de comptar amb la

participació de tots els actors de la societat (joves, adults, sectors socioeconòmics, turisme...) per tirar endavant iniciatives que fomentin pràctiques amb criteris de sostenibilitat i siguin responsables amb l'entorn.

Fruit del procés participatiu es va manifestar la necessitat de *fomentar un canvi d'hàbits i de valors*, incidir en *el consum responsable i de proximitat*, així com la importància de *millorar el civisme i la conscienciació*. Es va remarcar repetides vegades la comunicació com a element clau i necessari per assolir la corresponsabilitat per part de tots els públics (*donar valor és comunicar*), suggerint *l'adaptació* dels missatges als diferents públics, diversificar els canals de comunicació i la importància de *crear una xarxa nacional d'entitats dedicades a la sensibilització i educació ambiental, optimitzar esforços (econòmics, temps...)* i *fomentar formacions* per arribar al sector polític, tècnic i educatiu, entre d'altres. Així mateix, es va posar de manifest el paper cabdal de les escoles per aportar coneixements, ja sigui suggerint la introducció d'*una assignatura de medi ambient i sostenibilitat com fent més sortides a la natura*, entre d'altres.

El resultat de les enquestes fetes a la ciutadania mostrava la importància d'una bona comunicació i divulgació, de promoure accions d'informació i conscienciació a tots els sectors de la ciutadania. Una de les propostes per promoure la corresponsabilitat va ser *predicar amb l'exemple integrant les pràctiques en els negocis/sector laboral* i, fruit d'això, exposar les experiències i procediments sostenibles propis.

Pel que fa a l'alumnat enquestat, es percep un bon, o inclús molt bon, coneixement de les bones pràctiques en relació amb la sostenibilitat, el medi ambient i el canvi climàtic. Les seves fonts de coneixement són majoritàriament l'escola, les xarxes socials i l'entorn familiar. Tot i això, la seva pràctica al dia a dia difereix molt dels seus coneixements i es mostren uns hàbits alts pel que fa al consumisme (tecnologia, roba, material escolar...), tenen poca connexió amb la naturalesa (poques sortides a la muntanya i gairebé cap pernoctació en refugis de muntanya en el darrer any) i baixa implicació en accions en pro del medi ambient. Finalment, cal remarcar el suggeriment que es podrien fer més activitats escolars en el medi natural.

Fruit de tots els apunts i reflexions, s'ha redactat una proposta de nou accions que es detallen en l'apartat de «Definició de les noves accions a desenvolupar» d'aquesta estratègia:

- ✓ ACCIÓ 1: Patis verds i saludables
- ✓ ACCIÓ 2: Fent camí de l'escola a la natura!
- ✓ ACCIÓ 3: El material escolar... sostenibilitat dins i fora de l'escola
- ✓ ACCIÓ 4: L'educació ambiental per a la sostenibilitat a les escoles
- ✓ ACCIÓ 5: Passar a l'acció: els joves enfront de la crisi climàtica

- ✓ ACCIÓ 6: Programes de voluntariat ambiental intergeneracional
- ✓ ACCIÓ 7: La creació d'un portal d'educació ambiental
- ✓ ACCIÓ 8: Comunicació i divulgació: campanyes de bones pràctiques
- ✓ ACCIÓ 9: Posem nota a l'educació ambiental per la sostenibilitat

Una estratègia alineada amb l'Agenda 2030 de les Nacions Unides

L'educació per a la sostenibilitat és un procés que dura tota la vida i que inclou tots els tipus d'educació que toquen els temes crítics als quals s'enfronta la comunitat mundial, com ara la pobresa, els drets humans, la ciutadania, la pau, la democràcia, el desenvolupament social i econòmic, la salut, la igualtat de gènere i la diversitat cultural, la protecció del medi ambient i els recursos naturals i els models sostenibles de consum i producció. Promou la comprensió d'aquests temes destacant-ne la interdependència amb els sistemes naturals i socioeconòmics, tant a escala local com global. Així mateix, estimula la reflexió crítica i la presa de decisions que s'han de reflectir en els estils de vida de les persones, i també fomenta la participació activa dels ciutadans en la construcció del seu futur i en "marcar la diferència".⁸

Estem d'acord, tal com exposa la UNESCO en el text referenciat, que avui més que mai la interdependència global forma part de la vida quotidiana. La manera en què les persones comparteixen i utilitzen els recursos de la Terra afecta la salut del planeta i de tots aquells amb els qui el compartim, ara i en el futur. Vivim en un món interconnectat en el qual les decisions preses en un lloc poden afectar les persones que viuen a l'altre costat del planeta. Inclús els països més rics depenen en gran mesura de la riquesa dels altres països: des de productes materials com els aliments i els minerals fins a la cultura i el coneixement.

El Principat d'Andorra, després de diverses adaptacions, ha alineat tota la seva acció amb els disset Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) recollits en l'Agenda 2030. Aquest text cabdal va ser adoptat pels 193 estats membres de les Nacions Unides l'any 2015 i ha esdevingut el full de ruta internacional per garantir el desenvolupament sostenible del planeta i de totes les persones, assegurant no deixar ningú enrere. Així, doncs, el compromís d'Andorra envers el desenvolupament sostenible s'ha anat demostrant i implementant plenament.

Per poder fer-ho realitat, el Govern d'Andorra ha desenvolupat diferents mecanismes, com per exemple l'alienament amb els ODS de tota la seva acció a partir de l'any 2016 o l'adopció l'any 2017 del Pla Estratègic Nacional per a la Implementació de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides.

⁸ Principis bàsics i característics de l'Educació per a la Sostenibilitat: <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219946/PDF/219946eng.pdf.multi>>._

El Pla Estratègic representava el següent pas lògic per fer de la implementació dels ODS a Andorra una prioritat en l'agenda política i un projecte d'Estat. El Pla va esdevenir el primer document de base per impulsar noves polítiques, mesures i iniciatives per promoure i assolir l'Agenda 2030. L'objectiu és posar en comú i coordinar totes les accions que ja s'estan duent a terme al país per part dels diferents actors implicats, i seguir fomentant les iniciatives per al desenvolupament sostenible d'una manera més coordinada, més eficient i inclusiva.

El Pla Estratègic identifica cinc objectius nacionals per al desenvolupament sostenible d'Andorra que incorporen els disset ODS de les Nacions Unides:

1. Mantenir una educació de qualitat promovent la ciutadania democràtica i els drets humans
2. Consolidar el benestar social en una societat inclusiva i resilient
3. Garantir la preservació del planeta per a les generacions futures en una societat connectada amb la natura
4. Promoure l'obertura i la diversificació d'una economia sostenible
5. Preservar l'estat de dret en una societat segura i pacífica

A més dels cinc objectius, el Pla estableix la igualtat de gènere com a eix transversal que ha de regir tots els objectius i les accions governamentals.

L'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (EAEAS) respon plenament a les prioritats nacionals. Garantir i mantenir una educació de qualitat és un dels elements claus per assegurar el desenvolupament de tota la població, per lluitar contra les desigualtats i no deixar ningú enrere. Sense una educació de qualitat gratuïta i accessible a tothom, el desenvolupament sostenible no pot esdevenir una realitat. En el mateix sentit, garantir la preservació del planeta és una altra de les claus per arribar a un desenvolupament sostenible global. El nexa d'aquestes dos prioritats crea un mecanisme únic per assegurar el benestar i el desenvolupament de la població.

L'estratègia respon directament al Pla Estratègic i, per consegüent, a l'Agenda 2030, i demostra un cop més el compromís d'Andorra envers el multilateralisme i el sistema internacional. També respon a la recent declaració de les Nacions Unides que estableix que un medi ambient net, saludable i sostenible és un dret humà.

Cal destacar, però, que l'Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) és un concepte anterior a l'Agenda 2030. Efectivament, va aparèixer en el marc de les reflexions de les agències i organismes internacionals a principis del segle XXI. Les Nacions Unides i la UNESCO es van convertir llavors en els seus principals promotors. La Comissió Econòmica de les Nacions Unides per a Europa (UNECE) va posicionar l'EDS com una de les seves prioritats l'any 2003 en el marc de la 5a Reunió Ministerial que va tenir lloc a Kíiv, però no va ser fins a l'any 2005 que, a la conferència de VÍlnius, tots els estats membres van aprovar l'Estratègia sobre l'Educació per al Desenvolupament Sostenible de la UNECE.

L'estratègia adoptada per la UNECE consisteix en un marc flexible que ha de permetre a tots els estats membres d'adaptar-la i fer-ne la base per a les estratègies nacionals. Es presenta com l'instrument perquè els països integrin en els seus sistemes educatius l'EDS. Així, doncs, l'EAEAS representa per al Principat d'Andorra el primer pas per implementar totalment l'estratègia de la UNECE.

Així mateix, en la definició d'un horitzó per a la present estratègia s'ha considerat convenient l'any 2030 com a termini per a la consecució de les accions i propostes que es derivin del present text.

Aquest horitzó reforça la visió del marc internacional i s'alinea amb la idea que vivim en una societat canviant i que cal innovar i actualitzar els continguts dels programes en funció de les noves realitats i canvis que s'esdevenen en la nostra societat.

Una estratègia amb objectius conjunts per al Pirineu

Marc de treball de l'Estratègia

L'inici en l'elaboració de l'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat es va concebre com una necessitat per definir quines havien de ser les accions prioritàries per tal de sensibilitzar la ciutadania entorn de les problemàtiques mediambientals, tant actuals com futures.

Fruit del treball dut a terme en el marc de l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni (POCTEFA ADNPYR), es va considerar adequat utilitzar-la seguint les mateixes línies estratègiques en què s'exposa la realitat en el context pirinenc i es concreten possibles accions.

Així, per a cada línia estratègica definida en l'Estratègia Pirinenca, s'exposa una visió de territori global de massís, i territorial andorrana.

L'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni

L'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni (EPEAS) s'ha elaborat en el marc del projecte transfronterer POCTEFA ADNPYR, integrat per tres estats (Espanya, França i Andorra) i cinc regions (Aragó, Catalunya, Navarra, Nova Aquitània i Occitània). S'ha concebut com a marc general de treball per posar en valor l'educació ambiental per a la sostenibilitat com un instrument educatiu en si mateix i com a eina de gestió al servei dels objectius de sostenibilitat territorial dels Pirineus. Es pretén que serveixi per a crear una visió comuna i que possibiliti el desenvolupament d'accions de col·laboració interregional. S'ha estructurat en correlació amb el Pla Estratègic Pirinenc 2018-2024 de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) per facilitar-ne la integració, relació i cohesió, i que estableix uns objectius i unes línies estratègiques. Val a dir que el marc d'aquesta estratègia abasta

una doble visió territorial: d'una banda, el tractament global del territori com a macroregió pirinenca;⁹ de l'altra, l'especificitat de cadascuna de les regions que el conformen.

Tal com s'esmenta en l'Estratègia, els reptes globals actuals requereixen de l'esforç i el compromís de tots els territoris i dels diferents actors de cadascun d'ells. Les organitzacions internacionals parteixen del principi que el deteriorament del medi ambient a tot el món s'ha d'abordar a través d'una educació que generi consciència i sensibilització mediambiental per aconseguir un desenvolupament sostenible que englobi tots els nivells socials, educatius i econòmics.

Aquesta educació ambiental ha de permetre "adquirir els coneixements, els valors, els comportaments i les competències necessàries per participar de manera responsable i eficaç a la presentació i a la solució dels problemes ambientals i a la gestió de la qualitat del medi ambient" (UNESCO, 1977). Això requereix la participació i la implicació de totes les disciplines científiques. Per tant, és multidisciplinari i transversal. És un procés sistèmic que integra una dimensió cultural i es dirigeix a tota mena de públics. Afecta tant els adults com els més menuts en totes les situacions de la vida (professional, social o familiar) i és responsabilitat de tots (estats, col·lectius, associacions, poblacions...).

L'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible esdevé educació i formació per als territoris pirinencs. És una disciplina a cavall entre l'activitat científica, la governança, el món de l'educació i el món social.

Els objectius d'aquesta educació i formació per als territoris pirinencs són:

- Per un costat, donar suport a la gestió integrada dels territoris pirinencs reforçant els mecanismes de coordinació, participació de la població local i reconexió amb el patrimoni.
- Per un altre, promoure accions transfrontereres de sensibilització i de formació sobre els grans problemes del massís, com el canvi climàtic i la pèrdua de biodiversitat, dirigides als actors de l'economia pirinenca (agricultura, turisme, energia, etc.), als responsables de la presa de decisions (càrrecs electes i tècnics de les administracions locals) i als ciutadans i visitants dels Pirineus.

Aquesta educació i formació per als territoris pirinencs ha d'estar en contacte amb la realitat i el terreny i ha de permetre una reconexió amb aquest patrimoni múltiple que forma part de la seva identitat. De totes maneres, no s'oblidarà l'omnipresència actual de la tecnologia digital. A més de l'experiència de viure, descobrir *in situ* la pràctica del debat i la cooperació. També es fomentarà la dedicació en aquest àmbit digital i la producció de continguts adaptats, vectors d'una forta transmissió de patrimonis i nous models d'acostament integrat al territori.

⁹ Estratègia pirinenca 2018-2024 de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP). Referència al concepte de macroregió pirinenca.

Més enllà de l'axioma de la conservació d'un medi natural en equilibri, es tracta alhora de considerar que la cura d'un patrimoni territorial viu i dinàmic és un repte important per donar contingut i sentit a l'acció pública del massís.

L'educació i la formació en els territoris pirinencs poden desenvolupar un paper clau en el necessari procés d'assimilació d'aquesta nova consciència. Per això, els seus actors han d'establir múltiples marcs de cooperació formalitzats perquè les seves accions arribin a un major nombre de persones a llarg termini: cooperació amb els sectors econòmics de la regió, amb el sector de la formació professional, amb el sector educatiu nacional i amb les entitats que treballen en l'àmbit de l'educació no formal, etc.

En l'elaboració de l'EPEASVP hi va haver una fase de diagnòstic de la situació dels territoris en què es van incloure fases de recopilació i anàlisi de la informació, comunicació i participació per tal d'aportar una visió de conjunt de la situació de l'educació ambiental per a la sostenibilitat al territori pirinenc.

Per a cadascun dels territoris inclosos en l'elaboració de l'Estratègia Pirinenca es van fer entrevistes en profunditat per tal d'integrar una visió tant des de l'Administració com des de col·lectius de l'educació ambiental. Paral·lelament, per tal de tenir una perspectiva del sector professional, es van recollir experiències, visions i projeccions de futur a través d'un qüestionari web. Finalment, es va complementar aquesta fase diagnòstica amb la presentació i contrast del treball dut a terme amb sessions de treball territorials a Catalunya i Navarra.

El resultat d'aquests instruments combinats ha permès obtenir informació relativa a dos aspectes complementaris: els temes ambientals clau dels Pirineus i els aspectes més destacats de l'educació ambiental per a la sostenibilitat.

Val a dir que la construcció de l'Estratègia Pirinenca ha tingut en compte els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030 (ODS 2030), les prioritats de gestió ambiental definides per cada regió i la visió de diferents representants territorials.

Fruit de l'elaboració de l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni s'han definit cinc línies estratègiques d'actuació, en un intent de reforçar la visibilitat i l'eficàcia de les accions d'educació i formació en els territoris pirinencs enfront dels reptes del demà.

És a partir d'aquestes cinc línies estratègiques i dels quinze objectius associats que s'ha elaborat l'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat:

LÍNIA ESTRATÈGICA 1. AFAVORIR LA GESTIÓ SOSTENIBLE DELS PIRINEUS REFORÇANT LES DINÀMIQUES DE COORDINACIÓ, PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ I RECONNEIXIÓ AMB EL MÓN RURAL (HABITANTS, VISITANTS) I LA NATURA

- Objectiu 1.1. Establir i/o reforçar les dinàmiques de coordinació intraterritorials i interterritorials relatives a l'educació ambiental i al territori dels Pirineus i

integrar l'educació ambiental al centre de les polítiques públiques per a la gestió sostenible dels patrimonis.

- Objectiu 1.2. Desenvolupar dinàmiques de democràcia participativa per incloure la població local en la presa de decisions relacionades amb la gestió sostenible dels Pirineus.
- Objectiu 1.3. Donar suport a la reconexió entre el medi rural i la natura.
- Objectiu 1.4. Dissenyar un conjunt de dispositius dirigits al públic visitant per donar a conèixer el patrimoni pirinenc i la seva gestió sostenible.

LÍNIA ESTRATÈGICA 2. PROMOURE ACCIONS DE SENSIBILITZACIÓ I DE FORMACIÓ PER ALS CÀRRECS ELECTES, ELS TÈCNICS TERRITORIALS I ELS SOCIOPROFSSIONALS DELS PIRINEUS ENTORN DELS VALORS MEDIAMBIENTALS, LA BIODIVERSITAT I EL VINCLE ENTRE LA SALUT I EL MEDI AMBIENT, I DONAR SUPORT AL SECTOR TURÍSTIC EN LA DIVERSIFICACIÓ DE L'OFERTA

- Objectiu 2.1. Desenvolupar accions de formació per als socioprofessionals, els tècnics territorials i els càrrecs electes amb la finalitat de millorar la comprensió del nostre entorn, el potencial del medi natural i els impactes de les activitats sobre la biodiversitat.
- Objectiu 2.2. Desenvolupar iniciatives i propostes dirigides a les entitats i administracions locals responsables de la planificació turística del territori i al sector turístic, acompanyar la diversificació turística del massís i fomentar la responsabilitat socioambiental dotant-los de recursos per a la seva inclusió en les polítiques i serveis turístics.

LÍNIA ESTRATÈGICA 3. FOMENTAR LA IMPLICACIÓ DELS RESPONSABLES POLÍTICS I DE LA SOCIETAT EN L'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC I LA MITIGACIÓ DELS SEUS EFECTES

- Objectiu 3.1. Capacitar i sensibilitzar la població per suscitar canvis relatius als reptes del canvi climàtic.
- Objectiu 3.2. Donar suport i orientar el sector productiu cap a sistemes productius que respectin el medi ambient i limitin el canvi climàtic.
- Objectiu 3.3. Proposar i donar suport a la creació i implementació d'estratègies i polítiques efectives i realistes enfront de l'emergència climàtica.
- Objectiu 3.4. Capacitar els professionals de l'educació ambiental en tots els àmbits del canvi climàtic.

LÍNIA ESTRATÈGICA 4. EVIDENCIAR L'IMPACTE POSITIU DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE ALS PIRINEUS

- Objectiu 4.1. Desenvolupar programes d'avaluació i investigació que permetin conèixer l'impacte real de l'educació ambiental sobre la sostenibilitat.

- Objectiu 4.2. Estructurar i enfortir la figura de les persones que treballen en l'educació ambiental al Pirineu.

LÍNIA ESTRATÈGICA 5. COMUNICAR I COMPARTIR EL CONEIXEMENT

- Objectiu 5.1. Establir xarxes (i aprofundir en les ja existents) per seleccionar la informació útil al professional de l'educació ambiental, compartir-la entre el propi sector i obrir vies permanents de comunicació amb el sector científic.
- Objectiu 5.2. Divulgar el coneixement des de criteris de sostenibilitat i adaptant els missatges ambientals a cada un dels canals de comunicació utilitzats i públics destinataris.
- Objectiu 5.3. Obrir nous espais innovadors de participació i diàleg entre els diferents sectors socials i intervenir per assolir mesures que millorin ambientalment la societat.

LÍNIES, OBJECTIUS I ACCIONS DE L'ESTRATÈGIA

LÍNIA ESTRATÈGICA 1. AFAVORIR LA GESTIÓ SOSTENIBLE DELS PIRINEUS REFORÇANT LES DINÀMIQUES DE COORDINACIÓ, PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ I RECONNEXIÓ AMB EL MÓN RURAL (HABITANTS, VISITANTS) I LA NATURA

La gestió integrada del territori aborda una àmplia gamma de qüestions, reptes i disciplines que s'han d'examinar i considerar conjuntament. L'èxit o el fracàs de l'enfocament depèn de l'apropiació d'aquests diferents paràmetres per part dels destinataris.

La gran aportació de l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible, que es pot reanomenar educació i formació per als territoris, és el seu caràcter experimental, ja que els objectius i la selecció de recursos són aspectes fonamentals a l'hora de planificar la millor manera de contribuir a la sostenibilitat de les accions. És una disciplina a cavall entre l'activitat científica, la governança, el món de l'educació i el món social. Es nodreix de tots i els dona un caràcter únic i específic en cada cas. És una eina important perquè tots comprenguin l'enfocament global i integrat en un context de territoris sovint fragmentats. Fomenta la conscienciació dels ciutadans i el redescobriments d'una nova relació amb el seu entorn natural i cultural, alhora que facilita el disseny i la gestió d'eines de consulta, de coordinació territorial i d'intercanvi, en una regió rural i de muntanya tan diversa, extensa i multiterritorial com els Pirineus.

Aquesta línia estratègica, estructurada en quatre objectius, es centra en les qüestions d'organització, coordinació i implicació de la societat i de mobilització per a una reconnexió amb la naturalesa.

Andorra és un país íntegrament pirinenc i des de 2012 és membre de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP). La CTP és un organisme que permet promoure i desenvolupar la cooperació transfronterera en tots aquells àmbits de competència dels seus integrants. El 2018 es va elaborar l'Estratègia Pirinenca com un pla d'acció que estableix les prioritats de desenvolupament del territori. En línia amb aquesta iniciativa cal destacar que Andorra inverteix en programes POCTEFA de cooperació territorial Espanya-França-Andorra per portar a terme iniciatives i investigacions que posen en valor el patrimoni natural, cultural, paisatgístic, arquitectònic, etc., per tal que aquestes reverteixin en el territori.

Així, doncs, per a Andorra resulta clau fomentar la participació dels diferents agents nacionals i locals en xarxes regionals i/o internacionals dedicades al coneixement, la conservació i la divulgació del medi. En aquest sentit, també es veu necessari vetllar perquè les activitats desenvolupades siguin coherents amb les de les altres estratègies

o plans nacionals i la resta de convenis internacionals (paisatge, Berna, canvi climàtic...).

OBJECTIU 1.1. Establir i/o reforçar les dinàmiques de coordinació intraterritorials i interterritorials relatives a l'educació ambiental i al territori dels Pirineus i integrar l'educació ambiental al centre de les polítiques públiques per a la gestió sostenible dels patrimonis.

A l'extens massís dels Pirineus, amb la seva geografia, la seva complexa realitat administrativa i la seva problemàtica patrimonial que sobrepassa els límits administratius dels territoris, existeix una veritable necessitat de coordinació entre tots els agents encarregats de la gestió sostenible del patrimoni, dels diferents plans existents i dels múltiples processos de treball que hi estan relacionats.

Per un costat, és necessari incrementar la cabuda que es dona en els àmbits educatius o de sensibilització dels programes de conservació del patrimoni i, per un altre, fomentar la cooperació entre els agents socioprofessionals, tant en l'àmbit local com global i transfronterer, per tal de permetre optimitzar i difondre millor el treball, els recursos i els resultats obtinguts.

En aquest procés, els professionals de l'educació ambiental impulsarien plenament les seves competències com a dinamitzadors territorials, com a creadors de recursos d'animació polivalents, de recopilació i de transformació en eines de sensibilització destinades a diferents públics del massís, en totes les llengües pirinenques.

Els reptes actuals a nivell de medi ambient són diversos. És per això que es treballa per vincular les accions que es facin a escala mundial per cooperar sempre que sigui possible amb el conjunt de les iniciatives a favor del medi ambient que es facin als països veïns principalment, però també en l'àmbit més internacional. Cal tenir en compte que el patrimoni natural aporta beneficis i qualitat de vida al conjunt de la societat en àmbits molt diversos i, en general a les nostres societats, tal com es remet en l'Estratègia Nacional de la Biodiversitat d'Andorra (ENBA).¹⁰ En aquesta estratègia es posa en relleu la necessitat que la societat andorrana prosperi en coneixement i sensibilitat envers el paisatge, així com també els poders públics, que alhora cal que s'impliquin en l'execució de les accions proposades a l'ENPA. En aquest sentit, es marca com a objectiu la conservació i valoració del paisatge, a partir d'una societat civil compromesa i implicada en l'execució de les accions que li corresponen. S'assenyala la inclusió del coneixement i l'estima dels paisatges andorrans en els programes educatius, així com activitats artístiques que fomentin la sensibilització social envers el paisatge.

¹⁰ Estratègia Nacional del Paisatge, 2011, Objectiu estratègic 7, p. 89. <<https://www.upv.es/contenidos/CAMUNISO/info/U0671016.pdf>>.

Per tant, s'han inclòs en els plans d'acció per a la biodiversitat i del paisatge, accions de sensibilització, tal com recull la Llei 7/2019, de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge.¹¹

Una de les apostes d'Andorra és la participació en programes POCTEFA, programes europeus de cooperació territorial Espanya-França-Andorra creats per fomentar el desenvolupament sostenible del territori fronterer entre els tres estats. Amb això, dins del país es permet continuar les investigacions que donen a conèixer les realitats del context nacional dins del massís pirinenc. En aquesta línia s'han desenvolupat eines i recursos per portar a terme la divulgació i la posada en valor del patrimoni nacional, entre altres. S'ha treballat de manera coordinada i en col·laboració amb diferents agents del territori i amb centres d'investigació. Un d'ells, la fundació Andorra Recerca + Innovació, desenvolupa des de fa diversos anys el treball en xarxa amb investigadors de diferents territoris pirinencs. En matèria d'educació ambiental, aquesta entitat és membre de la xarxa transfronterera d'educació ambiental: la Xarxa Educació Pirineus Vius, que promou la creació i promoció d'eines pedagògiques i accions educatives de divulgació conjuntament amb entitats d'educació ambiental de tot el massís pirinenc. En els darrers anys, la xarxa ha creat i portat a terme la realització de les diferents accions incloses en el POCTEFA ADNYPYR que es va marcar, entre d'altres, els següents objectius: sensibilitzar, valoritzar els patrimonis mitjançant la innovació, establir vincles entre els professionals de l'educació ambiental i promoure dinàmiques transfrontereres de manera conjunta, així com proposar orientacions estratègiques de massís per a una valorització sostenible del patrimoni dels Pirineus.

Com a dinàmiques intraterritorials es desenvolupa des del curs escolar 2010-2011 el Programa Escola Verda, que treballa l'educació ambiental a totes les escoles del país, amb la col·laboració del Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior. Aquesta tasca, la duu a terme Andorra Sostenible, que dissenya, produeix i imparteix diferents tallers i activitats adreçades a totes les edats que tracten de diferents temes mediambientals i sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) per aconseguir sensibilitzar i conscienciar tota la comunitat educativa sobre la importància del medi ambient i la sostenibilitat.

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar participant, col·laborant i enfortint els projectes pirinencs i internacionals, com:
 - Programes POCTEFA d'àmbit pirinenc que tracten aspectes d'educació ambiental per a la sostenibilitat.

¹¹ Llei 7/2019, del 7 de febrer, de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge. <https://www.bopa.ad/bopa/031022/Pagines/CGL20190222_13_02_28.aspx>.

- Xarxes internacionals de cooperació ja existents a nivell regional (Pirineus i Europa, com la Xarxa Educació Pirineus Vius) o internacional (Nacions Unides o altres organismes internacionals, reserva Biosfera, xarxa UNESCO...).
- ❖ Mantenir i reforçar les accions de sensibilització i educació ambiental al centre de les polítiques públiques mitjançant els plans, els programes o les diverses estratègies de les administracions i dels sectors i agents implicats (economia circular, mobilitat, canvi climàtic, biodiversitat, paisatge...).
- ❖ Mantenir i reforçar les accions d'Andorra Sostenible i, sobretot, el programa Escola Verda i el Fòrum Escoles Verdes, com a lloc d'intercanvi dins de l'àmbit escolar sobre accions de sostenibilitat, entre d'altres.

Noves accions

Es preveu mantenir i continuar reforçant les accions que ja es desenvolupen.

OBJECTIU 1.2. Desenvolupar dinàmiques de democràcia participativa per incloure la població local en la presa de decisions relacionades amb la gestió sostenible.

Els mecanismes de consulta i participació afavoreixen que la població local (adults i joves, representants polítics i tècnics) s'apropii de les qüestions relacionades amb la gestió sostenible del massís. En el context actual de conscienciació mundial sobre la urgència de la transició ecològica i energètica dels nostres models de desenvolupament, aquesta apropiació és la clau per poder desencadenar canvis en el comportament.

Així, doncs, les accions de mediació/intervenció han de formar part dels processos destinats a promoure i reforçar les dinàmiques cap a múltiples públics i les iniciatives de mobilització ciutadana. Amb aquesta finalitat, s'hauran d'utilitzar instruments i recursos relacionats amb la democràcia participativa, la ciència ciutadana i l'acció col·lectiva integrada en les pràctiques i els esdeveniments locals.

Hi ha diferents tipus de processos que es poden portar a terme: recollida de propostes, elecció de pressupostos participatius, creació d'escenaris de futur, referèndums o consultes ciutadanes. Per a cada tipus de procés participatiu que es consideri adequat als objectius, la prioritat del professional ambiental ha de ser proporcionar informació suficient perquè els participants puguin posicionar-se, debatre i fer les avaluacions pertinents.

L'educador ha d'implicar-se i integrar-se en els processos de prospectiva i decisió del territori per proposar accions d'informació, sensibilització, mobilització, transmissió de bones pràctiques i facilitar la integració de la visió dels diferents sectors de la població

en el disseny i la gestió del territori. Un dels principals reptes d'aquests processos és aconseguir l'acord social i que aquest es tradueixi en compromisos garantits per a la seva aplicació.

Es prestarà especial atenció als joves que mostren una manca crònica d'implicació en aquests àmbits. Tot i que aquest tipus de metodologia es pot treballar amb molts continguts, a continuació s'exposen algunes opcions que semblen adequades als temes i audiències del massís:

- Residus: minimització a l'origen i en l'ús amb un enfocament conscient del cicle de vida dels productes, reducció de l'impacte, gestió sostenible dels residus a escala territorial ampliada.
- Economia circular local: plantejar la possibilitat de generar i refermar noves oportunitats en relació amb el potencial dels Pirineus i l'economia verda (agricultura/ramaderia ecològica de baix impacte ecològic en relació amb el canvi climàtic, els paisatges i la biodiversitat; valorització dels productes locals respectuosos amb el territori, aparició de productes i serveis que afavoreixin la salut i el benestar a partir de recursos naturals i locals...).
- La mobilitat sostenible: que afecta intrínsecament el desenvolupament sostenible del territori i la preservació de la qualitat dels paisatges, especialment els que afecten la distribució de les persones, les zones dedicades a l'allotjament, la producció i el desplaçament, així com la bona distribució dels serveis al territori.

A Andorra, el Departament de Participació Ciutadana, integrat en el Ministeri d'Administracions Públiques i Participació Ciutadana, té una clara vocació d'esdevenir una eina que permeti apropar les institucions de l'Estat a la ciutadania, així com fomentar els valors democràtics, i divulgar i organitzar processos participatius. A través d'aquest departament es creen diferents recursos per promoure i facilitar aquests processos participatius, tant a través de plataformes digitals com en formats presencials incidint cada cop més en la ciutadania per al desenvolupament de projectes participatius. Concretament, té assignades les funcions següents:

- Crear i gestionar mecanismes, espais i eines de participació que permetin apropar l'activitat de les institucions i els seus representants als ciutadans.
- Recollir les opinions, les percepcions, les contribucions, els suggeriments, els interessos i els neguits de la ciutadania.
- Impulsar el debat i la recerca conjunta de solucions a les preocupacions de la societat.
- Generar compromisos de consens entre la ciutadania i les institucions.
- Fomentar els valors cívics i democràtics a través del desplegament de mecanismes i programes educatius.

- Organitzar, assistir i donar suport en totes les fases de qualsevol consulta o referèndum.
- Organitzar qualsevol procés de participació, assistir-hi, donar-hi suport i vetllar pel seu bon funcionament.
- Organitzar activitats, jornades, seminaris, congressos i conferències sobre participació ciutadana.
- Col·laborar i participar en activitats, jornades, seminaris, congressos i conferències organitzats pel Govern i per altres organismes nacionals o internacionals.
- Atendre la ciutadania, i donar-li informació i assessorament en matèria de participació ciutadana.
- Buscar i establir vies de col·laboració interna, interinstitucional i transversal a escala nacional i internacional.
- Generar, produir, elaborar, cercar, tractar, publicar i difondre informació a través de diversos canals per representar-la en recursos documentals, infogràfics i accessibles en diversos suports i formats.
- Assegurar una atenció i comunicació directes amb la ciutadania que permetin una interacció àgil i un augment del grau de coneixement dels assumptes públics.

Dins de l'àmbit escolar, es disposa de mecanismes de participació específics per als joves que es desenvolupen mitjançant la iniciativa del Consell d'Infants i el Consell General dels Joves.

- ✓ **Consell d'Infants:** el consell d'infants es constitueix cada curs amb els infants de primera ensenyança de les diverses escoles de cada parròquia i és un òrgan de participació democràtica que serveix perquè els infants d'una parròquia influeixin en les decisions i polítiques dels comuns. Hi treballen temes i propostes properes als alumnes i són ells, que amb l'acompanyament dels mestres, decideixen quines són les iniciatives proposades. Quan es fa la reunió del Consell d'Infants, es voten les propostes i, si s'aproven i són realitzables, el Comú ha de mirar d'aplicar-les. És un bon espai on els infants poden vehicular la seva participació ciutadana i les seves propostes en decisions relatives a la gestió sostenible. En aquest projecte també hi participa Unicef.
- ✓ **Consell General dels Joves:** és una iniciativa idèntica a l'anterior en la finalitat i els objectius, però varia en l'edat dels alumnes (són de segona ensenyança) i en el fet que els continguts formals i de funcionament legislatiu són més elaborats. En tots dos casos són formes de participació democràtica i de coneixement de les institucions. En el cas del Consell General dels Joves, una de les propostes haurà de ser tractada i debatuda pels grups parlamentaris. Els alumnes poden fer propostes de llei sobre temàtiques lliures o sobre un àmbit donat per

l'organització. És un bon espai on els joves poden vehicular la seva participació ciutadana i les seves propostes en decisions relatives a la gestió sostenible.

Aquestes iniciatives posen en relleu les problemàtiques més actuals i posen en valor el medi i la naturalesa.

Les diferents iniciatives en matèria de sostenibilitat per a Andorra parteixen en molts casos de les anàlisis diagnòstiques fetes a la població, en què aquesta opina, valora i exposa les seves visions i actituds. En la proposició de llei d'economia circular, la població enquestada va mostrar la seva bona predisposició a hàbits sostenibles en relació amb la supressió d'objectes de plàstic d'un sol ús, a l'aplicació de sistemes de retorn d'envasos i a la necessitat d'allargar la vida útil dels productes, així com a adoptar mesures de prevenció en la generació de residus, entre d'altres. Aquesta llei marca com a eixos principals la innovació i la recerca, i les sinergies entre economia circular, la lluita contra el canvi climàtic i la preservació de la biodiversitat. Finalment, s'estableix la necessitat d'informar i conscienciar els consumidors, així com tractar amb sectors específics del país, com el de la construcció, el turístic i el de la restauració. La ciutadania està cridada a poder actuar en pro de la sostenibilitat, però agafa una especial rellevància el fet que és l'Administració la que ha de desenvolupar el rol exemplar amb procediments de compra pública i que això repercuteixi en la sensibilització del conjunt de la població sobre la importància d'introduir els conceptes d'economia circular en els nostre hàbits, en línia amb els ODS de l'Agenda 2030 i coherent amb els mandats de la Constitució andorrana.

Tanmateix, des del Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, es treballa de forma participativa amb els diferents actors implicats en el moment d'elaborar la normativa, les estratègies o els plans d'acció. S'han anat creant comissions en diferents temàtiques mediambientals amb la participació dels agents implicats i de les associacions. S'acompanya la posada en marxa d'accions, plans o models de gestió sobre sostenibilitat amb campanyes de comunicació, accions d'educació ambiental, esdeveniments... per promoure la sensibilització i la dinamització de la ciutadania.

Cal recordar que el 2013, durant la Presidència del Consell d'Europa, Andorra tenia com a prioritat el desenvolupament i la difusió a escala continental de l'Educació per a una Societat Democràtica.

Accions de continuïtat:

- ❖ Promoure i reforçar la implicació dels joves en temes de sostenibilitat:
 - Fomentar la reflexió i la generació de propostes sobre la gestió sostenible de l'entorn en els consells d'infants de Comú i el Consell General dels Joves.
 - Incrementar les dinàmiques de treball amb el Moviment Jove o altres iniciatives que promouen la participació dels joves.

- Reforçar el projecte d'Escola Verda dels centres escolars per incrementar la participació.
 - Promoció de la coordinació mitjançant els òrgans de la comissió operativa i interministerial de participació i visura ciutadana.
 - Promoció d'accions de sensibilització i d'educació dirigides a la ciutadania en general (seminaris, cursos, exposicions, recursos educatius digitals...).
 - Continuar mobilitzant la ciutadania en matèries de Desenvolupament Sostenible i en Educació per a una Societat Democràtica, a través de la plataforma Visc, del Concurs Iniciatives Ambientals i de la Setmana Europea de Prevenció de Residus, entre d'altres.
- ❖ Quant a les administracions, seguir incloent la ciutadania en els processos participatius per a la redacció de les estratègies nacionals (Estratègia Nacional de la Biodiversitat, Estratègia Nacional del Paisatge, Estratègia Nacional de Mobilitat...) i en les comissions de treball.

Noves accions:

- ❖ Promoure programes de voluntariat ambiental intergeneracional, amb la participació de diferents associacions i grups locals.

OBJECTIU 1.3. Donar suport a la reconexió entre el medi rural i la natura.

El buit entre el món de la conservació de la natura i el món rural encara no ha desaparegut. Per això és important treballar per connectar millor la població local amb els valors de preservació del patrimoni i del medi ambient. D'aquesta manera, aquests valors podran tenir-se més en compte amb els instruments de gestió del patrimoni (plans urbanístics, reglaments sobre el paisatge...).

Es veu necessari treballar amb els diferents públics del medi rural: des de les escoles fins al nivell universitari, passant per les famílies i els socioprofessionals de l'àmbit de l'explotació i el consum dels recursos i els espais naturals en tots els sectors (agricultura, silvicultura, caça, pesca, recursos minerals, aigua, des del regadiu a la hidroelectricitat, el sector urbanístic i el de la construcció, les administracions tècniques, el sector turístic). Les accions abordades facilitaran la integració de les necessitats de protecció del medi ambient mitjançant l'enfocament específic per a cada sector.

L'objectiu és establir relació entre la població rural i la naturalesa (actualment molt desconnectada) i aplicar estratègies de gestió vinculades a àmbits d'activitat o territoris homogenis. Els instruments clau per aconseguir aquest objectiu són augmentar la comunicació sobre temes ambientals per aquests públics específics i fomentar la

inclusió d'accions d'educació ambiental dirigides pels professionals de l'educació ambiental en tots els programes de gestió del patrimoni dins dels territoris.

Des del Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat es disposa de projectes específics que tenen com objectiu la connexió de la ciutadania, les famílies i els joves amb el medi rural i la natura. La xarxa d'infraestructures verdes d'Andorra¹² és un conjunt d'itineraris continus i d'espais oberts de gran interès paisatgístic, ambiental i cultural que permeten la mobilitat sostenible i no motoritzada de les persones i que contribueixen a millorar la qualitat de vida i la sostenibilitat ambiental del territori andorrà. La xarxa de refugis (passaports de refugis) i particularment els refugis guardats, amb la ruta Coronallacs¹³ connecta els quatre refugis guardats que existeixen a Andorra actualment en un total de 92 km de paisatges de muntanya i vistes espectaculars.

El Cos de Banders participa amb l'àmbit escolar a fi de connectar els alumnes amb la natura a través de sortides i formacions presencials.

Andorra Sostenible, a través de les seves actuacions, es centra en tres actors diferents: les escoles i tota la comunitat educativa, la ciutadania i les empreses. Es treballa per conscienciar a tothom de la importància de la natura i el medi ambient a partir del programa Escola Verda, impartint diferents tallers tant per a les escoles com per a la ciutadania, amb la difusió de dies mundials, consells o informació per xarxes socials, promovent activitats i concursos sobre medi ambient, creant projectes per a federacions esportives, allotjaments turístics o empreses i diferents webinars per a la ciutadania o empreses. D'aquesta manera es sensibilitza el conjunt de la població i també els professionals de l'educació ambiental. Es tracta d'abordar el patrimoni a partir d'elements simbòlics unificadors (espècies particulars, per exemple) que serveixin d'element central i emblemàtic per tractar el patrimoni natural i cultural amb una visió àmplia del territori, vinculat al desenvolupament d'accions amb tots els actors i coincidents en el temps (investigació, seguiment, sensibilització).

L'educació ambiental per a la sostenibilitat també s'ha d'incloure dins d'iniciatives que promouen posar en valor les pràctiques agrícoles a través del foment i la participació d'iniciatives com el concurs nacional de Prats Florits d'Andorra. Aquest concurs s'emmarca en els objectius de la Llei d'agricultura i de l'estratègia nacional del paisatge. S'organitza de manera col·laborativa des del Departament de Medi Ambient del Govern d'Andorra, el Comú d'Ordino, Andorra Recerca + Innovació, l'Associació de Pagesos i Ramaders del Principat d'Andorra i els parcs naturals francesos dels Pirineus. En aquest concurs es vol incentivar les bones pràctiques agràries, es valora l'aportació dels prats a la qualitat del paisatge mitjançant la diversitat de flora i fauna i té la voluntat de recompensar els prats de dall que tinguin el millor equilibri agroecològic. L'estratègia de biodiversitat conté accions sistemàtiques de sensibilització.

¹² <<https://www.mediambient.ad/paisatge/xarxa-d-infraestructures-verdes-d-andorra>>.

¹³ <<https://coronallacs.com/ca/>>.

L'art, la natura i la cultura es proposen com a experiències multisensorials i permeten al públic redescobrir elements del seu patrimoni local. Un exemple és l'Art Camp Andorra,¹⁴ una trobada d'artistes pintors que existeix des del 2008 i que té lloc a Ordino (Andorra) cada dos anys. Pretén facilitar, mitjançant l'art, l'intercanvi de valors que la UNESCO fa universals al voltant de la cultura i de la pau. Un altre exemple és l'Andart21.¹⁵

Accions de continuïtat:

- ❖ Augmentar la participació de la ciutadania i dels centres escolars a les activitats i fer més sortides a la natura per connectar amb els valors del patrimoni natural, particularment a la xarxa de camins verds, als parcs naturals i a la Vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni de la UNESCO, als productors de productes agrícoles i artesans i als ramaders, als refugis de muntanya, entre d'altres.
- ❖ Continuar fomentant l'educació sobre la natura *in situ* a través de projectes de col·laboració amb entitats nacionals o de l'educació no formal mitjançant:
 - La participació dels centres escolars en projectes de ciència ciutadana que posen els alumnes en contacte amb la natura, en tallers i sessions formatives a les escoles.
 - Sessions de formació, visites guiades, per part de sectors socioprofessionals diversos cap a escoles i públic general. També la formació de guia de muntanya al professorat d'educació física (sortides d'activitat física a la muntanya).
 - Suport a les associacions sectorials en oferir sessions de formació sobre biodiversitat i patrimoni als socioprofessionals.
 - Durant les sortides d'esquí escolar.
- ❖ Mantenir les experiències per a la ciutadania de combinació d'art, natura i cultura per posar en valor el patrimoni local.
- ❖ Continuar generant un marc innovador de sensibilització/divulgació/formació amb múltiples formats (presencial, virtual, etc.) per a la població local/rural amb la finalitat de sensibilitzar-la sobre el medi ambient, les noves realitats del territori, les noves problemàtiques, les oportunitats, etc.

Noves accions:

- 🌱 Promoure patis verds a les escoles i incorporació d'elements naturals a les escoles.

¹⁴ <<http://artcampandorra.com/>>.

¹⁵ <<http://landartlexviral.com/>>.

- ❁ Definir uns itineraris prop dels centres escolars per garantir que tots els alumnes facin sortides de connexió amb la natura, sense necessitat d'un transport.
- ❁ Establir un programa dirigit als joves per tal de fer pràctiques o voluntariat (formació) relacionat amb el medi ambient i la sostenibilitat.

OBJECTIU 1.4. Dissenyar un conjunt de dispositius dirigits al públic visitant per donar a conèixer el patrimoni pirinenc i la seva gestió sostenible.

Gaudir de la natura i del patrimoni natural és una de les principals motivacions dels turistes que descobreixen una zona. Per tant, és necessari treballar específicament amb els visitants en aquestes zones, per a:

- Permetre'ls descobrir el patrimoni de manera sensitiva i real.
- Sensibilitzar sobre la realitat mediambiental de la zona, la seva fragilitat i la necessitat d'implicar-se per a una gestió sostenible.

Per aquest motiu es fa necessari oferir experiències de descoberta innovadores i convidar els visitants dels Pirineus, a partir de les seves experiències i coneixements, a prendre part en el procés de gestió i conservació sostenible de l'entorn natural en el qual conviuen temporalment.

El sector turístic és a Andorra l'eix principal de l'economia.¹⁶ En l'actualitat, el turisme de neu és l'element principal, però progressivament s'està tendint cap a la diversificació i la desestacionalització. La gran majoria d'aquestes activitats es desenvolupen en hàbitats d'alta muntanya especialment sensibles pel que fa a la biodiversitat (turisme de neu, senderisme, curses de muntanya, activitats d'aventura, etc.). És necessari que l'oferta turística s'orienti cap a un turisme sostenible respectuós amb el territori i la biodiversitat, especialment a les zones identificades com a espais d'interès i com a espais degradats. Cal analitzar i implementar, si escau, opcions d'ecoturisme que respectin la capacitat d'acollida del medi.

Una manera de diferenciar-se és activant les emocions dels visitants, generant una relació positiva i, en conseqüència, un vincle durable amb una destinació. El turisme d'experiències és un tipus de turisme que s'allunya de les rutes massificades. Per aquest motiu es requereix personalitzar les ofertes i els continguts. Un museu, una muntanya, un allotjament... es pot viure de moltes maneres diferents, segons cada persona. L'experiència pot fer decidir entre una destinació i una altra, i Andorra ofereix moltes experiències:

- Experiències ecoturístiques

¹⁶ <<https://visitandorra.com/>>

La flora i la fauna andorranes es poden descobrir d'una altra manera, tant sigui en família, amb els amics o amb la parella, gràcies a una sèrie d'itineraris ecoturístics amb diversos nivells de dificultat que trobem al Principat.

- **Activitats turístiques en família**

Per a les famílies s'ofereix un ampli ventall d'activitats a dur a terme.

- Destaquem: Ruta dels tamarros.

Els tamarros són essers imaginaris, protectors de la natura, que viuen als Pirineus.

A Andorra s'ha creat una ruta per les set parròquies i s'ha ubicat un tamarro en cadascuna. A les oficines de turisme es facilita informació i un passaport per trobar els tamarros.

- Macarulla són camins fàcils, fets a mida dels nens perquè, en companyia de la família, puguin iniciar-se en el senderisme i descobrir la natura.

Quatre itineraris:

- ❖ On són els bolets?
- ❖ Rastres i petjades
- ❖ El bosc dels menairons
- ❖ La poció de la bruixa Quela

- **Itineraris**

- “Moments: Camins de benestar”. Per fer descoberta personal. Senders curts i de fàcil accés
- Moments “Som Bosc”
- Moments “Som Tartera”

- Valorització i interpretació de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni de la Humanitat per la UNESCO des del 2004 així com la Vall de Sorteny i les Valls del Comapedrosa. S'han fet estudis de capacitat de càrrega dels tres espais protegits.

- Itineraris paisatge d'Andorra Turisme

Totes les experiències vinculades a la descoberta del patrimoni natural estan també relacionades amb el patrimoni cultural i la gastronomia (receptari gastronomia andorrana).

Activitats com el senderisme i el ciclisme permeten descobrir el nostre patrimoni d'una manera sostenible, a diferència de la ruta en cotxe.

Turisme accessible i inclusiu

A través del programa Infoturisme, en què participen Andorra Turisme i els set comuns, s'ha treballat en el turisme accessible i inclusiu per facilitar el coneixement de la natura a les persones amb diversitat funcional. S'han dotat més d'un centenar d'espais

d'interès turístic (monuments, escultures, miradors, etc.) amb codis QR gràcies a la posada en marxa del projecte Parl'App. Els usuaris poden disposar de continguts descriptius en llengua de signes i també parlats en català, castellà, francès i anglès. Les plaques que contenen els codis QR també ofereixen informació en Braille i estan situades a una alçada adaptada per a persones amb mobilitat reduïda. S'han renovat els miradors ecoturístics i els panells interpretatius "Natura en ruta", que es troben repartits per tot el Principat, per dotar-los de plafons informatius on s'incorporen continguts en Braille i imatges en relleu que ajuden a percebre millor les informacions a les persones amb discapacitat visual.

Allotjaments rurals

Tant sigui dins d'un nucli urbà com envoltat de bonics paisatges, les cases i bordes rurals d'Andorra ofereixen totes les comoditats d'un allotjament convencional, però amb un encant especial. La seva classificació, d'una a quatre espigues, orienta sobre els serveis que s'hi ofereixen.

Quant a comunicació, s'ha dut a terme un treball conjunt amb col·laboradors de prestigi internacional com National Geographic que ens permeten presentar una altra Andorra totalment enfocada a la natura, la flora, la fauna i la biodiversitat.

Pla de comunicació i conscienciació de la sostenibilitat en el sector turístic:

- Bàners informatius en el moment de les reserves
- Etiquetes i informació en zones estratègiques (dutxes, papereres, camins...)
- Presència a les xarxes socials
- Clips de vídeo en canals interns dels hotels
- Malbaratament alimentari → Conscienciar o penalitzar el malbaratament amb actuacions homogènies del sector.

Donant continuïtat al procés d'harmonització amb els països de l'entorn, s'ha creat un marc normatiu i un Fons per a l'impuls del turisme i l'Impost sobre les estades en allotjaments turístics.¹⁷ El Fons per a l'impuls del turisme es configura com un mecanisme destinat a finançar polítiques per potenciar la competitivitat del Principat d'Andorra com a destinació turística i garantir-ne la sostenibilitat. Aquest fons, gestionat directament pel Govern, que es nodreix dels ingressos obtinguts de l'impost sobre les estades en allotjaments turístics, es destina a finançar projectes o actuacions que persegueixin els objectius següents:

- La promoció turística del Principat d'Andorra.
- L'impuls del turisme sostenible, responsable, inclusiu i de qualitat.
- La protecció, la preservació, la recuperació i el millorament dels recursos turístics.

¹⁷ <https://www.bopa.ad/bopa/034076/Pagines/CGL20220622_10_03_29.aspx>.

- El foment, la creació i el millorament dels productes turístics.
- El desenvolupament d'infraestructures i serveis relacionats amb el turisme.
- Accions per a la desestacionalització del turisme.
- La promoció d'activitats formatives dirigides a les persones dels sectors relacionats directament amb el turisme.¹⁸

Es treballa en diferents projectes que complementaran aquests aspectes:

- La realització de futurs itineraris Macarulla (tres en total).
- El Segell de Restaurant de Cuina Tradicional d'Andorra (sempre per potenciar els productes de quilòmetre zero).
- El futur reglament de classificació dels establiments del grup Glàmping.
- Els futurs canvis en la normativa dels allotjaments turístics sobre la base d'una major implicació en temes d'economia circular i de sostenibilitat.

La Llei 7/2019, del 7 de febrer, de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge preveu que cal establir per via reglamentària les condicions que s'han de complir per organitzar grans esdeveniments. La pressió antròpica que reben els espais naturals on es desenvolupen aquests esdeveniments pot tenir una afectació important si no es prenen mesures de prevenció i de restauració adequades. Es disposa d'un reglament que regula els grans esdeveniments en el medi natural¹⁹ amb l'objectiu de garantir la preservació del medi i minimitzar l'impacte ecològic en els esdeveniments organitzats. Una guia pràctica²⁰ ha estat desenvolupada pel Ministeri, l'Andorra Esports Clúster i Andorra Sostenible, i detalla de manera planera els passos a seguir per organitzar grans esdeveniments en el medi natural. També s'està elaborant un estudi de capacitat de càrrega del territori.

El turisme de muntanya és totalment compatible amb la ramaderia, si es respecta l'entorn i la resta d'usuaris. La ramaderia contribueix a conservar el paisatge, a mantenir les muntanyes, les pastures i a prevenir els incendis, a més de ser una activitat tradicional al nostre territori que dona vida a les muntanyes. Per aquest motiu, es disposa d'un manual de convivència entre el turisme i el bestiar a la muntanya.²¹

L'any 2014, des del Departament d'Agricultura del Govern d'Andorra, per tal d'acollir sota una denominació comuna les diferents iniciatives de microempreses relacionades amb les produccions agroalimentàries locals i les produccions alimentàries artesanes

¹⁸ <<https://visitandorra.com/https://www.turisme.ad/ieat>>.

¹⁹ <https://www.bopa.ad/bopa/033104/Pagines/GR20211001_09_57_07.aspx>.

²⁰

<https://www.mediambient.ad/images/stories/medi_natural/Guia_Aplicaci%C3%B3_Reglament_de_grans_esdeveniments_en_el_medi_natural.pdf>.

²¹ <https://www.agricultura.ad/images/stories/docs/Turisme_Bestiar_Muntanya.pdf>.

van crear la marca comercial Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra.²² Actualment, Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra és sinònim de territori, de muntanya, d'alçada, de treball rigorós, de produccions de petit volum, d'un elevat component de treball manual, d'un vincle fort amb la natura, de pràctiques sostenibles, de tradició, d'emprenedoria i de microempresa. El Departament d'Agricultura disposa de segells oficials amb l'objectiu de difondre prop de la ciutadania els valors dels nostres productes.²³

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar dissenyant dispositius dirigits als visitants per donar a conèixer el patrimoni natural i la seva gestió sostenible mitjançant:
 - Itineraris interpretatius del patrimoni, tant físics com digitals.
 - La creació de materials d'informació multilingües perquè tothom pugui preparar la seva estada, planificar un ecodescobriment en una zona o conèixer la qualitat i diversitat del patrimoni.
 - La conscienciació sobre el respecte del medi natural i l'especial fragilitat d'un hàbitat o d'una espècie.
 - Els guiatges en espais naturals per part de professionals, coordinats en períodes de més afluència (estiu) per sensibilitzar i informar bé els usuaris de la muntanya.
 - Eines de sensibilització, com la calculadora d'emissions de CO₂.²⁴
- ❖ Continuar valoritzant els productes agrícoles i artesans d'Andorra, i en general la gastronomia andorrana, destacant la cuina tradicional.

Noves accions:

Es preveu mantenir i continuar reforçant les accions que ja es desenvolupen.

²² <<https://www.agricultura.ad/productes-agricoles-i-artesans-d-andorra>>.

²³ <<https://www.agricultura.ad/segells-oficials>>.

²⁴ <<https://calculadoraco2.mediambient.ad/>>.

LÍNIA ESTRATÈGICA 2. PROMOURE ACCIONS DE SENSIBILITZACIÓ I DE FORMACIÓ PER ALS CÀRRECS ELECTES, ELS TÈCNICS TERRITORIALS I ELS SOCIOPROFSSIONALS DELS PIRINEUS ENTORN DELS VALORS MEDIAMBIENTALS, LA BIODIVERSITAT I EL VINCLE ENTRE LA SALUT I EL MEDI AMBIENT, I DONAR SUPORT AL SECTOR TURÍSTIC EN LA DIVERSIFICACIÓ DE L'OFERTA

La representació de la natura en l'imaginari col·lectiu sovint es redueix a una natura simbolitzada per espècies emblemàtiques (animals, plantes...) o també associada a catàstrofes naturals. Es fa imprescindible treballar en la visió sistèmica, holística i interdisciplinària del concepte del medi ambient com tot el que ens rodeja i influeix: la part natural i la part construïda, els elements i les relacions, les potencialitats i els impactes. Des de fa vint anys, les investigacions convergeixen (vegeu el trastorn per dèficit de natura, de Richard Louy): La natura és una font de cura i apaivagament. Ajuda a reduir l'estrès, la hiperactivitat, els trastorns d'atenció... Enfront de l'evolució dels estils de vida actuals i les patologies emergents (encara més marcades en les zones urbanes), els Pirineus ofereixen un espai propici per a les experiències amb la naturalesa. La biodiversitat dels Pirineus és un patrimoni comú que cal preservar a llarg termini.

El territori andorrà es troba inclòs en l'Estratègia Nacional de la Biodiversitat d'Andorra, desenvolupar programes de formació i capacitació tècnica sobre biodiversitat destinats als professionals encarregats del desenvolupament i de l'aplicació de l'Estratègia nacional de la biodiversitat (programes de seguiment, bioindicadors, etc.). Igualment, també es considera necessària la formació continuada de professionals dels àmbits sectorials que inclouen l'agricultura, el turisme i el lleure, l'urbanisme, la caça i pesca, l'energia, etc., a fi de fomentar bones pràctiques en relació amb la biodiversitat mitjançant els recursos i suports més adequats, com publicacions, formats digitals, seminaris i jornades, etc.

OBJECTIU 2.1. Desenvolupar accions de formació per als socioprofessionals, els tècnics territorials i els càrrecs electes amb la finalitat de millorar la comprensió del nostre entorn, el potencial del medi natural i els impactes de les activitats sobre la biodiversitat.

La biodiversitat és essencial per a la vida humana. Més enllà dels seus valors ètics i emocionals, la biodiversitat garanteix la qualitat i la quantitat de serveis que ofereixen els ecosistemes. És una font d'aliment, energia, inspiració, cura, oci i feina. L'equilibri dels seus elements (aigua, aire, sòl i roques) és necessari per a la sostenibilitat. La biodiversitat depèn dels processos naturals i de l'impacte de les activitats humanes, que són els principals factors del seu deteriorament actual.

Per tant, és necessari promoure accions específiques i directes amb els actors locals de les activitats que poden produir impactes sobre la biodiversitat dels territoris: socioprofessionals (ramaderia, agricultura, silvicultura, indústria...), tècnics de la caça i la pesca, però també càrrecs electes dels territoris que s'encarreguen de la planificació i el desenvolupament actual de les polítiques públiques que condicionen la conservació sostenible del medi natural i la biodiversitat. Totes les actuacions i/o propostes promogudes haurien de posar l'accent en la necessitat d'una gestió sostenible de la biodiversitat, incorporant elements relacionats amb ella i amb la seva protecció en els documents de planificació, en les estratègies i en les polítiques públiques que es desenvolupin a la zona.

Incrementar el coneixement i la comprensió de les interaccions, les fragilitats i els elements constitutius de la biodiversitat seran els objectius perseguits durant els cursos de formació perquè els agents locals puguin prendre les decisions ben fonamentades en la gestió dels territoris.

La primavera del 2021, més d'un centenar de persones es van trobar per debatre sobre quins eren els reptes de futur de la societat andorrana per als propers vint-i-cinc anys i per pensar conjuntament en accions per començar a fer-los front. El projecte era una iniciativa conjunta de les tres institucions amb capacitat legislativa i executiva d'Andorra —el Consell General, el Govern i els Comuns. L'objectiu era crear uns espais de reflexió oberts a les institucions públiques, als actors socials i econòmics i a la ciutadania per reflexionar i debatre conjuntament sobre els reptes de futur del territori, la societat, l'economia i la política andorrana.

Andorra Rercerca + Innovació va assumir la secretaria i la coordinació tècnica del projecte, una tasca que va consistir en l'organització dels espais de debat i reflexió, el treball amb els experts internacionals seleccionats pel comitè rector del projecte, la moderació i la dinamització de les sessions de treball, l'anàlisi de tota la informació generada i la redacció del llibre²⁵ que fa les funcions de memòria del projecte. Accions participatives com aquestes permeten millorar la comprensió del nostre entorn, el potencial del medi natural i els impactes de les activitats sobre la biodiversitat.

Tanmateix, el Consell General també va organitzar per als parlamentaris una sessió sobre canvi climàtic amb una experta de renom internacional.

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar fomentant les formacions del personal tècnic, dels càrrecs electes i dels sectors de l'economia vinculades amb el medi ambient i la sostenibilitat.

Noves accions:

²⁵

[https://ari.ad/images/projectes/reptes_futur/Andorra%20reptes%20de%20futur%20\(digital\).pdf](https://ari.ad/images/projectes/reptes_futur/Andorra%20reptes%20de%20futur%20(digital).pdf).

- ✿ Elaborar i posar a disposició dels socioprofessionals, els tècnics territorials i els càrrecs electes informació de referència, xerrades i seminaris.

OBJECTIU 2.2. Desenvolupar iniciatives i propostes dirigides a les entitats i administracions locals responsables de la planificació turística del territori i al sector turístic, acompanyar la diversificació turística del massís i fomentar la responsabilitat socioambiental dotant-los de recursos per a la seva inclusió en les polítiques i serveis turístics.

Actualment, enfront dels reptes climàtics i la pèrdua de biodiversitat, les demandes de la societat i el sector turístic busquen diversificar la seva oferta. Els professionals del patrimoni poden contribuir-hi i acompanyar aquesta transformació. D'aquesta manera, la promoció de la història dels territoris a través d'enfocaments educatius, interpretatius i formatius, posant en valor el patrimoni territorial, és una base del turisme responsable de la descoberta a través de la transmissió d'una experiència commovedora i atractiva dels territoris. Els professionals de l'educació ambiental són a la vegada actors del sector turístic. Proposen, construeixen i coordinen els programes per al descobriment dels Pirineus per part dels visitants. El camp de l'educació ambiental, quan es dirigeix als turistes, pot oferir un altra manera d'apropar-se als territoris en relació amb els problemes del desenvolupament sostenible, treballant en el desenvolupament de projectes entorn de l'ecoturisme i posant èmfasi en el seu paper com a interlocutor directe amb els turistes.

Qualsevol activitat turística, especialment en el nostre territori pirinenc, té una vessant ambiental. Per tant, és prioritari dotar els socioprofessionals i els responsables de la presa de decisions d'aquest sector de recursos i mitjans de formació que els permetin preparar-se per respondre a les exigències específiques relatives als aspectes ambientals: capacitat de càrrega del medi ambient, fragilitat dels ecosistemes i de les espècies, coneixements específics de la biodiversitat...

Convé desenvolupar instruments que permetin que el territori, els espais i les activitats turístiques que es desenvolupin als Pirineus mostrin a les persones visitants la necessitat de conservar i gestionar el patrimoni de manera sostenible.

Endemés, per poder donar suport a la diversificació de l'oferta turística del massís es necessita fer mutacions en aquesta oferta. Serà necessari proposar espais i esdeveniments entorn de la cultura de les ciències naturals, crear suports i sinergies entre els emissors de la informació turística i el món de l'educació en els territoris, contribuir al desenvolupament de l'ecoturisme als Pirineus i acompanyar els professionals del sector turístic per integrar els reptes patrimonials en els seus marcs de referència. Per tot això, caldrà crear sinergies entre les entitats locals que gestionen el territori, el sector turístic i els professionals de l'educació ambiental per tal d'integrar la dimensió ambiental en les estratègies i projectes turístics del demà.

L'educació ambiental ha de ser una eina que faci possible aquestes sinergies per promoure un canvi de mentalitat i una transició cap a un turisme que respongui a les exigències actuals de valoració, gestió i conservació del territori i el seu patrimoni.

Els agents i gestors turístics han de ser capaços de generar projectes responsables i sostenibles per al nostre patrimoni comú i promoure actituds responsables entre els seus clients. El suport a les estructures d'educació ambiental ha de ser capaç d'atendre la diversitat dels actors del turisme pirinenc, en particular dels del turisme recreatiu i les activitats esportives a la natura, així com dels del sector de la neu.

El Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat del Govern d'Andorra, entre les seves competències, té la missió d'impulsar i dinamitzar l'adopció de polítiques de sostenibilitat dins les organitzacions amb l'objectiu de contribuir en la millora ambiental del país. Sota aquest marc es crea el Distintiu de Sostenibilitat,²⁶ que vol destacar i reconèixer la contribució del sector de serveis d'allotjament turístic mitjançant la implantació d'accions que permetin garantir el canvi cap a un país més sostenible.

El sector de l'hoteleria és clau per a la consecució dels objectius fixats pel Ministeri, ja que està implicat directament en algunes de les accions previstes dins la seva estratègia. En aquest sentit, el Govern, conscient del paper d'aquest col·lectiu en la gestió dels residus, va aprovar el 2008 el decret relatiu a la declaració del sector de l'hoteleria com a productor singular de residus d'envasos, de vidre, de cartró i d'olis vegetals usats. Tanmateix, l'any 2018 es va signar un conveni marc de col·laboració entre el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat del Govern d'Andorra i la Unió Hotelera d'Andorra (d'ara en endavant UHA) per a la informació, promoció i divulgació de bones pràctiques ambientals. L'UHA està interessada a col·laborar amb el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat en el programa de prevenció i reciclatge promocionat per Govern dins del Pla Nacional de Residus i en la promoció de la sostenibilitat.

El Distintiu de Sostenibilitat per a allotjaments turístics és un mecanisme voluntari de valoració i qualificació ambiental que, de manera oficial, certifica que aquell servei és considerat com a més eficient mediambiental que la resta dins d'una determinada categoria. L'obtenció d'aquest distintiu afavorirà positivament la suma de punts establerts dins el Decret del Reglament regulador de la classificació d'establiments d'allotjament turístic de la modalitat hotelera, en el seu apartat VI: Eines d'assegurament d'atenció al client punt 314 "Disposar d'una certificació de qualitat o ambiental oficial (nacional o europea)", ja que es valorarà amb vint punts addicionals en el simulador de la categoria dels hotels. L'estratègia és a favor d'un turisme sostenible i respectuós i va en la línia del Departament de Turisme i d'Andorra Turisme, que ja fa anys que treballen per afavorir la diversificació de l'oferta turística proposant productes de descobriment ecoturístic,²⁷ i es proposen experiències a la natura. Una

²⁶ <<http://www.sostenibilitat.ad/distintiusostenibilitat>>

²⁷ <<https://visitandorra.com/ca/natura/coneix-l-ecoturisme>>

experiència segura i inoblidable que permet observar des de grans ocells en perill d'extinció com ara el trencalòs fins a l'ocellet més petit d'Europa, el reietó, i conèixer l'hàbitat de mamífers com l'isard o la marmota i una immensa vegetació que inclou centenars d'espècies (moltes són autòctones del Pirineu), entre d'altres.

El Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat també atorga un distintiu ambiental²⁸ a aquells establiments que demostrin amb les seves accions que fan una gestió sostenible dels residus, fomentant la prevenció i la correcta separació en origen per augmentar el reciclatge. Aquest distintiu vol valorar l'esforç dels establiments comercials en la posada en funcionament de les accions de prevenció i reciclatge de residus, que alhora donarà una imatge de qualitat ambiental de cara als ciutadans i aportarà a l'establiment un valor afegit.

Accions de continuïtat:

- ❖ Reforçar a través del Departament de Turisme la proposta d'iniciatives dirigides als empresaris del sector per aplicar noves mesures sobre sostenibilitat, economia circular i accessibilitat incloent les accions de formació corresponents.
- ❖ Reforçar a través d'Andorra Turisme la proposta d'iniciatives dirigides a les entitats i administracions locals responsables de la planificació turística del territori i al sector turístic, les experiències a la natura i la difusió d'informació sobre activitats turístiques sostenibles.
- ❖ Fomentar la creació de propostes i iniciatives d'ecoturisme en xarxa amb el contacte de les diferents empreses i sectors professionals vinculats amb el patrimoni i el medi ambient.
- ❖ Continuar fent formació ambiental a totes les organitzacions d'esdeveniments que es facin en el medi natural (per exemple, esdeveniments esportius i de lleure) a nivell de fragilitat del medi i la necessitat d'establir mesures preventives i correctores, gestió de residus, utilització de megafonia en espais naturals sensibles...
- ❖ Continuar fomentant els distintius de sostenibilitat en els allotjament turístics i de restauració.
- ❖ Analitzar la capacitat de càrrega dels espais naturals i proposar iniciatives per a regular l'ús amb la finalitat d'evitar un impacte negatiu en els entorns naturals o en les espècies sensibles.

Noves accions:

- 🌱 Crear cursos de formació dirigits a les entitats, administracions locals i empreses relacionats amb el turisme.

²⁸ <<https://www.mediambient.ad/distintiu-ambiental>>.

LÍNIA ESTRATÈGICA 3. FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ DELS RESPONSABLES POLÍTICS I DE LA SOCIETAT EN L'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC I LA MITIGACIÓ DELS SEUS EFECTES

L'emergència climàtica és a l'agenda política a tots els nivells (mundial, europea, local...). És una problemàtica d'abast global i, per tant, ha de ser abordada des del treball a diferents nivells (local, regional, nacional, supranacional...). Dins d'aquest ampli marc de treball definit, la tasca de l'educació ambiental és necessària com a element de suport en la presa i implantació de mesures de mitigació i adaptació al canvi climàtic. Són una tasca i un procés necessaris fruit de la seva transversalitat per poder apropar-se, de la manera més convenient, tant al públic en general com als decisors polítics, a més dels agents del sector empresarial i productiu. Un procés de conscienciació sobre les problemàtiques derivades del canvi climàtic que pugui ajudar a mitigar les conseqüències ja existents i una millor adaptació a aquesta nova realitat.

Un ampli repte que els professionals de l'educació ambiental han d'abordar des de la constant formació interna que els permeti una major conscienciació de la societat, sempre des del contacte directe i la valoració de la situació actual, donant importància a les accions individuals i col·lectives en la seva suma per un canvi global. Accions individuals i col·lectives que amb el pas del temps poden ser motor de canvi en els valors socials i que fomentin una visió més crítica per promoure regulacions millors i més compromeses des del sector polític.

Els territoris de muntanya com Andorra són especialment sensibles als efectes del canvi climàtic, ja perceptibles al nostre territori, amb conseqüències directes com l'augment de les temperatures, la disminució de la precipitació i del mantell nival.

Andorra s'ha compromès davant de la comunitat internacional a aconseguir la neutralitat en carboni l'any 2050,²⁹ fet que requereix polítiques decidides. Aquesta fita parteix de l'Acord de reconeixement de la crisi climàtica i de declaració de l'estat d'emergència climàtica i ecològica (DEC),³⁰ aprovat l'any 2020 i elaborat en col·laboració amb el jovent de Fridays for Future i aprovat per unanimitat al Consell General, que augmenta considerablement l'ambició de l'acció climàtica d'Andorra. La DEC encomana incloure un representant dels joves a la Comissió Nacional de l'Energia i del Canvi Climàtic i a la Conferència de les parts del Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic, elegits pel Fòrum Nacional de la Joventut. Així mateix, també encomana impulsar campanyes educatives a les escoles per conscienciar de la importància de la preservació del medi ambient i incentivar que el cent per cent de les escoles del país esdevinguin escoles verdes.

²⁹ Andorra és part 'no annex 1' del Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic des del 2011 i signatària de l'Acord de París des del 2016.

³⁰ <<https://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/bcg-2020/8-2020-1/but008-2020%20Acord%20de%20reconeixement%20de%20la%20crisi%20climatica%20i%20de%20declaracio%20de%20l2019estat%20d2019emergencia%20climatica%20i%20ecologica.pdf/view>>

El text normatiu de referència d'acció climàtica a Andorra és la Llei 21/2018, del 13 de setembre, d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic (Litecc),³¹ que el Consell General va aprovar de forma unànime i que se sosté sobre quatre pilars fonamentals: el creixement econòmic, la protecció i informació de l'usuari, la sostenibilitat ambiental i la sobirania i diversificació energètica. Aquesta llei, que representa l'eix vertebrador de la política energètica i de canvi climàtic d'Andorra, es va elaborar de forma participativa entre diversos ministeris que van aportar les seves visions estratègiques i consideracions, d'acord amb els compromisos internacionals.

Una de les finalitats d'aquesta llei és avançar cap a una societat més ben adaptada al canvi climàtic incidint, entre d'altres, en la informació, la sensibilització, l'educació, la formació, la participació i la cooperació dels ciutadans. A més, encomana al Govern que asseguri la sensibilització i l'educació de la població escolar del país en relació amb el canvi climàtic i amb l'acció nacional. El 3 de febrer de 2021 es va aprovar l'Estratègia energètica nacional i de lluita contra el canvi climàtic.³² Aquesta estratègia estableix les bases de la transició cap a una economia baixa en emissions de GEH. Aquesta no és només una transició tecnològica i de recerca o innovació, sinó també un canvi dels hàbits de la ciutadania, ja que les decisions individuals tenen una incidència directa en la petjada carboni del conjunt de la societat. El rol dels consumidors esdevé un element clau perquè la transició cap a la neutralitat de carboni sigui exitosa.

Atès que la mobilitat representa més de la meitat de les emissions de GHG del país, tractar la mobilitat de forma transversal, inclosa l'educació ambiental, és essencial per a l'acció climàtica. El Govern disposa d'una estratègia nacional de mobilitat³³ que ha estat elaborada conjuntament per diversos ministeris, entre els quals el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat al qual està adscrita l'Oficina de l'energia i del canvi climàtic; el Ministeri d'Ordenament Territorial al qual està adscrit el Departament de Mobilitat, i el Ministeri de Presidència, Economia i Empresa al qual està adscrit el Departament d'Empresa, Comerç, Desenvolupament, Seguretat i Qualitat Industrial i Transport, de forma participativa a través de la Subcomissió de Treball Permanent de Treball Tècnic en el marc de la mobilitat (SPTTMM) creada en el marc de la Comissió Nacional de l'Energia i del Canvi Climàtic (CNECC). Actualment, també s'estan implementant els plans de mobilitat sostenible per a administracions, empreses i entitats de més de cent treballadors.

L'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic té un rol integrador, recopilador de tota la informació que es genera i facilitador entre les diferents parts implicades perquè la informació resultant de l'observació sistemàtica sigui útil i permeti adequar les polítiques energètiques de manera més general en matèria de canvi climàtic al Principat.³⁴

³¹ <https://www.bopa.ad/bopa/030057/Pagines/CGL20180928_13_54_03.aspx>.

³² <<https://www.mediambient.ad/organs-i-estrategia>>.

³³ <<https://www.mediambient.ad/transicio-energetica/mobilitat-sostenible>>.

³⁴ <<https://www.mediambient.ad/energia-i-canvi-climatic/relat-accio-climatica>>.

Pel que fa a l'adaptació al canvi climàtic, des del 2010, el Govern d'Andorra participa activament en l'Observatori Pirinenc del Canvi Climàtic (OPCC). Les accions realitzades en cooperació amb l'OPCC han servit per a crear un perfil pirinenc compartit amb l'objectiu d'elaborar estudis transfronterers sobre les característiques i els principals desafiaments i impactes del canvi climàtic sobre el massís del Pirineu, amb l'objectiu final d'aportar coneixement científic de rigor per contribuir a l'adaptació del territori enfront del fenomen del canvi climàtic. En aquest marc, es va desenvolupar el 2013 l'*Estudi d'adaptació dels Pirineus al canvi climàtic* i el 2018, *El canvi climàtic als Pirineus: impactes, vulnerabilitat i adaptació. Bases de coneixement per a la futura estratègia d'adaptació al canvi climàtic als Pirineus*. Aquests treballs fan un diagnòstic del territori, un cens d'iniciatives d'adaptació valoritzables, i emet una sèrie de recomanacions per a afavorir i garantir el camí cap a l'adaptació.

No hi ha cap dubte que el canvi climàtic impactarà en un futur proper els diferents sectors socioeconòmics i sistemes naturals d'Andorra en major o menor mesura. Per fer que el Principat esdevingui menys vulnerable en un futur, és primordial identificar els impactes en cada sector i proposar mesures específiques d'adaptació. Per aquest motiu, el Govern d'Andorra va organitzar, durant el 2015, el Procés d'Adaptació d'Andorra al Canvi Climàtic (PAACC), una eina que ens dotarà de recursos i mesures d'adaptació per esdevenir menys vulnerables als impactes derivats del canvi climàtic.³⁵

La Litecc estableix com a temàtiques d'estudi prioritàries la salut, l'agricultura, l'energia i el turisme, i en aquest sentit els estudis actuals de l'OPCC serviran també com a base científica per a ampliar-ne i millorar-ne el coneixement. Un altre dels resultats de l'OPCC és l'elaboració d'una primera sèrie d'indicadors per millorar l'avaluació i el seguiment del fenomen del canvi climàtic, concretament sobre el clima, la biodiversitat, els boscos, etc.

OBJECTIU 3.1. Capacitar i sensibilitzar la població per suscitar canvis relatius als reptes del canvi climàtic.

La ciutadania, a tots els nivells, ha de ser partícip de les accions d'adaptació i mitigació. Dos conceptes complementaris i interrelacionats atès que, sense la mitigació, la capacitat adaptativa es veurà desbordada per un clima canviant a ritme accelerat i, d'altra banda, una adaptació que, si no es produeix amb una reducció dels nivells de carboni que alimenten el canvi, no tindrà sentit. La població ha de ser part del canvi, però s'ha de donar un canvi de valors i hàbits en la ciutadania. Han de generar-se iniciatives i dinàmiques a partir de programes dirigits a tots els públics: escolars, joves, ciutadania en general i visitants.

³⁵ <<https://www.mediambient.ad/canvi-climatic/adaptacio-andorra-canvi-climatic>>.

El públic local, que pot ser molt divers dins d'una població, ha de poder tenir eines per intervenir en les decisions que es prenen per part de les administracions a cada zona. Una manera de contribuir a construir una ciutadania sòlida i una societat civil consistent pot començar amb la promoció de processos de participació ciutadana. Aquest tipus d'iniciativa no només satisfà la demanda de la ciutadania en veure la seva incidència política més enllà del moment electoral, sinó que els governants necessiten aquesta participació per orientar la seva acció de govern i guanyar credibilitat i consens. Un procés participatiu que focalitzi en eixos de debat vinculats a la mitigació i adaptació al canvi climàtic, i que al seu torn, en la creació d'aquest procés consultiu-deliberatiu, s'aprofiti la intel·ligència col·lectiva per millorar les decisions públiques que sorgeixen en aquests processos.

Els visitants o sector turístic han de sensibilitzar-se a partir dels plans, programes i estratègies de l'àmbit turístic dins de cada zona. S'han de protegir els espais i recursos turístics i fomentar la conscienciació en el manteniment i la salvaguarda de les destinacions turístiques, tenint en compte les capacitats de càrrega ambiental. Es tracta de crear una nova oferta que ajusti una baixa petjada de carboni amb les noves condicions climàtiques i potenciar-la.

La joventut ha de ser part del procés transformador i ha de poder tenir la capacitat i l'apoderament necessaris. El treball amb aquest sector s'ha de fer a partir de valors de participació i col·laboració, han de sentir-se representats i amb la capacitat suficient de modificar el seu propi futur mitjançant les accions proposades. Han de buscar-se formats i metodologies, així com canals adequats, a través de mitjans digitals, que permetin a la joventut compartir idees, iniciatives sobre aspectes relacionats amb la mitigació i adaptació al canvi climàtic. Han de treballar-se també la conscienciació a partir de les vivències personals i les emocions, per impulsar una actitud crítica, proporcionant-los informació sobre les conseqüències de les seves accions, decisions i comportaments del dia a dia. S'haurien de mobilitzar i establir associacions amb organitzacions d'educació popular (Educació en el lleure) per tal de poder transmetre els missatges durant el temps lliure dels joves del massís.

Quant a l'educació formal i nacional, és necessari reforçar una cooperació i coordinació entre totes les persones, entitats d'educació ambiental i organitzacions implicades per desenvolupar un pla de treball integrat i coherent. Per permetre una difusió més massiva de les accions educatives sobre els desafiaments del canvi climàtic, cal formalitzar acords entre els actors legítims de l'educació formal i els de l'educació ambiental. Això permetrà difondre les bones pràctiques docents en aquest àmbit. El suport als professors (formació, aportació de coneixements, etc.) serà tan prioritari com la intervenció directa amb els joves a l'aula. S'han d'incloure plans d'acció climàtica en els centres, amb la implementació de continguts en el currículum escolar de manera transversal, promoure les experiències reals en l'entorn natural, impulsar els debats i les reflexions al voltant de la temàtica del CC en tots els seus eixos (causes, conseqüències, accions de mitigació, adaptació...).

En línia amb el treball transversal i reflexiu, cada any s'organitza, des del Govern d'Andorra, el Concurs d'Iniciatives Ambientals, que consta de tres categories diferents que són ciutadania, empreses i escoles, i un premi especial per a una temàtica concreta. Els objectius que premia són els següents:

- Accions orientades al desenvolupament sostenible i a la reducció d'impactes negatius sobre el medi mitjançant la recerca de solucions a problemes actuals.
- Activitats d'educació ambiental que fomentin la sensibilització i la conscienciació de la població.
- Accions i projectes en col·laboració que fomentin el treball en xarxa, la participació en l'àmbit de la sostenibilitat i la millora del medi ambient i de la qualitat de vida de la societat.

Perquè la transició social sigui real i s'aproximi a les necessitats i inquietuds de la societat, l'Estratègia energètica nacional i de lluita contra el canvi climàtic inclou la participació dels diversos agents en el procés cap a la neutralitat de carboni, assegurant que existeixi el reforç institucional i l'estructura o recursos necessaris per garantir-ne la funcionalitat.

Per tal d'assegurar la participació dels actors claus en les polítiques estratègiques en matèria d'energia i de canvi climàtic cap a la neutralitat de carboni, la Litecc va crear la Comissió Nacional de l'Energia i del Canvi Climàtic (CNECC). Aquesta comissió compta amb la participació de representats de l'Administració pública, del sector privat i del tercer sector del Principat, entre els quals hi ha el Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra. Per tal de donar més amplitud a la participació, la Comissió aprovarà la creació de les subcomissions de treball. Aquesta comissió vol fomentar la participació en la definició d'accions per a la mitigació del canvi climàtic i posa en contacte els actors que treballen iniciatives sobre el canvi climàtic.

Amb tot, és important que la societat tingui la informació i l'educació adequades per poder decidir també individualment sobre els seus hàbits i estils de vida, de com aquests influeixen sobre el conjunt de la societat cap a la neutralitat de carboni. Per això, accions temàtiques aprofitant la celebració d'esdeveniments internacionals, com la Setmana de l'Energia, o bé d'accions puntuals, com l'Hora del Planeta o la celebració de fites històriques com l'adhesió d'Andorra al CMNUCC, són importants de mantenir i millorar quant a contingut i abast del públic objectiu. Així mateix, també és important fer arribar a la ciutadania activitats de caire més tècnic, com ara col·loquis internacionals o del Pirineu en matèria de canvi climàtic, com ara els seminaris internacionals en matèria de canvi climàtic que fa l'OPCC, i que gràcies a les eines telemàtiques permeten que més públic hi tingui accés i en pugui extreure la informació que consideri rellevant d'acord amb els seus interessos.

Accions de continuïtat:

- ❖ Optimitzar i potenciar l'ús de les xarxes socials per difondre informació i promoure la implicació del jovent en l'acció climàtica. En aquest sentit, cal seguir impulsant l'ús de l'aplicació MOU_T_B.
- ❖ Continuar implementant plans de sostenibilitat en les institucions públiques i el sector publicoprivat: mobilitat laboral (teletreball, potenciar desplaçaments amb transport públic) i reduir l'ús de recursos (energia, aigua, paper...), entre d'altres.
- ❖ Posar en contacte actors que treballen iniciatives sobre el canvi climàtic mitjançant la participació activa i la creació de subcomissions de treball, si escau, dels actors en la Comissió nacional d'energia i canvi climàtic.
- ❖ Assegurar la participació ciutadana en les futures revisions de l'Estratègia energètica nacional de lluita contra el canvi climàtic i d'Economia circular (acció compartida amb l'Objectiu 3.3).
- ❖ Continuar promovent la sensibilització a partir de programes actius i de vivències personals. Concretament:
 - Oferir activitats de sensibilització i divulgació ambiental a instal·lacions depuradores, la planta de triatge d'envasos, instal·lacions de producció energètica de fonts renovables, estacions de vigilància de la qualitat de l'aire, etc.
 - Oferir visites en entorns naturals on es puguin explicar i demostrar les causes, conseqüències o accions d'adaptació al canvi climàtic a Andorra.
 - Crear un nou recurs interactiu similar a un joc d'escapada de canvi climàtic d'Andorra destinat a la ciutadania en general.
 - Vetllar perquè tot l'alumnat realitzi els tallers d'Andorra Sostenible per a centres educatius. ("Fred i calent" per a l'alumnat de primària i "Canvi climàtic i petjada ecològica" per a l'alumnat de secundària)
 - Ampliar aspectes de mobilitat sostenible al Programa d'Educació Viària, i estendre'l al públic adult.
- ❖ Utilitzar els plans de mobilitat de personal per divulgar i sensibilitzar sobre les bones pràctiques en la mobilitat d'empresa entre els treballadors, usuaris, clients, proveïdors i centres educatius.
- ❖ Amb l'objectiu de minimitzar l'impacte ecològic en els esdeveniments, fomentar el càlcul de la petjada de carboni més enllà de les federacions esportives i els esdeveniments esportius patrocinats per Andorra Turisme i, si escau, fomentar la compensació de les seves emissions.
- ❖ Incloure la calculadora d'emissions de GEH en el portal d'educació ambiental i potenciar-ne l'ús a través del programa Escoles Verdes (a través dels diferents grups temàtics).

- ❖ Fomentar i integrar les activitats de ciència ciutadana existents promogudes per Andorra Recerca + Innovació i Andorra Sostenible a l'agenda ambiental: Phénoclim, plastic0pyr, Ice Age, projecte rius, etc.

Noves accions:

- 🌱 Elaborar documentació de referència entorn del canvi climàtic en funció de les necessitats de les escoles.
- 🌱 Crear un portal digital on es concentri la informació relativa a l'educació ambiental amb recursos educatius i una agenda ambiental nacional per difondre les activitats per la sostenibilitat.

OBJECTIU 3.2. Donar suport i orientar el sector productiu cap a sistemes productius que respectin el medi ambient i limitin el canvi climàtic.

Fins ara, la relació entre l'educació ambiental i el teixit econòmic és mínima tant a escala del territori pirinenc com en general. Amb algunes excepcions, sovint vinculades a accions de responsabilitat social corporativa (RSE), sembla més habitual situar els sectors productius i l'educació ambiental com a elements antagònics d'aquest gran joc global. És hora que es faci aquesta connexió per donar suport i amplificar els canvis necessaris davant dels reptes del canvi climàtic. Aquesta acció té dos fronts de treball clarament definits: un front clarament local i prioritari, en col·laboració amb les empreses establertes a cada territori, al cor de les valls, i entre les quals els professionals de l'educació ambiental són generalment una empresa o una associació de més, i un altre front, deslocalitzat dins els centres urbans, fins i tot industrials, on hi ha els majors generadors d'emissions que tenen un efecte directe sobre el canvi climàtic.

Una de les peces claus quant a sensibilització per tal d'arribar a tota la ciutadania són les empreses. La seva implicació en les accions de sensibilització i divulgació també demostra la responsabilitat social corporativa o empresarial, i aquestes organitzacions permeten contactar amb els diferents grups d'interès laboral que d'una altra manera no serien fàcilment accessibles, com ara proveïdors, els seus propis clients, etc.

Els professionals del sector energètic són un actor clau en la transició, per això és necessari preveure la formació dels tècnics que es dediquen a la rehabilitació d'edificis, la instal·lació de sistemes de producció energètica a partir de fonts renovables o d'alta eficiència, la mobilitat elèctrica i altres sectors energètics més transversals com el de gestors energètics o auditors. La capacitació dels professionals ha de permetre crear un sector empresarial més competent, que ofereixi feina qualificada en el sector energètic i consolidi aquest sector com una possibilitat de creixement econòmic.

Tot i que el sector agrícola i ramader representa menys d'un 2 % de les emissions de GEH del país, davant la incertesa que generen les circumstàncies climàtiques actuals, la preservació dels sistemes tradicionals que s'han adaptat al llarg del temps és essencial. La ramaderia extensiva no només és capaç d'adaptar-se al canvi climàtic, sinó que contribueix a mitigar-lo per la seva relació amb l'entorn i pels serveis ecosistèmics que aporta el pasturatge en forma de manteniment dels principals embornals que tenim a Andorra, els boscos. Les accions sobre aquest sector no estan orientades a la mitigació, sinó al foment de la producció per potenciar el consum d'aliments de proximitat i reduir així el malbaratament alimentari i les emissions associades al transport d'aliments.

Després de vint anys de desenvolupament del Pla Nacional de Residus que es va aprovar l'any 2001 amb uns objectius definits per al 2020, es pot considerar que els objectius establerts en el pla s'han assolit i que la gestió dels residus del país compleix les normatives europees. Actualment, però, tant en l'àmbit dels residus com en altres àmbits de producció i consum, és necessari canviar de model i anar cap a un model d'economia circular que ha de permetre un estalvi important en el consum de matèries primeres, d'energia i d'aigua. Així ho recull la recent Llei d'economia circular aprovada per unanimitat pel Consell General. Més concretament, el sector de la construcció és un sector clau per al reaprofitament de materials com la biomassa forestal residual per generar nous material de construcció, entre d'altres.

El sector de la construcció és essencial en la transició energètica i la Llei preveu formar aquest sector en millorar els seus projectes per encaminar-los cap a una millor eficiència energètica i un menor consum de recursos naturals, no només en vista al projecte acabat, sinó des de l'inici, per exemple, durant el procediment constructiu. Aquestes formacions s'han elaborat amb l'Associació de Contractistes d'Andorra, amb la qual, des del Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, es va signar l'any 2020 un conveni de col·laboració per tal d'aprovar el reglament regulador de les capacitacions dels professionals que treballen en l'àmbit de l'edificació, ja siguin de l'àmbit executiu de la instal·lació o del muntatge i l'obra. El conveni preveu la formació del personal de la construcció a fi que sigui coneixedor dels estalvis energètics que produeixen nous materials, ja siguin destinats a l'obra nova o a la rehabilitació. L'Acoda és l'encarregada d'impartir una formació a la qual s'hauran de sotmetre els caps d'obra abans del 2025 i la resta de personal abans del 2030. En cas de superar la formació, el treballador disposarà d'un certificat que s'haurà de renovar cada deu anys. La garantia de qualitat passa per la formació, tal com es recull a la Llei d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic (Litecc).

A fi de donar suport i orientar el sector productiu cap a la sostenibilitat i la lluita contra el canvi climàtic, el Ministeri també ha participat o organitzat xerrades o intercanvis sobre aquestes temàtiques. Un bon exemple és la participació de la ministra Sílvia Calvó en el 18è fòrum de l'Empresa Familiar Andorrana (EFA), sota el títol "Empreses familiars: els reptes del canvi climàtic", a fi d'analitzar els reptes del canvi climàtic. També s'han fet presentacions després de l'aprovació de la Llei d'impuls de transició

energètica i del canvi climàtic, així com dels reglaments que la desenvolupen, als sectors implicats: la Cambra de Comerç i Indústria d'Andorra (CCIS), la Confederació Empresarial Andorrana (CEA), els col·legis professionals d'arquitectes, enginyers i d'instal·ladors, entre d'altres.

Tanmateix, cal recordar que des d'Andorra Sostenible s'ofereix també un servei enfocat a informar, assessorar i donar coneixement tècnic personalitzat a les empreses, les entitats i les organitzacions del país per tal d'impulsar polítiques de sostenibilitat i de reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar col·laborant amb el sector productiu.
 - Facilitant sessions de formació per a emprenedors i empleats de l'empresa en bones pràctiques respectuoses amb el medi ambient: formar-se en canvis de pràctiques per reduir els efectes o adaptar-se.
 - Donant suport a les empreses per promoure entre la seva clientela els processos que respecten el medi ambient o els avenços per reduir la seva petjada de carboni (oficina de l'energia i Andorra Sostenible)
 - Oferint coneixements tècnics destinats a ajudar les empreses a identificar les seves opcions de millora (xerrades, seminaris o altres).
 - Difonent informació sobre l'elaboració dels plans de mobilitat del personal i compartir les bones pràctiques per part de les empreses que ja els hagin implementat.
 - Formant els sectors i generar interaccions directes amb el món científic.
- ❖ Fomentar les eines de difusió i sensibilització dels efectes del canvi climàtic a Andorra entre el sector empresarial.
 - Donar a conèixer les dades climàtiques al Pirineu (projeccions climàtiques, indicadors climàtics) i les bones pràctiques en el sector productiu i de serveis a escala del Pirineu, etc.
 - Impartir tallers on s'expliquin els resultats dels projectes de cooperació sobre canvi climàtic, com ara OPCC-2, ADAPYR, etc.
 - Identificar les fonts d'informació a través del portal d'educació ambiental i fer-ne difusió als col·lectius o actors relacionats (COEA, COAA, CEA, Cambra de Comerç, comuns, etc.)
- ❖ Informar als clients i turistes sobre els segells de producció local i certificacions sostenibles presents a Andorra:
 - Segell de Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra i dels distintius de sostenibilitat.
 - Elaborar una guia sobre economia circular destinada a les empreses.

Noves accions:

- 🌱 Fomentar les reunions i la coordinació entre professionals del sector en diferents territoris, així com la coformació i la posada en comú de recursos i competències.

OBJECTIU 3.3. Proposar i donar suport a la creació i implementació d'estratègies i polítiques efectives i realistes enfront de l'emergència climàtica.

Independentment de quin sigui el nivell d'actuació institucional o política, l'educació ambiental ha d'esdevenir un suport, però, al seu torn, mostrar la capacitat d'incidir en les polítiques locals i en la proposició de mesures per als ens decisors. L'actuació transversal de l'educació ambiental ha de servir com a guia a tècnics i polítics per recollir el sentir general, el coneixement general, les inquietuds, les opinions, les propostes, les posicions, etc. enfront de la situació de crisi climàtica. Això pot servir per a la realització de polítiques i el disseny d'actuacions que realment arribin a tot el territori en aquest objectiu d'adaptació i mitigació de l'emergència climàtica.

L'educació ambiental és necessària per a l'acompanyament en la formació del sector polític en un procés previ sobre temes, locals i actuals, o bé, amb visió de futur. Els professionals de l'educació ambiental són actors necessaris per implementar accions sobre polítiques a curt i/o mitjà termini, decidides per polítics i tècnics, d'acord amb les seves opinions i la seva participació. Aquestes accions han de projectar resultats a llarg termini, com es preveuen els canvis fruit de la situació d'emergència climàtica.

En el territori pirinenc, els professionals de l'educació ambiental hauran de col·laborar amb els seus respectius poders polítics superant la seva pròpia territorialitat, aportant aquesta àmplia visió de mires que permet entendre el Pirineu com un tot inserit dins d'una realitat global i canviant a ritme accelerat. Només mitjançant l'aplicació de polítiques globals, que afecten directament cada territori en particular, s'aconseguirà arribar a cada ciutadà concret a la recerca d'aquesta consciència individual, motor de canvi social. El foment de la cooperació transfronterera i internacional per al desenvolupament de l'acció climàtica té una importància especialment rellevant. Aquest és el cas de la cooperació transfronterera a través de l'Observatori Pirinenc del Canvi Climàtic.

D'acord a l'activitat 16 de l'EENCC, el conjunt de resultats ha de poder transferir-se de manera àgil entre els actors que tenen capacitat de planificació i els investigadors, i que aquesta informació arribi també de manera comprensible i útil a la societat en conjunt, de manera que cal promoure una plataforma d'intercanvi d'informació que aproximi els estudis de recerca a les necessitats reals del territori quant a mitigació i adaptació. La transferència de coneixements és un element clau per al desenvolupament de noves tecnologies, etc.

Els intercanvis duts a terme en el marc de la Comissió Nacional de l'Energia i del Canvi Climàtic (CNECC), en el processos participatius, a través de professionals i dels sectors productius, han de permetre la creació i la implementació de polítiques, estratègies i accions concretes, efectives i realistes per a l'estalvi i l'eficiència energètica, el foment de les energies renovables, entre d'altres, enfront de l'emergència climàtica. També ho han de permetre els programes i les accions de formació per al sector polític i tècnic en diversos camps no relacionats amb el medi ambient, per tal de facilitar l'adaptació al canvi climàtic i la seva mitigació, tant a escala local com regional.

Accions de continuïtat:

- ❖ Assegurar la participació ciutadana en les futures revisions de l'Estratègia energètica nacional de lluita contra el canvi climàtic i d'Economia circular (acció compartida amb l'acció 1 de l'OBJECTIU 3.1).
- ❖ Donar suport a la negociació i implementació d'acords territorials que especifiquin les prioritats, els calendaris, els terminis i els pressupostos dels diferents sectors en la lluita contra el canvi climàtic. Aquesta acció es desenvolupa a un doble nivell: amb les administracions territorials, d'una banda, i amb l'entitat de coordinació, la xarxa pirinenca, de l'altra.
- ❖ Donar suport a la integració del sector de l'educació ambiental en les estratègies d'adaptació al canvi climàtic als territoris pirinencs, vetllant, entre d'altres, perquè en les revisions de l'EENCC s'actualitzin les accions en matèria d'educació ambiental.
- ❖ Participar activament i vetllar per la transferència i capitalització dels resultats de projectes de cooperació transfronterera o internacional en matèria d'educació ambiental i ciència ciutadana.

Noves accions:

Es preveu mantenir i continuar reforçant les accions que ja es desenvolupen.

OBJECTIU 3.4. Capacitar els professionals de l'educació ambiental en tots els àmbits del canvi climàtic.

El canvi climàtic és, per definició, una problemàtica complexa i d'ampli abast. És, a més, un camp d'estudi científic, amb l'habitual dificultat que suposa la seva translació a la població en general.

Els professionals de l'educació ambiental requereixen d'una formació continuada sobre temes de canvi climàtic a fi de poder efectuar, amb les garanties suficients, les seves

dinàmiques habituals amb els diferents sectors de població. Aquest fet és ja objecte de reclamació continuada per part dels educadors ambientals, situació que ha quedat reflectida en les diferents diagnosi que s'han fet sobre el sector de l'educació ambiental.

L'EENCC planifica la capacitat del sector dels professionals de l'educació ambiental, un sector clau en l'execució de les accions en el marc de la transició energètica (eficiència energètica, producció d'energies renovables, etc.).

La transició educativa ha de permetre elaborar i implementar actuacions de formació i educació en l'àmbit del canvi climàtic i de l'energia, especialment per difondre la informació disponible i de la incidència del posicionament social sobre tots els sectors socioeconòmics i la biodiversitat i els serveis ecosistèmics associats, així com la capacitat d'adaptació futura, amb l'objectiu de millorar en el futur el coneixement de la ciutadania i facilitar així la presa de decisions conscients.

Les eines de formació s'han d'adequar al nivell educatiu, s'han de crear recursos pedagògics i actualitzar-los segons la informació disponible. Per això és necessari incloure la dimensió climàtica en els currículums escolars. Mitjançant el ministeri competent en matèria d'educació s'assegura la sensibilització i educació de la població escolar del país en relació amb el canvi climàtic i en l'acció nacional d'acord a aquesta estratègia. Més concretament, en el cas de l'ensenyament superior, cal tractar la dimensió climàtica en els plans d'estudis de les titulacions d'ensenyament superior estatals dins la competència transversal relacionada amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), i més específicament en els plans d'estudis que desenvolupin el bàtxelor en ciències de l'educació.

En el cas de la Llei d'economia circular es parla de sensibilització ambiental:

1. L'Administració pública ha de fomentar la sensibilització de la societat civil i del sector empresarial respecte del valor del model d'economia circular.
2. Els actors responsables en matèria d'ensenyament han de fomentar la conscienciació, la sensibilització, la informació i l'educació dels escolars en relació amb l'economia circular en general i sobre la prevenció del malbaratament alimentari, dels envasos d'un sol ús i el foment del consum d'aigua d'aixeta en particular.

Accions de continuïtat:

- ❖ Proposar una actualització periòdica obligatòria dels coneixements en matèria de canvi climàtic establint associacions amb organitzacions científiques legítimes sobre el tema i declinant aquesta associació mitjançant eines de formació continuada (sessions de formació, MOOC, etc.).

- ❖ Preveure una formació general a tot el personal que treballa a les escoles (no només professorat) sobre ODS, canvi climàtic i els beneficis integrals del contacte amb la natura.

Noves accions:

- 🌱 Elaborar documentació de referència sobre la temàtica en funció de les necessitats de personal docent i de les escoles, en general.
- 🌱 Crear un portal informatiu a partir d'investigacions dirigides als sectors de l'educació ambiental i el medi ambient.
- 🌱 Proposar una actualització periòdica dels coneixements en matèria de canvi climàtic i d'economia circular en el context del Pirineu i específicament d'Andorra per al personal educatiu dels tres sistemes dins del catàleg de formacions que proposa el Ministeri d'Educació.

LÍNIA ESTRATÈGICA 4. DESTACAR L'IMPACTE POSITIU DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE DELS PIRINEUS

En el diagnòstic de l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni, fruit del POCTEFA ADNPYR, es va posar de manifest la manca de coneixement de la societat i dels diferents actors territorials sobre les funcions, tasques i potencial de l'educació ambiental. Això es deu a molts factors, particularment al fet que es tracta d'un sector relativament nou vinculat a una multitud de formacions i de professions, una visió reductiva de la feina de l'educador i el fet que no existeixen estudis globals i estables en el moment de l'impacte de l'activitat de l'educació ambiental en el suport a la gestió territorial i la millora de l'educació. Per aquest motiu, la línia estratègica 4 aprofundeix en el coneixement i el reconeixement del sector i en el desenvolupament de mecanismes d'avaluació i seguiment.

Tanmateix, la tasca que es desenvolupa a partir de la implementació de les diferents estratègies i l'establiment de lleis sobre sostenibilitat es planteja a mitjà-llarg termini i se n'estipula la revisió amb la constitució de comissions de seguiment i/o indicadors que n'avaluen de manera qualitativa no tant la consecució, sinó l'impacte que genera en els canvis d'hàbits de la societat i polítiques públiques.

A Andorra es porten a terme cada vegada més accions entorn de la sensibilització de la ciutadania en pro de la sostenibilitat. Això és així en gran mesura pels compliments que a nivell internacional s'exigeixen per anar en línia amb el desenvolupament sostenible i l'agenda 2030. Així mateix, Andorra treballa per la materialització de les estratègies que marquin un full de ruta coherent amb els contextos europeus i internacionals i alhora promoguin i assegurin un desenvolupament sostenible entorn a diferents enfocaments com la biodiversitat, el paisatge, els residus, l'economia circular, la

mobilitat, l'eficiència energètica... Amb això, la tasca de la divulgació i la transmissió d'informació a la ciutadania és cabdal per a la seva implicació en les decisions que es prenen en l'àmbit polític. Això no obstant, la mateixa funció informativa cal que entri en les escoles i es fomenti el contacte amb l'entorn i amb les realitats de l'actualitat més propera. És una des de les missions d'Andorra Sostenible des de la seva creació l'any 2003.

OBJECTIU 4.1. Desenvolupar programes d'avaluació i investigació que permetin conèixer l'impacte real de l'educació ambiental sobre la sostenibilitat.

En general, les accions d'educació ambiental s'acompanyen d'una avaluació dels aprenentatges i/o d'una avaluació dels participants. Aquest model de seguiment està lligat en la majoria dels casos a la necessitat dels gestors de disposar de dades concretes, quantitatives i a curt termini. Tot i que és necessari, no reflecteix l'impacte real dels programes d'educació ambiental destinats a canviar els comportaments i generar accions per a la preservació i la gestió sostenible dels territoris.

Per tant, és necessari establir un model global d'investigació-avaluació de tipus mixt, qualitatiu i quantitatiu, que permeti mesurar l'impacte d'aquesta disciplina a mitjà i llarg termini. És una tasca que implica la participació de múltiples actors: investigadors, especialistes en educació ambiental, professionals de les ciències cognitives, decisors i usuaris. Això permetrà posar en relleu el treball real dut a terme per l'educació ambiental en el camp de la gestió ambiental i facilitar als responsables de la presa de decisions la seva plena integració com a eina de gestió així com a eina educativa en si mateixa.

Un dels exemples clars ha estat la valoració de la percepció de la ciutadania en relació amb l'estat de l'aigua dels rius que ha anat millorant en funció dels avançaments del Pla de Sanejament de les Aigües elaborat pel Govern l'any 1996, amb l'objectiu 2020.

En el desenvolupament de plans per a la implementació de mesures de caràcter sostenible, l'Administració pública preveu promoure el foment de la innovació i la recerca aplicada per a la interacció entre diferents actors, per exemple a partir de tecnologies intel·ligents que aportin valor afegit, a fi que es pugui estudiar, avaluar i determinar l'interès o la conveniència de determinades tecnologies o mesures.

Els processos participatius del Departament de Participació Ciutadana també són una eina clau per evidenciar l'impacte de l'educador ambiental per al desenvolupament sostenible.

Des de la fundació Andorra Recerca + Innovació, concretament des del grup de sociologia de l'eix Societat, es treballa en l'anàlisi de la societat andorrana des de diferents àmbits per tal d'entendre'n la complexitat. Aquesta tasca es du a terme, entre altres tècniques, mitjançant els sondejos d'opinió. A mode d'exemple, podem esmentar enquestes que tracten temes d'actualitat, com és el cas de l'Observatori (baròmetre): és

una enquesta periòdica que es fa a tota la població major de 18 anys amb l'objectiu de mesurar l'evolució d'indicadors de diferents aspectes de la societat, analitzant l'evolució de les àrees temàtiques i comparant-les amb els països del nostre entorn. Un altre exemple és l'enquesta Mundial de Valors dirigida per Ronald Inglehart, catedràtic de ciència política de la Universitat de Michigan, iniciada l'any 2005 a Andorra. Aquesta investigació pretén fer una anàlisi acurada dels valors determinants de la societat, com ara els relacionats amb la concepció de la família i els rols de gènere, la ideologia política, el medi ambient i el desenvolupament, la immigració, la identitat nacional o la religió i la moral. Tanmateix, els públics objectius en els diferents estudis poden variar en funció dels temes que es volen abordar i el que es vol conèixer.

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar dissenyant sistemes de seguiment/avaluació per mesurar els efectes o canvis generats en el comportament dels ciutadans i en la influència de les polítiques públiques.
 - Ciutadania: enquestes periòdiques
 - Tallers escoles: avaluar abans de cada taller el grau de coneixement
 - Empresa: seguiment d'accions realitzades / distintius ambientals
- ❖ Promoure projectes de recerca i avaluació qualitativa dels programes d'educació ambiental.

Noves accions:

- 🌱 Relacionar el currículum i les programacions d'aula dels diferents nivells educatius amb els Objectius de Desenvolupament Sostenibles marcats en l'Agenda 2030.

OBJECTIU 4.2. Estructurar i enfortir la figura de les persones que treballen en l'educació ambiental al Pirineu.

Els actors de l'educació ambiental mantenen als seus territoris vincles amb els actors del coneixement (ciències naturals, ciències humanes, etc.), els actors culturals, els de l'educació (educació formal i no formal), els turístics, de l'agricultura, de la indústria... i els poders públics legítims (ajuntaments, municipis, parcs naturals, departaments, regions, estats). De vegades, aquests actors manquen de coneixement de totes les habilitats i camps d'intervenció de les estructures de l'educació ambiental. Cal reforçar la visibilitat dels actors de l'educació ambiental, els seus camps d'intervenció i les seves competències. També és essencial formalitzar, a nivell de territoris administratius coherents, acords i modes de col·laboració entre aquests actors. A més, en el món de l'educació ambiental als Pirineus, manca avaluació social i econòmica. Un dels reptes de

demà per permetre una millor valoració dels actors i les habilitats és iniciar aquest treball d'avaluació que permetrà ressaltar el lloc i el paper social d'aquests actors.

L'actual sector de l'educació ambiental està format per persones amb un alt nivell de formació i procedents de diversos horitzons. Es tracta d'una activitat professional a la qual es pot accedir mitjançant diversos graus, principalment graus superiors, i amb diverses competències del món científic, educatiu, sociocultural i sociològic, entre d'altres. També és una activitat professional relativament recent que, des del punt de vista dels mateixos professionals, no es valora ni socialment ni tècnicament. Segons la regió, de vegades hi ha poca correlació entre requisits, condicions de treball, avaluació social i professional i l'impacte de l'activitat en la millora de la nostra societat i el nostre entorn. Serà important treballar per millorar la professionalització del sector, incidint en aspectes relacionats amb la formació, les condicions laborals i la valoració de l'activitat.

Des de l'àmbit educatiu es treballa activament per al desenvolupament sostenible i, amb ell, participen diferents actors, com ara Andorra Recerca + Innovació, Andorra Sostenible, els guies de muntanya, institucions públiques del Govern i/o empreses del país que fomenten el coneixement de l'entorn, aspectes del desenvolupament sostenible i els resultats de la recerca que es desenvolupa derivats de les realitats i necessitats del país.

En línia amb el foment de la investigació i l'aplicació d'innovació educativa, des del Consell General s'organitzen els Premis d'Innovació Educativa Principat d'Andorra amb la finalitat d'enriquir el bagatge cultural i pedagògic existent i fomentar el reconeixement d'Andorra com a referent internacional en l'àmbit educatiu.

En l'àmbit de l'educació professional, existeix la formació oficial a l'Escola de Formació de Professions Esportives i de Muntanya (EFPEM) on, segons cada formació escollida, es treballen de manera específica aspectes sobre el medi, incloent les roques i el paisatge i els éssers vius en zones de muntanya; l'actuació de l'home en els hàbitats de muntanya; els valors que cal difondre als clients/visitants i, en les formacions per a monitors en el temps de lleure infantil i juvenil, s'aposta perquè assoleixin capacitats sobre la natura i coneixements en muntanya en què es tracta característiques de flora i fauna dels Pirineus i del territori andorrà.³⁶

El Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, el 2003, va iniciar una resolució ferma per al foment i la promoció de l'educació ambiental al territori andorrà amb la creació de l'organisme d'Andorra Sostenible. Són gairebé dues dècades en què s'ha fet incidència en la importància de l'educació ambiental dins i fora de l'àmbit educatiu. Aquest paper de l'educació ambiental al llarg del temps es veu reflectida en el reconeixement per part dels centres escolars i amb les diverses iniciatives que cada any

³⁶ <<https://www.efpem.ad/formacio-oficial/blocs-especifics/activitats-medi-natural-mgamn/marc-geografic-mgamn>>.

s'elaboren com a projectes ambientals de centre. La societat indica a través de les seves accions, quant a mobilitat, reciclatge i consum, entre d'altres, el reconeixement de l'esforç en les campanyes de sensibilització i un major grau de coneixement de l'entorn, així com una major estima i respecte al territori.

Accions de continuïtat:

- ❖ Seguir creant mecanismes per al reconeixement de projectes innovadors sobre educació ambiental (Premis d'Innovació Educativa,³⁷ projecte d'iniciatives ambientals...³⁸).

Noves accions:

- 🌱 Crear un portal informatiu d'accions d'educació ambiental.
- 🌱 Proposar una actualització periòdica dels coneixements per a les persones que treballen en l'educació ambiental.
- 🌱 Difondre el contingut de l'estratègia d'educació ambiental prop dels educadors ambientals (sobre els principals aspectes: conceptuals i metodològiques) i veure les possibilitats de millora en el marc del procediment de seguiment.

LÍNIA ESTRATÈGICA 5. COMUNICAR I COMPARTIR EL CONEIXEMENT

L'accés universal a la informació és una de les grans fites que ha marcat l'era digital. El volum de les informacions diàries ha crescut exponencialment cada any fins a esdevenir un fenomen de saturació en molts casos o de manca de constatació de les fonts. No obstant això, la comunicació és el mitjà per compartir i transmetre el coneixement i la via per la qual els educadors ambientals incideixen sobre la percepció de la realitat entre els seus múltiples públics. Per això, l'àmbit de l'educació ambiental per a la sostenibilitat l'aborda com una línia estratègica més que actua de forma transversal i sistèmica.

El paper de l'educador ambiental per a la sostenibilitat s'aproxima al d'un mediador entre el coneixement científic i la ciutadania. Correspon a l'educador l'exercici de comprensió i adaptació dels continguts científics als diferents llenguatges de cada sector de població, traslladar-los a experiències de coneixement sense perdre l'objectivitat científica. Per a això, es fa necessari la comunicació permanent entre tots els sectors i revisar les prioritats ambientals des de les quals treballar. El paper de

³⁷ <<https://www.consellgeneral.ad/ca/actes-i-exposicions/premis-d2019innovacio-educativa-principat-d2019andorra>>.

³⁸ <<https://www.sostenibilitat.ad/2022/06/15/concurs-diniciatives-ambientals-2022/>>.

l'educador ambiental per a la sostenibilitat s'aproxima també a ser un convertidor del digital a l'analògic i el cinestèsic. L'educador gestiona els recursos al voltant del coneixement per transformar-los en experiències directes i compartides, és a dir, analògiques, sensibles i immediates.

L'era digital ha canviat el món de la comunicació i la facilitat de compartir el coneixement. D'aquesta manera, des d'Andorra Sostenible es notifiquen els diferents dies mundials, les distintes efemèrides i setmanes temàtiques a partir de les xarxes socials i de la *Newsletter* mensual.

Durant l'any es celebren les següents setmanes temàtiques:

- Setmana de l'Aigua
- Setmana del Soroll
- Setmana de la Biodiversitat
- Setmana del Medi Ambient
- Setmana Europea de la Mobilitat
- Setmana Europea de l'Energia Sostenible
- Setmana Europea de Prevenció de Residus

A més, també es presenten totes les efemèrides de temàtica ambiental per xarxes socials:

- Dia Mundial de l'Educació Ambiental (26/01)
- Dia Mundial de les Zones Humides (02/02)
- Dia Mundial dels Llegums (10/02)
- Dia Mundial de la Vida Silvestre (03/03)
- Dia Internacional dels Boscos (21/03)
- Dia Internacional de l'Aigua (22/03)
- Dia Mundial de la Meteorologia (23/03)
- Dia Internacional de la Mare Terra (22/04)
- Dia Internacional Sense Soroll (27/04)
- Dia Mundial de les Aus Migratòries (09/05)
- Dia Internacional de la Llum (16/05)
- Dia Mundial de les Abelles (20/05)
- Dia Internacional de la Diversitat Biològica (22/05)
- Dia Mundial de la Bicicleta (03/06)
- Dia Mundial del Medi Ambient (05/06)

- Dia de la Gastronomia Sostenible (18/06)
- Dia Internacional de l'Aire Net per un Cel Blau (07/09)
- Dia Internacional de la Preservació de la Capa d'Ozó (16/09)
- Dia Mundial sense Cotxes (22/09)
- Dia Internacional de Conscienciació sobre la Pèrdua i el Malbaratament d'Aliments (29/09)
- Dia Mundial de l'Alimentació (16/10)
- Dia Mundial de les Ciutats (31/10)
- Dia Mundial del Sòl (05/12)
- Dia Internacional de les Muntanyes (11/12)

Adicionalment, es fa un calendari per a totes les escoles i ciutadania perquè tinguin presents tots els dies mundials o internacionals i aquelles setmanes amb temàtica. De manera que a principis de curs es presenta el calendari i tota la guia de recursos d'Andorra perquè les escoles treballin els diferents dies mundials i setmanes.

OBJECTIU 5.1. Establir xarxes (i aprofundir en les ja existents) per seleccionar la informació útil al professional de l'educació ambiental, compartir-la entre el propi sector i obrir vies permanents de comunicació amb el sector científic.

La comunicació dels professionals de l'educació ambiental amb la resta dels sectors socials no només és una necessitat, sinó que es converteix en la principal via d'intercanvi de coneixement amb la comunitat científica i en l'accés a la major part de la ciutadania. Cal establir o crear vincles entre professionals de la mediació i la comunitat científica en el camp del coneixement ambiental, naturalista, cultural i històric del territori per tal de garantir una transferència de coneixements rellevants. Així mateix, és necessari que els professionals de la mediació mediambiental i patrimonial estiguin en contacte amb altres professionals i altres xarxes del sector en altres territoris i a Europa per fomentar la circulació de coneixements i experiències i estimular la innovació metodològica.

El teixit andorrà entorn de l'educació ambiental per a la sostenibilitat és ampli i conté un gran nombre d'actors diversos implicats, tant des de la pròpia Administració a nivell de Govern o dels comuns, com a partir d'empreses o entitats. Cal posar en relleu el treball conjunt que es fa per al desenvolupament d'iniciatives, la col·laboració per portar a terme projectes i la realització conjunta d'accions per a l'assoliment d'objectius. Això no fa sinó posar en relleu que existeixen múltiples connexions entre tots els actors. Tot i això, cal continuar treballant per tal de conèixer el que es fa des de cada sector i entitat i que tingui visibilitat. Existeix una necessitat de posar en contacte tota la feina que s'està duent a terme relacionada amb el desenvolupament sostenible,

de tal manera que es pugui veure de manera conjunta. La present estratègia permet i ha permès, a través dels processos de diagnòstic i de treball, posar en relleu quines han de ser algunes de les línies i dels objectius que s'han de desenvolupar.

Accions de continuïtat:

- ❖ Continuar establint acords de col·laboració sostenible entre organismes de recerca i professionals per garantir la qualitat de la informació: per a això, és necessari tenir un vincle estret i mantingut amb els organismes que generen dades fiables sobre el massís dels Pirineus (organitzacions de recerca, científics, però també socioprofessionals), a escala internacional (ex.: ipcc...i UNECE: presentació a l'Strerring Committee de l'UNECE sobre educació per al desenvolupament sostenible), pirinenca (ex.: nous estudis de l'OPCC) o nacional (ex.: accions o estudis o resultats de recerca).

Noves accions:

Es preveu mantenir i continuar reforçant les accions que ja es desenvolupen.

OBJECTIU 5.2. Divulgar el coneixement des de criteris de sostenibilitat i adaptant els missatges ambientals a cada un dels canals de comunicació utilitzats i públics destinataris.

S'haurien d'establir i fomentar els plans de difusió relacionats amb la gestió sostenible del medi ambient, tant via canals digitals (llocs web, xarxes socials, etc.) com mitjançant accions directes en contacte amb les poblacions.

Andorra Sostenible s'encarrega de la difusió de les diferents temàtiques mediambientals a través de diferents canals per tal de sensibilitzar la ciutadania pels temes de medi ambient i sostenibilitat. Té diferents comptes a les xarxes socials on difon els dies mundials i internacionals, consells per a l'estalvi d'aigua, eficiència energètica o malbaratament alimentari, anuncia les fruites i verdures de temporada, informa sobre activitats relacionades amb el medi ambient; entre d'altres, a través de les plataformes d'Instagram, Twitter i Facebook. També compta amb intervencions a la radio, a "L'hora sostenible" de Cadena SER i a "Els matins de la nacional" a RNA. Alhora, fa alguns articles de premsa i gestiona un blog informant de diversos temes ambientals. Finalment, du a terme col·laboracions puntuals amb altres entitats o organismes com el Ministeri d'Educació, Carnet Jove, Cambra de Comerç, Andorra Telecom, El Portal de la Vall, etc. Els últims anys, s'han fet tallers d'aprofitament alimentari, embolcalls sostenibles, de connexió amb la biodiversitat o elaboració de cosmètics naturals, xerrades sobre la reducció de residus, sortides guiades, visualització de documentals i

un Clean Up Day per a la ciutadania. Així mateix, també es col·labora, per impartir tallers o fer activitats sobre medi ambient o sostenibilitat, amb altres organitzacions.

En l'àmbit de la ciència ciutadana, es promouen projectes des de diversos àmbits que inclouen la ciutadania i les escoles com a participants en bases de dades científiques. Alguns exemples que es porten a terme des de l'entitat de recerca Andorra Recerca + Innovació són:

- Phénoclim: un programa científic i educatiu que pretén respondre a com afecta el canvi climàtic en la fenologia de la vegetació a través de les observacions d'algunes espècies de flora de muntanya durant la primavera i la tardor. A Andorra són importants el nombre d'escoles dels diferents sistemes educatius que han integrat en les seves accions el seguiment de l'observació de la flora del seu entorn més proper, així com voluntaris per part de la ciutadania.
- SOCA: un programa de seguiment a llarg termini de l'avifauna andorrana. Es tracta d'un projecte gràcies a la participació de voluntaris ornitòlegs. Serveix per a elaborar un indicador de l'estat de salut de la fauna i els ecosistemes, per a proporcionar informació per tal de dissenyar les polítiques de gestió ambiental.
- BMSAnd (Andorran Butterfly Monitoring Scheme): projecte de seguiment de papallones diürnes d'Andorra que té per objectiu conèixer la diversitat d'espècies d'aquests insectes i controlar l'evolució de les seves poblacions, atès el seu caràcter bioindicador. En aquest projecte hi participen col·laboradors voluntaris i diferents espais naturals del país.
- Ornitho: portal web que permet entrar dades i fotografies d'observacions d'ocells, papallones, mamífers, rèptils, orquídies...de l'àmbit geogràfic d'Andorra a través de la participació ciutadana. Aquest mateix projecte forma part d'un portal europeu que aconsegueix plasmar patrons de distribució espacial i temporal en EuroBirdPortal.

Aquests projectes participatius desenvolupats i promoguts per educadors ambientals permeten compartir i cooperar.

Accions de continuïtat:

- ❖ Generant informació actualitzada sobre la sostenibilitat i fer-ne difusió a través de campanyes de divulgació adaptades als canals de comunicació i tecnologies emprades pels diferents públics. Identificar característiques dels diferents públics per optimitzar en la transmissió de coneixements adaptats relatius a la sostenibilitat (objectiu 5.2).
- ❖ Continuant divulgant el coneixement, adaptant-lo a cada canal de comunicació i als públics destinataris.

- ❖ Organitzant activitats, esdeveniments, jornades de divulgació i intercanvi sobre educació ambiental a través d'Andorra Sostenible i l'ARI, amb l'objectiu de fer-hi participar la societat civil i els joves.
- ❖ Promovent i dissenyant campanyes de comunicació per posar en relleu les problemàtiques així com els reptes, i donar valor a totes les accions que es duen a terme.
- ❖ Mantenint la divulgació científica sobre els estudis o els avenços en l'àmbit de la sostenibilitat, i particularment les edicions periòdiques sobre temàtiques de medi ambient (ex.: revista *Rastres*, revista del CENMA, setmanari *7 dies*...).
- ❖ Insistint sobre el canvi d'hàbits i de valors i el foment del consum responsable i de proximitat.
- ❖ Enriquant el catàleg d'Andorra Sostenible per fer-lo únic i unificant els recursos pedagògics d'educació ambiental (centres d'interpretació, comuns, Fedra, etc.) per facilitar l'accés a aquests recursos i afavorir el seu treball conjunt en educació ambiental i disposar d'un calendari anual d'accions relacionades amb l'educació ambiental.
- ❖ Fomentant les activitats de ciència ciutadana existents (AR + I i Andorra Sostenible) i integrar-les (fites clau) a l'agenda ambiental. Realitzant activitats i projectes com ara Phénoclim, plastic0pyr, Ice Age, projecte rius (treball sobre bioindicadors per detectar l'estat de salut dels rius), etc. a les escoles.
- ❖ Reforçant la comissió Escola Verda dels centres escolars: promoure la participació i la implicació de tots els col·lectius i les persones dels centres escolars a la comissió.
- ❖ Difonent el coneixement de les muntanyes i el respecte pel medi natural durant les sortides d'esquí escolar.
- ❖ Donant a conèixer els portals d'accés a les dades sobre la biodiversitat d'Andorra i les publicacions més recents en matèria de protecció del medi natural per tal de fomentar bones pràctiques en relació amb totes les temàtiques (canvi climàtic, mobilitat, biodiversitat, connexió amb la naturalesa, paisatge, residus, economia circular, economia verda, democràcia participativa, governança, impacte de l'EAS, medi ambient).
- ❖ Formant sobre l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible, per fer difusió del desenvolupament sostenible i per extensió de la gestió sostenible.
- ❖ Donar a conèixer tots els convenis relacionats amb el medi natural dels quals Andorra és signatari (Conveni de Canvi Climàtic, Berna, Ramsar, Paisatge, Biodiversitat, CITES, Desertificació, entre d'altres).
- ❖ Establint plans de comunicació i dissenyant campanyes de comunicació en les estratègies elaborades sobre la temàtica (biodiversitat, paisatge, energia i canvi climàtic, mobilitat, etc.).

Noves accions:

- ❖ Crear una xarxa nacional d'entitats públiques i privades i d'actors que es dediquin a la sensibilització i a l'educació per a la sostenibilitat.
- ❖ Elaborar documentació de referència sobre la temàtica en funció de les necessitats de personal docent i de les escoles, en general.
- ❖ Crear un canal de comunicació i potenciar els diferents canals. Compartir coneixement a partir d'una xarxa on tothom pugui compartir projectes, accions, que realitza i que són sostenibles (escoles, universitats, població).

OBJECTIU 5.3. Obrir nous espais innovadors de participació i diàleg entre els diferents sectors socials i intervenir per assolir mesures que millorin ambientalment la societat.

S'han de crear o secundar iniciatives que tinguin com a objectiu implementar processos de mobilització ciutadana, processos participatius al voltant de la gestió sostenible del territori, així com processos que permetin obrir el diàleg entre diversos grups socials o diversos grups d'interès.

El Departament de Participació Ciutadana ha de crear diferents recursos per promoure i facilitar els processos participatius tant a través de plataformes digitals com en formats presencials, incidint cada cop més en la ciutadania per al desenvolupament de projectes participatius.

Tanmateix, des del Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, s'han creat mecanismes de participació a nivell de les propostes de llei i s'han establert comissions nacionals de seguiment de les estratègies que permeten fer el seguiment i proposar millores en la política ambiental i sostenible del país. També s'ha teixit una estreta col·laboració amb els agents implicats i els sectors econòmics.

Aquests grups de coordinació i comunicació dins del sector públic i privat permeten fer diagnòstic i avaluació de les accions i les necessitats dins dels diferents sectors o àmbits. Aquests mecanismes de participació i de diàleg ajuden a la presa de decisions i permeten prioritzar les accions de comunicació.

Accions de continuïtat per reforçar

- ❖ Seguir creant grups de coordinació i comunicació dins del sector públic i privat per fer diagnòstic i avaluació de les accions i les necessitats dins dels diferents sectors o àmbits.
- ❖ Continuar amb els mecanismes de comunicació establerts entre el sector públic i privat i els professionals i la societat civil.

Noves accions:

Es preveu mantenir i continuar reforçant les accions que ja es desenvolupen.

DEFINICIÓ DE LES NOVES ACCIONS A DESENVOLUPAR

En aquest apartat s'exposen aquelles **Noves accions a desenvolupar** que es preveuen com a prioritats d'acció en el context de la present Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat.

ACCIÓ 1. PATIS VERDS I SALUDABLES

QUÈ?

Els patis són espais vitals en les experiències del joc i les relacions socials durant la infància i l'adolescència. Es tracta d'un espai educatiu molt rellevant i privilegiat per a l'aprenentatge a l'aire lliure on es promou la salut i el benestar, la socialització amb incidència en el desenvolupament afectiu i social dels infants i els joves, que crea vincles comunitaris dins de la comunitat educativa i amb l'entorn. No hem de deixar de costat la idea que la pandèmia ha fet encara més evident la necessitat de comptar amb espais més adequats a l'aire lliure per al joc i l'aprenentatge.

Els infants i els joves passen moltes hores als patis de les escoles; segur que en tota la seva trajectòria escolar podríem parlar de mesos o inclús anys sencers! Tot i això, en la majoria dels patis hi predomina el formigó, els paviments durs i grisos, les pistes esportives...

COM?

En aquesta proposta d'acció, es pretén transformar els patis en espais educatius més naturals, que eduquin i que ajudin en el creixement dels infants i joves.

Les transformacions a dur a terme es podrien concretar en accions com:

- ✓ Diversificar les possibilitats i ambients per fomentar el joc lliure, compartit, de descoberta, incorporant materials naturals i fonts (elements com la sorra, l'aigua, la terra, la fusta, el verd...).
- ✓ Plantar arbres i vegetació per tal de naturalitzar, a fi d'apropar la natura o els elements naturals.
- ✓ Generar ombra per millorar el confort tèrmic i crear ambients diversos.
- ✓ Crear espais que assegurin els usos per a l'activitat física i de l'esport.

En línia amb el desenvolupament sostenible, cal que els espais siguin accessibles i inclusivament i que afavoreixin les relacions igualitàries en qüestió de gènere, orígens culturals, capacitats i edats. En matèria de canvi climàtic, cal aprofundir en els patis com a mitgadors del canvi climàtic.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i dels processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *1.3_Promoure patis verds a les escoles i incorporació d'elements naturals a les escoles.*

QUI?

Per dur a terme aquesta proposta es planteja treballar de manera conjunta amb diferents agents com: l'alumnat, el professorat, les famílies, les associacions esportives i de lleure, professionals de l'educació ambiental, els centres de formació que incloguin joves estudiants del batxillerat professional socioeducatiu i/o el bàtxelor de ciències de l'educació entre d'altres, tècnics de diferents àmbits i els ministeris d'Educació i Ensenyament Superior i de Territori i Habitatge.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2022.

ACCIÓ 2. FENT CAMÍ DE L'ESCOLA A LA NATURA!

QUÈ?

Els camins escolars s'inspiren en la Carta Europea dels Drets del Vianant³⁹, establerta pel Parlament Europeu l'any 1988. Per a aquest projecte, els objectius principals es centren en la sostenibilitat urbana, la seguretat viària, l'autonomia personal i la corresponsabilitat en la mitigació del canvi climàtic.

Els camins que van a l'escola són iniciatives que pretenen afavorir que els alumnes vagin a l'escola d'una manera autònoma i segura i, en conseqüència, han de ser espais segurs, didàctics i inclusius. Útils per a tota la ciutadania i que incloguin criteris de sostenibilitat, biodiversitat, seguretat, confort, imatge, sociabilitat, accessibilitat i resiliència, amb la necessitat de baix manteniment. Es tracta de fomentar entre els petits i els joves l'opció de caminar, utilitzar la bicicleta o el patinet per arribar a l'escola o l'institut. Igualment, aquesta estratègia educativa, com a instrument de sensibilització, fomenta els valors des del respecte, la responsabilitat i la solidaritat.

COM?

Una d'aquestes propostes d'acció-transformació planteja recuperar els camins propers de l'entorn de les escoles a partir de criteris pedagògics com una oportunitat de

³⁹ *Diario Oficial de las Comunidades Europeas*, C 290, 14 de novembre de 1988 (OJ C, C/290, 14.11.1988, p. 60).

coeducació, convivència, descoberta, creativitat i activitat física. Amb això, l'entorn educatiu incorpora la perspectiva de la sostenibilitat i de la coeducació.

Es busca contribuir a recuperar l'espai públic com a lloc de relació, de joc, d'aprenentatge, d'experiència i de convivència. Per això, cal treballar en elements com crear un recorregut agradable i amb punts o fites que puguin divertir i captivar tant els més petits com els adolescents. Adaptar les actuacions als diferents entorns de cada escola; així, segons els espais, es poden proposar fitxes pedagògiques sobre el patrimoni natural, la biodiversitat, el paisatge o altres criteris mediambientals. De manera transversal, la creació d'acció facilita les xarxes comunitàries, que enforteixen la cohesió social i atansen els joves a la natura sense necessitat de desplaçar-se, amb les emissions pertinents.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *1.3_Definir uns itineraris prop dels centres escolars per garantir que tots els alumnes realitzin sortides de connexió amb la natura, sense necessitat d'un transport.*

QUI?

En aquest sentit, es veu la necessitat d'iniciar el projecte a partir d'Andorra Sostenible amb la implicació dels tècnics del Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat i treballar en col·laboració amb el professorat, les escoles i les institucions locals, entre d'altres.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2022.

ACCIÓ 3. EL MATERIAL ESCOLAR... SOSTENIBILITAT DINS I FORA DE L'ESCOLA

QUÈ?

L'educació per la sostenibilitat és un plantejament molt ampli i inclou tots els àmbits de l'escola. Els tallers que s'imparteixen sobre medi ambient i estudiar el tema a la classe de ciències no són suficients si volem fomentar un canvi d'hàbits i una sensibilització real que neixi dins de l'àmbit escolar. Fomentar la sostenibilitat en el dia a dia de l'escola és incorporar l'educació per la sostenibilitat en tots els aspectes de la vida escolar i una de les claus, a més de parlar-ne i fer-ne formacions, és fent-la realitat.

Cal que el compromís dels infants i joves vagi més enllà de l'àmbit escolar i que la seva implicació també es vegi reflectida fora, aplicant a casa el que ja viuen com un hàbit dins

de l'escola. Per promoure la implicació dels infants i joves cal que es portin a terme iniciatives que sorgeixen de les seves idees i queixes, que visualitzin que a partir de les seves propostes es porten a terme accions reals.

COM?

L'acció prevista en aquest punt preveu el foment de la reutilització dels materials escolars que queden en desús i la creació d'una dinàmica d'intercanvi perquè es puguin reutilitzar llibres de text, llibres de lectura, estoigs, motxilles, bates escolars i tot tipus de materials d'àmbit escolar que quedin en desús, però que puguin ser utilitzats, donant-los una segona vida, per a d'altres.

Per fomentar aquests comportaments cal treballar des de l'exemple i des de les edats més primerenques.

Des del punt de vista de l'educació en valors, és important poder transmetre a l'alumnat actituds positives i valors fonamentals, com la conservació responsable dels llibres i del material, la cooperació, la solidaritat i saber compartir els recursos disponibles. Dur a terme projectes d'aquestes característiques ha de servir, també, per a construir teixit social dins els centres escolars i per a promoure la cooperació entre les famílies, el professorat i l'alumnat.

Un dels principals objectius és impulsar la cohesió social a través de l'equitat. Garantir la igualtat d'oportunitats a tot l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu de qualitat. És fonamental promoure un consum més racional i un ús dels recursos més sostenible des de la perspectiva ecològica i mediambiental, i per això cal el compromís de les administracions. En aquest sentit, el Govern d'Andorra preveu en la Llei d'economia circular⁴⁰ un canvi a hàbits més sostenibles en la població, regulant aspectes sobre els productes d'un sol ús (siguin o no de plàstic), treballant en la prevenció del malbaratament dels aliments i exemplificant, a través del rol de l'Administració, un model de compra més sostenible, ja sigui priorititzant productes de proximitat, reutilitzats o procedents de la valorització de materials.

Anomenem residus, col·loquialment, aquells productes que ja hem utilitzat i han deixat de tenir valor per a nosaltres. En molts casos, els residus contenen materials valuosos que poden ser recuperats i reciclats. El reciclatge s'ha convertit en una necessitat mediambiental atès que avui dia en generem una gran quantitat i reciclar és utilitzar novament un material.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, on es va veure important de promoure una

⁴⁰ Llei 25/2022, del 30 de juny, d'economia circular (LEC).

iniciativa que fomentés els hàbits sostenibles en l'entorn escolar (alumnes, famílies i centres escolars).

QUI?

Cal que els hàbits sostenibles formin part del dia a dia i de la manera de fer i cal que hi estiguin implicats els alumnes, però també el professorat i la resta de personal de l'escola (els conserges, els monitors del menjador, el personal de la neteja...), amb la col·laboració de les famílies i l'Administració.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2023.

ACCIÓ 4. LA SOSTENIBILITAT COM A EIX TRANSVERSAL A L'ESCOLA

QUÈ?

Cal abordar els reptes ambientals amb els quals s'enfronta el planeta i construir una cultura de la sostenibilitat dins de la comunitat educativa. Cal que es desenvolupin projectes que afavoreixin la posada en marxa d'iniciatives que aprofundeixin en l'educació ambiental per la sostenibilitat, la prevenció dels riscos derivats i la responsabilitat compartida. L'educació ambiental per la sostenibilitat ha de ser un eix transversal de l'educació que promogui el desenvolupament i l'adquisició de competències relacionades amb l'educació ambiental en tots els seus àmbits: sostenibilitat ambiental, salut, transició ecològica, a més de la digitalització.

La formació s'adreça als alumnes de tots els nivells educatius. També ha de ser per al personal educatiu, tant professorat com qualsevol personal de les escoles. Una formació permanent necessària per fomentar el treball comú, l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques.

COM?

La integració de la sostenibilitat s'ha de treballar en els diferents sistemes educatius tant pel que fa a la formació com a la gestió dels centres. Pel que fa a la formació, cal identificar en el currículum i les programacions d'aula les competències i les accions que permeten el desenvolupament de projectes en relació amb els Objectius de Desenvolupament Sostenibles marcats en l'Agenda 2030 adaptats a cada etapa educativa. Així mateix, cal vetllar per crear interconnexió entre les diferents estratègies, plans i horitzons que es marquin des de diferents àrees i departaments del Govern, com per exemple: Estratègia energètica nacional i de lluita contra el canvi climàtic, Estratègia de la Biodiversitat, Paisatge, Mobilitat, Residus, Economia Circular, en línia amb l'Horitzó 2030 per a la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Així mateix, cal formar el personal docent amb els coneixements i competències per tal que es puguin adaptar als canvis vinculats a la transició ecològica i la sostenibilitat ambiental i alhora que transmetin aquests recursos als seus alumnes. En aquest sentit, es preveu dotar el banc de recursos pedagògic amb informació de referència.

Quant als centres educatius, cal vehicular la consecució de bones pràctiques en sostenibilitat amb la creació de xarxes locals, nacionals i internacionals per a l'aprenentatge i el desenvolupament de projectes col·lectius que impliquin tota la comunitat educativa, des del personal administratiu fins a les associacions de les famílies.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *3.1, 3.4 i 5.2_Elaborar documentació de referència sobre la temàtica en funció de les necessitats de personal docent i de les escoles, en general.*
- ❖ *3.4_Proposar una actualització periòdica dels coneixements en matèria de canvi climàtic i d'economia circular en el context del Pirineu i específicament d'Andorra per al professorat dins del catàleg ofert pel ministeri responsable d'Educació.*
- ❖ *4.1_Relacionar el currículum i les programacions d'aula dels diferents nivells educatius amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible marcats en l'Agenda 2030.*

QUI?

Per a dur a terme aquesta proposta es planteja treballar de manera conjunta amb diferents agents del sector de l'educació: l'alumnat, el professorat, les famílies, els professionals de l'educació ambiental, els tècnics educatius i el propi Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2024.

ACCIÓ 5. PASSAR A L'ACCIÓ: ELS JOVES ENFRONT DE LA CRISI CLIMÀTICA

QUÈ?

Malgrat que les generacions de joves són les que més patiran el canvi climàtic i les conseqüències polítiques actuals, no acostumen a tenir veu en aquests temes, sovint perquè no coneixen els mecanismes o processos de participació ciutadana en temes

públics o no saben quines accions es fan en el seu territori o simplement tenen poca disponibilitat.

Així mateix, a nivell global, les persones joves han alçat la veu per alertar la societat de l'emergència climàtica a través de moviments com Fridays for Futur o Extinction Rebellion. Amb això mostren el seu compromís i la seva disposició a actuar en temes de clima.

Des del Consell General s'han articulat aquestes demandes de la joventut, per exemple amb l'Acord de reconeixement de la crisi climàtica i de declaració de l'estat d'emergència climàtica i ecològica (DEC),⁴¹ aprovat l'any 2020 i elaborat en col·laboració amb el jovent de Fridays for Future.

Els ministeris de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat i d'Educació i Ensenyament Superior disposen de mecanismes de participació dels joves que han de permetre, entre altres coses, que passin a l'acció. Els joves també formen part de la Comissió Nacional d'Energia i Canvi Climàtic que té per objectiu la definició de les polítiques d'acció en aquestes matèries.

COM?

El compromís en aquesta acció rau a promoure la participació activa del jovent en les polítiques i accions locals enfront de la crisi climàtica. Tot i que els joves formen part de processos participatius, cal treballar per aconseguir-ho i posar en valor els beneficis de la participació juvenil en temes locals.

Cal identificar els temes pels quals els joves es preocupen en relació amb la seva funció com a ciutadans i amb els processos i reptes de la crisi climàtica. Així mateix, cal conèixer quins són els pensaments i les necessitats per tal de donar-los eines que els puguin fer augmentar la confiança i reforçar i/o millorar les seves competències comunicatives i de debat, de treball en equip, de cooperació, compromís i responsabilitat, amb la finalitat d'entendre que poden tenir una funció dins de la societat, ajudant a desenvolupar una ciutadania activa.

Arribar al públic jove és un repte important i que cal adaptar a través d'estratègies que puguin ser eficaces. Cal teixir una xarxa d'actors a diferents nivells, ja sigui a través de persones models com a referència dels seus propis camps d'interès (cantants de *hip-hop*, per exemple), *influencers* o altres persones joves. L'aparició de moviments pel clima juvenils (Fridays for Futur, per exemple) ha ajudat a transmetre el missatge i a reconnectar amb preocupacions juvenils.

⁴¹ <<https://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/bcg-2020/8-2020-1/but008-2020%20Acord%20de%20reconeixement%20de%20la%20crisi%20climatica%20i%20de%20declaracio%20de%20l2019estat%20d2019emergencia%20climatica%20i%20ecologica.pdf/view>>.

La implicació dels joves ha de tenir un objectiu final comú per tal de fomentar i mantenir el compromís (per exemple, coorganitzar un esdeveniment, una fira o un festival, o tallers específics en temes d'interès definits per ells mateixos...).

El procés de participació i implicació del jovent cal que inclogui el treball per vèncer barreres de percepció i transformar les actituds negatives o la desconfiança cap als governs en actituds positives. Motivar els joves i fer que formin part de la ciutadania activa passa per mostrar-los que les autoritats locals tenen interès en les seves opinions i recomanacions, a través de la interacció directa amb ells i mostrant que poden influir realment en les polítiques locals, fent enriquir els plans locals i per a un compromís ciutadà més ampli.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, on es va veure important de promoure una iniciativa que fomentés, per part de la joventut, la seva implicació en els aspectes relacionats amb l'actual crisi climàtica.

QUI?

Cal detectar els perfils de joves potencials d'una manera proactiva i per això cal fer-ho a través de les escoles i centres educatius, a través d'associacions o entitats de joves, o bé amb adults que puguin ser referents amb experiència i que poden servir de suport.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2023.

ACCIÓ 6. PROGRAMES DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL I INTERGENERACIONAL

QUÈ?

Ésser voluntari o voluntària implica dedicar una part del temps lliure a fer de manera altruista una acció al servei d'una persona o de la comunitat. Aquesta activitat es concreta dins una entitat o associació i es porta a terme per voluntat pròpia amb l'objectiu de contribuir a la transformació de la societat. Hi ha diversos tipus de voluntariat: social, de cooperació internacional, comunitari, cultural, ambiental o inclús l'anomenat virtual o en línia, amb col·laboracions fetes a distància.

El voluntariat, tot i no aportar una recompensa material, aporta sentiments de realització personal, plenitud, motivació... Valors, com el de la solidaritat, la confiança, a més de trencar amb barreres culturals, lingüístiques i geogràfiques.

El fet d'ésser voluntari o voluntària representa un seguit de deures (complir els compromisos acordats amb l'entitat, participar en les activitats de formació necessàries

per a la tasca assignada, guardar confidencialitat sobre la informació rebuda...), però també de drets (rebre suport, informació i formació, a participar activament en l'organització i a tenir una assegurança contra el risc d'accidents per l'activitat voluntària).

COM?

En aquesta acció, ens centrarem en el voluntariat ambiental i el comunitari, vinculat amb l'intercanvi intergeneracional. Es pretén que siguin els joves principalment els qui participin en el moviment, juntament amb gent d'altres generacions.

L'intercanvi intergeneracional promou la participació social entre joves i gent gran i pretén fomentar el lligam de coneixements i experiències entre persones de diferents generacions, àmbits i entorns culturals. La present acció és una ratificació en l'afirmació que facilitar les relacions entre persones de diferents generacions és un element prioritari. Amb el voluntariat ambiental es promou la defensa del medi ambient i les bones pràctiques per tal d'incidir en la millora de la situació ambiental. Les tasques de voluntariat poden estar vinculades a projectes com la recuperació i manteniment de pastures i camins ramaders tradicionals, la gestió sostenible dels entorns amb la conservació d'hàbitats d'espècies d'interès, el seguiment de fauna i flora del territori, l'arranjament de zones erosionades, la participació en l'organització d'esdeveniments (solidaris, de descoberta d'espais naturals, de voluntariat ambiental, xerrades...), formar part d'iniciatives per a la neteja de l'entorn, entre d'altres.

En aquests tipus de projectes els beneficis són recíprocs i multidireccionals perquè totes les persones, tinguin l'edat que tinguin, obtenen beneficis a nivell de motivació, superació d'estereotips, descobriment de les potencialitats dels "altres", el sentiment d'acceptació dels altres i/o l'enfortiment de l'empatia. Per millorar la preparació de les persones participants, cal treballar conceptes bàsics sobre el voluntariat, com ha de funcionar el projecte, detectar estereotips previs, la comunicació i, finalment, tenir en compte la retroalimentació sobre l'evolució del programa per tal de reforçar les conductes més positives i poder rectificar les i que no sumin en els resultats.⁴²

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *1.2_Promoure programes de voluntariat ambiental intergeneracional, amb la participació de diferents associacions i grups locals. (PODEM LLIGAR-HO AMB*

⁴² Guia de bones pràctiques per posar en marxa projectes de voluntariat intergeneracional en educació i inserció laboral.
<https://www.confemac.net/images/DOC/guia_de_buenas_practicas_de_voluntariado_intergeneracional.pdf>.

OB1.3: Establir un programa pels joves de fer pràctiques o voluntariat (formació relacionat amb el medi ambient i la sostenibilitat.)

- ❖ *1.3_Establir un programa per als joves de fer pràctiques o voluntariat (formació relacionat amb el medi ambient i la sostenibilitat.)*

QUI?

En aquesta proposta es vol identificar les persones de totes les edats que tinguin interès a participar en tasques de voluntariat, però principalment cal promoure la participació dels joves. Serà important la implicació de les entitats de recerca, medi ambient, comuns, Carnet Jove, El Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra i l'Administració pública, particularment l'Àrea de Participació i Promoció de la Joventut i el Voluntariat del Govern per a la proposta i el desenvolupament d'accions dins del marc de la legalitat i la seguretat.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2024.

ACCIÓ 7. LA CREACIÓ D'UN PORTAL D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

QUÈ?

Fruit del treball col·lectiu per a l'elaboració de la present estratègia i el procés participatiu que es va dur a terme amb part de la ciutadania, es va posar de manifest la necessitat de crear un portal digital per a la recopilació de recursos i informació entorn l'educació ambiental per la sostenibilitat.

Es tracta de poder disposar d'un recurs a mode d'inventari que recopili i difongui recursos per a l'educació, la sensibilització i la divulgació ambiental a través d'un espai web, alhora que doni visibilitat a les diferents entitats, empreses i professionals que treballen l'educació ambiental per a la sostenibilitat. Entre alguns dels objectius es podria destacar la tasca de facilitar informació als col·lectius i entitats públiques i privades que desenvolupen programes i activitats en aquest camp, a més de promoure la responsabilitat de la ciutadania en relació amb el medi ambient.

Una altra fita seria posar en contacte les entitats i empreses donant-los visibilitat, alhora que es posa en valor la tasca i el treball que es fa entorn de l'educació ambiental. Un espai on començar a teixir sinergies i projectes compartits, optimitzar recursos i evitar duplicitats.

COM?

El portal web d'informació ambiental per a la sostenibilitat ha de ser una pàgina de continguts organitzats i estructurats en diferents seccions sobre formació ambiental, novetats i informacions, esdeveniments, jornades, recursos en diferents formats (materials didàctics, documentals, jocs, bibliografia, publicacions...), exposicions,

itineraris, un format tipus calendari amb dies mundials i dates destacades per donar visibilitat als esdeveniments locals, regionals i mundials sobre activitats entorn de la sostenibilitat.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *3.1_Crear un portal digital on es concentri la informació relativa a educació ambiental, recursos educatius en matèria ambiental, que inclogui també una agenda ambiental nacional, per difondre les activitats d'educació ambiental per la sostenibilitat.*
- ❖ *3.2_Fomentar les reunions i la coordinació entre professionals del sector en diferents territoris, així com la coformació i la posada en comú de recursos i competències.*
- ❖ *3.4_Crear un portal informatiu a partir d'investigacions dirigides als sectors de l'educació ambiental i el medi ambient.*
- ❖ *4.2_Crear un portal informatiu d'accions d'educació ambiental.*
- ❖ *5.2_Crear una xarxa nacional d'entitats públiques i privades i d'actors que es dediquin a la sensibilització i a l'educació per a la sostenibilitat.*
- ❖ *5.2_Crear un canal de comunicació i potenciar els diferents canals. Compartir coneixement a partir d'una xarxa on tothom pugui penjar projectes, accions, que realitza i que són sostenibles (escoles, universitats, població).*

QUI?

La creació del portal d'educació ambiental per a la sostenibilitat ha de ser un treball conjunt de tots els agents implicats i amb la participació i el seguiment de les persones que hi tenen un interès compartit. Cal que totes les parts hi facin aportacions i que sigui un espai utilitari per a la ciutadania i les persones interessades. La web d'Andorra Sostenible ⁴³ ja té aquesta finalitat i cal adaptar-la a les necessitats de portal de la sostenibilitat.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2023.

⁴³ <www.sostenibilitat.ad>.

ACCIÓ 8. FOMENTAR I ENFORTIR LA COMUNICACIÓ I LA DIVULGACIÓ

QUÈ?

Els reptes sobre l'actual crisi ecològica, social i econòmica imposen la necessitat d'una comunicació adequada, a partir de múltiples canals de comunicació, i impactant. Cal arribar a tots els públics, des d'escoles a universitats, teixit socioeconòmic, persones grans, tècnics i càrrecs de l'Administració, entre d'altres.

Per assolir aquest objectiu cal desenvolupar una bona estratègia sòlida i coordinada a partir de tots els canals existents i que promoguin la implicació de la ciutadania per a la cerca de solucions de millora per a la situació actual. És important donar visibilitat a les bones pràctiques i als projectes innovadors i transformadors de rellevància social i ecològica.

La creació d'un programa de difusió que tingui èxit i que realment aconsegueixi canviar el comportament de les persones implica mantenir campanyes de divulgació específiques i sistemàtiques.

COM?

Cal promoure l'accés públic a la informació per tal de reforçar les connexions entre la producció del coneixement, l'intercanvi i la presa de decisions; a més, aportar a les persones eines que són necessàries permet que desenvolupin un paper actiu per tal d'abordar els reptes actuals.

Dins de les escoles, demanar que els estudiants participin en la diagnosi de les dificultats i de les oportunitats per fer arribar l'educació ambiental a la població escolar és la millor manera d'implicar-los, de conèixer quins són els problemes específics amb què es troben, i també una forma de garantir que hi hagi més sensibilització per la temàtica ambiental.⁴⁴

Per al públic en general, cal implementar processos de participació ciutadana, construcció col·lectiva i treball en xarxa. Es poden elaborar imatges o vídeos amb consells pràctics, organitzar concursos o crear jocs per *gamificar* la interacció.

Cal continuar amb el desenvolupament de campanyes de sensibilització que posin el focus tant en els impactes i conseqüències com en la capacitat de la societat de donar resposta i solucions als reptes actuals.

PER QUÈ?

⁴⁴ Educació ambiental. D'on venim? Cap a on anem? <<https://www.famp.es/export/sites/famp/.galleries/documentos-recsa/VIIIEncuentro-Teresa-Franquesa.pdf>>.

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, i que es corresponen amb els apartats dels objectius següents :

- ❖ *2.1_Elaborar i posar a disposició dels socioprofessionals, els tècnics territorials i els càrrecs electes informació de referència, xerrades i seminaris.*
- ❖ *2.2_Crear cursos de formació dirigits a les entitats, administracions locals i empreses relacionades amb el turisme.*
- ❖ *3.2_Fomentar les reunions i la coordinació entre professionals del sector en diferents territoris, així com la coformació i la posada en comú de recursos i competències.*
- ❖ *4.2_Difondre el contingut de l'estratègia Educació Ambiental prop dels educadors ambientals (sobre els principals aspectes: conceptuals i metodològiques) i veure les possibilitats de millora en el marc del procediment de seguiment.*
- ❖ *4.2_Proposar una actualització periòdica dels coneixements per a les persones que treballen en l'educació ambiental.*

QUI?

Els hàbits sostenibles han de formar part del dia a dia i de la manera de fer i cal que hi estigui implicada tota la societat. Cal treballar en col·laboració amb diferents agents d'àmbits diversos (ciència, investigació, educació, comunicació, salut, economia, Administració...) perquè es parteixi d'informació contrastada, es promoguin accions amb criteris de sostenibilitat i es generin campanyes de comunicació d'impacte i de qualitat.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2023.

ACCIÓ 9. POSEM NOTA A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER LA SOSTENIBILITAT

QUÈ?

L'emergència climàtica i ambiental és ja una realitat. Els signes sobre la degradació dels ecosistemes, els desastres naturals, la pèrdua de biodiversitat, la modificació de les condicions biofísiques del medi, entre d'altres, ens demostren a cada dia que passa que cal actuar amb la màxima celeritat. Les administracions treballen amb múltiples recursos per reduir i mitigar aquests canvis negatius als quals ens encarem des de diversos fronts. Cal, però, la implicació de tota la ciutadania i avaluar l'impacte de totes les actuacions que es fan a nivell de campanyes de sensibilització, comunicació, formació, entre d'altres, per tal de promoure una resposta de la societat i una millora en les capacitats d'intervenció.

L'intercanvi d'experiències, la reflexió col·lectiva i l'aprenentatge compartit són elements indispensables per a la millora, la innovació i la continuïtat d'iniciatives i projectes. La present estratègia engloba múltiples actors que treballen en línia per a l'assoliment d'objectius en pro de la sostenibilitat i una transició ecològica del territori.

COM?

Es fa necessari articular un procés d'investigació a nivell social i educatiu per a l'avaluació de l'impacte de les accions que es desenvolupen des de les administracions amb la posada en marxa de les diferents accions. La promoció de processos d'avaluació qualitativa en relació amb les competències assolides per part de la societat pot donar a visibilitat al grau de coneixement i responsabilitat obtingut, així com treballar amb la millora de les metodologies i recursos a desenvolupar, amb noves iniciatives de qualitat i innovadores.

Cal teixir xarxes entre els col·lectius per treballar conjuntament, de manera coordinada, i generar espais de reflexió per a crear propostes i donar impuls a iniciatives compartides que millorin les accions a nivell social de tot el territori. Tal com s'ha indicat en altres accions d'aquesta estratègia, cal treballar de manera transversal i coordinada amb la consecució d'accions proposades en altres estratègies i plans, que alhora presentin sinergies i sumin recursos per millorar l'assoliment dels diferents objectius.

PER QUÈ?

S'ha elaborat la proposta d'acció, fruit del treball d'elaboració de l'Estratègia i els processos de participació de la ciutadania, on es va veure important de promoure una iniciativa que fomentés el seguiment de les accions d'educació ambiental que es porten a terme per proposar millores i optimitzar els esforços i recursos.

QUI?

En aquesta proposta es planteja treballar conjuntament amb els diferents departaments de l'Administració, així com amb centres d'anàlisi i investigació per tal de posar en marxa enquestes i processos de valoració sobre els coneixements, competències i responsabilitats assolides per part dels diferents sectors de la societat; així mateix, cal identificar les persones i entitats de l'àmbit de l'educació ambiental per tal que vulguin participar en un grup cooperatiu i fer seguiment de les accions de l'estratègia, la seva revisió, la promoció de processos participatius i la recollida de propostes, entre d'altres.

QUAN?

Es planteja iniciar aquest projecte l'any 2024.

SEGUIMENT I REVISIÓ DE L'ESTRATÈGIA

El seguiment i la revisió constitueixen una part fonamental del procés de treball i implementació d'una estratègia. Cal valorar i conèixer la idoneïtat de les diferents accions proposades i les línies estratègiques, i la seva correlació amb les necessitats i interessos detectats.

Què ens proposem?

Planificar, coordinar i revisar totes les accions, les mesures i els projectes encaminats a la consecució dels objectius definits. S'ha proposat que els objectius, les accions i les mesures que preveu l'Estratègia estiguin vinculants amb l'Administració pública i s'integrin en les seves planificacions i programacions sectorials.

Quan?

En la definició d'un horitzó per a la present estratègia s'ha considerat convenient l'any 2030 com a termini per a la consecució de totes les accions i propostes que es derivin del present text. Durant aquests nou anys, es plantegen nou noves accions.

Tanmateix, en cada acció descrita es concreta el període d'inici que s'ha valorat. L'assoliment dependrà de les disponibilitats tècniques i econòmiques i de la complexitat de l'acció. Es proposen dos revisions, una a curt, l'any 2025, quan totes les accions ja s'hauran iniciat, i una altra, a mig termini, l'any 2028, quan la majoria d'accions estaran finalitzades o a punt d'acabar. L'objectiu de les revisions és adaptar l'Estratègia als nous coneixements, ja siguin tècnics, econòmics o socials, a les noves obligacions que puguin derivar de la situació internacional i nacional, així com en funció de l'assoliment dels objectius fixats en cada àmbit. Aquesta estratègia i les revisions posteriors es faran públiques a la pàgina web de Govern i al portal de sostenibilitat.

Qui?

Els ministeris responsables s'encarregaran de fer la implementació de les accions incloses en l'Estratègia, fer difusió del document a la resta de l'Administració i donar suport tècnic per implementar-lo a tots els nivells, ja sigui comuns, sector socioeconòmic, educatiu o d'altres.

Així mateix, es considera cabdal crear un grup cooperatiu per fer seguiment, avaluar i garantir la qualitat de l'Estratègia en la direcció adequada, tal com s'exposa en la proposta de l'acció 10 POSEM NOTA A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER LA SOSTENIBILITAT. Aquest grup ha d'incloure la participació de diferents sectors vinculats amb l'educació ambiental per la sostenibilitat i el desenvolupament de la present Estratègia.

Com?

Per assegurar el desenvolupament d'aquestes tasques, es convocarà el grup de cooperació i seguiment com a mínim un cop l'any. Es promourà fer un balanç sobre l'estat dels indicadors que es concretin en l'avaluació i les activitats identificades en l'Estratègia.

COMPENDI I NOVES ACCIONS – HORIZÓ 2030

La importància de l'educació ambiental

L'educació ambiental té un enorme potencial per transformar les estructures de la societat, perquè té capacitat per construir noves maneres de mirar les coses i eines per poder canviar la societat. De la mateixa manera es posa en relleu que l'educació ambiental no pot fer front tota sola al canvi i que, per tant, es necessita teixir aliances amb els sectors socials i educatius, altres agents del canvi. Tal com deia la Carta de Belgrad, el paper de l'educació ambiental és transformar la relació dels humans amb el medi i amb si mateixos. El deure de l'educador ambiental és provocar aquesta transformació i la finalitat de les accions hauria de ser que els participants prenguin consciència del potencial que tenen per generar canvis.

Cada vegada resulta més evident que la implementació d'**educació, formació, sensibilització del públic, accés públic a la informació, participació pública i cooperació internacional** és fonamental per resoldre els reptes que presenta el canvi climàtic.⁴⁵

L'Estratègia: elaboració i objectius

APRÈN PER AL FUTUR - L'Estratègia Andorrana d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (EAEAS) representa el pas essencial d'Andorra per a la realització d'una estratègia d'educació global per al desenvolupament sostenible que cerca definir temes estratègics, àmbits i instruments de treball entorn de l'educació ambiental per a la sostenibilitat. Es tracta de concretar un pla d'acció que tingui en compte les realitats i necessitats del territori. Un pla d'acció viu i adaptable al transcurs del temps que permeti donar resposta a les demandes de diferents sectors de la població i posar en valor la professionalització i la tasca de l'educació ambiental per a valoritzar el patrimoni en tots els seus àmbits.

Cooperació en xarxa

Treballem sobre les cinc línies estratègiques i els objectius definits en l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat i Valorització del Patrimoni:

⁴⁵ Integració de l'Acció per a l'Empoderament Climàtic en les Contribucions determinades a nivell nacional. Guia breu per als països. ©UNESCO 2020. <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Guide_Integrating%20ACE%20into%20NDCs_2.pdf>

- LE_1 Afavorir la gestió sostenible dels Pirineus reforçant les dinàmiques de coordinació, participació de la població i de reconexió amb el món rural (habitants, visitants) i la natura.
- LE_2 Promoure accions de sensibilització i de formació per als càrrecs electes, els tècnics territorials i els socioprofessionals dels Pirineus, entorn dels valors mediambientals, la biodiversitat i el vincle entre la salut i el medi ambient, i donar suport al sector turístic en la diversificació de la seva oferta.
- LE_3 Fomentar la participació dels responsables polítics i societat en l'adaptació al canvi climàtic i la mitigació dels seus efectes.
- LE_4 Destacar l'impacte positiu de l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible dels Pirineus.
- LE_5 Comunicar i compartir el coneixement

Compromís internacional: ODS i l'Agenda 2030

Una estratègia participativa i transversal que respon a les demandes i els neguits de la ciutadania, així com a les obligacions legals i estratègies del Govern sempre alineades amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible. L'Agenda 2030 representa un full de ruta universal que guiarà el futur del planeta cap a societats pacífiques, sostenibles, resilients i inclusives. En aquest sentit, el Govern d'Andorra va aprovar el seu Pla estratègic nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 per integrar els principis de l'Agenda i dels seus disset ODS en tots els àmbits.

Situació i resultats del diagnòstic

Fruit del procés participatiu es va manifestar la necessitat de *fomentar un canvi d'hàbits i de valors*, incidir en *el consum responsable i de proximitat*, així com la importància de *millorar el civisme i la conscienciació*. Es va remarcar repetides vegades la comunicació com a element clau i necessari per assolir la corresponsabilitat per part de tots els públics (*donar valor és comunicar*), suggerint *l'adaptació* dels missatges als diferents públics, diversificar els canals de comunicació i la importància de *crear una xarxa nacional d'entitats dedicades a la sensibilització i educació ambiental, optimitzar esforços (econòmics, temps...)*, i *fomentar formacions* per arribar al sector polític, tècnic i educatiu, entre d'altres. Així mateix, es va posar de manifest el paper cabdal de les escoles per aportar coneixements, ja sigui suggerint de *fer més sortides a la natura*, entre d'altres.

El resultat de les enquestes fetes a la ciutadania mostrava la importància de fer una bona comunicació i divulgació, promoure accions d'informació i conscienciació a tots els sectors de la ciutadania. Una de les propostes per a promoure la coresponsabilitat va ser *predicar amb l'exemple, integrant les pràctiques en els negocis/sector laboral* i fruit d'això, exposar les pròpies experiències i procediments sostenibles.

Els alumnes enquestats van mostrar un bo o, inclús, molt bon coneixement de les bones pràctiques en relació amb la sostenibilitat, el medi ambient i el canvi climàtic. Les seves fonts de coneixement són majoritàriament l'escola, les xarxes socials i l'entorn familiar.

Tot i això, la seva pràctica al dia a dia difereix molt en relació amb els seus coneixements i es mostren uns hàbits alts pel que fa al consumisme (tecnologia, roba, material escolar...), tenen poca connexió amb la naturalesa (poques sortides a la muntanya i gairebé cap pernoctació en refugis de muntanya en el darrer any) i baixa implicació en accions en pro del medi ambient. Finalment, cal remarcar el suggeriment que es podrien dur a terme més activitats escolars en el medi natural.

Revisió i seguiment

Els ministeris responsables s'encarregaran de fer la implementació de les accions incloses en l'Estratègia, fer difusió del document a la resta de l'Administració i donar suport tècnic per implementar-lo a tots els nivells, ja sigui comuns, sector socioeconòmic, educatiu o d'altres.

Així mateix, es considera cabdal crear un grup cooperatiu per fer seguiment, avaluar i garantir la qualitat de l'Estratègia en la direcció adequada.

Nou accions en nou anys

- 🌱 ACCIÓ 1: Patis verds i saludables
- 🌱 ACCIÓ 2: Fent camí de l'escola a la natura!
- 🌱 ACCIÓ 3: El material escolar... sostenibilitat dins i fora de l'escola
- 🌱 ACCIÓ 4: La sostenibilitat com a eix transversal a l'escola
- 🌱 ACCIÓ 5: Passar a l'acció: els joves enfront de la crisi climàtica
- 🌱 ACCIÓ 6: Programes de voluntariat ambiental intergeneracional
- 🌱 ACCIÓ 7: La creació d'un portal d'educació ambiental
- 🌱 ACCIÓ 8: Fomentar i enfortir la comunicació i la divulgació.
- 🌱 ACCIÓ 9: Posem nota a l'educació ambiental per la sostenibilitat

Aquestes accions s'iniciaran a curt termini, anys 2022 a 2024.

ANNEX 1 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU A LA CIUTADANIA

RESULTATS ENQUESTA

Estratègia andorrana
d'educació ambiental per a la
sostenibilitat

Juny del 2022

Participació Ciutadana
Govern d'Andorra

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	2
PERFIL DE LES PERSONES ENQUESTADES	2
RESULTATS DE L'ENQUESTA	3
Estàs d'acord amb l'afirmació: "Conec l'Agenda 2030 i els Objectius del Desenvolupament sostenible"?	3
Quines dues alternatives de les que es proposen a continuació creus que serien útils per promoure la sensibilització de la població envers la sostenibilitat?	3
Quan vas a un restaurant et fixes si té algun distintiu de sostenibilitat?	4
Tens en compte si els productes que compres són locals o porten alguna etiqueta relacionada amb la sostenibilitat?	5
Estàs d'acord amb l'afirmació: "El medi ambient és una prioritat per a mi"?	5
On diries que has après més valors de conscienciació envers el medi ambient?	6
Quins temes sobre el medi ambient t'interessen més?	7
Consideres que al teu lloc de treball/d'estudis es fomenten valors i actituds en clau de sostenibilitat?	8
Quins dels següents sectors han de ser motors de l'educació ambiental?	8
Com creus que ho podrien fer?	9
Com sensibilitzaries als turistes que ens visiten sobre el medi ambient?	10
I tu, què penses que s'ha de fer per contribuir i donar a conèixer l'educació ambiental per a la sostenibilitat?	12
PRINCIPALS CONCLUSIONS	14
ANNEXES	15
Respostes qualitatives desagrupades	16

INTRODUCCIÓ

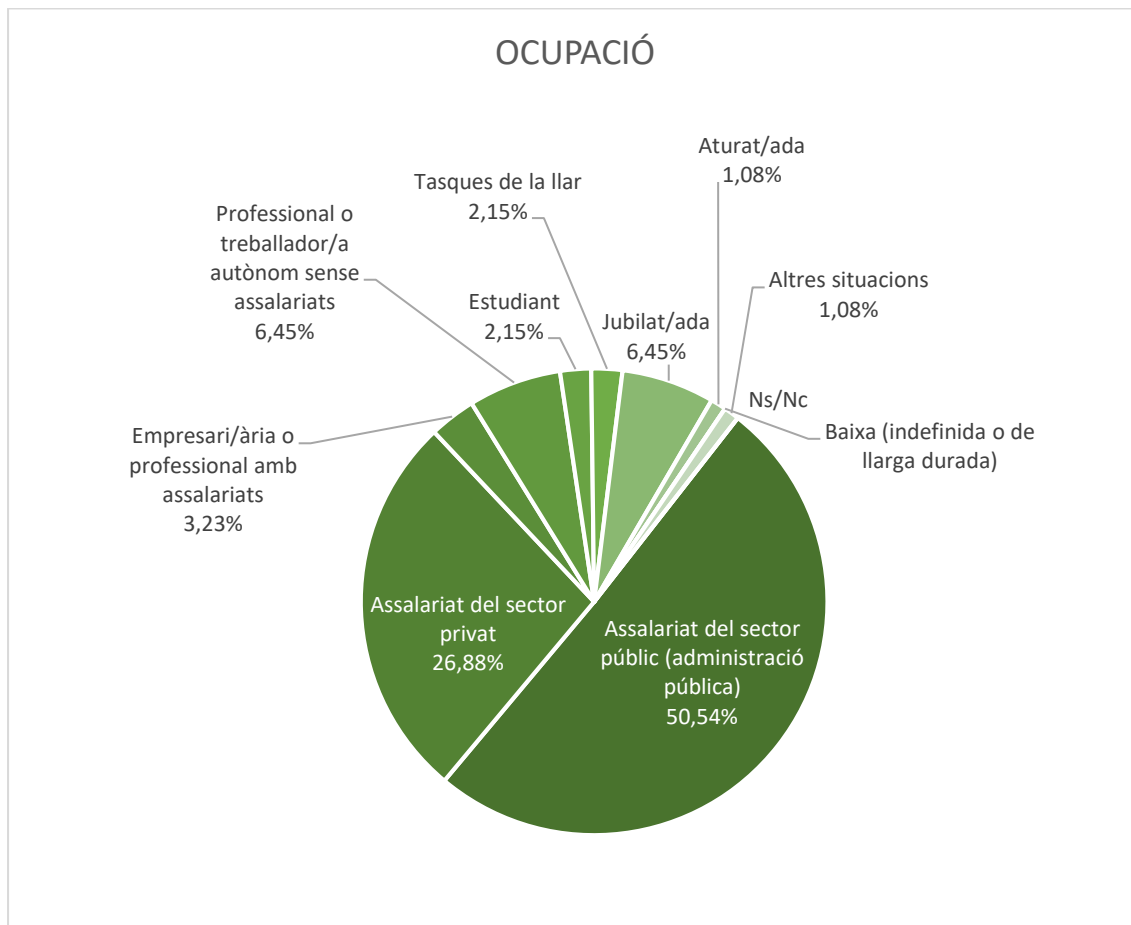
Del 26 d'abril al 30 de maig es va realitzar una enquesta sobre l'estratègia andorrana d'educació ambiental a la plataforma de participació ciutadana del Govern d'Andorra visc.ad. Cap de les preguntes plantejades era obligatòria, i l'enquesta es podia abandonar en qualsevol moment, motiu pel qual els resultats poden variar en funció de les persones que han respost. En aquest sentit, un 60,10% de les persones que van iniciar l'enquesta la van finalitzar, mostrant-se un total de 96 resultats.

PERFIL DE LES PERSONES ENQUESTADES

Un 64,89% correspon al gènere de les dones i un 32,98% a homes. Un 2,13% correspon a altres gèneres.

La majoria de les persones que han contestat resideixen a les parròquies d'Andorra la Vella (28,42%), Escaldes – Engordany (22,11%) i Sant Julià de Lòria (22,11%). Amb menor participació han estat les persones que resideixen a la Massana (8,42%), Canillo (7,37%), Ordino (7,37%) i Encamp (4,21%).

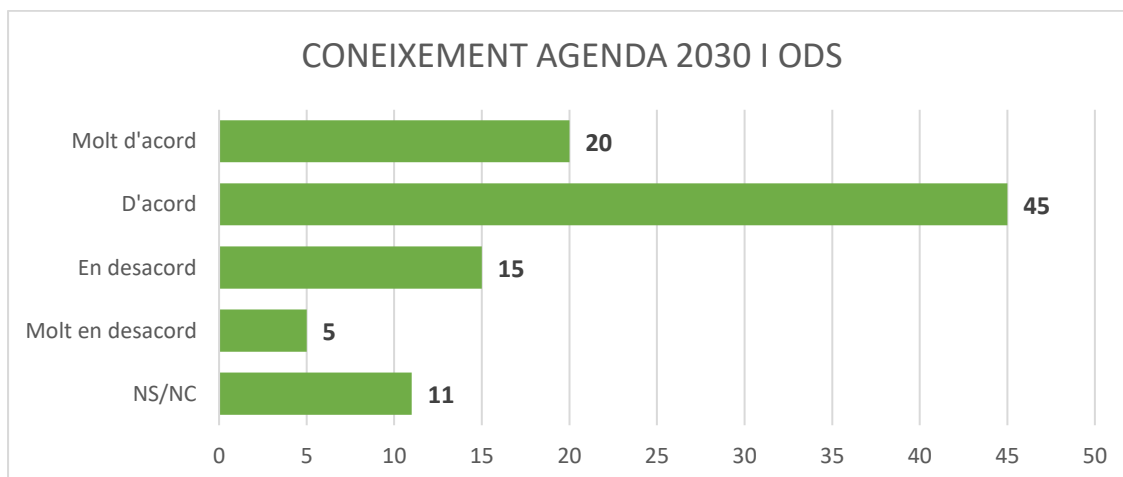
En relació a l'ocupació de les persones que han omplert l'enquesta, ens trobem que una gran majoria pertany al sector públic (50,54%), seguit d'assalariats del sector privat (26,88%):

RESULTATS DE L'ENQUESTA

Estàs d'acord amb l'afirmació: "Conec l'Agenda 2030 i els Objectius del Desenvolupament sostenible"?

La majoria de les persones que han contestat l'enquesta estan molt d'acord (20 persones, corresponent al 20,83%) o d'acord (45 persones, corresponent al 46,88%) en conèixer l'Agenda 2030 i els Objectius del Desenvolupament Sostenible:

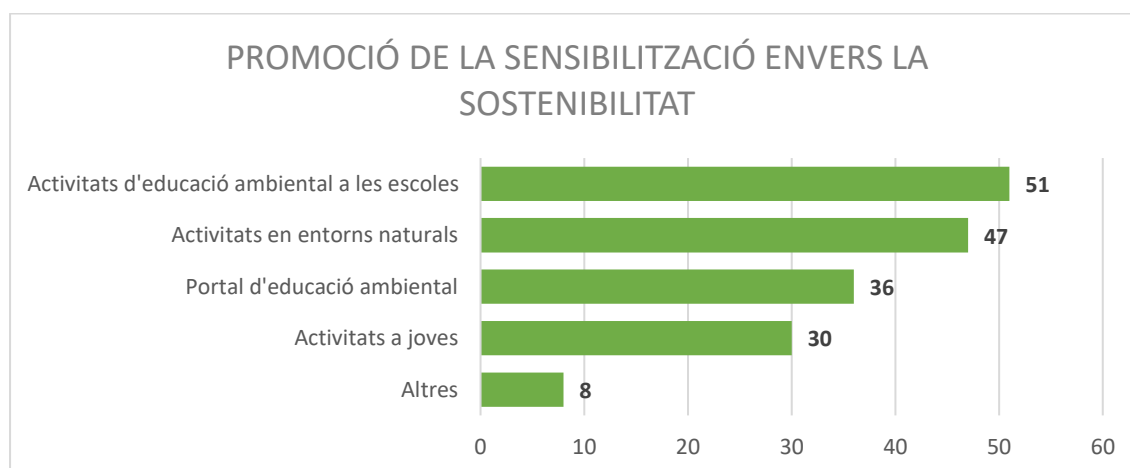

Quines dues alternatives de les que es proposen a continuació creus que serien útils per promoure la sensibilització de la població envers la sostenibilitat? (Multiresposta)

En aquesta pregunta es donaven 5 opcions per triar:

- Crear un portal digital per fomentar l'Educació Ambiental, tot divulgant recursos educatius i promocionant accions en clau de sostenibilitat.
- Oferir visites, tallers i activitats adreçades a tots els públics en entorns naturals.
- Creació d'esdeveniments artístics i activitats interactives adreçades als joves, implicant-los en l'organització.
- Vetllar perquè tots els escolars realitzin activitats d'educació ambiental a les escoles.
- Altres.

Les dues opcions més triades han estat “Vetllar perquè tots els escolars realitzin activitats d'educació ambiental a les escoles” (51 respostes que correspon al 29,66%) i “Oferir visites, tallers i activitats adreçades a tots els públics en entorns naturals” (47 respostes, corresponent a un 27,33% de les respostes).

De les 8 persones que han marcat l'opció d'“Altres”, 7 respostes són vàlides:

- *Implicar els Comuns i aquests a les diferents entitats parroquials i, conjuntament, treballar en una sensibilització real, fora d'estereotips.*
- *Promoure i controlar que el desenvolupament real sigui sostenible, i no especulatiu*
- *Alguna cosa més innovadora i que motivi.*
- *Implicar tots els sectors d'edat en la sensibilització. Promoure l'estima a l'entorn proper. Custòdia d'elements locals d'interès ambiental/patrimonial. Sensibilitzar adults dels seus actes. Establir límits d'us de CO2 per família/persona/adult... Aportar*

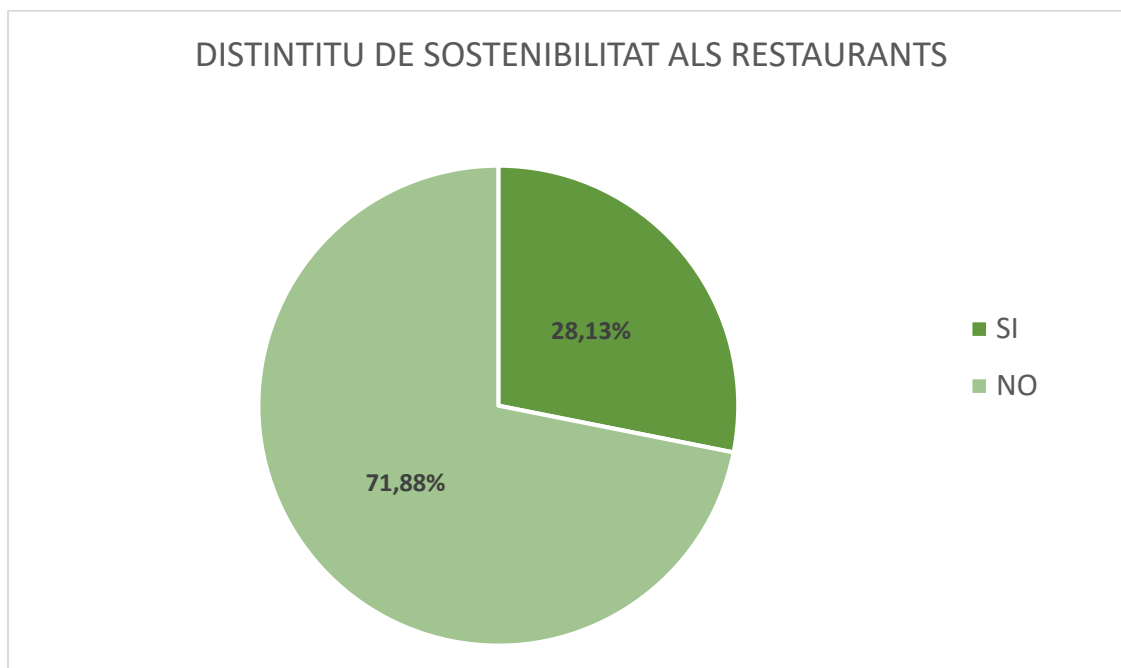

informació de l'ús "raonable" i sostenible dels recursos. Treure la política de les qüestions ambientals per desvincular-ho de l'estigma dels partits polítics o del "color" dels governants.

- *En vacances escolars els infants haurien de treballar d'ajudants al medi amb els professionals i fer-ne treballs, la posaria com una assignatura obligatòria avaluada. Evitarem molts infants al carrer sense fer res!!!!*
- *Que les empreses i administracions haguessin de complir DE VERITAT amb la responsabilitat ambiental, i no com ara: construcció tirant merda des de bastides, L'Abarset amb contaminació acústica brutal, Comú Canillo muntant ponts tibetans en valls verges i "parcs aquàtics" a façanes de pedra.*
- *Vagues generals i boicot al sector de la construcció.*

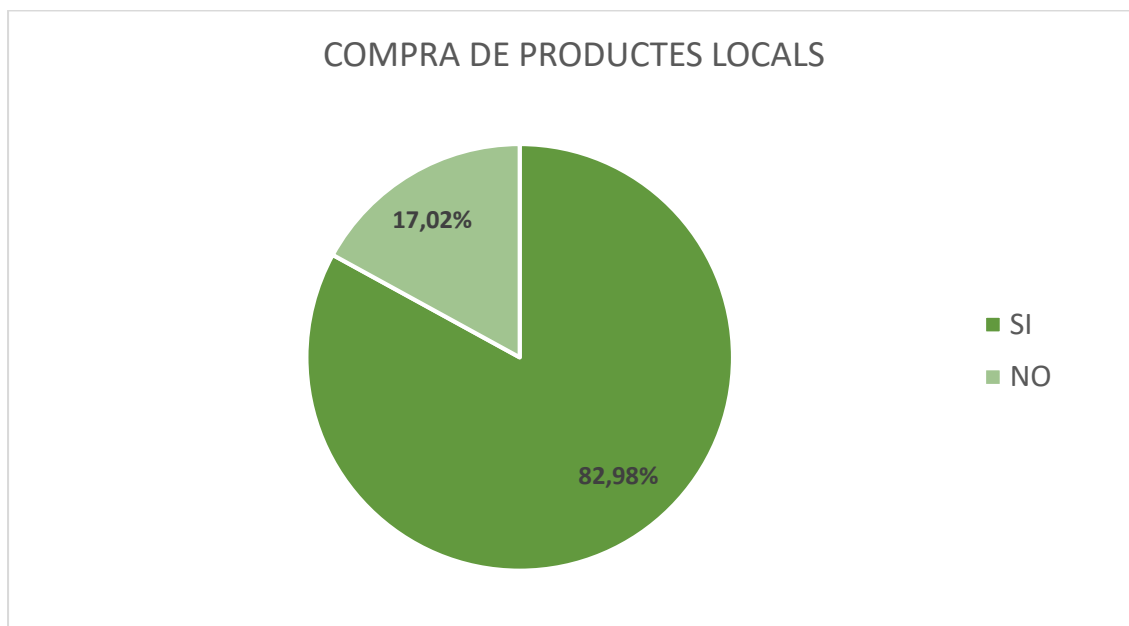
Quan vas a un restaurant et fixes si té algun distintiu de sostenibilitat?

De les 96 persones que van contestar, una gran majoria, el 71,88% (69 persones), van contestar que no s'hi fixen en si els restaurants tenen un distintiu de sostenibilitat:

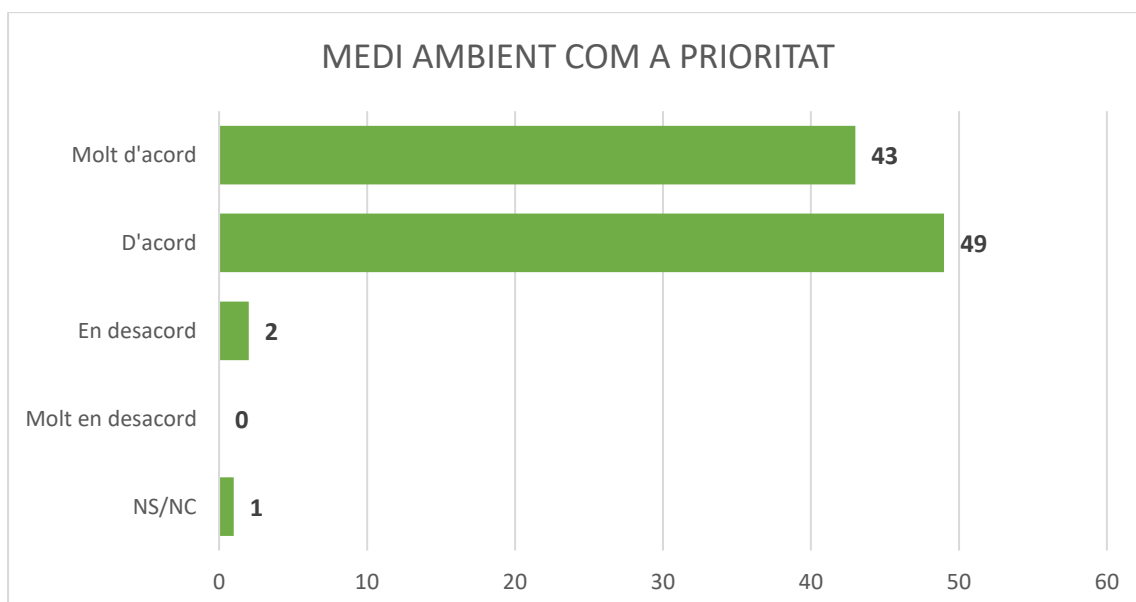
Tens en compte si els productes que compres són locals o porten alguna etiqueta relacionada amb la sostenibilitat?

En aquesta pregunta en canvi, una gran majoria de les respostes (78, corresponent al 82,98%) afirmen comprar productes locals o amb etiqueta de sostenibilitat:

Estàs d'acord amb l'afirmació: "El medi ambient és una prioritat per a mi"?

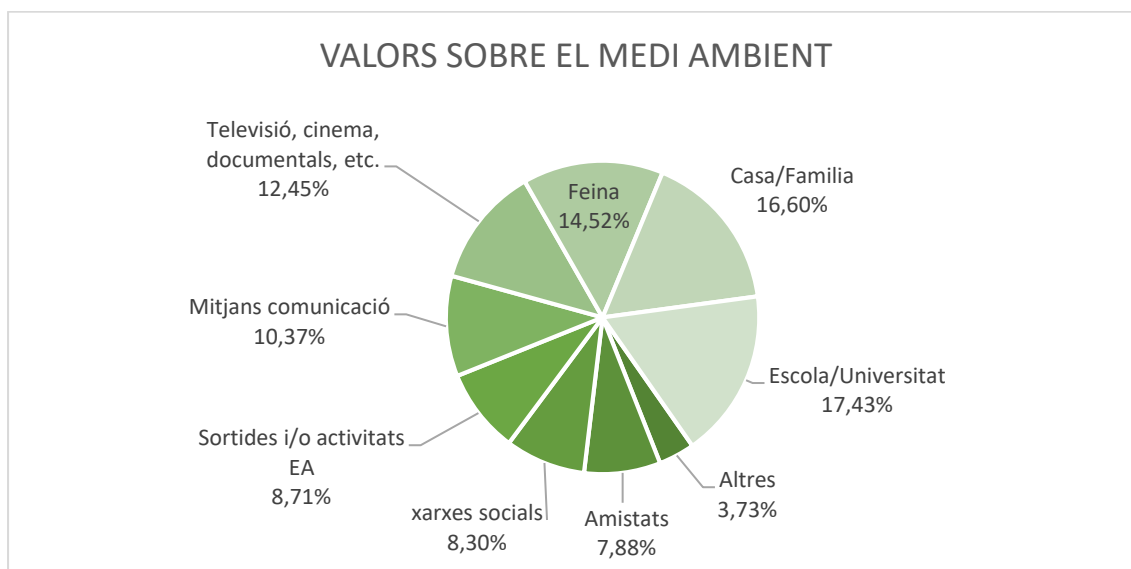
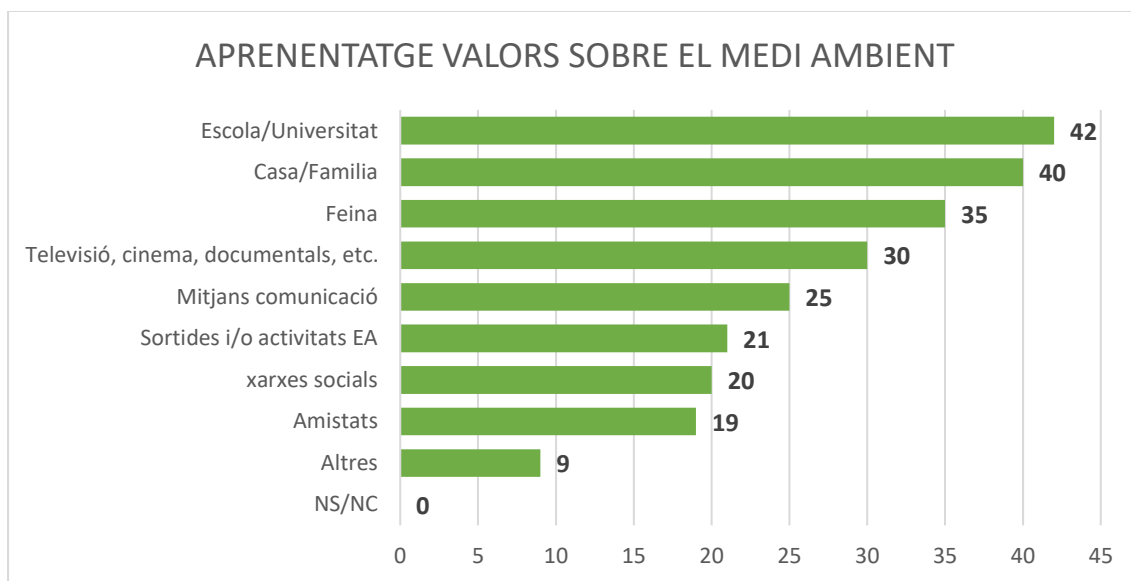
La gran majoria de les persones afirma estar molt d'acord (45,26%) o d'acord (51,58%) amb què el medi ambient és una prioritat per a elles

**On diries que has après més valors de conscienciació envers el medi ambient?
(Multiresposta)**

La majoria de les respostes afirmen haver après valors de conscienciació envers el medi ambient a l'escola o la universitat (42 respostes, corresponent al 17,43%), a casa o amb la família (40 respostes, corresponent al 16,60%) o a la feina (35 respostes corresponent al 14,52%):

Les 9 persones que han marcat altres, han especificat les següents opcions:

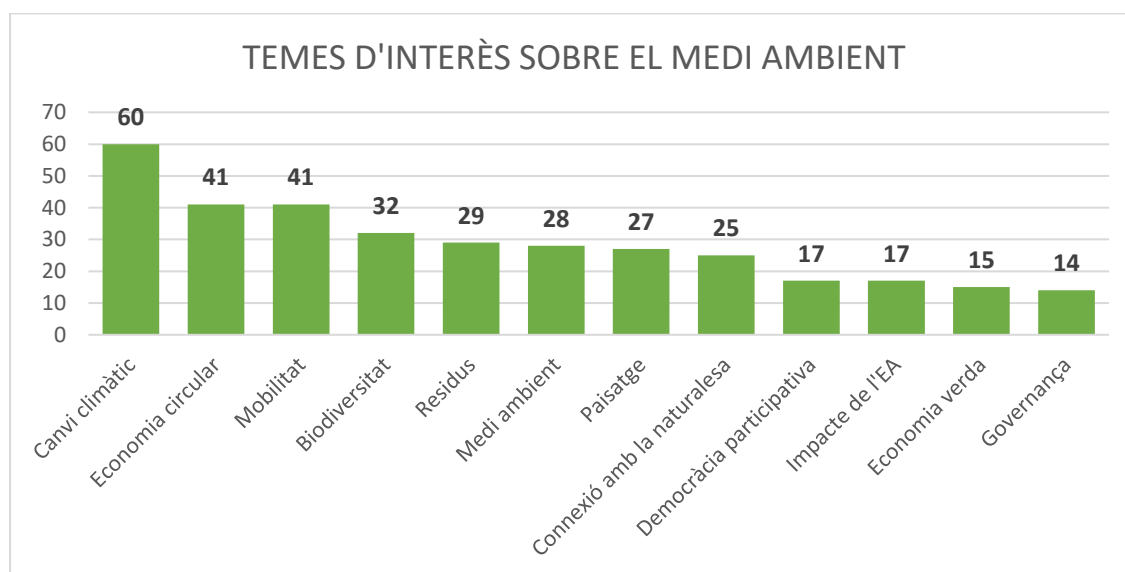
- *Llibres.*
- *Fent recerca d'informació i documentació i aprenent a contrastar la informació.*
- *Llibres i publicacions sobre ecologia.*

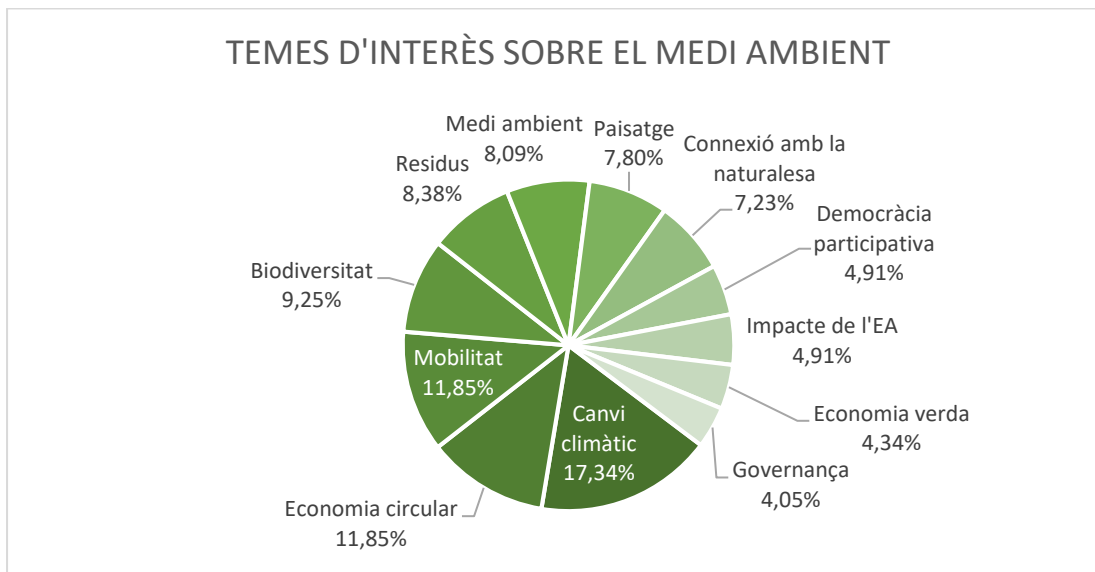

- *Sentit comú.*
- *Colònies AINA.*
- *Molts esports estan començant a conscienciar als corredors per tenir més consciència amb el medi ambient, en el sentit que, si no es cuida l'entorn, les activitats que es fan ara en un futur es poden comprometre.*
- *Formació en relació per a professionals amb activitats en el medi.*
- *Casals populars autogestionats (sense interferències d'institucions governamentals, sovint ocupades per persones blanques, riques i allunyades de la realitat social).*
- *Think-tanks quan estava treballant a França i Europa.*

Quins temes sobre el medi ambient t'interessen més? (Multiresposta)

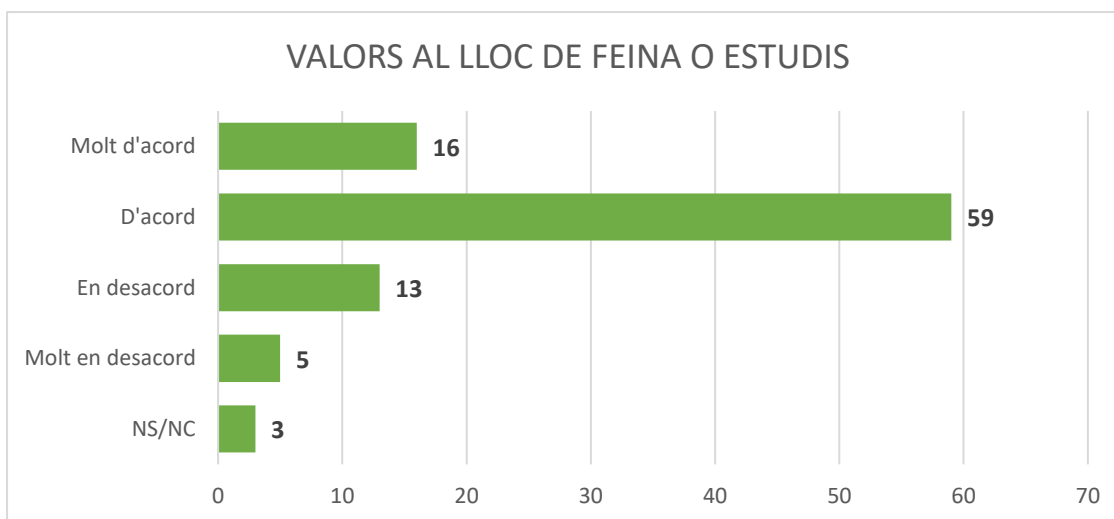
El tema que més interessa en relació al medi ambient a les persones que han respost l'enquesta amb diferència és el canvi climàtic (17,34%). També interessen els temes d'economia circular (11,85%), mobilitat (11,85%), biodiversitat (9,25%) i residus (8,38%). Els temes que menys interessen són la governança (4,05%) i l'economia verda (4,34%):

Consideres que al teu lloc de treball/d'estudis es fomenten valors i actituds en clau de sostenibilitat?

La majoria de les persones que han contestat l'enquesta manifesten estar molt d'acord (16,67%) o d'acord (61,46%) amb què al seu lloc de feina o d'estudis fomenten valors o actituds en clau de sostenibilitat:

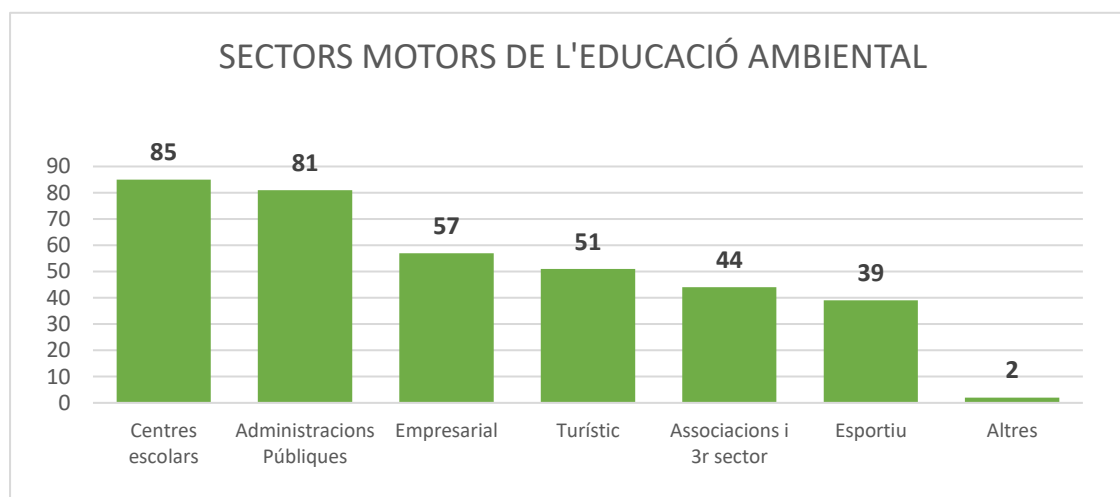

Quins dels següents sectors han de ser motors de l'educació ambiental? (Multiresposta)

La gran majoria de les persones que contesten l'enquesta consideren que són els centres escolars (23,68%) i les Administracions Públiques (22,56%) els sectors que han

d'esdevenir motor de l'educació ambiental, tot i que atribueixen la responsabilitat als diferents sectors:

Una de les persones que ha escollits l'opció d'"Altres", considera que haurien de ser tots els sectors enunciats.

Com creus que ho podrien fer? (Pregunta oberta)

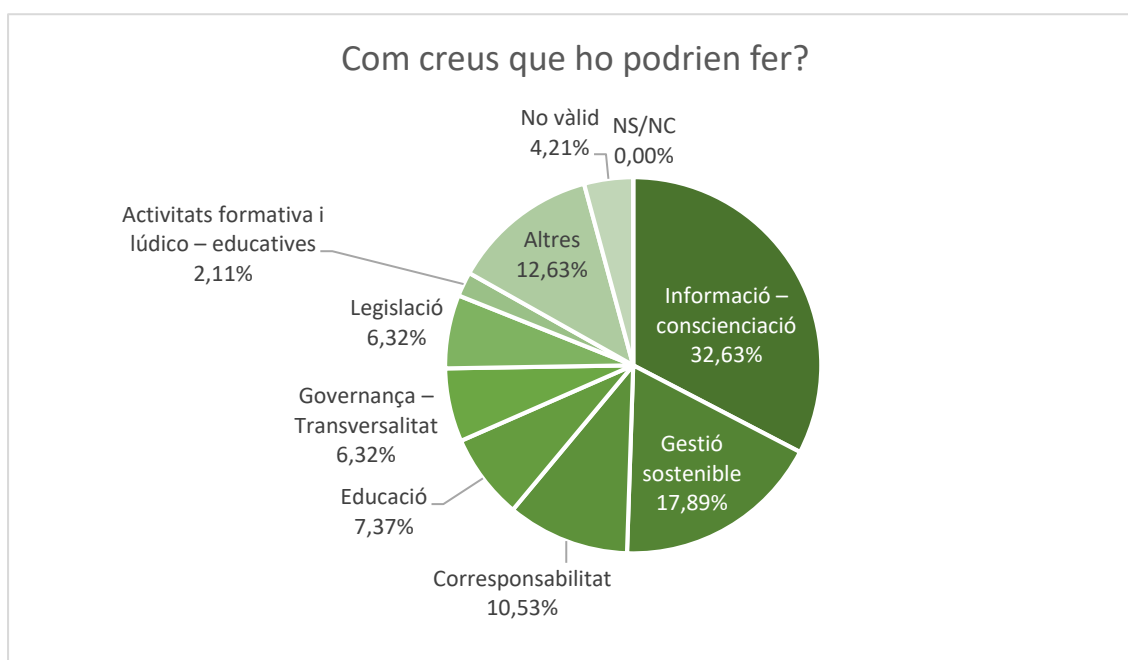
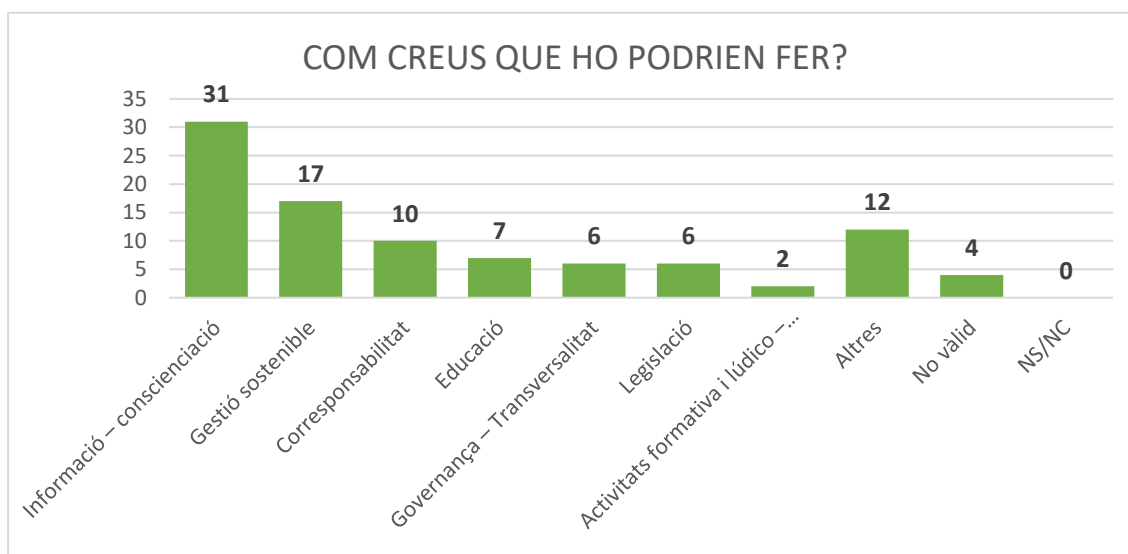
S'han rebut 71 respostes a aquesta pregunta, les quals inclouen diferents tipus de proposta, motiu pel qual s'han rebut un total de 97 propostes. Per a l'anàlisi de les resposta, s'ha realitzat una agrupació de les propostes per tal que sigui més fàcil la seva lectura i anàlisi. No obstant, es poden veure les propostes concretes a l'annex. En aquest sentit, cal destacar que han obtingut un major nombre de respostes les relatives a accions d'informació i conscienciació (31 propostes, corresponent al 32,67%).

Com creus que ho podrien fer? (71 respostes agrupades)

Informació – conscienciació	31
Gestió sostenible	17
Corresponsabilitat	10
Educació	7
Governança – Transversalitat	6
Legislació	6
Activitats formatives i lúdico – educatives	2

Recursos	2
Altres	12
No vàlid	4
NS/NC	0
TOTAL	97

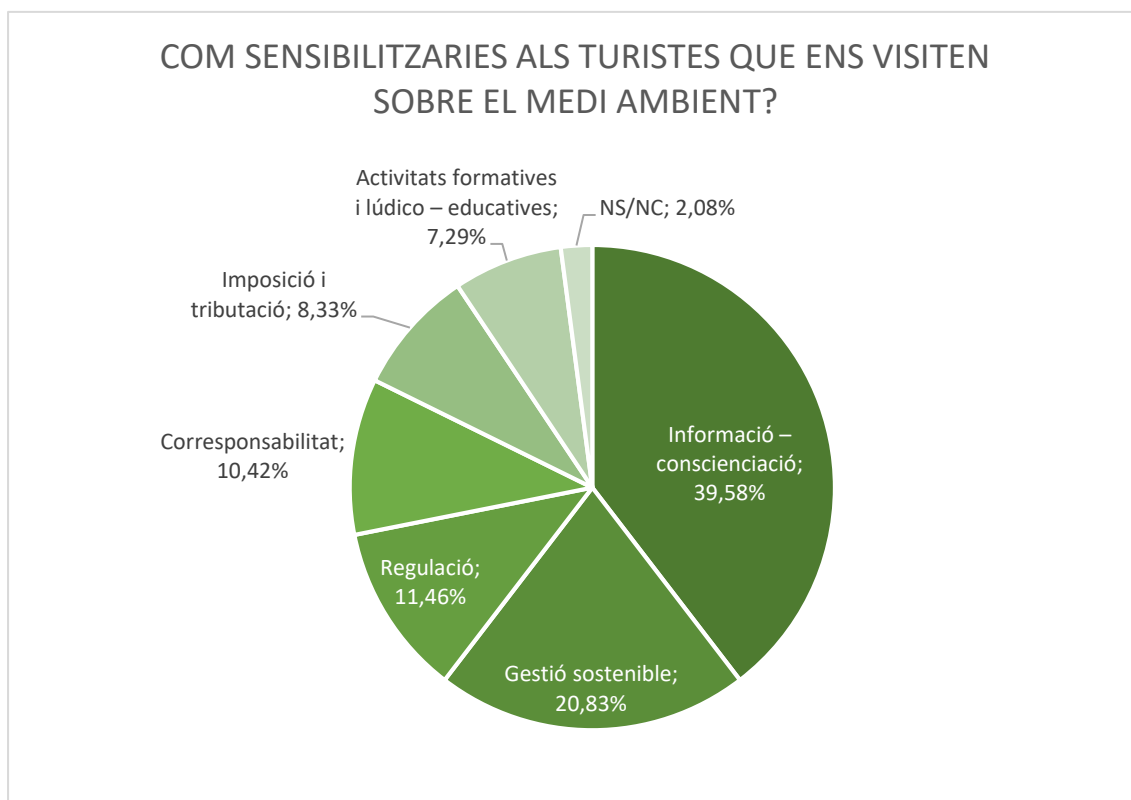
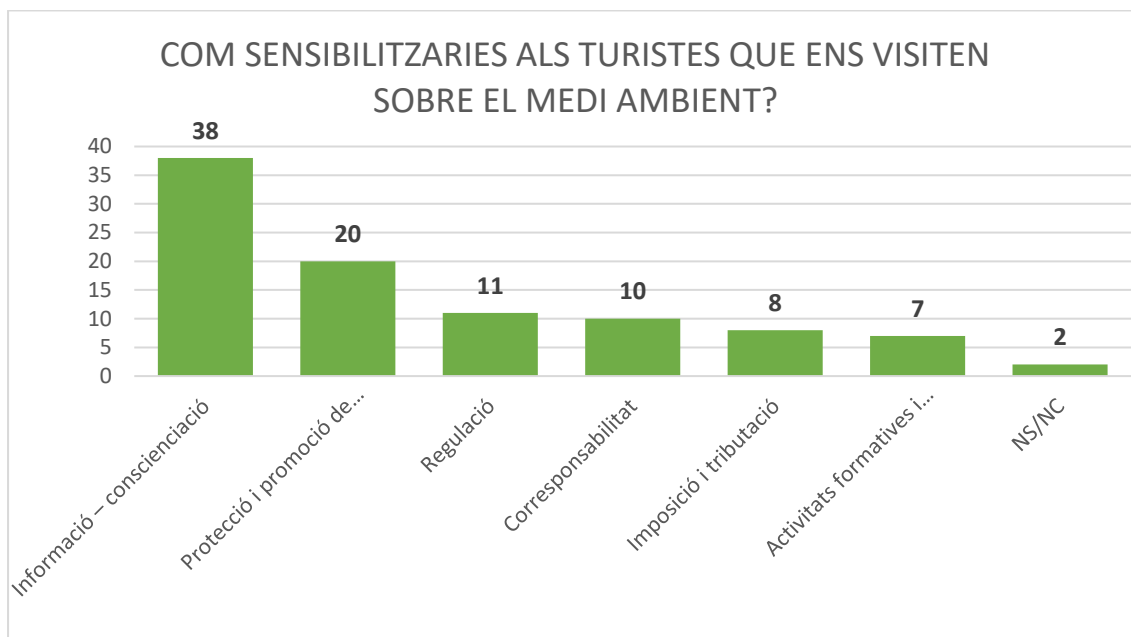
Com sensibilitzaries als turistes que ens visiten sobre el medi ambient? (Pregunta oberta)

En relació a aquesta pregunta s'han presentat 80 respostes. Al ser una pregunta oberta, diverses persones han presentat diverses propostes dins d'una mateixa, motiu pel qual hi ha un total de 96 propostes.

D'aquesta manera, les accions relatives a informació i conscienciació segueixen sent les més identificades com a resposta per les persones enquestades (39,58).

Com sensibilitzaries als turistes que ens visiten sobre el medi ambient? (80 respostes agrupades)

Informació – conscienciació	38
Gestió sostenible	20
Regulació	10
Corresponsabilitat	11
Imposició i tributació	8
Activitats formatives i lúdico – educatives	7
No vàlid	1
NS/NC	2
TOTAL	97

I tu, què penses que s'ha de fer per contribuir i donar a conèixer l'educació ambiental per a la sostenibilitat? (Pregunta oberta)

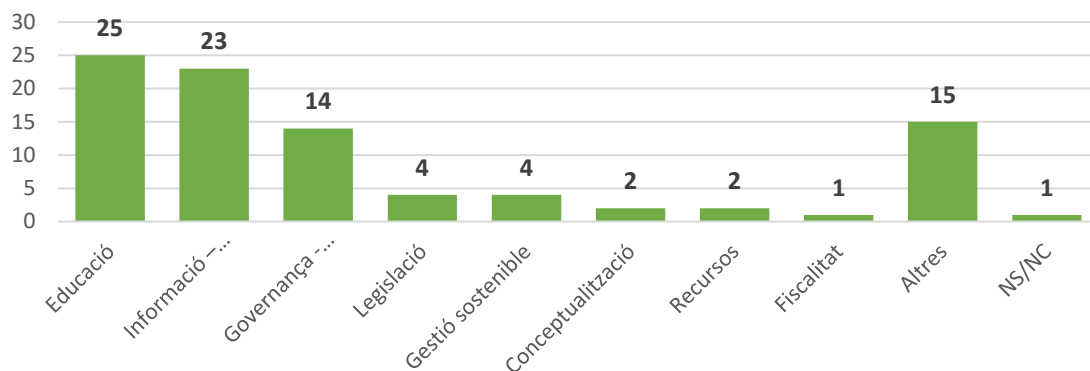
En relació a aquesta pregunta, s'han presentat un total de 76 respostes. No obstant, si les mirem desagrupades ens trobem amb un total de 94 propostes. En aquest cas, les accions d'informació i conscienciació segueixen ocupant una posició destacada (amb el 25,27% en relació al total de propostes), superat únicament per les propostes relacionades amb l'educació, les quals representen un 27,47%.

I tu, què penses que s'ha de fer per contribuir i donar a conèixer l'educació ambiental per a la sostenibilitat? (76 respostes agrupades)

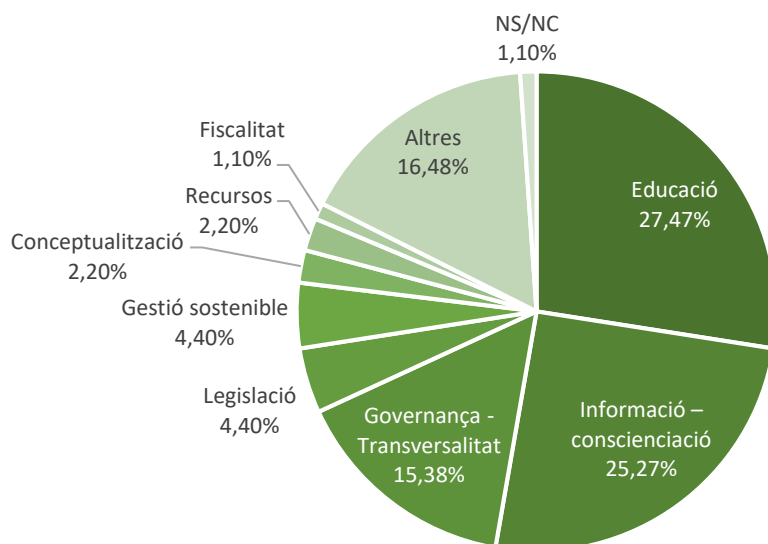
Educació	25
Informació – conscienciació	23
Governança – Transversalitat	14
Legislació	4
Gestió sostenible	4
Conceptualització	2
Recursos	2
Fiscalitat	1
Altres	15
No vàlid	3
NS/NC	1
TOTAL	94

I TU, QUÈ PENSES QUE S'HA DE FER PER CONTRIBUIR I DONAR A CONÈIXER L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT?

I TU, QUÈ PENSES QUE S'HA DE FER PER CONTRIBUIR I DONAR A CONÈIXER L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT?

PRINCIPALS CONCLUSIONS

- S'han rebut un total de 96 enquestes. La majoria de persones que contesten són dones (64,89%), i sobretot pertanyent al sector públic (50,54%) o assalariats del sector privat amb molta diferència (26,88%). Les persones residents a les parròquies d'Andorra la Vella (28,42%), Escaldes – Engordany (22,11%) i Sant Julià de Lòria (22,11%) són les que han mostrat major interès en respondre l'enquesta.
- Un 67,71% de les persones enquestades manifesten conèixer l'Agenda 2030 i els Objectius del Desenvolupament Sostenible (46,88% mostrant-se d'acord i en menor grau, un 20,83% mostrant-se totalment d'acord).
- Les persones enquestades identifiquen la realització d'activitats d'educació ambiental a les escoles (29,66%) i les activitats en entorn naturals (27,33%) com a dues de les alternatives més útils per promoure la sensibilització envers la sostenibilitat.
- La majoria dels enquestats, un 71,88% afirmen no fixar-se si els restaurants tenen un distintiu de sostenibilitat quan hi accedeixen.
- En canvi, un 82,98% afirmen tenir en compte en el moment de realitzar la compra si els productes són locals o tenen alguna etiqueta de sostenibilitat.
- Un 96,84% de les persones enquestades manifesten tenir el medi ambient com a prioritat (51,58% mostrant-se d'acord i un 45,26% mostrant-se totalment d'acord).
- Les persones enquestades manifesten haver après més valors de conscienciació sobre el medi ambient a l'escola o la universitat (17,43%), a casa o amb la família (16,60%) o a la feina (14,52%).
- Els temes amb què les persones enquestades manifesten més interès en relació al medi ambient són el canvi climàtic (17,34%), l'economia circular (11,85%), la mobilitat (11,85%), la biodiversitat (9,25%) i els residus (8,38%).
- Un 61,46% dels enquestats manifesten que el seu lloc de treball o d'estudis es fomenten valors i actituds en clau de sostenibilitat (Només un 16,67 manifesten estar totalment d'acord amb l'afirmació).
- Es considera que els principals sectors que han de ser motor de l'educació ambiental són els centres escolars (23,68%) i les Administracions Públiques (25,56%).
- Quan es demana com es podria fer, les accions d'informació i conscienciació ocupen la primera posició en quant a propostes realitzades (32,67%). Accions relacionades amb la gestió sostenible (17,89%) o la corresponsabilitat (10,53%) són altres propostes d'accions molt nombrades.
- En relació a la sensibilització als turistes en relació al medi ambient, novament les accions d'informació i conscienciació són les més nombrades, amb un 39,58% del total de les propostes rebudes. Les accions relacionades amb la gestió sostenible són també les segones més nombrades (20,83%). No obstant, la regulació (aspectes lligats a la legislació o restriccions) suposen el 11,46% de les propostes.
- Per tal de donar a conèixer l'educació ambiental, les accions educatives (27,47%) i les accions d'informació i conscienciació (25,27%) són les que reben un major nombre de propostes. En tercer lloc ens trobem amb les accions de governança

(col·laboració públic -privada i participació de la ciutadania) i aplicar la perspectiva transversal suposen un 15,38% de les propostes rebudes.

ANNEXES

RESPOSTES QUALITATIVES DESAGRUPADES

COM CREUS QUE HO PODRIEN FER?

Com creus que ho podrien fer? (71 respostes agrupades)	
Informació – conscienciació	31
Gestió sostenible	17
Corresponsabilitat	10
Educació	7
Governança – Transversalitat	6
Legislació	6
Activitats formativa i lúdico – educatives	2
Recursos	2
Altres	12
No vàlid	4
NS/NC	0
TOTAL	97

INFORMACIÓ – CONSCIENCIACIÓ

- *Inculcant als joves els valors per la defensa del Medi Ambient, tot i coneixen l'Agenda 2030 i tot el ventall que inclou la sostenibilitat*
- *amb campanyes de publicitat*
- *Posant a l'abast de tothom la informació i mitjans per col·laborar*
- *mes informació*
- *Visites als llocs d reciclatge, més conscienciació,*
- *"Donant a conèixer el valor que te tot el medi ambient per nosaltres i per la nostra supervivència.*
- *Valorar els nostres paisatges per ells mateixos sense necessitat d'afegits ni atractius artificials.*
- *No anteposar els guanys monetaris a la conservació i manteniment dels espais naturals, i a més crear més espais protegits.*
- *Evitar la sobre-edificació que ha de estar equilibrada amb els recursos que tenim i que no hem de sobreexplotar. Prohibir construccions en tot lloc on s'hagin de realitzar excavacions excessives i ancoratges i murs de contenció. (Rascant muntanya)*

- *Evitar instal·lar atraccions en boscos i altres espais naturals que ja son prou atractius ells sols i que precisament aquestes instal·lacions els hi treuen tot l'interès natural.*
- *Prohibir tot accés rodat a camins i pistes no enquitranats, excepte als vehicles agrícoles o de serveis. No utilitzar-los com a atraccions o esbarjo amb vehicles, 4x4, quads, motos etc. encara que siguin ""verds""(elèctrics)."*
- *Fent divulgació*
- *Mentalització de tothom*
- *Divulgar, ajudar, conscienciar*
- *1. Agafant consciència real. 2. Implementació en els seus processos de treball, donant exemplaritat. 3. Compartir sinergies.*
- *conscienciant al màxim, en el cas de l'Hosteleria, utilitzar paper reciclat, productes amb distintiu de sostenibilitat...*
- *Conscienciació, implicació, mostrar q altra forma de vida molt menys consumista és possible, cooperació, igualtat, la salut física i mental x davant de tot*
- *Divulgació*
- *Iniciatives, publicitat, exemples pràctics...*
- *Adoptant plans de sensibilització, cadascun dels sectors en la mesura de les seves possibilitats.*
- *Educant i conscienciant del drama que ens ve a sobre*
- *Amb la divulgació d'informació*
- *Des de les administracions fent accions que demostrin a la ciutadania el que es fa en clau de sostenibilitat (reducció del consum elèctric, paper, reciclatge i economia circular....) que es visibilitzin les seves accions i serveixin d'exemple. Igualment a les escoles...*
- *Crec q es un tema cultural cal fomentar als sistemes educatius i mentalitzar a les famílies, te que forma part de la normalitat. amb continuïtat al món laboral.*
- *Amb molta divulgació d'informació i coneixements d'un estil de vida basat en aquests valors*
- *(...) En 2n lloc fer veritables campanya d' EA als nostres estimats polítics*
- *(...) informants als usuaris*
- *(...) fent-n'hi divulgació*
- *(...) accions puntuals de divulgació periòdiques*
- *(...)divulgant coneixement i exigint a tota la població l'aplicació d'accions/mesures sostenibles.*
- *(...) informant als seus treballadors (...)*

GESTIÓ SOSTENIBLE

- *Fent accions pròpies en favor del desenvolupament sostenible segons seguint la Agenda 2030*
- *Estimulant i afavorint la reducció de plàstics, el reaprofitament dels aparells electrònics, ...*

- *Reciclatge, Apostar per productes sostenibles,...*
- *"El primer que caldria és fer EA als propietaris d'Andorra pq no és venguin les terres, conserveu el territori.*
- *En 2n lloc fer veritables campanya d' EA als nostres estimats polítics, i que es facin d'una pv la llei de protecció de la natura., és teu però aquí no hi pots fotre construccions.*
- *RB res de res!!!! A veure i comencem a fer alguna cosa ferma per Andorra.*
- *La resta molt d'aquest prioritats ambientals. Menys bla bla ODS, i bla bla són façana i res més"*
- *integrant en la seva gestió la sostenibilitat i informants als usuaris*
- *Reduir plàstics des de l'administració per prohibir l' entrada o fabricació d productes no biodegradables, sancions a qui embruti o faci malbé l' entorn fen-li netejar i cuidar del medi ambient*
- *Promovent l'economia circular, buscar transport més sostenible... implicant-se més en prendre mesures d'actuació*
- *Reduir tots els envasos de plàstic dels productes de compra, no utilitzar bosses de plàstic i tornar al retorn econòmic dels envasos de vidre.*
- *Els esports han de potenciar no comprometre el medi natural on es desenvolupen les activitats, ja sigui reduint el plàstic d'un sol ús, potenciar el transport col·lectiu, donacions d'una part de la inscripció. El turisme ha de ser un dels principals promotors de cuidar l'entorn i educar el turisme.*
- *Fent del país un país realment verd, respectuós amb la fauna i tot el boscatge, començant pel silenci i per la disminució de la circulació dels vehicles.*
- *(...) en el cas de l'Hosteleria, utilitzar paper reciclat, productes amb distintiu de sostenibilitat...*
- *(...) Fomentant l'ús del transport públic o cotxe compartit.*
- *(...) marcant-se un límit en les seves emissions de CO2 (...).*
- *(...) limitant l'ús del plàstic a les escoles / a la feina*

CORRESPONSABILITAT

- *Donant exemple*
- *Donant exemple, que un centre es posi etiquetes verdes i la comunitat educativa(tot el personal que això implica) no s'hi impliqui no és un centre verd..*
- *El principal seria amb l exemple*
- *Predicant amb l'exemple i aplicant el que promouen*
- *Fomentant ells mateixos polítiques sostenibles i fent-n'hi divulgació*
- *Implicant-se molt més al dia a dia.*
- *Integrant-ho al seu propi negoci/sector laboral..., destinant-hi recursos en funció del % del seus ingressos, marcant-se un límit en les seves emissions de CO2, informant als seus treballadors, exportant les seves experiències a altres sectors de població..*
- *predicant amb l'exemple i no únicament amb la paraula*

- *En primer lloc, aplicant gestions internes sostenibles, i llavors, divulgant coneixement i exigint a tota la població l'aplicació d'accions/mesures sostenibles.*
- *(...)2. Implementació en els seus processos de treball, donant exemplaritat.(...)*

EDUCACIÓ

- *Fent xerrades i formacions sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Fent formacions a les escoles (...).*
- *Educant els nens i a les empreses*
- *Difonent coneixements*
- *Amb formació i accions puntuals de divulgació periòdiques*
- *Establint plans de formació que defineixin un programa d'acord amb les necessitats de cada col·lectiu de manera que tota la població estigui formada de manera continuada en aquests aspectes*
- *(...) Fent formacions a les escoles*
- *(...) programes educatius*

GOVERNANÇA – TRANSVERSALITAT

- *Treball transversal entre sectors privat escola i associacions /públic. Ser sincers i pragmàtics, no fer semblant. s cosa de tots i totes*
- *Preocupant-se per aquesta qüestió i portant a terme iniciatives per part del sector privat i legislant en l'àmbit polític tenint com a prioritari la protecció del nostre medi ambient que ja està desgraciadament tant malmès*
- *Implicar els ciutadans en actuacions concretes, reals i poc feixugues. Malauradament, la gent està poc predisposada a fer grans sacrificis però si tots posem una part d'implicació, serà molt positiu.*
- *Posant a l'abast de tothom (...) mitjans per col·laborar*
- *(...)3. Compartir sinergies.*
- *(...) exportant les seves experiències a altres sectors de població..*

LEGISLACIÓ

- *legislació, programes educatius*
- *S'han fer lleis que penalitzen tant les empreses com els particulars si no compleixen les directrius marcades a l'agenda 2030*
- *Per llei (reglament) per a que sigui una realitat per a tothom en el seu dia a dia i valorant els que ho incentiven realment (fiscalitat, reconeixement social)*
- *els governs han de començar a sancionar les empreses que no respectin certs distintius sostenibles, i premiar o bonificar comportaments sostenibles.*
- *(...) legislant en l'àmbit polític tenint com a prioritari la protecció del nostre medi ambient que ja està desgraciadament tant malmès.*

- (...) i que es facin d'una pv la llei de protecció de la natura., és teu però aquí no hi pots fotre construccions. RB res de res!!!! A veure i comencem a fer alguna cosa ferma per Andorra. La resta molt d'aquest prioritats ambientals. Menys bla bla ODS, i bla bla són façana i res més

ACTIVITATS FORMATIVES I LÚDICO - EDUCATIVES

- Activitats i xerrades
- Tallers, activitats a l'aire lliure...

ALTRES

- Visualitzant les alternatives
- Definint objectius assolibles i mesurables, idealment a curt termini
- Més pràctica.
- Pressionar a les forces polítiques per que apliquin mesures eficaces i eficients de cura del medi ambient
- Transport públic gratuït
- Suposo que és necessari dur a terme vàries accions simultànies. A la meva època anàvem amb les escoles a finals de curs a fer neteja de boscos
- Creant noves activitats per connectar amb la població i ofertes
- Transformant els interessos que ara estan lluny d'aquest objectiu
- Incentius a mobilitat sostenible, pacificació carrers.
- Assessories i labels ambientals transversals
- Pensar amb el multilingüisme i amb totes les generacions per comunicar.
- Apostant per tecnologia i innovació reals. Invertint en accions reals que aconseguixin resultats reals: disminució de Geh. Energies renovables a tot el país. Menys postureig i més acció!

NO VÀLID

- Si
- Si
- Ho he escrit abans
- Si

RECURSOS

- Augmentar els recursos econòmics y humans per l'EA
- (...)destinant-hi recursos en funció del % del seus ingressos, marcant-se un límit en les seves emissions de CO2 (...).

COM SENSIBILITZARIES ALS TURISTES QUE ENS VISITEN SOBRE EL MEDI AMBIENT?

Com sensibilitzaries als turistes que ens visiten sobre el medi ambient? (80 respostes agrupades)

Informació – conscienciació	38
Gestió sostenible	20
Regulació	10
Corresponsabilitat	11
Imposició i tributació	8
Activitats formativa i lúdico – educatives	7
No vàlid	1
NS/NC	2
TOTAL	97

INFORMACIÓ – CONSCIENCIACIÓ

- Explicant les especificitats dels països de muntanya pel que fa al canvi climàtic
- Em disculpo perquè no soc expert en sostenibilitat i per tant no entenc exactament el sentit d'aquesta pregunta. Des del meu punt de vista "no expert", el terme "sensibilitzar" és estar preparada per adoptar activitats y accions sostenibles. Per tant, no veig perquè hem de sensibilitzar als turistes, però si "fer i promocionar" activitats ecoturístiques que, potser, no és exactament el mateix que "sensibilitzar". La meua proposta és centrar-nos en la sensibilització cap la nostra població (escolar, civil, empresarial, sector bancari, entre d'altres) que potser ens falta encara camí per recorre.
- Amb il·lustració visual en els diferents llocs d'interès turístics
- Informació del que s'està fent a Andorra sobre les actuacions i els avenços que es fan. mes informació, campanyes, etc
- Que pensin en la gent que vindrà després i que com els hi agradaria trobar-ho
- Amb exemples per il·lustrar l'impacte del turisme a Andorra. Ex: una família de 4 membres que vingui un cap de setmana a Andorra genera l'equivalent a x kilograms de residus/emissions de CO2, etc
- Informació i poca tolerància
- Donant informació
- "Si s'ha allotgen en hotels que puguin tenir la informació necessària.
- Campanyes publicitàries a tot arreu"

- *1rs conscienciar propietaris de la terra +/- polítics, molts cops insociables. Després sector arquitectes, urbanistes, tècnics d'ordenament territorial i anar fent, de dalt a baix, mai al revés!*
- *explicant els valors de fauna i flora dels Pirineus i les amenaces a mig termini*
- *Com un valor molt preuat en el que ells en formen part, malgrat estar en un context distint del seu propi.*
- *Campanyes publicitàries adreçades al turista*
- *Campanyes informatives des dels hotels*
- *amb campanyes de publicitat*
- *Campanyes Hosteleria i carrer*
- *Informació a l'hotel, panells informatius per la ciutat i/o en punts d'interès turístic*
- *Campanyes de comunicació de sensibilització*
- *Posant cartells remarcant totes les destrosses mediambientals produïdes al país pel mal desenvolupament urbanístic*
- *Cartells*
- *Fotos comparatives de si es cuida o no el medi ambient*
- *Cartells*
- *Amb campanyes publicitàries potents sobre una Andorra sostenible, neta i/o sancions econòmiques no només als turistes sinó a qualsevol persona que faci un mal ús dels recursos naturals (tirar brossa a la muntanya, als carrers...)*
- *Amb rètols.*
- *Missatges als hotels, programar activitats relacionades,*
- *Informació*
- *"Mostra quina és la petjada ecològica del seu viatge, des del seu origen fins al consum d'aigua de l'hotel o el consum d'energia.*
- *I fer-ho a través d'un gràfic comparatiu amb quelcom que sigui il·lustrador"*
- *Indicant les accions que es prenen en clau de sostenibilitat des del país. Posant facilitats per a la mobilitat sostenible, consum responsable...*
- *"Primer hem d'estar sensibilitzats els que vivim al país i després podrem sensibilitzar als turistes.*
- *Primer conscienciar als del propi país, i polítics, de la importància de preservar el medi que tenim i deixar de destruir-lo amb construccions absurdes. I pels turistes, campanyes de respecte cap al medi natural. Les propostes que se'ls hi ofereix han de ser relacionades amb el medi ambient i han de ser sostenibles."*
- *Andorra ha de donar l'exemple en medi ambient, ser un referent i després es podrà demanar al turista de respectar*
- *Cuida la natura. Es casa teva*
- *Primerament, als allotjaments turístics hi hauria d'haver indicacions sobre com fer un bon ús dels recursos disponibles (ús de l'aigua, gestió dels residus, lum, etc.), i en segon lloc, tant als espais naturals com als urbans es podria fer comunicació ambiental o implantar (temporalment) cartelleria per a informar.*

- (...) Posant panells indicadors amb les activitats que es poden fer i les que estan prohibides. Les normes sobre respecte de la natura plantes i flors, la prohibició de deixar tota mena de residus, deixalles etc. i també posant i indicant els llocs propers on poder-les depositar i que n'hi hagin suficients. Panells indicadors de la fauna, flora i característiques especials del lloc, geologia, fonts, aiguamolls etc. amb explicacions clares i també adreces web, codis QR o apps on puguin trobar informació complementaria.
- (...) Més informació turística enfocada als valors naturals
- (...) Informació als pàrquings d'accés al medi natural + busos-navette dels valors i del destí de la taxa verda (en quins projectes, manteniment d'espais..)
- (...) Millorant la coherència en totes les comunicacions turístiques per a què tinguin sempre en compte la sostenibilitat i el medi ambient."

GESTIÓ SOSTENIBLE

- Promocionant el medi natural i la producció local
- Relacionant les pistes d'esquí amb la protecció de la natura, publicitat
- Que l'oferta/activitats turística tingui una etiqueta de sostenibilitat
- Sent un país sostenible i explicant-ho
- ficant en valor el nostre medi ambient per sobre de tot
- Amb un entorn ben cuidat
- Primer s'hauria de fer una correcta gestió de carregues i zonificació, i correcta gestió del territori per poder sensibilitzar i conservar el medi
- No destrossant tant el nucli urbà com estem fent ara. Amb la realitat que ens envolta, malauradament, només ens queda les zones de muntanya que podem mostrar amb fotos dels paisatges que ens envolten i que encara no hem destrossat. Però som molt mal exemple per sensibilitzar cap turista.
- Donant facilitats per poder deixar la menor "petjada" possible.
- en els punts de més transit a la sortida facilitar bosses per les escombraries i inclòs per les burilles
- Doncs que utilitzen mes el transport públic
- Quan vagin a comprar i no trobin res embassat, tot a granel i sense bosses de plàstic.'
- (...) Promoure riquesa mediambiental amb activitats turístiques per tal que ho coneguin
- (...) Publicitar els atractius de la nostra natura i no les falòrnies i parcs temàtics artificials amb que l'hem anat ""adornant"".
- (...) Facilitant l'accés als llocs, amb transport públic regular, suficient i no contaminant, i així al mateix temps es poden regular i evitar les massificacions."
- (...) més tecnologia neta,
- (...) més centres de reciclatge,
- (...) menys vehicles,
- (...) Promovent accessos i viatges més sostenibles (quilometratge..)
- (...) Més oferta de turisme sostenible.

REGULACIÓ

- *Legislar com es pot gaudir del medi ambient i sobretot mostrant per part del sector turístic el respecte del país al seu entorn natural evitant en el futur accions excessivament agressives. El paisatge d'Andorra no s'ha de convertir en un gran port aventura amb ponts tibetans que no porten enlloc*
- *No cal apretar més els turistes. En que compleixin la normativa és suficient*
- *Els turistes s'eduquen a casa seva, no a la nostra. Nosaltres hem d'establir normes i assegurar-nos que es compleixin.*
- *Vist que els cartells informatius no funcionen contractaria personal que vetllés per que es compleixin les indicacions i en cas extrem posar multes directament*
- *Multant als incívics*
- *"Prohibint tot accés rodat a camins i pistes no enquitranats, excepte als vehicles agrícoles o de serveis. No proposar utilitzar-los com a atraccions o esbarjo amb vehicles, 4x4, quads, motos etc. encara que siguin ""verds""(elèctrics). Donant-los la seguretat i tranquil·litat que venen a buscar.*
- *Limitant l'accés al medi natural i aplicar sancions als comportaments incívics*
- *L'únic mitjà per sensibilitzar els visitants que no creguin en la sostenibilitat és penalitzar-los econòmicament. Pel que fa als que si creuen, les empreses turístiques d'Andorra haurien d'incloure dins del seu web el seu compromís amb la sostenibilitat, perquè els turistes acudeixin a aquestes empreses en comptes d'altres.*
- *Ja crec que falta massa gent per vigilar i controlar el respecte de la reglamentació que existeix*
- *Multes per contaminació i per llançar brossa al carrer o a la natura*
- *(...) sancions econòmiques no només als turistes sinó a qualsevol persona que faci un mal ús dels recursos naturals (tirar brossa a la muntanya, als carrers...)*

CORRESPONSABILITAT

- *Respectant-lo nosaltres.*
- *Predicant amb l'exemple*
- *La proposta turística (producte) ha d'anar en aquest sentit. Si el turista veu que cuidem el nostre medi ell hi farà (pels qui no ho facin ho farem nosaltres , tots, tita l societat andorrana*
- *Si nosaltres el respectem, els turistes també ho faran*
- *Donant exemple*
- *Donant exemple en els llocs on pernocten, on mengen i per on es mouen*
- *Intentant que formin part de la solució i no del problema, corresponsabilitzant-los per que generin empatia i vincle amb els valors del territori i la necessitat de la seva conservació*
- *Amb l'exemple, si nosaltres cuidem l'entorn ells tb ho faran.*
- *En primer lloc, amb l'exemple. Que es trobin una gestió exemplar en tots els àmbits.*

- (...) Demostrant amb l'exemple, l'interès i la consciència de tots els habitants del país en la conservació i respecte del medi, als que també s'haurà d'informar i formar si necessari, per anar tots a una, conscienciats que el nostre present i futur depèn d'això i no del ""pa per avui i gana per demà"".

IMPOSICIÓ I TRIBUTACIÓ

- Fer pagar una taxa
- Taxa verda
- Aplicant la taxa turística i explicant-ne el motiu
- "Taxa verda
- Taxa ambiental i promoció espais naturals protegits
- taxa turística i de mobilitat
- Els hi cobraria un impost per la contaminació que generin
- taxa ambiental pel turista que arriba amb cotxe (excepte elèctrics).

ACTIVITATS FORMATIVES I LÚDICO - EDUCATIVES

- Agents "pacificadors"(educadors, vaja)
- No ho faria amb un impost, sinó amb educació i concursos
- Formant les persones que interaccionaran amb ells (guies muntanya, monitors esquí, treballadors de turisme, etc) i vehiculant info via els hotels
- Introduint-lo a les visites d'alguna manera
- Fent tallers
- Fomentaria excursions guiades amb allotjaments a la muntanya, on els faríem participar dels cultius del nostre entorn i País.
- programar activitats relacionades

NO VÀLID

- fent-los marxar

NS/NC

- Ns
- No Ho se

I TU, QUÈ PENSES QUE S'HA DE FER PER CONTRIBUIR I DONAR A CONÈIXER L'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT?

I tu, què penses que s'ha de fer per contribuir i donar a conèixer l'educació ambiental per a la sostenibilitat? (76 respostes agrupades)

Educació	25
Informació – conscienciació	23
Governança – Transversalitat	14
Legislació	4
Gestió sostenible	4
Conceptualització	2
Recursos	2
Fiscalitat	1
Altres	15
No vàlid	3
NS/NC	1
TOTAL	94

EDUCACIÓ

- *que sigui una assignatura obligatòria a les escoles*
- *conscienciar la població i fer formacions als llocs de treball"*
- *Introduir aquesta educació ambiental en continguts transversals de les escoles*
- *Divulgació, formació i participació*
- *Es complicat canviar aquesta visió en els adults. Jo insistiria en treballar-ho des dels centres educatius, no només fent classes explicatives sinó mostrant-los i fent-los viure experiències perquè se n'enrecordin*
- *Formació a les escoles i empreses*
- *Tallers gratuïts i a peu de carrer*
- *Educar en aquests valors*
- *Incidint en la població escolar*
- *fomentar-ho des de les escoles*
- *El compromís amb el medi ambient s'ha d'inculcar des de petits. Per tant caldria incloure tallers sobre sostenibilitat des de primària.*
- *Crec q des de les escoles és la base i des de l'administració donant exemple*
- *Tallers, recompenses per incentivar, educació...*
- *Actuar en les escoles amb activitats pràctiques i reals que mostrin els problemes reals*
- *formació escoles i formacions en general.*

- *Educar amb mes valors des de la infància, ja que s'ha perdut i avui es basa en tot material. No tenen necessitats de sapiguer res li donem tot fet, ells no tenen curiositat ni tampoc la inculquem. Es un error!!!!*
- *Fer un canvi de plantejament en el consum, fent-nos responsables de les conseqüències d'una actitud no-sostenible (malbaratar menjar, augmentant residus, contaminar...). Cal fer pedagogia, predicant amb l'exemple i alhora, posant facilitats perquè es puguin dur a terme accions sostenibles.*
- *Molta formació. I polítiques públiques que realment apostin pel paisatge. Tot i com ja he dit, en aquest sentit ja fem tard i ara és difícil de corregir*
- *Penso que la comunicació existeix però potser falta més pedagogia per a l'apropiació per cadascun d'aquest tema.*
- *Divulgació i tallers continus*
- *Formació obligatòria i gratuïta a tota la població de 3 dies, retribuïts.*
- *Tallers al carrer*
- *(...) i formació)*
- *(...) i educació a tota la població.*
- *Potenciar (...) el treball a les escoles*

INFORMACIÓ – CONSCIENCIACIÓ

- *Difusió xarxes*
- *campanyes a l'escola*
- *Sensibilització i educació a tota la població*
- *Sensibilitzar els diferents sectors de relació familiar o amical*
- *Promoure informació, posar objectius explicant el seu assoliment*
- *Insistir en les conseqüències de continuar amb el nivell actual de contaminació i consum de recursos naturals*
- *Xerrades, difusió de les accions que es prenen*
- *Fer veure les millores, k reciclar serveix x algo, ..*
- *Molta publicitat i campanyes adreçades a tothom*
- *Divulgació, tallers, activitats, campanyes...*
- *Campanyes de conscienciació i normatives clares de compliment obligatori*
- *Activitats de sensibilització*
- *Potenciar les xarxes socials i el treball a les escoles*
- *Proporcionar tota la informació disponible per concienciar dels canvis ambientals actuals i com les decisions actuals hipotequen el futur.*
- *Pla de país amb comunicació a tots els públics, estaments*
- *Millorar la comunicació sobre les accions molt concretes que pot fer cada ciutadà. Si fessim una enquesta pel carrer, probablement la gent creuria que el reciclatge es la única cosa que poden fer per ells mateixos. Apostaria per campanyes molt concretes en cada activitat (per exemple, a l'entrada d'un supermercat o a les bosses de plàstic posar "consumeix de proximitat" o "consumeixi productes sense plàstic"); En definitiva,*

incloure la sostenibilitat a dins de la cultura andorrana. Fer d'això una manera de viure. Mentre els governs no perjudiquin la venda de productes poc sostenibles (amb impostos, prohibicions, etc.), cal empoderar al ciutadà per que prengui ell mateix les decisions en favor de la societat.

- *Campanyes informatives*
- *Publicitat, xerrades, reportatges.*
- *Una correcta comunicació i conscienciació a tots els públics, tant joves com adults i gent gran.*
- *Normalitzar-ho de tal manera que no sembli educació ambiental, sinó una cosa normal a la vida en societat: escoles, centres, etc...*
- *Més sortides a la natura dels escolars, que vegin de primera mà els impactes negatius que pot tenir la contaminació en tots els seus nivells (acústica, lumínica, de residus...)*
- *divulgació i concursos*
- *Invertir més recursos en EA i en campanyes de sensibilització*

GOVERNANÇA – TRANSVERSALITAT

- *Transversalitat de projectes entre joves i menys joves, administracions i privat. Tothom ha de participar, s'ha d'engrescar una majoria. És fent que s'aprèn.*
- *Mil coses, però 1r propietaris, polítics, gestors.....*
- *Més activitats dirigides a la població amb implicació dels diferents actors de la societat*
- *Ha d'estar present a tots els àmbits de la vida social i política*
- *Ja ho he respòs anteriorment: s'ha de partir d'una consciència gens estereotipada, des de baix fins a dalt; escoles, associacions, Comuns, ...*
- *Fer l'esforç entre tots pel medi ambient*
- *Vincular-la al màxim d'àmbits/sectors possible*
- *Anant a tope des de tot arreu: administració, centres educatius, hotels...*
- *Promocionant canvis cap a la sostenibilitat en tots els àmbits de la societat*
- *"Implicar-hi tots els sectors econòmics/laborals/ciutadans de la població amb una informació pública no partidista. Donant a conèixer les alternatives negatives a no promoure l'ús sostenible de tots els elements. Promovent l'economia circular i dificultant la importació de productes que puguin obtenir-se de forma més local. Beneficiant els qui actuen correctament i imposant taxes als que no reciclin/transport sostenible/impactin sobre el medi... Limitant els accessos a zones naturals d'especial interès."*
- *Participar amb la comunitat a través d'accions*
- *Penso que caldria fer més accions per a les famílies i ciutadans en general. A les escoles es treballa força l'educació ambiental.*
- *(...) i participació.*
- *(...) Administració/Empresaris/ Particulars han de poder col·laborar de manera àgil.*

LEGISLACIÓ

- *legislació i formació*
- *No només editant diptics i conferències sino amb una llei de conservació del territori i una correcta gestió sostenible del territori i país*
- *(...) normatives clares de compliment obligatori*
- *(...) millorar les lleis que són tan laxes que si no es defineixen sancions més que agenda 2030 no man la 3000 aconseguireu res*

GESTIÓ SOSTENIBLE

- *Posant en pràctica el fet de no seguir espatllant el paisatge*
- *(...) i una correcta gestió sostenible del territori i país*
- *(...) Limitant els accessos a zones naturals d'especial interès.*
- *(...) I polítiques públiques que realment apostin pel paisatge. Tot i com ja he dit, en aquest sentit ja fem tard i ara és difícil de corregir*

CONCEPTUALITZACIÓ

- *Primer, canviar el terme i deixar de banda l'exclusivitat ambiental i aglutinar els altres dos eixos de la sostenibilitat: societat i economia. La meua proposta el claim hauria de ser "educació cap al desenvolupament sostenible". S'han de fer moltes accions ben dirigides i adaptades al públic target i no soc capaç de descriure. El que Govern està fent a les escoles i amb la transició energètica (i.e. Litecc) és genial.*
- *substituir el terme educació ambiental per educació per la sostenibilitat, tractar el problema des d'una perspectiva global i transversal.*

RECURSOS

- *Invertir més recursos en EA i en campanyes de sensibilització*
- *Ampliar recursos (economics i persones) per poder ampliar i diversificar l'oferta d'activitats*

FISCALITAT

- *Haurien de participar tots els sectors d'activitat dins de les seves possibilitats donant incentius*

ALTRES

- *Hi ha molta teoria pero moltes contradiccions a la hora de actuar.*
- *Activitats concretes de terreny*
- *Seguint les bones pràctiques*

- *Molt fàcil, no vendre res que vagi envasat amb plàstic, tetrabric o llauna, i que el mateix país ja no deixes entrar productes de més de 500 Km. Vendre tot a granel, amb bosses particulars de tela, i amb vidre a comprar la llet i altres líquids de primera necessitat. El que es compri en vidre, que l'envàs tingui un retorn econòmic.*
- *Crear un teixit de voluntariat que ajudi a concienciar dins el respecte i l'empatia per a tothom. Fugir dels discursos maniqueistes (els bons i dolents)...Parlar poc i actuar (menys teoria i molta pràctica). Administració/Empresaris/ Particulars han de poder col.laborar de manera àgil*
- *deixar de fer tants logos*
- *començar a regular el sector de la construcció*
- *limitar i controlar les inversions*
- *els governants comencin a ser exemple d'hàbits sostenibles*
- *Fer més bones pràctiques i millorar les lleis que són tan laxes que si no es defineixen sancions més que agenda 2030 no man la 3000 aconseguireu res*
- *Primer fer accions reals per part de Govern, ser un exemple és el que més educa i sensibilitza. Comenceu per les institucions i empreses abans d'intentar educar als ciutadans que ja estem conscienciats.*
- *(...) recompenses per incentivar (...)*
- *(...)Promovent l'economia circular i dificultant la importació de productes que puguin obtenir-se de forma més local.*
- *(...) Beneficiant els qui actuiin correctament i imposant taxes als que no reciclin/transport sostenible/impactin sobre el medi...*
- *(...) posant facilitats perquè es puguin duir a terme accions sostenibles.*

NO VÀLID

- *Ja he contestat a la qüestió al llarg de l'enquesta*
- *Necessari*
- *Incrementar els*

NS/NC

- *No sé*

ENQUESTA

L'Estratègia andorrana d'educació per a la sostenibilitat és un document estratègic que pretén donar valor a l'educació ambiental per a la sostenibilitat com a instrument educatiu, però també com a eina de gestió.

En base a les línies estratègiques i als objectius fixats per al Pirineu, Andorra ha de definir accions concretes a nivell nacional per desenvolupar la seva pròpia estratègia.

- 1. Ens pots indicar el teu any de naixement?**
- 2. Indica'ns la opció que millor defineixi el teu gènere? Home/Dona/Altres**
- 3. A quina parròquia vius?**
- 4. Què defineix millor la teva situació d'ocupació?**
- 5. Estàs d'acord amb l'afirmació: "Conec l'Agenda 2030 i els Objectius del Desenvolupament sostenible"**
- 6. Quines dues alternatives de les que es proposen a continuació creus que serien útils per promoure la sensibilització de la població envers la sostenibilitat?**
 - f) Crear un portal digital per fomentar l'Educació Ambiental, tot divulgant recursos educatius i promocionant accions en clau de sostenibilitat.
 - g) Oferir visites, tallers i activitats adreçades a tots els públics en entorns naturals.
 - h) Creació d'esdeveniments artístics i activitats interactives adreçades als joves, implicant-los en l'organització.
 - i) Vetllar perquè tots els escolars realitzin activitats d'educació ambiental a les escoles.
 - j) Altres.
- 7. En el cas d'haver triat "Altres", quines activitats creus que serien útils per promoure la sensibilització de la població envers la sostenibilitat?**
- 8. Quan vas a un restaurant et fixes si té algun distintiu de sostenibilitat?**
- 9. Tens en compte si els productes que compres són locals o porten alguna etiqueta relacionada amb la sostenibilitat?**
- 10. Estàs d'acord amb l'afirmació: "El medi ambient és una prioritat per a mi"**
- 11. On diries que has après més valors de conscienciació envers el medi ambient?**
 - a) Casa/família
 - b) Amistats
 - c) Escola/Universitat (o centre educatiu?)
 - d) Feina
 - e) Sortides i/o activitats realitzades per educadors/es ambientals
 - f) Televisió, cinema, documentals, etc.

- g) Mitjans de comunicació
- h) Xarxes socials
- i) Altres
- j) NS/NC

12. En el cas d'haver triat "Altres", on has après més valors de conscienciació envers el medi ambient?

13. Quins temes sobre el medi ambient t'interessen més?

- a) Canvi climàtic
- b) Mobilitat
- c) Biodiversitat
- d) Connexió amb la naturalesa
- e) Paisatge
- f) Residus
- g) Economia circular
- h) Economia verda
- i) Democràcia participativa
- j) Governança
- k) Impacte de l'educació ambiental
- l) Medi ambient

14. Consideres que al teu lloc de treball/d'estudis es fomenten valors i actituds en clau de sostenibilitat?

15. Quins dels següents sectors han de ser motors de l'educació ambiental

- a) Associacions i tercer sector
- b) Centres escolars

- c) Esportiu (centres, clubs i esports a l'aire lliure)
- d) Turístic
- e) Empresarial
- f) Administracions públiques
- g) Altres

- 16. En el cas d'haver triat "Altres", quin o quins sectors creus que han de ser motor de l'educació ambiental?**
- 17. Com creus que ho podrien fer?**
- 18. Com sensibilitzaries als turistes que ens visiten sobre el medi ambient?**
- 19. I tu, què penses que s'ha de fer per contribuir i donar a conèixer l'educació ambiental per a la sostenibilitat?**

ANNEX 2 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU A LA POBLACIÓ ESCOLAR

Estudi escolar sobre Educació Ambiental

Informe final

Juny de 2022

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Índex

1.	Treball de camp i mostra	5
2.	Dades sociodemogràfiques.....	6
2.1	Sexe.....	6
2.2	Edat.....	6
2.3	Parròquia.....	7
2.4	País de naixement.....	7
2.5	País de naixement de la mare.....	9
2.6	País de naixement del pare	11
2.7	Nivell d'estudis de la mare	13
2.8	Nivell d'estudis del pare	13
2.9	Centre educatiu.....	15
2.10	Assignatures preferides (multiresposta).....	16
3.	Mobilitat.....	18
3.1	Normalment, com et desplaces a l'escola? (multiresposta)	18
3.1.1	Pel matí?.....	18
3.1.2	Per la tarda?.....	18
3.2	Consideres que et desplaces de manera sostenible?.....	20
3.3	Quants dels desplaçaments que has fet durant la darrera setmana (en cotxe, moto, autobús, patinet elèctric..) podries haver fet caminant en uns 30 minuts aproximadament?	22
3.4	Consideres que el model de mobilitat d'Andorra és sostenible? Valora-ho en una escala del 0 (gens sostenible) al 10 (molt sostenible).	23
3.5	Quines propostes de millora suggeriries per una mobilitat més sostenible al país? (Multiresposta).....	24
4.	Hàbits sostenibles (reciclar, reparar i reutilitzar)	25
4.1	Compres els llibres escolars de segona mà?.....	25
4.2	Renoves el teu material escolar cada any?.....	27
4.3	Intentes allargar la vida del teu material escolar abans de comprar-ne de nou?	28
4.4	Podries indicar, aproximadament, quants telèfons mòbils has tingut durant la teva vida?	28

4.5	Quant de temps et va durar el darrer mòbil que vas tenir?.....	29
4.6	Per quin motiu te'l vas canviar?	30
4.7	Compres roba de segona mà?.....	31
4.8	Consideres que tens més roba de la que necessites?	32
4.9	Què fas amb la roba que ja no utilitzes o que no vols més? (multiresposta)	33
5.	Sensibilització amb l'entorn.....	34
5.1	Durant el darrer any, has realitzat alguna sortida a la muntanya?	34
5.2	Podries fer un llistat de bones actituds que s'haurien d'emprendre per respectar i preservar la muntanya? (multiresposta)	36
5.3	D'aquestes sortides que has realitzat durant el darrer any, has passat alguna nit en algun refugi de muntanya?	37
5.4	Podries fer un llistat de bones actituds que s'haurien d'emprendre quan es passa una nit en un refugi de muntanya? (multiresposta)	38
6.	Conscienciació ambiental (comparativa dades informe PISA)	39
6.1	Estàs involucrat/da en alguna de les accions que es plantegen a continuació?	39
6.2	Estàs d'acord amb l'afirmació: "el medi ambient és important per mi"?	40
6.3	Com d'informat/da estàs sobre el canvi climàtic i l'escalfament global?.....	41
6.4	Amb quin grau de facilitat podries explicar els supòsits que es plantegen a continuació?	42
6.5	On diries que has après més valors de conscienciació envers el medi ambient? (multiresposta)	44
6.6	Consideres que a la teva escola es realitzen accions en clau de sostenibilitat?	45
6.7	Creus que es podrien realitzar més activitats en el medi natural de les que es fan actualment a l'escola?	46
7.	Percepcions i propostes del desenvolupament econòmic sostenible a Andorra...	47
7.1	Com creus que estan actuant els següents actors en relació al desenvolupament econòmic sostenible?	47
7.1.1	Govern.....	47
7.1.2	Comuns.....	50
7.1.3	Ciutadania	52
7.1.4	Escoles i instituts.....	54
7.1.5	Estacions d'esquí.....	56

7.1.6	Construcció	59
7.1.7	Bars i restaurants	61
7.1.8	Oci nocturn	64
7.2	Quines mesures consideres que hauria d'emprendre Andorra per pal·liar els efectes del canvi climàtic? (Multiresposta).....	67
7.3	I tu, què penses que podries millorar per reduir el teu impacte envers el medi ambient? (Multiresposta)	68
8.	Annexes.....	69

1. Treball de camp i mostra

El present treball busca conèixer la situació de l'alumnat de 4t curs d'educació secundària, 1r de batxillerat i Formació Professional de tots els sistemes educatius d'Andorra en relació a les seves pràctiques, percepcions i pràctiques d'educació ambiental. Per a aquest fi, s'ha realitzat una enquesta online que tots els alumnes havien de respondre als seus centres escolar, sota la supervisió d'un professor que controlés i solucionés els seus dubtes.

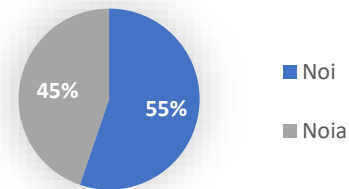
Tant professors com alumnes rebien instruccions en paper de com procedir i aquests últims un codi unipersonal que els identificava com a membres d'un curs i un centre. Les dades es van recollir durant el mes de maig de 2022, i es van registrar un total de 688 enquestes vàlides de les prop de 1300 possibles, el que representa un percentatge de resposta del 51,85%.

2. Dades sociodemogràfiques

2.1 Sexe

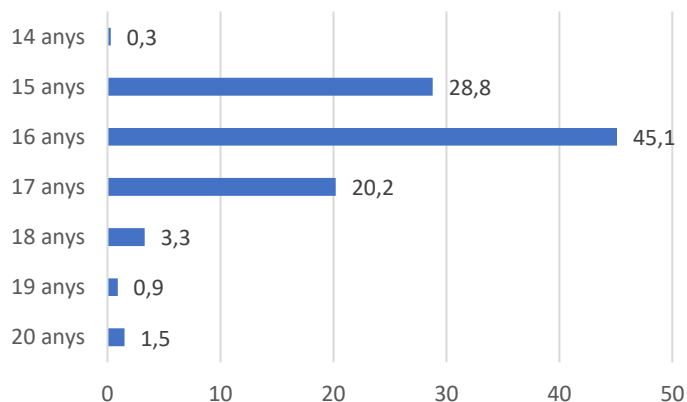
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Noi	380	55,2
Noia	308	44,8

Del total d'alumnes que han contestat l'enquesta, un 55% són nois i el 45% restant, noies.

2.2 Edat

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
14 anys	2	0,3
15 anys	198	28,8
16 anys	310	45,1
17 anys	139	20,2
18 anys	23	3,3
19 anys	6	0,9
20 anys	10	1,5
Mitjana	16,060	
Desviació	0,972	

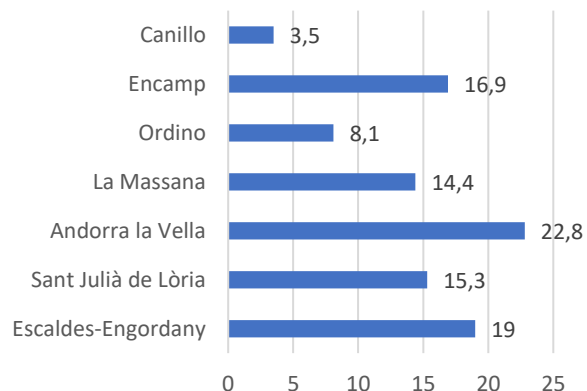

Pel que fa a les edats, prop d'un 29% té 15 anys, un 45% 16 anys i un 20% més, 17 anys (edats corresponents als cursos sondejats). Per sota del 5% trobem alumnes de 14, 18, 19 i 20 anys. Així doncs, s'ha configurat una edat mitja d'uns 16 anys.

2.3 Parròquia

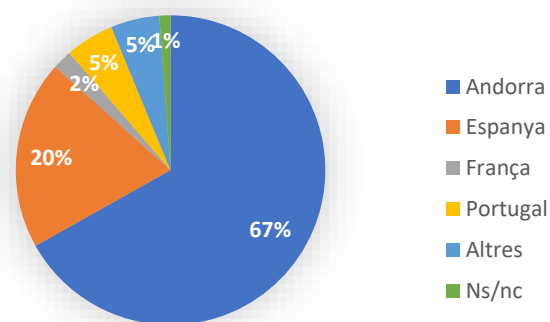
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Canillo	24	3,5
Encamp	116	16,9
Ordino	56	8,1
La Massana	99	14,4
Andorra la Vella	157	22,8
Sant Julià de Lòria	105	15,3
Escaldes-Engordany	131	19,0

Un 3,5% de l'alumnat viu a Canillo, prop d'un 17% d'Encamp i un 8% d'Ordino. Un 14% més de La Massana, prop d'un 23% d'Andorra la Vella, un 15% que viu a Sant Julià de Lòria i el 19% restant, que afirma viure a Escaldes-Engordany.

2.4 País de naixement

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Andorra	460	66,9
Espanya	136	19,8
Portugal	35	5,1
França	14	2,0
Altres	35	5,1
Ns/nc	8	1,2

Gairebé un 67% de les persones enquestades han nascut al Copríncipat i prop d'un 20% a Espanya. Seguidament, amb prop d'un 5% de respostes que ho confirmen, Portugal i altres països apareixen com les terceres categories més mencionades. Finalment, amb percentatges inferiors (concretament un 2%) apareix França com a país de naixement.

Altres

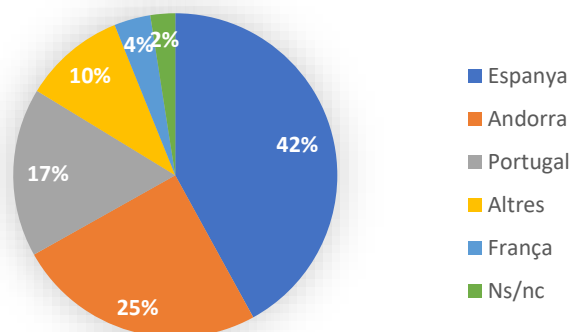
	freqüències	Percentatges
Total	35	100
Argentina	8	22,9
República Dominicana	2	5,7
Perú	2	5,7
Rússia	3	8,6
Paraguai	2	5,7
Cuba	2	5,7
Veneçuela	2	5,7
Filipines	3	8,6
Hondures	1	2,9
Ucraïna	1	2,9
Romania	1	2,9
Mèxic	1	2,9
Austràlia	1	2,9
Nigèria	1	2,9
Regne Unit	1	2,9
Polònia	1	2,9
Colòmbia	1	2,9
Marroc	1	2,9
Estats Units	1	2,9

D'entre els altres països de naixement sondejats, prop d'un 23% ha nascut a Argentina i gairebé un 9% a Rússia i Filipines. Amb un percentatge inferior, s'han registrat països de naixement com República Dominicana, Perú, Paraguai, Cuba i Veneçuela, amb gairebé un 6% en tots els casos. Per sota del 3% s'han registrat països com Hondures, Ucraïna, Romania, Mèxic, Austràlia, Nigèria, Regne Unit, Polònia, Colòmbia, Marroc o Estats Units.

2.5 País de naixement de la mare

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Espanya	289	42,0
Andorra	171	24,9
Portugal	116	16,9
França	25	3,6
Altres	70	10,2
Ns/nc	17	2,5

Pel que fa al país de naixement de les mares de l'alumnat enquestat, es constata que un 42% ho ha fet a Espanya, prop d'un 25% a Andorra, un 17% a Portugal i un 10% a d'altres indrets. Finalment, destaca prop d'un 4% d'alumnes que expressen que les seves mares han nascut a França.

Altres

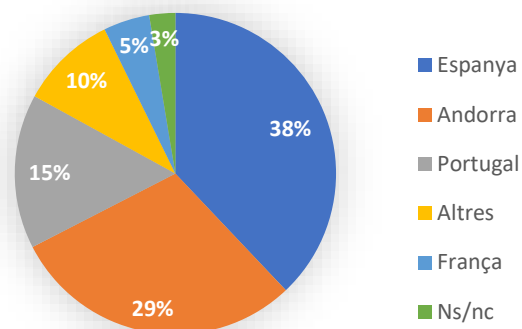
	freqüències	Percentatges
Total	70	100
Argentina	16	22,9
Rússia	4	5,7
Filipines	4	5,7
Regne Unit	4	5,7
Marroc	4	5,7
Brasil	4	5,7
Perú	3	4,3
Colòmbia	3	4,3
Uruguai	3	4,3
Cuba	3	4,3
Romania	2	2,9
Veneçuela	2	2,9
Paraguai	2	2,9
Bolívia	2	2,9
República Dominicana	1	1,4
Polònia	1	1,4
Hondures	1	1,4
Xile	1	1,4
Tailàndia	1	1,4
Equador	1	1,4
Bèlgica	1	1,4
Índia	1	1,4
Angola	1	1,4
Alemanya	1	1,4
República del Congo	1	1,4
São Tomé i Príncipe	1	1,4
Itàlia	1	1,4
Kazakhstan	1	1,4

D'entre els països de naixement de les mares dels alumnes, destaca Argentina, amb un 23% i d'altres indrets com ara Rússia, Filipines, Regne Unit, Marroc o Brasil, amb prop d'un 6% en tots els casos.

2.6 País de naixement del pare

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Espanya	261	37,9
Andorra	203	29,5
Portugal	107	15,6
França	32	4,7
Altres	67	9,7
Ns/nc	18	2,6

En relació al país de naixement dels pares, es constata una tendència semblant a la de les mares, amb un 38% de les respostes de l'alumnat que afirma que els seus pares han nascut a Espanya, un 29,5% que ho ha fet a Andorra i amb gairebé un 16% que ho ha fet a Portugal. Altrament, prop d'un 10% expressa que els seus pares han nascut en d'altres països i quasi un 5% que ho ha fet a França.

Altres

	freqüències	Percentatges
Total	67	100
Argentina	15	22,4
Marroc	6	9,0
Filipines	4	6,0
Veneçuela	3	4,5
Perú	3	4,5
República Dominicana	3	4,5
Bolívia	3	4,5
Xile	3	4,5
Romania	2	3,0
Colòmbia	2	3,0
Cuba	2	3,0
Uruguai	2	3,0
Rússia	2	3,0
Paraguai	2	3,0
Angola	2	3,0
Polònia	1	1,5
Hondures	1	1,5
Mèxic	1	1,5
Brasil	1	1,5
Equador	1	1,5
Bèlgica	1	1,5
Índia	1	1,5
Regne Unit	1	1,5
Moçambic	1	1,5
Canadà	1	1,5
Guatemala	1	1,5
Dinamarca	1	1,5
Països Baixos	1	1,5

En relació al país de naixement dels pares, es constata com Argentina és el país més mencionat amb un 22% de respostes que ho confirmen i seguit per indrets com ara Marroc (amb un 9%) o Filipines (amb un 6%).

2.7 Nivell d'estudis de la mare

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Estudis primaris o bàsics no acabats o sense estudis	21	3,1
Estudis primaris o bàsics; ha estudiat fins els 14 anys aproximadament	51	7,4
Estudis secundaris; ha estudiat fins els 17 anys aproximadament	158	23,0
Estudis de Formació Professional	113	16,4
Estudis superiors, ha estudiat una carrera	269	39,1
Altres	24	3,5
Ns/nc	52	7,6

Centrant el fil descriptiu amb el nivell d'estudis de les mares, es comprova com un 3% afirma que la seva mare o bé no té estudis o no els ha finalitzat, seguit d'un 7% que té estudis primaris o bàsics i d'un 23% amb estudis secundaris. Altrament, un 16% confirma que la seva mare ha adquirit estudis de Formació Professionals i un 39%, que afirma haver estudiat una carrera universitària.

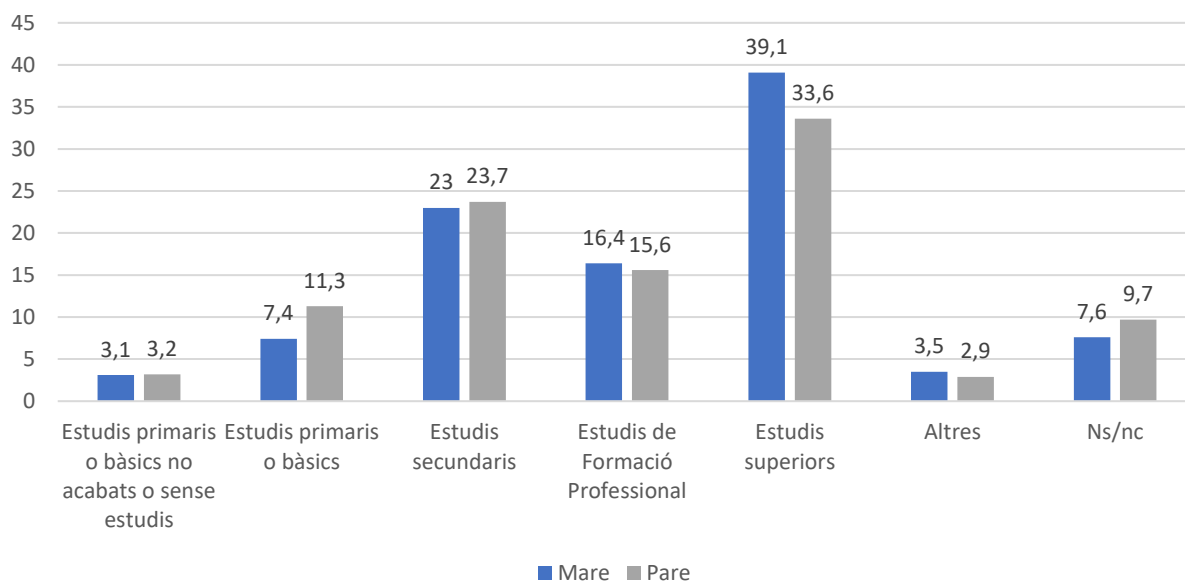
2.8 Nivell d'estudis del pare

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Estudis primaris o bàsics no acabats, sense estudis	22	3,2
Estudis primaris o bàsics; ha estudiat fins els 14 anys aproximadament	78	11,3
Estudis secundaris: ha estudiat fins els 17 anys aproximadament	163	23,7
Estudis de Formació Professional	107	15,6
Estudis superiors; ha estudiat una carrera	231	33,6
Altres	20	2,9
Ns/nc	67	9,7

Pel que fa als nivells d'estudis dels pares, un 3% afirma no tenir-ne o no haver-los finalitzat, un 11% amb estudis primaris o bàsics i prop d'un 24% amb estudis secundaris. Finalment, destaca un 16% dels alumnes que expressen que el seu pare ha estudiat una Formació Professional i gairebé un 34% que té estudis universitaris.

Nivell d'estudis dels pares (%)

2.9 Centre educatiu

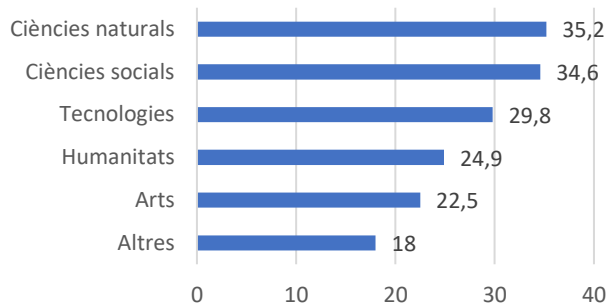
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Escola Andorrana de Batxillerat	121	17,6
Lycée Comte de Foix	91	13,2
Sant Ermengol	82	11,9
Escola Andorrana de Segona Ensenyança d'Encamp	70	10,2
FP Aixovall	60	8,7
Escola Andorrana de Segona Ensenyança d'Ordino	59	8,6
Institut Espanyol Maria Moliner	53	7,7
Escola Andorrana de Segona Ensenyança de Sta. Coloma	52	7,6
Janer	43	6,3
Agora International School	25	3,6
Sagrada Família	20	2,9
Escola d'Oficis de la Massana	12	1,7

Prop d'un 18% de l'alumnat enquestat està cursant els seus estudis a l'Escola Andorrana de Batxillerat, seguit d'un 13% que ho està fent al Lycée Comte de Foix i d'un 12% que ho estan fent a Sant Ermengol. Seguidament, s'ha registrat un 10% que afirma estudiar a l'Escola Andorrana de Segona Ensenyança d'Encamp i un 9% que ho està fent al Centre de Formació Professional d'Aixovall i a l'Escola Andorrana d'Ordino, respectivament. Prop d'un 8% està estudiant a l'Institut Maria Moliner i un 8% més a l'Andorrana de Santa Coloma. Seguidament, un 6% expressa que està estudiant al Janer, prop d'un 4% a l'Agora International School, un 3% a la Sagrada Família i el 2% restant a l'Escola d'Oficis de la Massana.

2.10 Assignatures preferides (multiresposta)

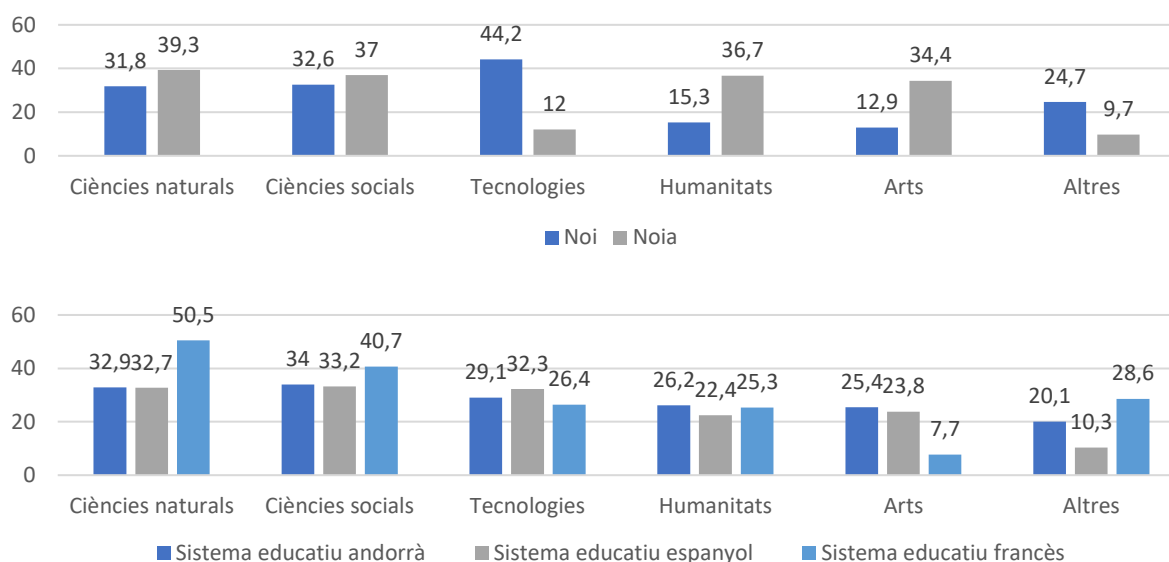
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Ciències naturals	242	35,2
Ciències socials	238	34,6
Tecnologies	205	29,8
Humanitats	171	24,9
Arts	155	22,5
Altres	124	18,0

Durant el qüestionari es demanava per les afinitats acadèmiques dels alumnes i s'ha registrat que un 35% afirma tenir més preferències amb les ciències naturals i un altre 35%, amb les ciències socials. Seguidament, prop d'un 30% expressa les tecnologies com a preferències i un 25%, les humanitats. Finalment, un 22,5% descriu les Arts com la matèria preferida i un 18% que fa al·lusió a d'altres camps acadèmics.

En primer lloc i pel que fa al sexe, es comprova com les noies són més propenses a expressar que el seus camps acadèmics preferits són o bé les ciències naturals (amb gairebé 7 punts de diferència respecte els nois), o bé les socials (amb 4 punts de diferència), o bé les humanitats o les arts (amb 22 i 21 punts de diferència, respectivament). Per contra, els nois expressen que el seu camp acadèmic preferit és el de les tecnologies amb 32 punts de diferència respecte les noies. Pel que fa al sistema educatiu no s'han constatat grans diferències entre el sistema andorrà i l'espanyol, però si es para atenció als percentatges sondejats en el sistema francès es comprova com les prioritats dels estudiants apunten més a les ciències naturals i a les ciències socials amb 17,5 i 8 punts de diferència, respectivament i en detriment dels demés camps, que puntuen amb percentatges inferiors.

Gràfic 1.- Creuaments camps acadèmics per sexe i sistema educatiu

Altres (multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	124	100
Activitats esportives	45	36,3
Matemàtiques	24	19,4
Economia	17	13,7
Llengües	12	9,7
Física	6	4,8
Música	4	3,2
Informàtica	4	3,2
Química	3	2,4
Mecànica	2	1,6
Estètica i perruqueria	1	0,8
Fotografia	1	0,8
Cuina	1	0,8
Altres (formacions professionals i protecció civil)	5	4,0
Ns/nc	9	7,3

Entre els d'altres camps acadèmics representats, el més expressat és el que va vinculat al món de les activitats esportives, amb un 36% de respostes que ho confirmen. En segon lloc, apareixen representades les matemàtiques, amb un 19%, seguides de l'Economia (amb prop d'un 14%), de les Llengües (amb un 10%), de la Física (amb prop d'un 5%) i de la Música i la Informàtica (amb un 3% en ambdós casos). Amb percentatges inferiors s'hi troben representats camps com ara bé la Química, la Mecànica, l'Estètica i la Perruqueria, la Fotografia i la Cuina, entre d'altres.

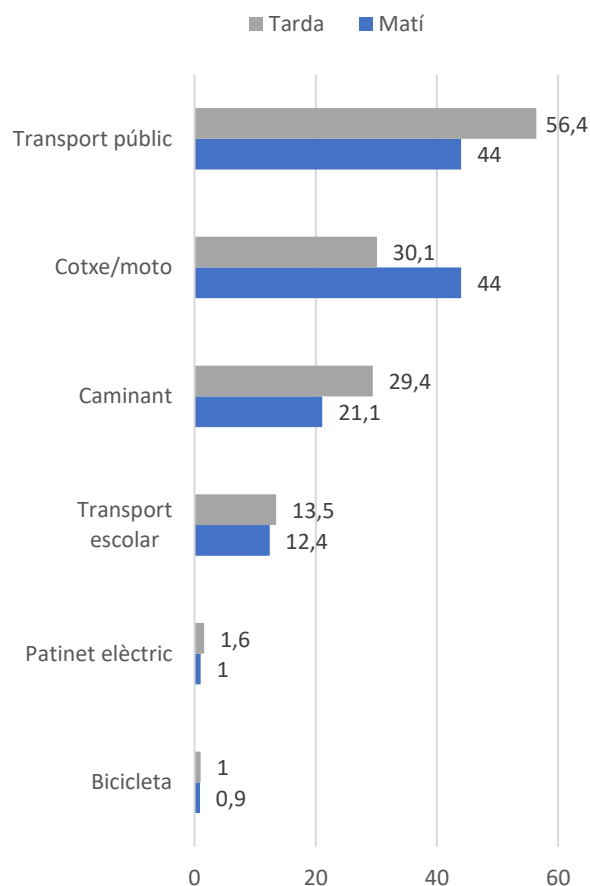

3. Mobilitat

3.1 Normalment, com et desplaces a l'escola? (multiresposta)

3.1.1 Pel matí?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Cotxe/moto	303	44,0
Transport públic	303	44,0
Caminant	145	21,1
Transport escolar	85	12,4
Patinet elèctric	7	1,0
Bicicleta	6	0,9

3.1.2 Per la tarda?

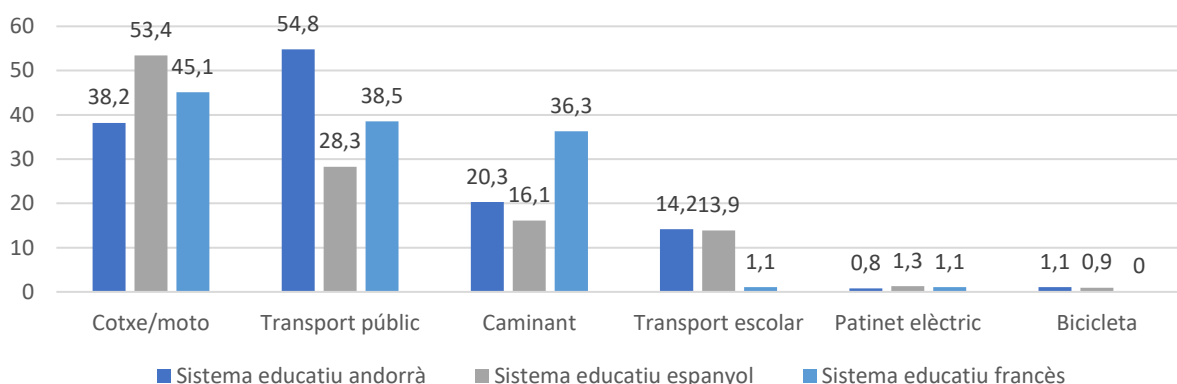
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Transport públic	388	56,4
Cotxe/moto	207	30,1
Caminant	202	29,4
Transport escolar	93	13,5
Patinet elèctric	11	1,6
Bicicleta	7	1,0

Centrant l'anàlisi en els desplaçaments dels alumnes per anar a l'escola al matí, s'ha comprovat que la major part ho fa en moto o cotxe o bé en transport públic. Concretament, un 44% en ambdós casos. Seguidament, un 21% afirma anar caminant a l'escola i un 12% mitjançant l'ús del transport escolar. Finalment, per sota de l'1% se situen els alumnes que es desplacen en patinet elèctric o bicicleta. Pel que fa als desplaçaments per la tarda, s'ha comprovat que gran part de l'alumnat enquestat marxa de l'escola en transport públic, concretament un 56%. Per contra, un 30% ho fa en cotxe o moto i un 29% més caminant. Finalment, un 13,5% es desplaça utilitzant el servei de transport escolar i en menor mesura, per sota del 2% apareixen els alumnes que es desplacen en patinet elèctric bicicleta.

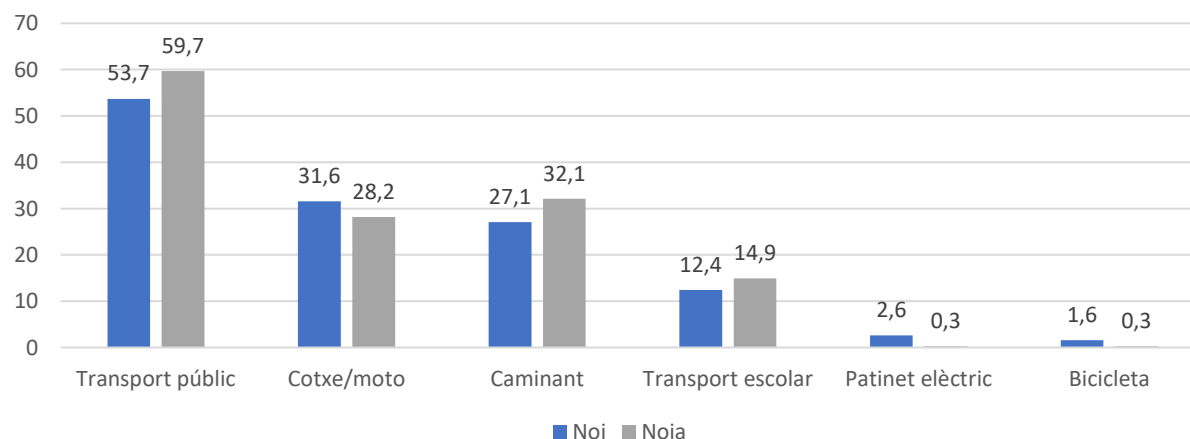
A partir del creuament de dades s'ha comprovat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada referent a la mobilitat pel matí i la constant referent al sistema educatiu, on els alumnes del sistema andorrà es posicionen com els que més desplaçaments en transport públic realitzen amb un 55% de les respostes que ho confirmen. Parant atenció al sistema espanyol es pot comprovar com es tracta dels que més desplaçaments en vehicle privat realitzen, amb un 53% de les respostes que ho confirmen i, pel que fa al sistema francès, es comprova com són els que més desplaçaments a peu realitzen, amb un 36%.

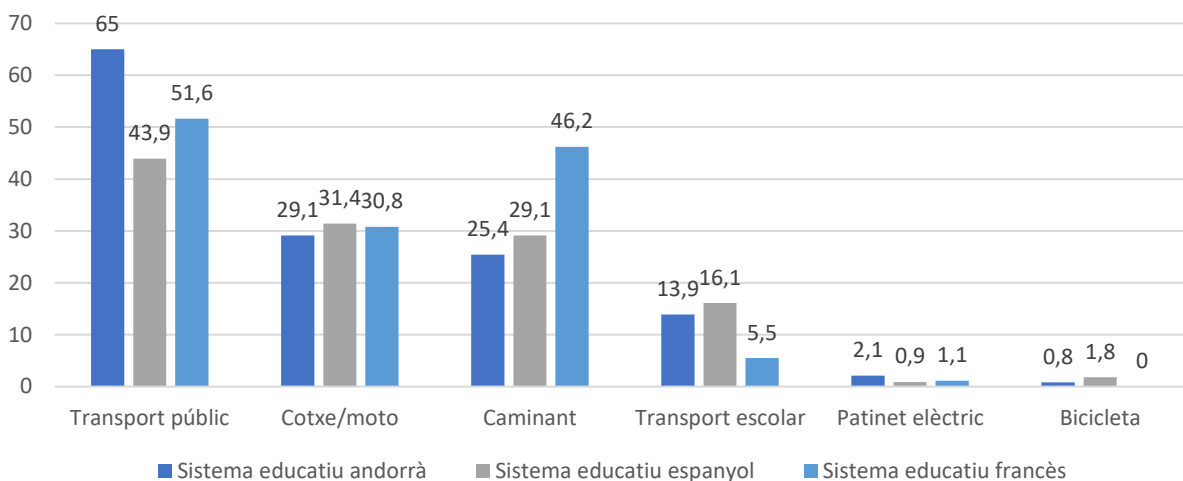
Gràfic 2.- Creuaments mobilitat matí per sistema educatiu

Seguint amb l'anàlisi bivariant i fent al·lusió als desplaçaments realitzats al sortir de l'escola, s'ha constatat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe i al sistema educatiu. En primer lloc i pel que fa al sexe, es comprova com no hi ha grans divergències en relació als desplaçaments realitzats en transport públic, vehicle privat, caminant o en transport escolar. Ara bé, pel que fa als desplaçaments en bicicleta o patinet elèctric, sí que es configuren unes diferències considerables on els nois expressen utilitzar més aquests dos mitjans de transport que les noies. En darrera instància i pel que fa al sistema educatiu, convindria destacar que es manté la tendència radiografiada en els creuaments previs.

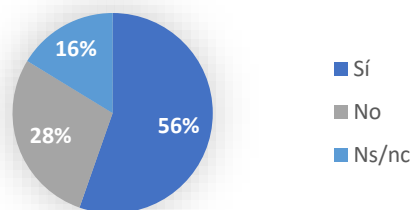
Gràfic 3.- Creuaments mobilitat tarda per sexe i sistema educatiu

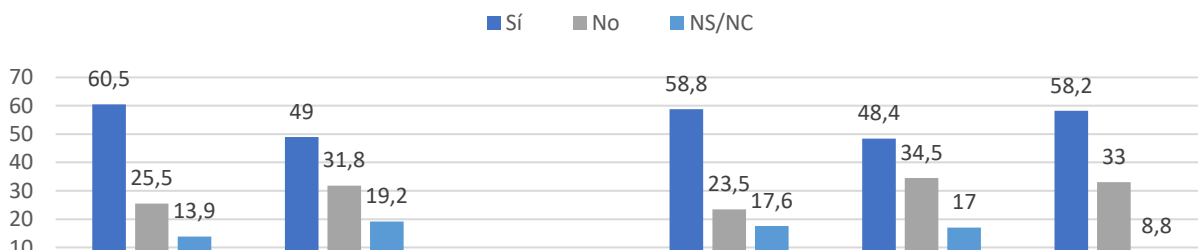
3.2 Consideres que et desplaçes de manera sostenible?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí	381	55,4
No	195	28,3
Ns/nc	112	16,3

Quan es demana per les percepcions dels alumnes respecte els seus desplaçaments, un 55% considera que són sostenibles, mentre que un 28% pensa que no. Amb el creuament de dades es comprova com els nois són els que més afirmen que es desplacen de manera sostenible amb un 60,5% de respostes afirmatives i davant d'un 49% de les noies, les quals són més crítiques amb el seu tipus de mobilitat amb un 32% de respostes que ho reconeixen. Pel que fa al sistema educatiu, es pot afirmar que els alumnes del sistema espanyol són els que afirmen amb menor rotunditat (10 punts per sota) el fet de desplaçar-se de manera sostenible, amb un 48% de respostes que ho confirmen.

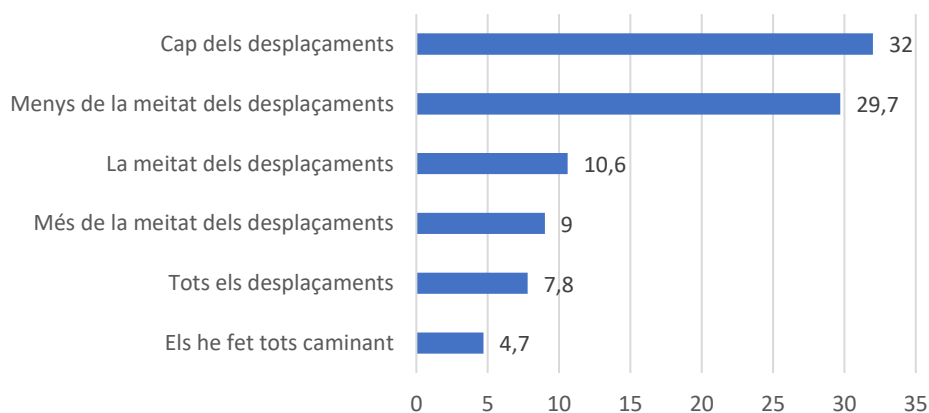
Gràfic 4.- Creuaments mobilitat personal sostenible per sexe i sistema educatiu

3.3 Quants dels desplaçaments que has fet durant la darrera setmana (en cotxe, moto, autobús, patinet elèctric...) podries haver fet caminant en uns 30 minuts aproximadament?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Cap dels desplaçaments	220	32,0
Menys de la meitat dels desplaçaments	204	29,7
La meitat dels desplaçaments	73	10,6
Més de la meitat dels desplaçaments	62	9,0
Tots els desplaçaments	54	7,8
Els he fet tots caminant	32	4,7
Ns/nc	43	6,3

En relació als desplaçaments que es podrien fer caminant, s'ha registrat que un 32% afirma que cap dels desplaçaments podrien haver estat a peu, prop d'un 30% afirma que només podria realitzar menys de la meitat dels desplaçaments i un 10% més que podria fer la meitat dels desplaçaments. D'altra banda, un 9% podria fer més de la meitat dels desplaçaments a peu, prop d'un 8%, tots els desplaçaments i, en darrera instància, un 5% que expressa haver fet tots els desplaçaments caminant.

Mitjançant el creuament de dades, s'ha constatat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada en aquest apartat i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe i al sistema educatiu. En primer lloc i pel que fa al sexe, convindria destacar que un 37% dels nois reconeix que cap dels desplaçaments els podria haver realitzat a peu, davant un 26% del total de les noies. Fent al·lusió al sistema educatiu, destaca un 16,5% d'alumnes del sistema francès que afirmen haver fet tots els desplaçaments a peu, en detriment dels alumnes dels sistemes andorrà i espanyol.

3.4 Consideres que el model de mobilitat d'Andorra és sostenible? Valora-ho en una escala del 0 (gens sostenible) al 10 (molt sostenible).

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
0	25	3,6
1	6	0,9
2	23	3,3
3	39	5,7
4	49	7,1
5	138	20,1
6	125	18,2
7	153	22,2
8	76	11,0
9	10	1,5
10	16	2,3
No contesta	28	4,1
Mitjana	5,658	
Desviació	2,072	

En aquest apartat del qüestionari es demanava una valoració en una escala de 0 a 10 respecte el model de mobilitat a Andorra i s'ha obtingut una puntuació mitja de 5,658.

Seguint amb el creuament de dades, s'ha comprovat que les noies són lleugerament més crítiques que els nois a l'hora de valorar la xarxa viària del Coprincipat en clau de sostenibilitat. Aquesta mateixa tendència es reproduïx si s'extrapola el creuament amb els diferents sistemes educatius, però en aquest cas, són els alumnes del sistema francès els que apareixen com els més crítics a l'hora d'avaluar model de mobilitat andorrà.

3.5 Quines propostes de millora suggeriries per una mobilitat més sostenible al país?
(Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Fomentar l'ús del transport públic	234	34,0
Fomentar més l'ús de la bicicleta i/o del patinet	205	29,8
Transport públic gratuït o més econòmic	202	29,4
Transport públic amb energies renovables	178	25,9
Fomentar les motocicletes i els cotxes elèctrics	141	20,5
Fomentar els desplaçaments caminant	85	12,4
Restriccions de mobilitat als transports individuals contaminants	81	11,8
Foment de valors sostenibles (reciclar, respectar l'entorn, reutilitzar...)	52	7,6
Creació d'una xarxa de metro/tramvia	32	4,7
Ús d'energies renovables i/o alternatives	26	3,8
Campanyes de sensibilització (publicitat, escoles...)	24	3,5
Modificacions en la xarxa viària	24	3,5
Baixar el preu de la benzina	12	1,7
Compartir vehicles pels desplaçaments (aplicacions, plataformes, xarxes familiars, veïns, amistats...)	9	1,3
Reducció del sector de la construcció	9	1,3
Fomentar els desplaçaments en motocicleta	4	0,6
Transport per cable	3	0,4
Construir un aeroport	2	0,3
Acabar amb el sistema econòmic capitalista	2	0,3
Regular el turisme	2	0,3
No contesta	67	9,7

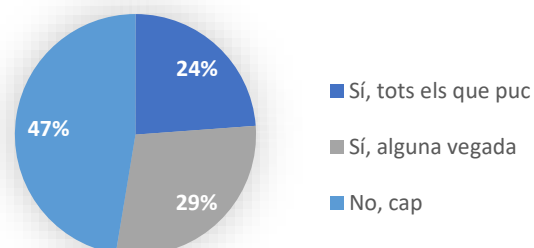
En el següent bloc del qüestionari es demanava un seguit de propostes per millorar la mobilitat al Copríncipat en clau de sostenibilitat. Així doncs, l'aspecte que més s'ha repetit entre els estudiants del país ha estat el foment de l'ús del transport públic, amb un 34% de respostes registrades. Seguidament, apareix mencionat el foment de l'ús de bicicletes i patinets, amb prop d'un 30%, la gratuïtat o les baixades de preu del transport públic, amb un 29% i la implementació d'un sistema de transport públic basat en energies renovables, amb prop d'un 26%. D'altra banda, un 20,5% proposa el foment de l'ús dels vehicles elèctrics, un 12% els desplaçaments a peu i un 12% més suggereix la instauració de restriccions envers els vehicles privats contaminants. Per sota del 10% s'han registrat propostes com ara bé fomentar valors sostenibles (reciclar, reutilitzar...), amb un 8% o bé la creació d'una xarxa de tren, metro o tramvia, amb un 5% o l'ús d'energies alternatives amb un 4%.

4. Hàbits sostenibles (reciclar, reparar i reutilitzar)

4.1 Compres els llibres escolars de segona mà?

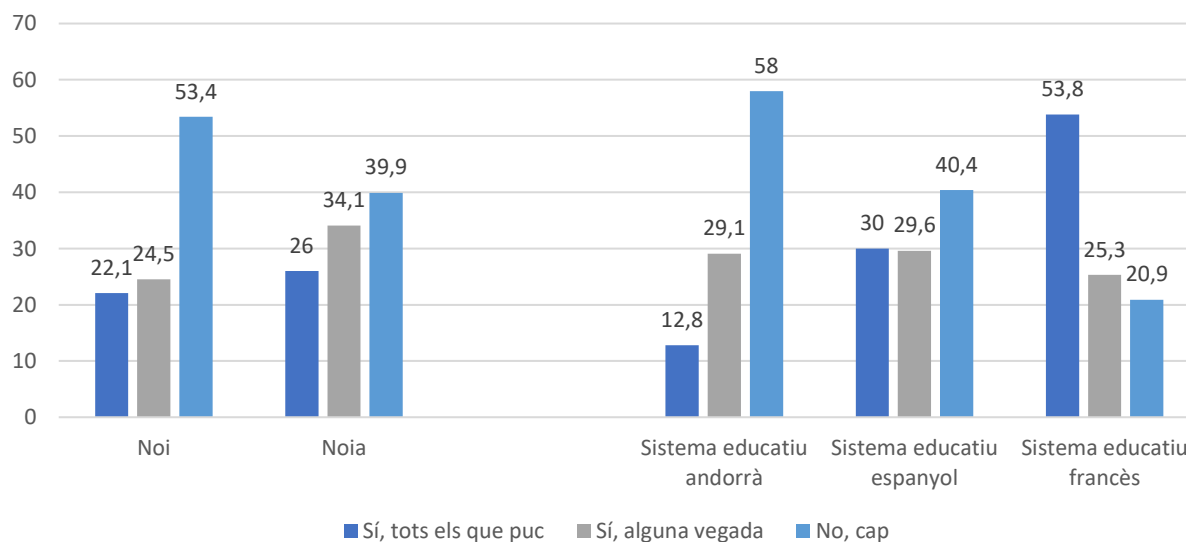
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí, tots els que puc	164	23,8
Sí, alguna vegada	198	28,8
No, cap	326	47,4

Seguint amb el fil descriptiu dels resultats i entrant en l'apartat referent dels hàbits sostenibles de l'alumnat enquestat, es comprova com prop d'un 24% afirma que mira de comprar tots els llibres que pot de segona mà, mentre que un 47% expressa no comprar-ne cap. D'altra banda, prop d'un 29% mira de comprar-ne alguna vegada.

Amb el creuament de dades s'ha constatat que les noies són les que més afirmen comprar llibres de segona mà amb un 26% del grup que ho expressa i davant un 22% dels nois, els quals es representen com els que no compren cap tipus de llibre de segona mà, amb un 53% de respostes que ho confirmen. Parant atenció al sistema educatiu, el francès es posiciona com el que més llibres de segona mà compra en detriment de l'andorrà.

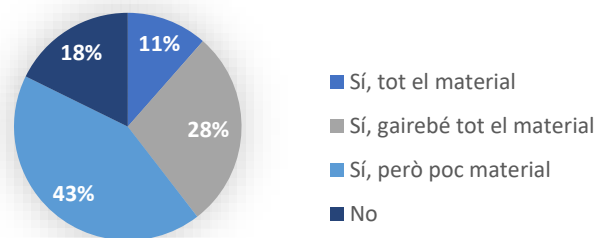
Gràfic 5.- Creuaments llibres de segona mà per sexe i sistema educatiu

4.2 Renoves el teu material escolar cada any?

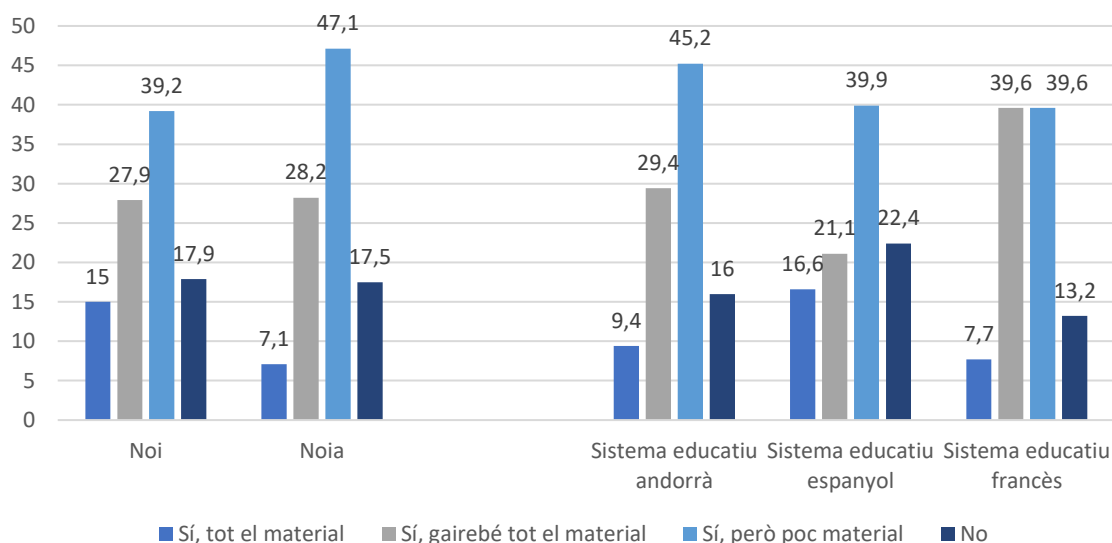
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí, tot el material	79	11,5
Sí, gairebé tot el material	193	28,1
Sí, però poc material	294	42,7
No	122	17,7

Pel que fa el material escolar, un 11,5% afirma que cada curs escolar renova el seu material comprant-ne de nou, un 28% al·lega que ho fa amb gairebé tot el material i prop d'un 43% que ho fa, però en menor mesura. Finalment, destaca un 18% que al·lega que no el renova cada curs escolar.

Mitjançant el creuament de dades s'ha constatat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe i al sistema educatiu. En aquest cas, es comprova com els nois són els més propensos a renovar el material escolar cada any. Si es para atenció al sistema educatiu es pot afirmar que els alumnes del sistema francès són els menys propensos a comprar material nou a l'inici de cada curs escolar.

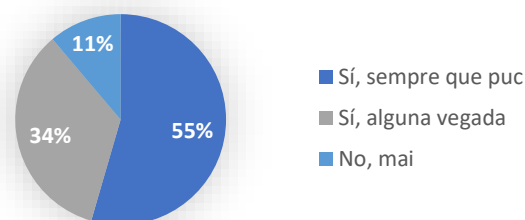
Gràfic 6.- Creuaments renovar material escolar per sexe i sistema educatiu

4.3 Intentes allargar la vida del teu material escolar abans de comprar-ne de nou?

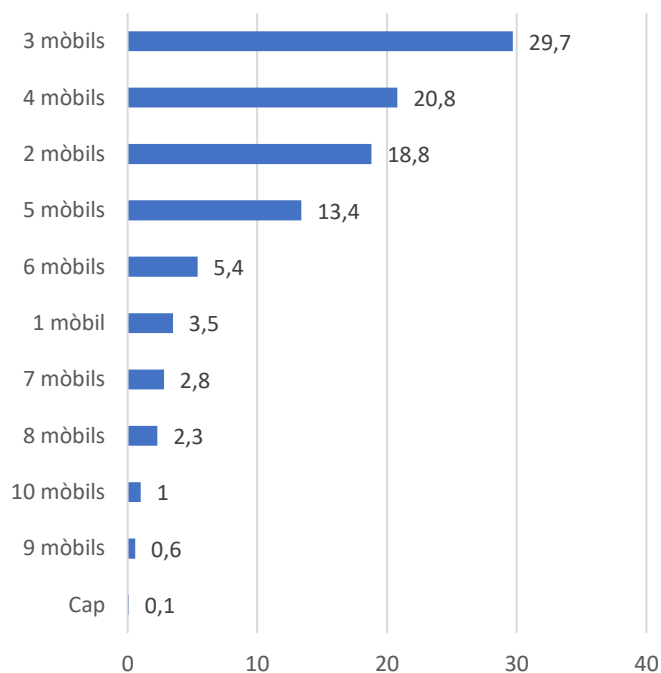
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí, sempre que puc	375	54,5
Sí, alguna vegada	236	34,3
No, mai	77	11,2

Seguint amb el material escolar, s'ha comprovat com més de la meitat dels alumnes enquestats afirma que intenta allargar la vida del seu material escolar, amb un 54,5% de respostes que ho confirmen, front un 11% que expressa el contrari. Altrament, destaca un 34% que procura fer-ho alguna vegada.

4.4 Podries indicar, aproximadament, quants telèfons mòbils has tingut durant la teva vida?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
0	1	0,1
1	24	3,5
2	129	18,8
3	204	29,7
4	143	20,8
5	92	13,4
6	37	5,4
7	19	2,8
8	16	2,3
9	4	0,6
10	7	1,0
No contesta	12	1,7
Mitjana	3,720	
Desviació	1,686	

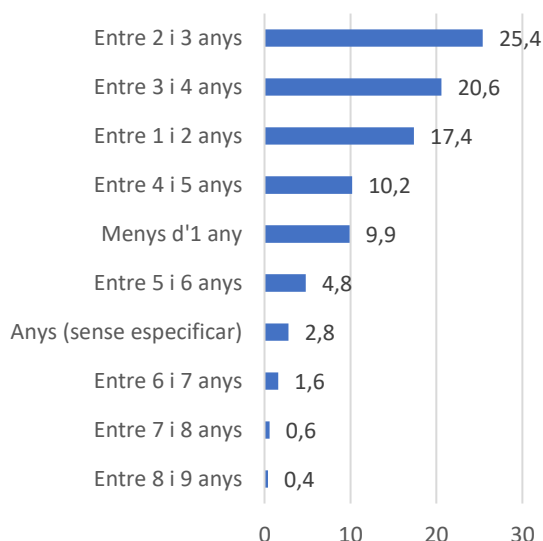

En aquest mateix apartat també es demanava per la quantitat aproximada de mòbils que els alumnes han tingut durant la seva vida i s'ha registrat una quantitat mitja de gairebé 4 telèfons per persona.

4.5 Quant de temps et va durar el darrer mòbil que vas tenir?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Menys d'1 any	68	9,9
Entre 1 i 2 anys	120	17,4
Entre 2 i 3 anys	175	25,4
Entre 3 i 4 anys	142	20,6
Entre 4 i 5 anys	70	10,2
Entre 5 i 6 anys	33	4,8
Entre 6 i 7 anys	11	1,6
Entre 7 i 8 anys	4	0,6
Entre 8 i 9 anys	3	0,4
Anys (sense especificar)	19	2,8
No contesta	43	6,3

Pel que fa a la durada del darrer mòbil dels estudiants, es comprova com prop d'un 10% afirma que li ha durat menys d'un any, un 17% entre 1 i 2 anys, un 25% entre 2 i 3 anys i gairebé un 21% entre 3 i 4 anys. Seguidament, un 10% expressa que el seu darrer mòbil va durar entre 4 i 5 anys, un 5% entre 5 i 6 anys, i en menor mesura, per sota del 2% s'han registrat els casos que afirmen que el seu telèfon mòbil ha durat més temps, arribant fins els 9 anys.

Amb el creuament de dades s'ha pogut comprovar que les noies són les que més temps els hi dura el telèfon mòbil en comparació amb els nois, donat que el percentatge de individus que expressen que el seu telèfon ha durat menys d'un any o entre 1 i 2 anys és superior el dels nois i, a mesura que augmenta la quantitat de temps la tendència s'inverteix a favor de les noies.

4.6 Per quin motiu te'l vas canviar?

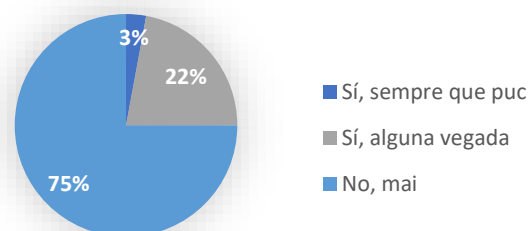
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Es va espatllar	386	56,1
Pantalla trencada	157	22,8
En volia un de nou	118	17,2
El mòbil funcionava, però malament (emmagatzematge, bateria, so, càmera...)	49	7,1
El vaig perdre / Me'l van robar	38	5,5
Em van donar el mòbil d'un familiar	20	2,9
Me'n van comprar un de nou	10	1,5
Mai l'he canviat	9	1,3
Altres	3	0,4
Ns/nc	26	3,8

Quan es demana pels motius pels quals es va canviar el telèfon mòbil es constata com la gran majoria afirma que va ser degut a que el dispositiu es va espatllar, concretament un 56%. D'altra banda, prop d'un 23% al·lega que va ser degut a que la pantalla es va trencar, un 17% perquè en volia un de nou, un 7% per un mal funcionament (tot i que el telèfon complia amb les funcions principals) i un 5,5% perquè o bé el van perdre o bé els hi van robar. En darrera instància i amb percentatges inferiors s'han registrat motius com ara que van rebre el telèfon d'un familiar, o bé que els hi van comprar un de nou o bé que mai ha canviat de telèfon.

4.7 Compres roba de segona mà?

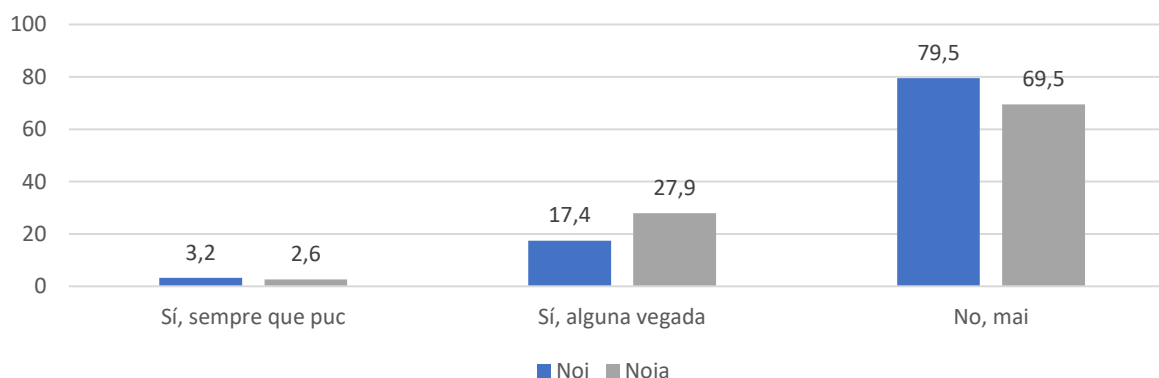
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí, sempre que puc	20	2,9
Sí, alguna vegada	152	22,1
No, mai	516	75,0

En relació als hàbits amb la roba i fent referència a la compra de roba de segona mà, s'ha comprovat com una petita part de la mostra sondejada, concretament un 3%, afirma que sempre que pot es compra roba de segona mà. Per contra, la gran majoria, un 75%, expressa que mai compra roba de segona mà. Altrament, destaca un 22% que de tant en tant sí que compra alguna peça de segona mà.

Amb el creuament de dades s'ha pogut detectar una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i la constant sociodemogràfica relativa al sexe. En aquest cas, es detecta una diferència considerable a l'hora de negar el fet de comprar roba de segona mà, on els nois apareixen amb un percentatge superior al de les noies, concretament amb un 79,5%. En canvi, en el supòsit de comprar roba de segona mà alguna vegada la tendència es decanta cap a les noies, amb prop d'un 28% de respostes que ho confirmen.

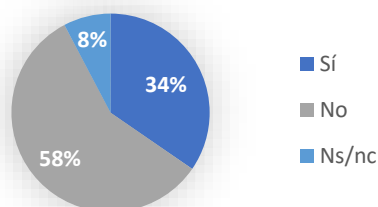
Gràfic 7.- Creuaments de sexe per comprar roba de segona mà.

4.8 Consideres que tens més roba de la que necessites?

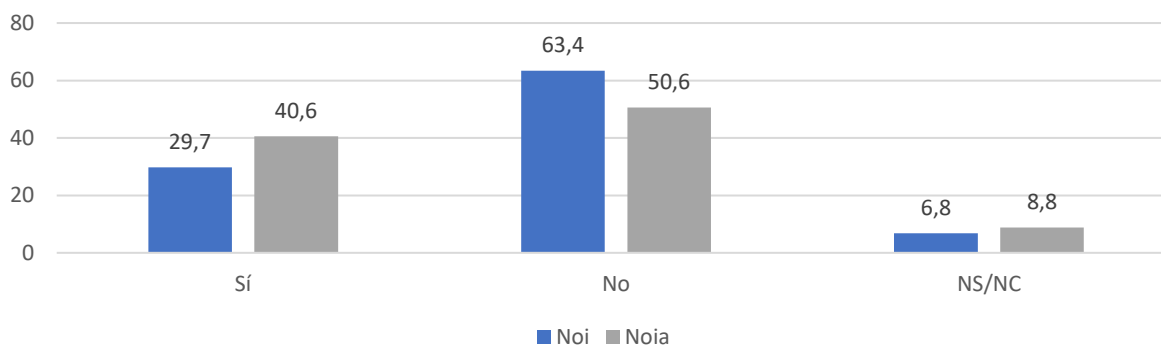
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí	238	34,6
No	397	57,7
Ns/nc	53	7,7

Seguint amb l'àmbit de la roba, s'ha comprovat com prop d'un 35% de l'alumnat enquestat reconeix que té més roba de la que necessites, mentre que un 58% considera el contrari.

Mitjançant el creuament de dades amb la constant sociodemogràfica relativa al sexe s'ha comprovat com les noies reconeixen més que els nois el fet de tenir més roba de la necessària amb gairebé 10 punts de diferència entre ambdós grups (41% de les noies i 30% dels nois).

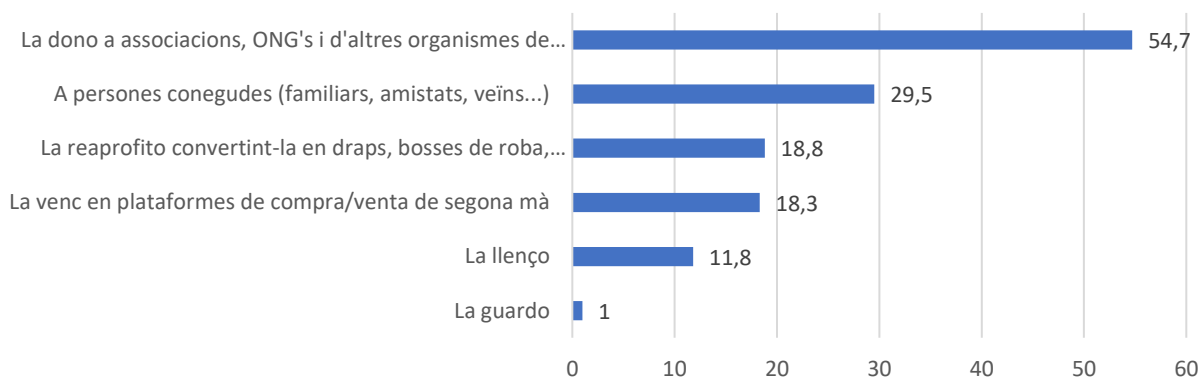
Gràfic 8.- Creuaments de sexe per disposar de més roba de la necessària

4.9 Què fas amb la roba que ja no utilitzes o que no vols més? (multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
La dono a associacions, ONG's i d'altres organismes de caràcter solidari	376	54,7
A persones conegudes (familiars, amistats, veïns...)	203	29,5
La reaprofito convertint-la en draps, bosses de roba, fundes, noves peces de roba...	129	18,8
La venc en plataformes de compra/venta de segona mà	126	18,3
La llenço	81	11,8
La guardo	7	1,0
Ns/nc	38	5,5

Així doncs, quan els alumnes enquestats es desfan de les seves peces de roba, un 55% la dona a associacions, ONG's i d'altres entitats de caràcter solidari, un 29,5% la dona a familiars, amistats i d'altres persones conegudes i un 19% més, la reaprofito convertint-la amb d'altres peces de roba, draps, sacs... Un altre aspecte mencionat és el de la venda en plataformes de segona mà, amb un 18% de respostes que ho confirmen. Finalment, un prop d'un 12% reconeix que llença la roba que ja no necessita i un 1% afirma que la desista.

Mitjançant l'anàlisi bivariat s'ha pogut detectar que les noies donen més la seva roba a associacions, ONG's o d'altres entitats que els nois, amb un 64% i 47%, respectivament. Un altre aspecte a destacar seria el de reaprofitar la roba, on les noies tornen a puntuar considerablement per sobre dels nois, amb un 24% i 14,5%, respectivament. En els demès supòsits els nois superen a les noies en percentatge i seria convenient incidir en el fet que el doble de nois afirma que llença la roba, amb un 15% de respostes que ho confirmen i davant d'un 7,5% de les noies.

5. Sensibilització amb l'entorn

5.1 Durant el darrer any, has realitzat alguna sortida a la muntanya?

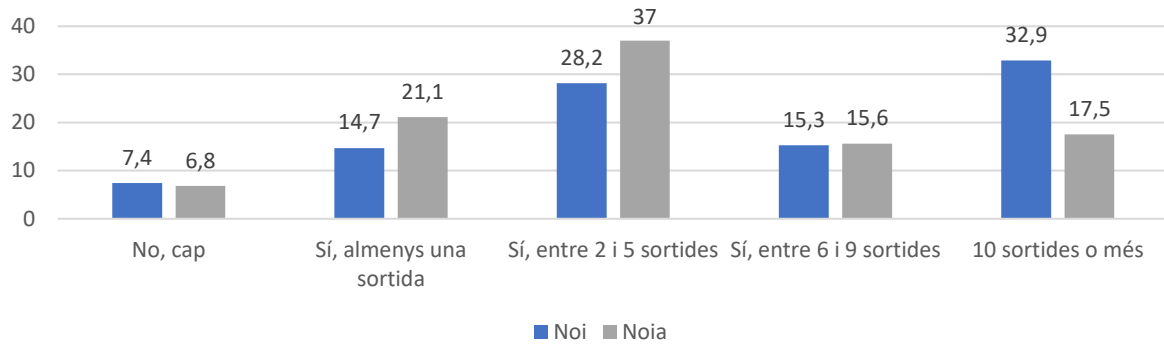
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
No, cap	49	7,1
Sí, almenys una sortida	121	17,6
Sí, entre 2 i 5 sortides	221	32,1
Sí, entre 6 i 9 sortides	106	15,4
10 sortides o més	179	26,0
Ns/nc	12	1,7

Del total de persones enquestades, un 7% nega haver fet alguna sortida a la muntanya durant el darrer any, prop d'un 18% afirma que almenys ha fet una sortida, un 32% entre 2 i 5 sortides i un 15% entre 6 i 9 sortides. Finalment, un considerable 26% al·lega haver fet 10 o més sortides a la muntanya durant el darrer any.

Amb el creuament de dades s'ha verificat que els nois són els que més sortides han realitzat a la muntanya durant el darrer any, fet que es pot verificar tot realitzant un cop d'ull al supòsit que contempla les 10 o més sortides a la muntanya, on els nois puntuen amb prop d'un 33% i les noies amb un 17,5%. No obstant, en l'apartat on es confirma que no s'ha realitzat cap sortida a la muntanya durant el darrer any, els nois puntuen lleugerament superior a les noies. Ara bé, en la resta dels supòsits que es proposaven les noies ofereixen un percentatge superior.

Gràfic 9.- Creuaments de sexe per sortides realitzades a la muntanya.

5.2 Podries fer un llistat de bones actituds que s'haurien d'emprendre per respectar i preservar la muntanya? (multiresposta)

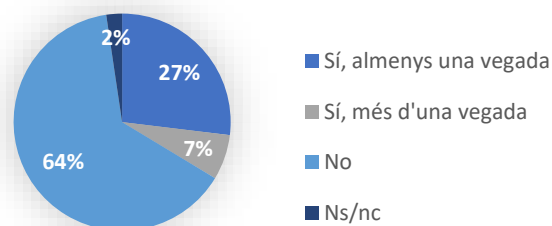
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
No llençar brossa	594	86,3
Respectar la natura	199	28,9
Respectar la flora	139	20,2
Respectar la fauna	126	18,3
No fer foc	86	12,5
Més controls (banders, regulació del turisme, pesca, caça...)	38	5,5
No fumar	35	5,1
Caminar pels camins marcats	29	4,2
No fer soroll	28	4,1
Recollir la brutícia que ens trobem	20	2,9
No anar amb vehicles motoritzats	18	2,6
Instal·lar més papereres	17	2,5
No construir a la muntanya, (restaurants, parcs d'atraccions...)	14	2,0
Altres	18	2,6
No contesta	44	6,4

Tot i que no tots els estudiants han afirmat haver anat a la muntanya durant el darrer any, a tots i totes se'ls hi ha demanat per fer un petit llistat de bons comportaments que s'haurien d'aplicar quan es va a la muntanya. En aquest sentit, l'aspecte més mencionat ha estat el fet de no llençar brossa, amb un 86%. En segon lloc, l'aspecte més mencionat ha estat el respecte envers la natura, amb prop d'un 29% de respostes i seguit del respecte envers la flora i la fauna, amb un 20% i 18%, respectivament. Altrament, un 12,5% ha mencionat el fet de no fer foc, un 5,5 suggereix una ampliació dels controls, ja sigui regulant el turisme, afegint més dotacions de banders o bé implementant una regulació més estricta amb la pesca i la caça i, un 5% més, que considerar que no s'hauria de fumar. En menor importància, han aparegut mencionats aspectes com ara bé caminar pels camins marcats sense malmetre les zones verges, no fer soroll, no anar amb vehicles motoritzats, instal·lar més papereres i desistir de construir instal·lacions com ara restaurants o parcs d'atraccions en entorns naturals.

5.3 D'aquestes sortides que has realitzat durant el darrer any, has passat alguna nit en algun refugi de muntanya?

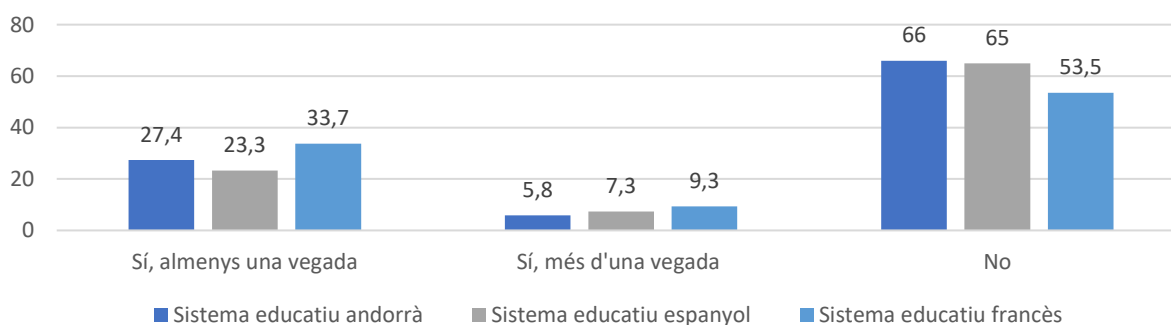
	freqüències	Percentatges
Total	639	100
Sí, almenys una vegada	172	26,9
Sí, més d'una vegada	43	6,7
No	409	64,0
Ns/nc	15	2,3

De l'alumnat que ha realitzat alguna sortida a la muntanya, un 27% afirma haver passat almenys una nit en un refugi del Coprincipat, front un 64% que ho nega. D'altra banda, destaca prop d'un 7% que afirma haver passat més d'una nit en un refugi durant el transcurs del darrer any.

Mitjançant el creuament de dades s'ha pogut detectar una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i la constant sociodemogràfica relativa al sistema educatiu. Si bé no existeixen diferències considerables entre els sistemes educatius andorrà i espanyol, en el cas del francès es pot observar com són els alumnes que menys expressen haver passat alguna nit en un refugi de muntanya, amb més de 10 punts de diferència en el supòsit on es nega aquest fet.

Gràfic 10.- Creuaments de sistema educatiu per nits passades en un refugi.

5.4 Podries fer un llistat de bones actituds que s'haurien d'emprendre quan es passa una nit en un refugi de muntanya? (multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
No deixar deixalles	436	63,4
Respectar els refugis	228	33,1
Respectar a les altres persones (soroll, fumar, descans...)	148	21,5
Respectar l'entorn del refugi	109	15,8
No fer foc/vigilar amb el foc	107	15,6
Anar amb el material adequat	33	4,8
No he anat mai a un refugi	11	1,6
Dormir	9	1,3
Altres	15	2,2
No contesta	103	15,0

En aquest cas, també s'ha demanat de fer un petit llistat de bones actituds que s'haurien d'emprendre quan es passa una nit en un refugi de muntanya, i l'aspecte més mencionat, com en el cas anterior, ha estat el fet de no llençar brossa a la muntanya, amb un 63% de respostes registrades. En segon lloc, apareix el fet de respectar els refugis amb un 33% i seguit del respecte envers les demés persones que puguin visitar la instal·lació, amb un 21,5% de respostes que ho confirmen. Un 16% afirma que s'hauria de respectar l'entorn dels refugis, un altre 16% suggereix que no s'hauria de fer foc o, si més no, controlar de manera més estricta els indrets per fer-lo i, en menor mesura, un 5% recomana anar sempre amb el material adequat. Finalment, també s'han registrat respostes com ara que mai han anat a un refugi, o bé que s'hi ha de dormir.

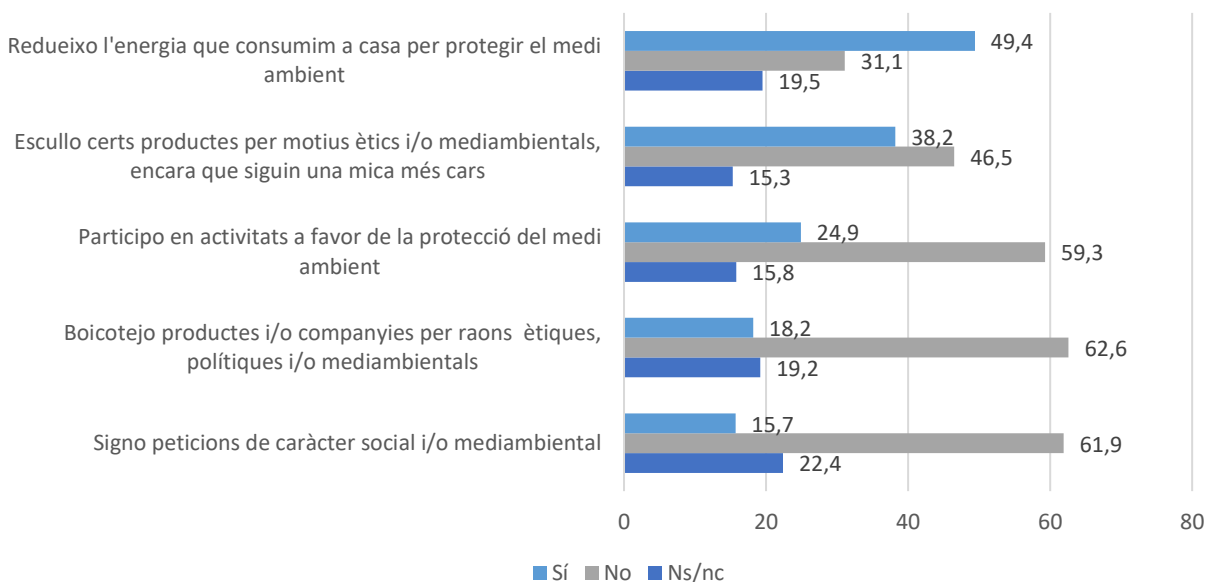

6. Conscienciació ambiental (comparativa dades informe PISA)

6.1 Estàs involucrat/da en alguna de les accions que es plantegen a continuació?

		Sí	No	Ns/nc
Redueixo l'energia que consumim a casa per protegir el medi ambient	N	340	214	134
	%	49,4	31,1	19,5
Escullo certs productes per motius ètics i/o mediambientals, encara que siguin una mica més cars	N	263	320	105
	%	38,2	46,5	15,3
Signo peticions de caràcter social i/o mediambiental	N	108	426	154
	%	15,7	61,9	22,4
Boicotejo productes i/o companyies per raons ètiques, polítiques i/o mediambientals	N	125	431	132
	%	18,2	62,6	19,2
Participo en activitats a favor de la protecció del medi ambient	N	171	408	109
	%	24,9	59,3	15,8

Així doncs, s'ha comprovat que un 49% dels estudiants afirma que redueix el consum d'energia a casa per protegir el medi ambient, mentre que un 31% reconeix el contrari. Altrament un 38% escull certs productes per motius ètics i mediambientals, encara que hagi de gastar més diners, mentre que un 46,5% no ho fa. D'altra banda, prop d'un 16% explica que acostuma a signar peticions de caràcter social i/o mediambiental, front un 62% que ho nega. Finalment, un 18% afirma que boicoteja certs productes o companyies per motius ètics, polítics i/o mediambientals, davant d'un 63% que no nega i en darrera instància, un 25% que participa en activitats a favor de la protecció del medi ambient, front un 59% que reconeix no fer-ho.

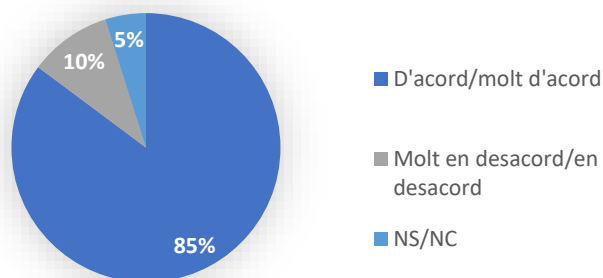

Seguint amb l'anàlisi de les taules de contingència, es comprova que hi ha una relació estadísticament significativa entre les variables referent al sexe i al sistema educatiu i la variable referent a l'elecció de certs productes per motius ètics i/o mediambientals. En primer lloc i pel que fa al sexe, es comprova com els nois neguen més aquest fet amb un 52% de respostes que ho confirmen. Pel que fa al sistema educatiu, s'observa que els alumnes del sistema francès són els que més apliquen aquesta pràctica amb una diferència de quasi 10 punts respecte el sistema espanyol i de gairebé 20, respecte l'andorrà. Finalment, en referència al boicot envers certes empreses o productes, s'ha detectat una relació estadísticament significativa amb la constant sociodemogràfica referent al sistema educatiu. En aquest cas, el sistema que més combrega amb aquesta acció torna a ser el francès amb un 37% de respostes que ho confirmen i més de 20 punts de diferència respecte els sistemes espanyol i andorrà.

6.2 Estàs d'acord amb l'afirmació: "el medi ambient és important per mi"?

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt en desacord	38	5,5
En desacord	30	4,4
D'acord	339	49,3
Molt d'acord	247	35,9
NS/NC	34	4,9

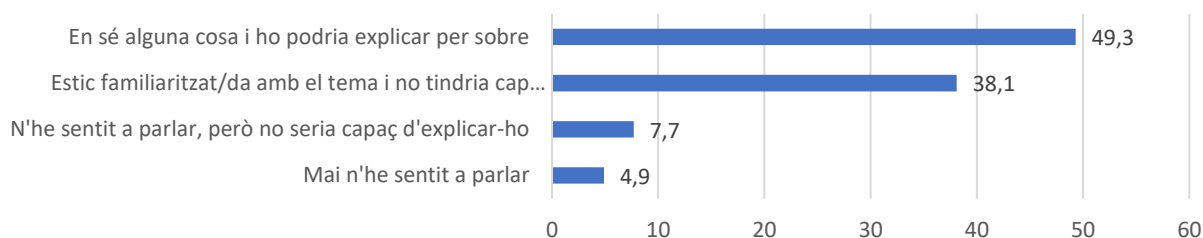
Pel que fa a l'afirmació "el medi ambient és important per mi", un 5,5% està molt en desacord, un 4% en desacord, un 49% d'acord i prop d'un 36% que està molt d'acord.

6.3 Com d'informat/da estàs sobre el canvi climàtic i l'escalfament global?

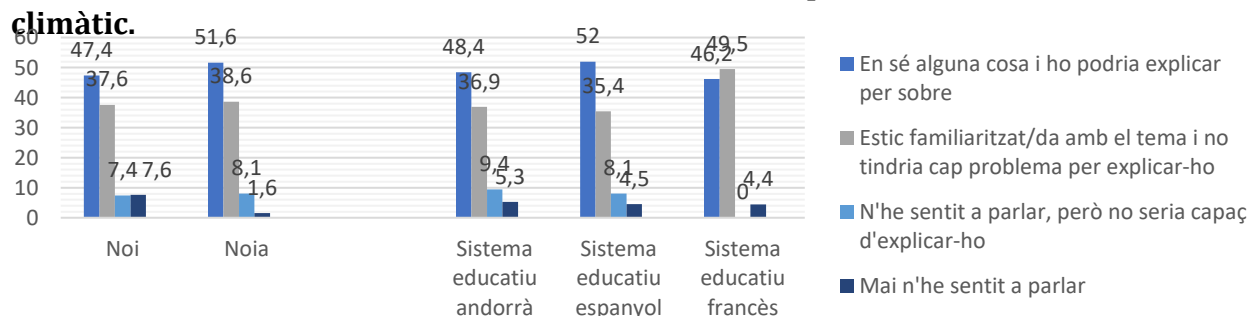
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
En sé alguna cosa i ho podria explicar per sobre	339	49,3
Estic familiaritzat/da amb el tema i no tindria cap problema per explicar-ho	262	38,1
N'he sentit a parlar, però no seria capaç d'explicar-ho	53	7,7
Mai n'he sentit a parlar	34	4,9

Quan es demana pel grau d'informació respecte el canvi climàtic i l'escalfament global, un 49% dels alumnes afirmen saber-ne alguna cosa i fins i tot, que podrien explicar-ho per sobre. D'altra banda, un 38% considera estar familiaritzat amb el tema i afirma que no tindria cap problema per explicar-ho. Finalment, un 8% reconeix que n'ha sentit a parlar, però que no seria capaç d'explicar-ho i un 5% més que al·lega no haver-ne sentit mai a parlar.

Mitjançant l'anàlisi de les taules de contingència s'ha pogut detectar que pel que fa al sexe, tot i que en tots els supòsits no es contempen diferències substancials, en l'apartat referent a no haver-ne sentit mai a parlar, els nois puntuen 6 punts més que les noies. En relació al sistema educatiu, es torna a verificar que l'alumnat del sistema francès són els que consideren que estan més familiaritzats amb el tema del canvi climàtic, amb un 49,5% de respostes que ho confirmen i amb una diferència de més de 10 punts respecte els demés sistemes educatius.

Gràfic 11.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per informació del canvi climàtic.

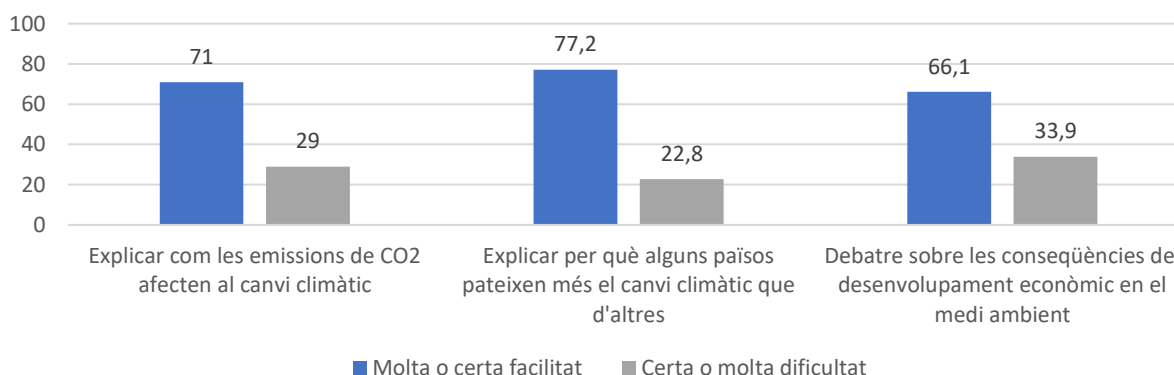

6.4 Amb quin grau de facilitat podries explicar els supòsits que es plantegen a continuació?

		Molta facilitat	Certa facilitat	Certa dificultat	Molta dificultat
Explicar com les emissions de CO2 afecten al canvi climàtic	N	156	332	164	36
	%	22,7	48,3	23,8	5,2
Explicar per què alguns països pateixen més el canvi climàtic que d'altres	N	210	321	132	25
	%	30,5	46,7	19,2	3,6
Debatre sobre les conseqüències del desenvolupament econòmic en el medi ambient	N	159	296	191	42
	%	23,1	43,0	27,8	6,1

Quan es demana pel grau de facilitat amb el qual els alumnes podrien explicar els diferents supòsits plantejats, un 23% afirma que tindria molta facilitat per explicar com les emissions de CO₂ afecten el canvi climàtic, un 48% amb certa facilitat, un 24% amb certa dificultat i un 5% amb molta dificultat. Pel que fa a les diferències dels efectes del canvi climàtic en funció del país o regió, es comprova com un 30,5% tindria molta facilitat per explicar-ho, un 47% certa facilitat, un 19% certa dificultat i prop d'un 4% ho faria amb molta dificultat. Finalment, a l'hora de debatre sobre les conseqüències del desenvolupament econòmic en el medi ambient, s'ha registrat que un 23% dels alumnes tindrien molta facilitat per explicar-ho, un altre 43% afirma que ho faria amb certa facilitat, un 28% amb certa dificultat i el 6% restant, amb molta dificultat.

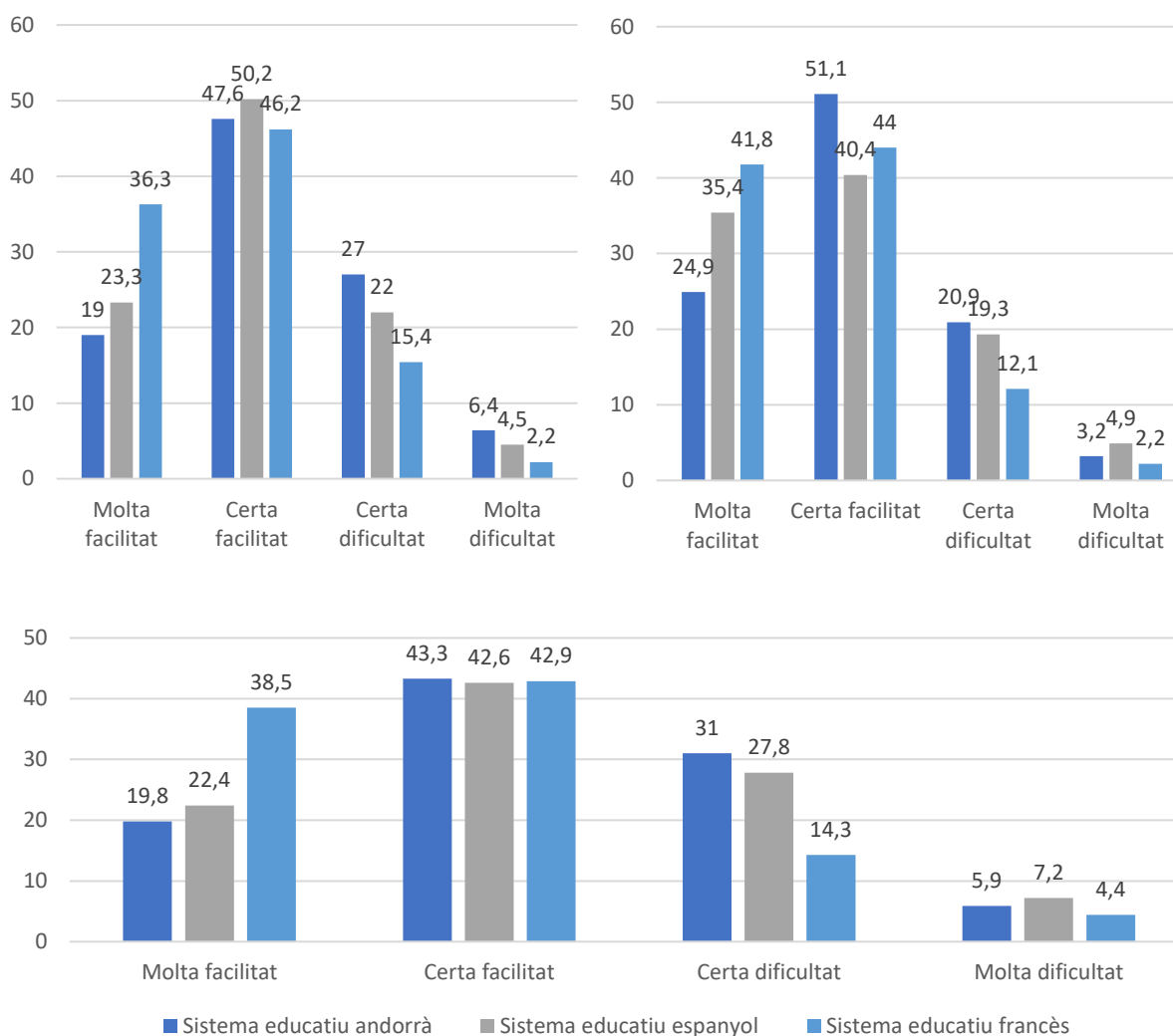

Amb el creuament de dades s'ha comprovat que els nois són els que expressen tenir més facilitat a l'hora d'explicar els efectes de les emissions de CO₂, amb un 26% de respostes que expressen molta facilitat i en detriment de les noies que puntuen amb un 18,5%. Seguint amb el sistema educatiu, l'alumnat del sistema francès torna a posicionar-se com els més capacitats per explicar el supòsit plantejat, obtenint el percentatge més elevat en l'apartat "molta facilitat", amb un 36% de les respostes i més de 10 punts de diferència. Per contra, el sistema andorrà és el que expressa més dificultats per explicar el supòsit plantejat, amb un 6% de respostes que ho confirmen. Pel que fa a les capacitats per explicar les diferències entre països amb el canvi climàtic,

únicament s'ha detectat una relació estadísticament significativa amb la constant sociodemogràfica referent al sistema educatiu, on els alumnes del sistema francès tornen a ser els que més puntuen a l'apartat "molta facilitat", amb prop d'un 42%. Per contra, els alumnes del sistema espanyol són els que expressen "molta dificultat" per explicar el supòsit plantejat, amb un 5% de les respostes. Finalment, fent referència a les capacitats per debatre sobre les conseqüències del desenvolupament econòmic es comprova com es repeteix la mateixa tendència que es ve de representar, on els alumnes del sistema francès puntuen amb el percentatge més elevat en l'apartat que expressa "molta facilitat", amb un 38,5%. Contràriament, els alumnes del sistema espanyol són els que més dificultats expressen per desenvolupar-se amb el supòsit plantejat, amb un 7% de les respostes que ho confirmen.

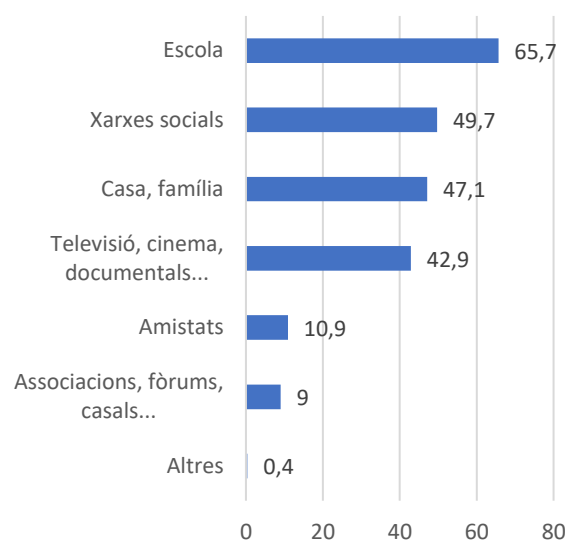
Gràfic 12.- Creuaments de sistema educatiu per facilitat per explicar els supòsits plantejats.

6.5 On diries que has après més valors de conscienciació envers el medi ambient?
(multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Escola	452	65,7
Xarxes socials	342	49,7
Casa, família	324	47,1
Televisió, cinema, documentals...	295	42,9
Amistats	75	10,9
Associacions, fòrums, casals...	62	9,0
Altres	3	0,4
Ns/nc	22	3,2

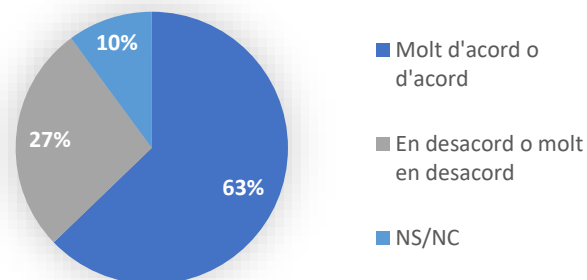
En relació a l'aprenentatge dels valors de conscienciació envers el medi ambient, es comprova com una bona part de la mostra al·lega haver-ho fet a l'escola, prop d'un 50% a les xarxes socials, un 47% a casa o en d'altres entorns familiars i gairebé un 43% que ho ha fet mitjançant la televisió, el cinema i documentals, entre d'altres. En menor mesura, han aparegut àmbits com les amistats, amb un 11% i les associacions, fòrums, casals i espais joves, amb un 9% de respostes que ho confirmen.

Amb el creuament de dades s'ha pogut detectar una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe. En primer lloc i pel que fa al sexe, convindria destacar que tot i que no s'han constatat diferències notòries entre ambdós sexes, en l'apartat on s'expressa un aprenentatge de valors provinents de la televisió, el cinema i/o documentals, les noies puntuen amb més de 10 punts de diferència respecte els nois, amb un 49% i un 38%, respectivament. Seguint amb el sistema educatiu, tampoc es constaten diferències considerables en la major part dels supòsits contemplats, tot i que sí que seria idoni senyalar que els alumnes del sistema francès són els que obtenen un percentatge més elevat en gairebé tots els supòsits, incidint en els que fan referència a un aprenentatge de valors provinents de les amistats i d'associacions, fòrums i casals, amb un 21% i 16,5%, respectivament.

6.6 Consideres que a la teva escola es realitzen accions en clau de sostenibilitat?

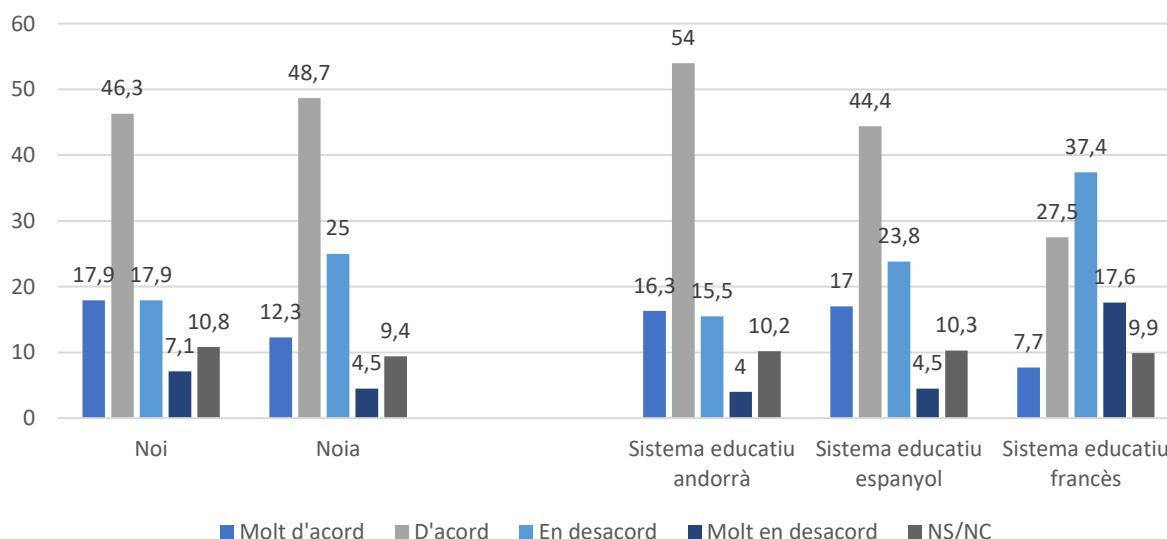
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt d'acord	106	15,4
D'acord	326	47,4
En desacord	145	21,1
Molt en desacord	41	6,0
Ns/nc	70	10,2

Quan es demana per les accions que es realitzen a les escoles en clau de sostenibilitat, un 15% de l'alumnat considera que hi està molt d'acord, un 47% d'acord, un 21% en desacord i un 6%, molt en desacord.

Amb l'anàlisi de les taules creuades s'ha pogut comprovar que els nois són els que estan més d'acord amb el supòsit plantejat amb prop d'un 18% de respostes que ho confirmen i amb un 12% pertanyent a les noies. En relació al sistema educatiu, es comprova com l'alumnat del sistema francès és el que més crític es mostra amb la seva escola a l'hora de valorar si es realitzen prou accions en clau de sostenibilitat, per contra, tant els alumnes del sistema andorrà com els de l'espanyol puntuen en aquest apartat amb gairebé 10 punts més. Finalment, seria convenient destacar que els alumnes del sistema andorrà són els que menys desacord expressen en aquest sentit.

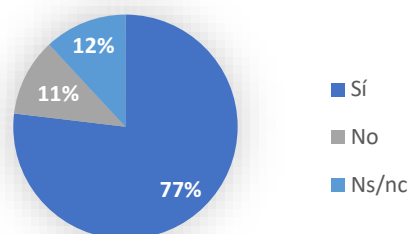
Gràfic 13.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per activitats sostenibles a l'escola.

6.7 Creus que es podrien realitzar més activitats en el medi natural de les que es fan actualment a l'escola?

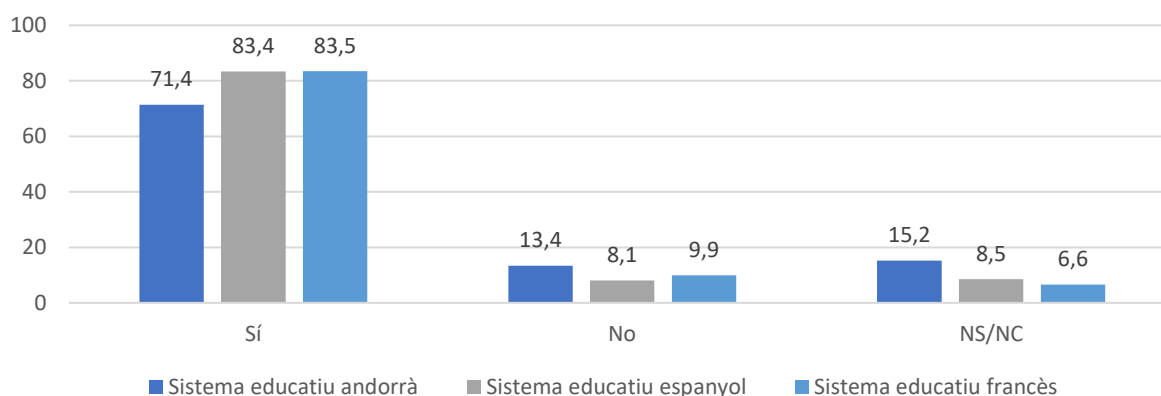
	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Sí	529	76,9
No	77	11,2
Ns/nc	82	11,9

D'altra banda, també s'ha demanat si s'haurien de realitzar més activitats en el medi natural de les que es fan actualment a les escoles i les percepcions de la gran majoria apunten que sí, amb gairebé un 77% de respostes que ho confirmen. Per contra, un 11% creu que no s'haurien de fer més activitats de les que ja es fan actualment.

Mitjançant el creuament de dades s'ha pogut comprovar que els alumnes del sistema andorrà són els que menys afirmen el fet que s'haurien de realitzar més activitats a l'aire lliure a l'escola, amb un 71% i en detriment de l'espanyol i el francès que puntuen amb un 83% i un 83,5%, respectivament.

Gràfic 14.- Creuaments de sistema educatiu per realitzar activitats escolars a l'aire lliure.

7. Percepcions i propostes del desenvolupament econòmic sostenible a Andorra

7.1 Com creus que estan actuant els següents actors en relació al desenvolupament econòmic sostenible?

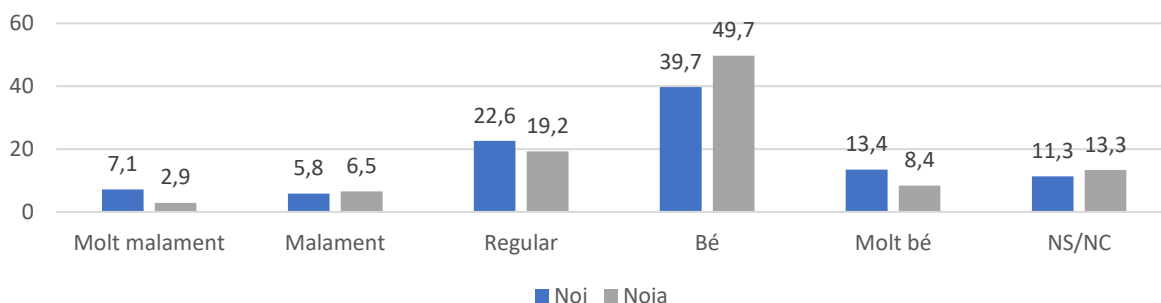
En aquest apartat s'ha proposat una mena d'avaluació envers diferents esferes estratègiques de l'economia andorrana per tal de mesurar les percepcions dels joves entrevistats durant el transcurs de l'enquesta. A més a més, els que oferien una valoració inferior a "regular", se'ls demanava un seguit de propostes per millorar la situació esmentada.

7.1.1 Govern

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	36	5,2
Malament	42	6,1
Regular	145	21,1
Bé	304	44,2
Molt bé	77	11,2
Ns/nc	84	12,2

Així doncs, i pel que fa a les actuacions de govern, es constata com un 5% dels joves considera que està actuant molt malament, un 6% malament, un 21% regular, un 44% bé i un 11% més, que afirma que ho està fent molt bé. Amb el creuament de dades s'ha pogut comprovar que els nois són els més crítics amb el govern, amb un 7% de respostes que expressen que ho ha fet molt malament. No obstant això, al mateix temps són els que més expressen que ho ha fet molt bé, amb un 13% de respostes que ho confirmen.

Gràfic 15.- Creuaments de sexe per valoracions envers govern.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	223	100
Augmentar el nombre d'accions en general	38	17,0
Fer més propaganda i promoció per conscienciar la població	21	9,4
Protegir el medi ambient davant l'alt nivell de construcció d'edificis i infraestructures	10	4,5
Augmentar i/o redirigir la despesa cap a aquest fi (ajudes, inversions...)	8	3,6
Fomentar el transport públic (més barat o gratuït, més freqüències, millor servei)	8	3,6
Baixar preus o pujar sous	7	3,1
Establir políticament aquest tema com a prioritat de país políticament i legislar en conseqüència	6	2,7
Ser més estrictes i perseguir a qui embruti o contami	6	2,7
Activitats de neteja de la natura (destinar més recursos, crear un dia de neteja a l'any)	4	1,8
Fomentar el transport elèctric (cotxes, autobusos...)	4	1,8
Millorar el trànsit en general	4	1,8
Fomentar i millorar el sistema de reciclatge	3	1,3
Augmentar i mantenir el punts de reciclatge i recollida d'escombraries	2	0,9
Altres	9	4,0
Ns/Nc	98	43,9

D'entre les mesures que han proposat alguns dels estudiants, apareix l'augment de la implementació del nombre d'accions en general, amb un 17% de respostes que ho confirmen, seguit d'un 9% que considera que s'hauria de fer més campanyes per conscienciar a la població i d'un 4,5% que posa en el punt de mira les dinàmiques de construcció al país que no tenen en compte l'entorn que les rodeja. D'entre d'altres propostes que han aparegut mencionades en menor mesura destaquen l'augment de les despeses en aquest àmbit, el foment del transport públic o baixar els preus i pujar els sous, entre d'altres.

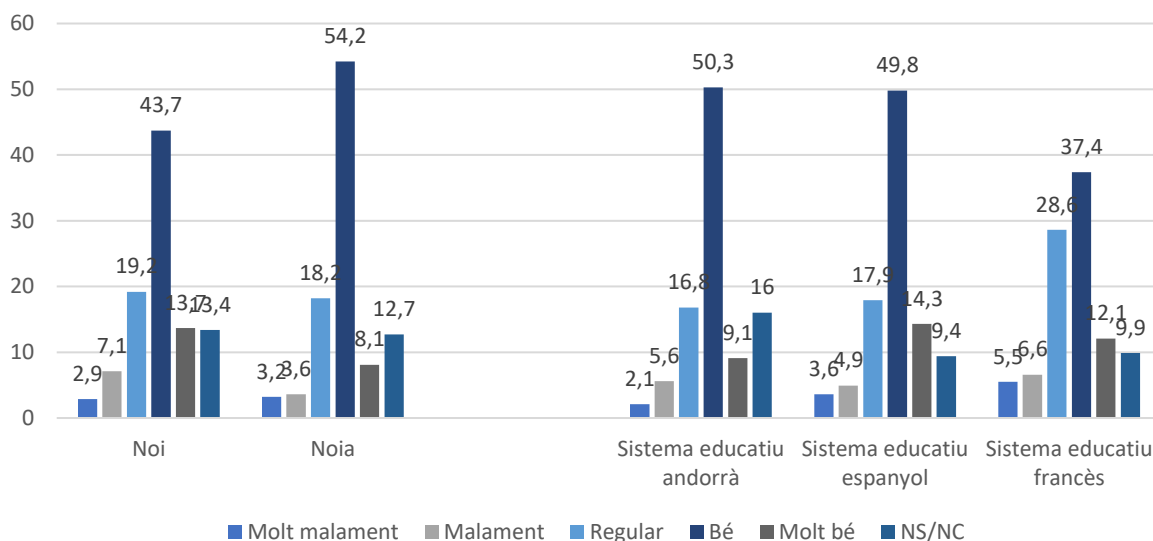
7.1.2 Comuns

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	21	3,1
Malament	38	5,5
Regular	129	18,8
Bé	333	48,4
Molt bé	77	11,2
Ns/nc	90	13,1

Pel que fa el paper dels Comuns, un 3% considera que ho estan fent molt malament, un 5,5% malament, un 19% regular, un 48% bé i un 11% molt bé.

Amb el creuament de dades s'ha pogut comprovar com les noies són les que millor valoració expressen envers els comuns, acumulant prop d'un 62% de les respostes que apunten cap a una bona o molt bona gestió. Pel que fa al sistema educatiu, s'ha comprovat com els alumnes del sistema francès, són els que menys valoració expressen envers els comuns.

Gràfic 16.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per valoracions envers els Comuns.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	188	100
Augmentar el nombre d'accions en general	30	16,0
Millorar la neteja i estat dels carrers i carreteres	10	5,3
Augmentar i mantenir el punts de reciclatge i recollida d'escombraries	8	4,3
Fomentar i millorar el sistema de reciclatge	8	4,3
Activitats de neteja de la natura (destinar més recursos, crear un dia de neteja a l'any)	8	4,3
Fer més propaganda i promoció per conscienciar la població	7	3,7
Protegir el medi ambient davant l'alt nivell de construcció d'edificis i infraestructures	6	3,2
Ser més estrictes i perseguir a qui embruti o contamina	5	2,7
Fer partícip a la població escoltant-la i amb processos participatius	5	2,7
Fomentar el transport públic (més barat o gratuït, més freqüències, millor servei)	5	2,7
Millorar el trànsit en general	1	0,5
Establir políticament aquest tema com a prioritat de país políticament i legislar en conseqüència	1	0,5
Fomentar el transport elèctric (cotxes, autobusos...)	1	0,5
Augmentar i/o redirigir la despesa cap a aquest fi (ajudes, inversions...)	1	0,5
Altres	8	4,3
Ns/Nc	90	47,9

Com a propostes de millora s'han registrat aspectes com l'augment del nombre d'accions en general, amb un 16%, la millora de la neteja dels carrers i carreteres de les parròquies corresponents amb un 5%, l'augment i el manteniment dels punts de reciclatge, amb un 4%, el foment i la millora dels sistemes de reciclatge, amb un altre 4% i amb el foment d'activitats per netejar la natura, amb un 4% més. Amb menor proporció s'han recollit mesures com ara bé desenvolupar un caràcter públic més estricte amb aquelles persones que contaminen, escoltar i fer partícip a la ciutadania o bé fomentar l'ús del transport públic.

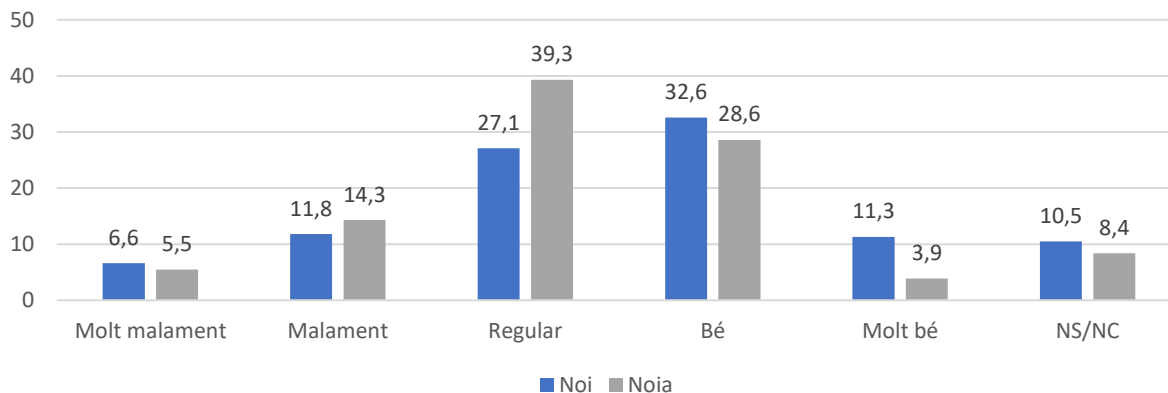
7.1.3 Ciutadania

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	42	6,1
Malament	89	12,9
Regular	224	32,6
Bé	212	30,8
Molt bé	55	8,0
Ns/nc	66	9,6

Per que fa a les percepcions envers la ciutadania, un 6% afirma que ho està fent molt malament, un 13% malament, prop d'un 33% regular, un 31% bé i el 8% restant, molt bé.

Amb el creuament de dades s'ha comprovat com els nois són els que millor valoren a la ciutadania en general, amb un 11% de les respostes que expressen un "molt bé" i en detriment de les noies que puntuen amb un 3%.

Gràfic 17.- Creuaments de sexe per valoracions envers la ciutadania.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	355	100
Han de canviar la seva mentalitat i ser més conscients de la problemàtica	87	24,5
Embrutar i contaminar menys	61	17,2
S'hauria d'involucrar més en general	44	12,4
Reciclar més	36	10,1
Reduir l'ús del transport privat i/o utilitzar altres que no contaminin tant	28	7,9
Reduir el consum de productes i serveis (paper, aigua, energia)	13	3,7
Més manifestacions, boicots i activitats	7	2,0
Altres	4	1,1
Ns/nc	104	29,3

Pel que fa a les propostes registrades, es comprova com la més mencionada és un canvi de mentalitat per ser més conscients de la problemàtica, amb un 24,5% de respostes que ho confirmen. En segon lloc, amb un 17% es menciona el fet d'embrutar i contaminar menys, amb un 12% el fet d'involucrar-se més en la problemàtica i un 10% que considera que s'hauria de reciclar més. Entre d'altres propostes sondejades, destacaria la de reduir l'ús del transport privat, amb un 8% i encara amb percentatges més petits, el fet de reduir el consum de productes i serveis o bé, el fet d'assistir a manifestacions, activitats o boicots.

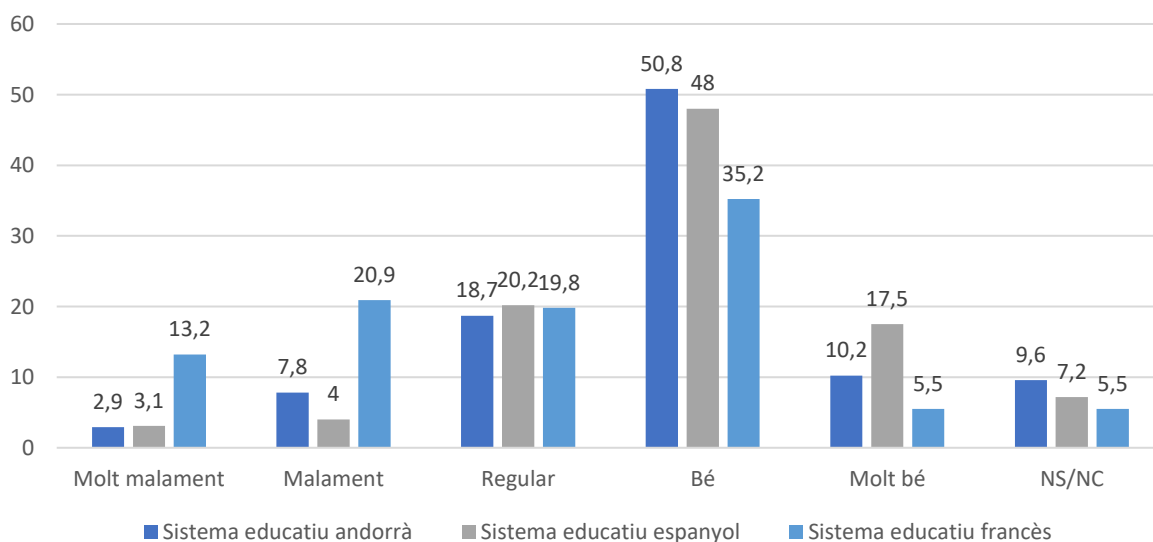
7.1.4 Escoles i instituts

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	30	4,4
Malament	57	8,3
Regular	133	19,3
Bé	329	47,8
Molt bé	82	11,9
Ns/nc	57	8,3

Pel que fa a les escoles i els instituts, un 4% dels alumnes considera que ho estan fent molt malament, un 8% malament, un 19% regular, prop d'un 48% bé i un 12% molt bé.

Amb el creuament de dades s'ha pogut comprovar que els alumnes del sistema francès són, amb diferència, els més crítics amb la gestió de les escoles i instituts, puntuant amb un 13% en l'apartat "molt malament" i amb més de 10 punts de diferència respecte els demés sistemes. Aquest fet s'evidencia encara més en l'apartat "malament", on el sistema francès obté un 21% de les respostes.

Gràfic 18.- Creuaments de sistema educatiu per valoracions envers les escoles i els instituts.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	220	100
Conscienciar, educar i informar més en aquest àmbit	39	17,7
Reduir el consum de productes i energia (calefacció, llum, aigua, paper, plàstics)	38	17,3
Més activitats i tallers	25	11,4
Reciclar més i/o millor	19	8,6
En tot en general	13	5,9
Fer més sortides educatives	8	3,6
Crear organismes interns per escoltar els estudiants, decidir, debatre...	2	0,9
Altres	6	2,7
Ns/nc	80	36,4

Com a mesures per millorar les vigents actuacions de les escoles i els instituts, es proposa el fet de conscienciar, educar i informar més al respecte i el fet de reduir el consum de productes i energia a l'escola, amb un 18% i 17%, respectivament. D'altra banda, també s'ha mencionat el fet de realitzar més tallers i activitats, amb un 11%, el fet de reciclar més i millor, amb prop d'un 9% i una millora en tot en general, amb un 6% de respostes que ho confirmen. D'altres mesures que s'han sondejat, però amb menor importància, serien el de fer més sortides educatives o bé crear organismes interns per escoltar als estudiants, prendre decisions, debatre...

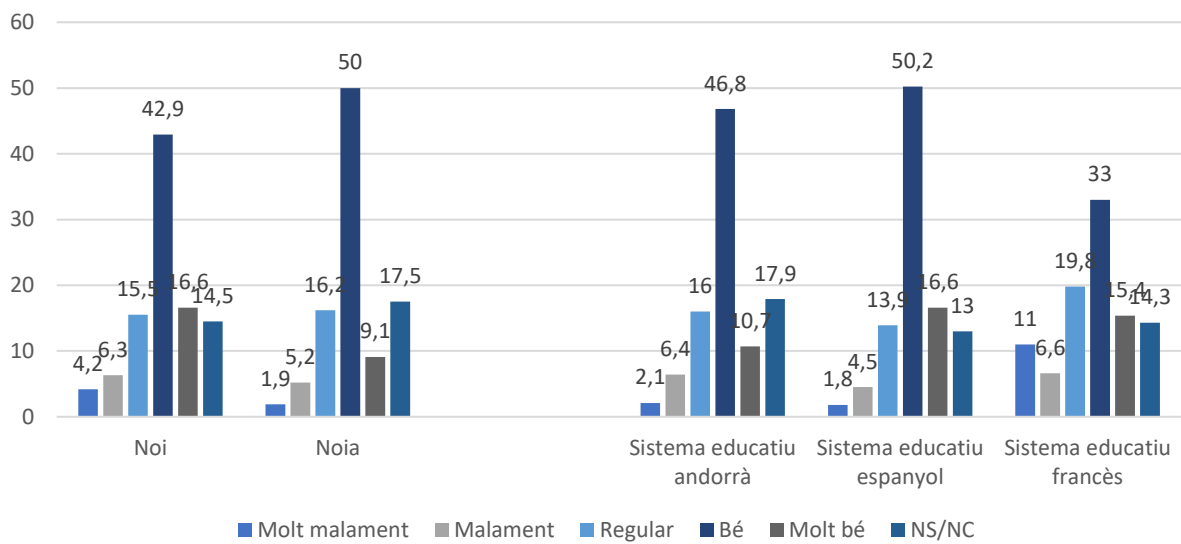
7.1.5 Estacions d'esquí

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	22	3,2
Malament	40	5,8
Regular	109	15,8
Bé	317	46,1
Molt bé	91	13,2
Ns/nc	109	15,8

Pel que fa a les estacions d'esquí, un 3% considera que ho estan fent molt malament, prop d'un 6% considera que ho estan fent malament, un 16% regular, un 46% bé i el 13% restant, molt bé.

Mitjançant l'anàlisi bivariant s'ha detectat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe i al sistema educatiu. En primer lloc i pel que fa al sexe, els nois són els que es mostren més crítics amb les estacions d'esquí, acumulant un 10,5% de les respostes que denoten un "molt malament" o un "malament". Altrament, fent al·lusió al sistema educatiu, es pot comprovar que l'alumnat del sistema francès, és el que més crític es mostra amb la gestió de les estacions d'esquí, amb un 11%. Per contra, el sistema espanyol i l'andorrà puntuen amb un 2%.

Gràfic 19.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per valoracions envers les estacions d'esquí.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	171	100
Mantenir les estacions netes	28	16,4
Cuidar l'entorn natural al voltant de l'estació	20	11,7
Utilitzar energies renovables i/o reduir el consum	10	5,8
Reduir el consum d'aigua	7	4,1
Reduir el nombre de turistes i vigilar que es comportin	5	2,9
Millorar el tracte al públic i donar més informació	4	2,3
Reciclar més	3	1,8
Utilitzar vehicles i instal·lacions que emetin menys contaminació	3	1,8
Ser més sostenibles	3	1,8
Altres	10	5,8
Ns/Nc	81	47,4

D'entre els aspectes que han proposat alguns estudiants, destaca el manteniment de les estacions netes, amb un 16%, el fet de cuidar i respectar l'entorn natural al voltant de l'estació, amb un 12% i l'ús d'energies renovables o la reducció del consum d'energia amb prop d'un 6% de les respostes. Amb percentatges inferiors destaca la reducció del consum d'aigua, la reducció de les afluències de turistes i el control dels mateixos, la millora del tracte envers el públic o reciclar més.

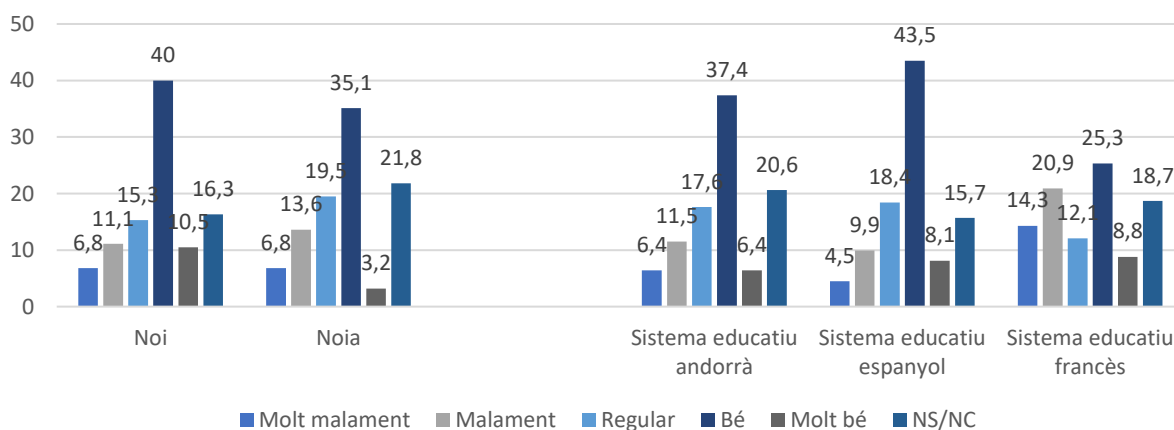
7.1.6 Construcció

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	47	6,8
Malament	84	12,2
Regular	118	17,2
Bé	260	37,8
Molt bé	50	7,3
Ns/nc	129	18,8

Pel que fa al sector de la construcció, prop d'un 7% considera que ho està fent molt malament, un 12% malament, un 17% regular, un 38% bé i un 7% molt bé.

Amb el creuament de dades s'ha comprovat que els nois són els que millor consideren una bona actuació del sector de la construcció, amb un 10% i en detriment de les noies, que puntuen amb un 3%. Pel que fa al sistema educatiu, es pot observar com el sistema francès és el que més crític es mostra amb el sector de la construcció, amb un 14% de les respostes que expressen que ho està fent molt malament.

Gràfic 20.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per valoracions envers el sector de la construcció.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	249	100
Construir menys, no tot de cop o deixar de construir	38	15,3
Utilitzar maquinària i vehicles que contaminin menys. Disminuir la pol·lució	23	9,2
Que els treballadors no embrutin tant la via pública (llaunes, cigarretes, plàstics)	22	8,8
Moltes coses en general. Han de millorar en tots els aspectes	22	8,8
Utilitzar materials més sostenibles	17	6,8
Contaminen moltíssim en general. Reduir aquesta contaminació.	14	5,6
Gestionar bé els residus durant i una vegada acabada l'obra	9	3,6
Reciclar més	6	2,4
Evitar que facin tant pols	4	1,6
Altres	10	4,0
Ns/nc	90	36,1

D'entre les mesures proposades, la més mencionada és la de reduir les actuals dinàmiques de les construccions amb un 15% de respostes que ho confirmen, seguit de l'ús de maquinària i vehicles que contaminin menys, amb un 9%. Altrament, també es fa al·lusió als treballadors, tot indicant que no embrutin tan la via pública i també es menciona una millora general en tots els sentits, amb prop d'un 9% en ambdós casos. Amb percentatges inferiors destaca l'ús de materials més sostenibles, reduir la contaminació, la gestió dels residus o el reciclatge, entre d'altres.

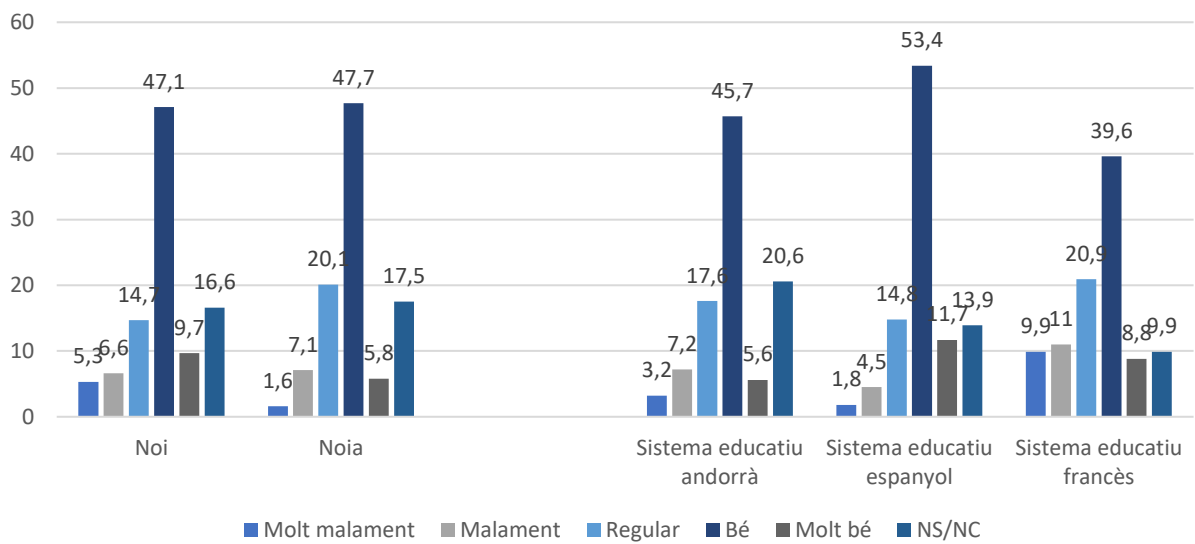
7.1.7 Bars i restaurants

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	25	3,6
Malament	47	6,8
Regular	118	17,2
Bé	326	47,4
Molt bé	55	8,0
Ns/nc	117	17,0

Pel que fa al sector de la restauració, gairebé un 4% dels estudiants enquestats creuen que ho estan fent molt malament, prop d'un 7% malament, un 17% regular, un 47% bé i un 8% molt bé.

A partir del creuament de dades s'ha establert una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada en aquest apartat i les constants sociodemogràfiques relatives al sexe i al sistema educatiu. En primer lloc i pel que fa al sexe, es pot afirmar que els nois són els que es mostren més crítics amb les gestió del sector de la restauració, amb una petita diferència de gairebé 4 punts respecte les noies. Seguint amb el sistema educatiu, s'ha comprovar com els alumnes del sistema francès són els més estrictes a l'hora d'avaluar el supòsit plantejat, acumulant els percentatges més elevats en les valoracions que fan referència a una mala i molt mala gestió.

Gràfic 21.- Creuaments de sexe i sistema educatiu per valoracions envers el sector de la restauració.

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	190	100
Reciclar més	26	13,7
Reduir l'ús de plàstics i d'objectes d'un sol ús (gots, tovallons, palletes)	18	9,5
No llençar tant menjar	16	8,4
Conscienciar-se de la importància del seu paper, i actuar en conseqüència	16	8,4
Reduir el volum de deixalles que produeixen	14	7,4
Vetllar per mantenir nets tant els locals com el seu entorn	13	6,8
Augmentar l'ús de productes BIO i de proximitat	4	2,1
Reduir el consum d'energia	3	1,6
Altres	5	2,6
Ns/nc	84	44,2

D'entre les propostes sorgides en aquest apartat destaca el fet de reciclar més, amb prop d'un 14%, reduir l'ús de plàstics i els objectes d'un sol ús, amb un 9,5% i el fet de no llençar tant menjar i el de conscienciar de la importància del seu paper i actuar en conseqüència, amb un 8% en ambdós casos. Seguidament, també s'han registrat propostes com reduir el volum de deixalles que produeix el sector o bé vetllar pel manteniment dels locals i del seu entorn, amb un 7% en ambdós casos. Finalment, s'han recollit d'altres mesures com ara l'augment de l'ús de productes BIO i de proximitat o reduir el consum d'energia.

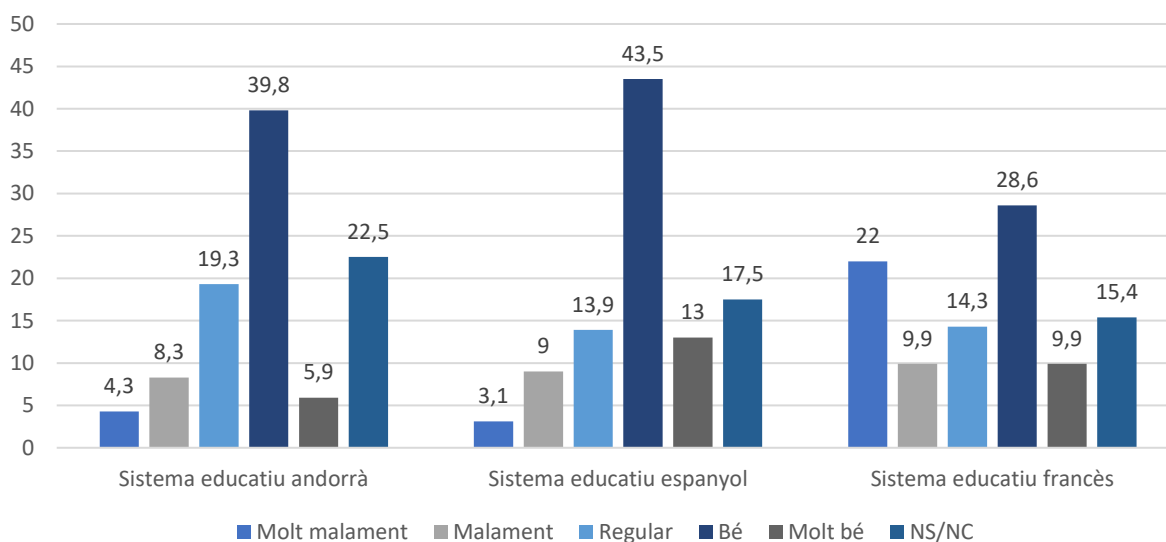
7.1.8 Oci nocturn

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Molt malament	43	6,3
Malament	60	8,7
Regular	116	16,9
Bé	272	39,5
Molt bé	60	8,7
Ns/nc	137	19,9

En relació al sector de l'oci nocturn, un 6% dels alumnes considera que ho està fent molt malament, prop d'un 9% malament, un 17% regular, un 39,5% bé i un 9% molt bé.

Amb el creuament de dades s'ha detectat una relació estadísticament significativa entre la variable estudiada i el sistema educatiu. En aquest sentit, s'observa com els alumnes del sistema francès són els que es mostren més crítics amb el sector de l'oci nocturn, amb un 22% de respostes que determinen una molt mala gestió. Per contra, l'alumnat que millor valora el sector, és el del sistema espanyol amb un 13% de respostes que ho confirmen.

Gràfic 22.- Creuaments de sistema educatiu per valoracions envers l'oci nocturn.

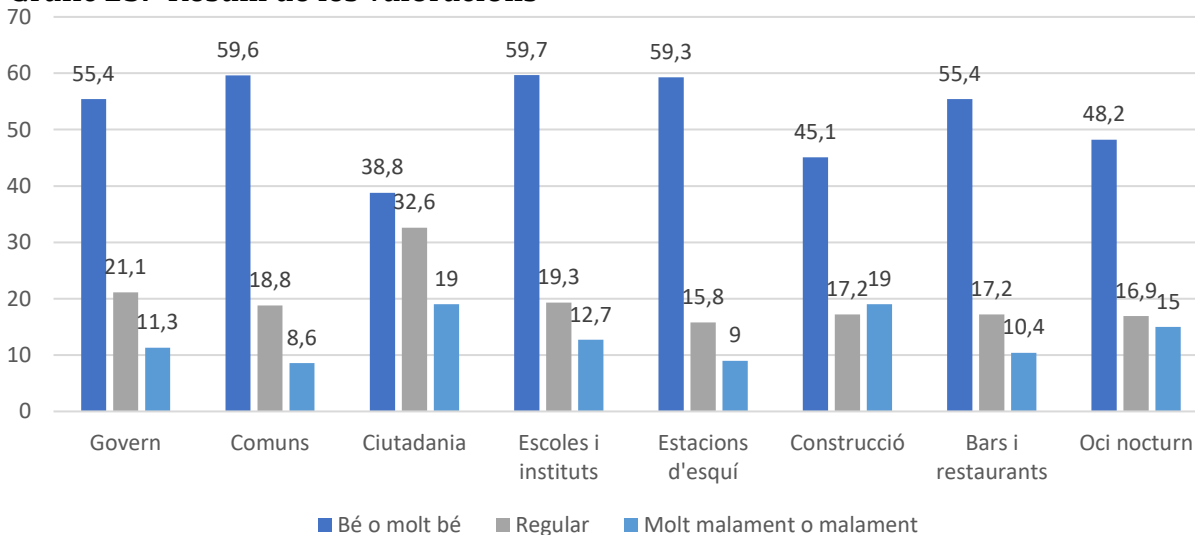

Com? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	219	100
Vetllar per mantenir nets tant els locals com el seu entorn	32	14,6
Reduir l'ús de plàstics i d'objectes d'un sol ús (gots, tovallons, palletes)	27	12,3
Conscienciar-se de la importància del seu paper, i actuar en conseqüència	22	10,0
Reciclar més	14	6,4
Reduir el volum de deixalles que produeixen	13	5,9
Reduir el consum d'energia	8	3,7
Realitzar més controls perquè es compleixin les normes	3	1,4
No llençar tant menjar	1	0,5
Altres	11	5,0
Ns/nc	97	44,3

En aquest sentit, s'han registrat propostes com ara bé mantenir net tant el local com l'entorn, amb gairebé un 15% de les respostes esmenades, reduir l'ús de plàstics i d'objectes d'un sol ús, amb un 12%, conscienciar de la importància del sector i actuar en conseqüència, amb un 10% o bé reciclar més i reduir el volum de residus, amb un 6% en ambdós casos. Finalment, s'han recollit d'altres propostes, però amb menor percentatge com ara bé reduir el consum d'energia, realitzar més controls o bé, no llençar tant menjar.

Gràfic 23.- Resum de les valoracions

7.2 Quines mesures consideres que hauria d'emprendre Andorra per pal·liar els efectes del canvi climàtic? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Campanyes de sensibilització	130	18,9
Reciclar	96	14,0
Fomentar l'ús d'energies sostenibles	94	13,7
Reduir la contaminació (emissions, empreses, brossa...)	76	11,0
Restriccions als vehicles contaminants	69	10,0
Fomentar l'ús del transport públic	61	8,9
Canvis en els hàbits de consum	56	8,1
Fomentar l'ús de vehicles elèctrics	51	7,4
Reduir les construccions	45	6,5
Sistema regulador/sancionador de pràctiques contaminants	39	5,7
Transport públic elèctric	33	4,8
Fomentar l'ús de bicicletes i patinets	30	4,4
Netejar la muntanya	29	4,2
Transport públic gratuït/econòmic	28	4,1
Canvis en el sistema econòmic (decreixement, dependència combustibles fòssils...)	26	3,8
Fomentar els desplaçaments caminant	15	2,2
Consensos de la classe política amb la ciutadania	13	1,9
Creació de més zones verdes	9	1,3
Regular el turisme	8	1,2
Millorar la xarxa viària del país (més carrils, menys trànsit...)	6	0,9
Prendre exemple d'altres països	4	0,6
Creació d'una xarxa de trens	2	0,3
No contesta	206	29,9

En aquest apartat es demanava a l'alumnat de proposar un seguit d'accions a emprendre com a país per pal·liar els efectes del canvi climàtic i prop d'un 19% de les respostes apunten cap a una major difusió de campanyes de conscienciació per tal de que el missatge cali més entre la població. En segon lloc, també s'han registrat propostes com ara bé reciclar o fomentar l'ús d'energies sostenibles, amb un 14% en ambdós casos, reduir les pràctiques contaminants, amb un 11%, la imposició de restriccions als vehicles privats contaminants, amb un 10% o bé fomentar l'ús del transport públic, amb gairebé un 9% de respostes que ho confirmen. Altrament, també s'han recollit propostes, però amb menor mesura, com ara la regulació del turisme, la creació de zones verdes o bé el fet de fomentar més els desplaçaments caminant.

7.3 I tu, què penses que podries millorar per reduir el teu impacte envers el medi ambient? (Multiresposta)

	freqüències	Percentatges
Total	688	100
Reciclar més	242	35,2
Caminar més per estalviar en desplaçaments (menys cotxe i bus)	106	15,4
Estalviar aigua (dutxar-me més ràpid o amb aigua més freda, tancar aixetes)	106	15,4
Estalviar electricitat (desendollar cables que no utilitzi, apaga llums que no necessito, utilitzar llum del sol de dia)	103	15,0
Evitar comprar tant. Reduir el consumisme. No malbaratar	98	14,2
Utilitzar més el transport públic	71	10,3
No llençar escombraries fora de la brossa (al terra, la natura, rius). I si la trobo llençar-la	54	7,8
Reduir els desplaçaments amb vehicle privat que contamina	53	7,7
Reutilitzar més	51	7,4
Aprendre més, implicar-me i conscienciar i ajudar a les persones del meu entorn (família, amics, veïns)	50	7,3
Reduir el consum de plàstics	35	5,1
Comprar menjar més sostenible (de km. 0, orgànic, BIO, menys carn i peix...)	24	3,5
Adquirir un vehicle de transport elèctric (cotxe, patinet, moto, bicicleta...)	23	3,3
Utilitzar més la bicicleta per desplaçar-me	17	2,5
Altres	27	3,9
No contesta	181	26,3

En el darrer apartat del qüestionari es demanava a nivell personal respecte les possibles millores que els estudiants podrien aplicar per reduir l'impacte envers el medi ambient. Així doncs, com a mesura més repetida s'ha registrat el fet de reciclar més, amb un 35% de respostes que ho confirmen, caminar més o bé estalviar aigua i electricitat, amb un 15% en els tres casos i reduir el consumisme amb un 14%. Finalment, també s'han registrat d'altres propostes com ara la reducció dels desplaçaments en vehicles provats contaminants, el fet de reutilitzar més els residus o bé, reduir el consum de plàstic.

8. Annexes

1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) pel camp acadèmic preferit:

% Horitzontals		Ciències naturals	Ciències socials	Tecnologies	Humanitats	Arts	Altres
Total	688	35,2	34,6	29,8	24,9	22,5	18,0
P1_SEXE							
Noi	380	31,8	32,6	44,2	15,3	12,9	24,7
Noia	308	39,3	37,0	12,0	36,7	34,4	9,7
P9_SISTEMA							
Sistema andorrà	educatiu 374	32,9	34,0	29,1	26,2	25,4	20,1
Sistema espanyol	educatiu 223	32,7	33,2	32,3	22,4	23,8	10,3
Sistema francès	educatiu 91	50,5	40,7	26,4	25,3	7,7	28,6

2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) pel tipus de mobilitat al matí:

% Horitzontals		Cotxe/moto	Transport públic	Caminant	Transport escolar	Patinet elèctric	Bicicleta
Total	688	44,0	44,0	21,1	12,4	1,0	0,9
P1_SEXE							
Noi	380	42,9	43,4	22,4	11,3	1,6	1,1
Noia	308	45,5	44,8	19,5	13,6	0,3	0,6
P9_SISTEMA							
Sistema andorrà	educatiu 374	38,2	54,8	20,3	14,2	0,8	1,1
Sistema espanyol	educatiu 223	53,4	28,3	16,1	13,9	1,3	0,9
Sistema francès	educatiu 91	45,1	38,5	36,3	1,1	1,1	0,0

3.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) pel tipus de mobilitat per la tarda:

% Horitzontals	Transport públic	Cotxe/moto	Caminant	Transport escolar	Patinet elèctric	Bicicleta
Total	688	56,4	30,1	29,4	13,5	1,0
P1_SEXE						
Noi	380	53,7	31,6	27,1	12,4	1,6
Noia	308	59,7	28,2	32,1	14,9	0,3
P9_SISTEMA						
Sistema educatiu andorrà	374	65,0	29,1	25,4	13,9	0,8
Sistema educatiu espanyol	223	43,9	31,4	29,1	16,1	1,8
Sistema educatiu francès	91	51,6	30,8	46,2	5,5	0,0

4.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepció mobilitat personal sostenible:

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	55,4	28,3	16,3
P1_SEXE				
Noi	380	60,5	25,5	13,9
Noia	308	49,0	31,8	19,2
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	58,8	23,5	17,6
Sistema educatiu espanyol	223	48,4	34,5	17,0
Sistema educatiu francès	91	58,2	33,0	8,8

5.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per possibles desplaçaments que es podrien fer caminant:

% Horitzontals	Cap desplaçaments	Menys de la meitat dels desplaçaments	de la meitat dels desplaçaments	La meitat dels desplaçaments	Més de la meitat dels desplaçaments	Tots desplaçaments	els he fet tots caminant	NS/NC
Total	688	32,0	29,7	10,6	9,0	7,8	4,7	6,3
P1_SEXE								
Noi	380	37,1	25,3	8,4	10,0	7,1	4,5	7,6
Noia	308	25,6	35,1	13,3	7,8	8,8	4,9	4,5
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	30,5	30,5	12,3	10,4	6,7	2,7	7,0
Sistema educatiu espanyol	223	34,1	30,0	10,3	7,6	9,0	3,1	5,8
Sistema educatiu francès	91	33,0	25,3	4,4	6,6	9,9	16,5	4,4

6.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per nivell sostenibilitat xarxa viària d'Andorra:

% Horitzontals		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Total	688	3,6	0,9	3,3	5,7	7,1	20,1	18,2	22,2	11,0	1,5	2,3
P1_SEXE												
Noi	380	5,3	0,5	2,6	3,9	7,4	15,3	16,3	24,2	15,3	1,8	2,9
Noia	308	1,6	1,3	4,2	7,8	6,8	26,0	20,5	19,8	5,8	1,0	1,6
P9_SISTEMA												
Sistema educatiu andorrà	374	3,5	0,8	2,7	4,3	6,1	23,3	16,8	22,7	12,8	1,3	1,3
Sistema educatiu espanyol	223	4,5	0,9	3,6	5,4	6,3	14,8	21,1	25,1	9,0	1,3	3,6
Sistema educatiu francès	91	2,2	1,1	5,5	12,1	13,2	19,8	16,5	13,2	8,8	2,2	3,3

7.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per millores mobilitat d'Andorra:

% Horitzontals	Fomentar l'ús del transport públic	Fomentar més l'ús de la bicicleta i/o del patinet	Transport públic gratuït o més econòmic	Transport públic amb energies renovables	Fomentar les motocicletes i els cotxes elèctrics	Fomentar els desplaçaments caminant	
Total	688	34,0	29,8	29,4	25,9	12,4	
P1_SEXE							
Noi	380	29,5	24,7	26,3	28,9	24,7	8,9
Noia	308	39,6	36,0	33,1	22,1	15,3	16,6
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	32,9	28,9	28,6	28,1	22,7	12,8
Sistema educatiu espanyol	223	35,0	29,1	31,4	21,1	17,5	12,6
Sistema educatiu francès	91	36,3	35,2	27,5	28,6	18,7	9,9

7.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per millores mobilitat d'Andorra:

% Horitzontals	Restriccions de mobilitat als transports individuals contaminants	Foment de valors sostenibles (reciclar, respectar l'entorn, reutilitzar...)	Creació d'una xarxa de metro/tramvia	Ús d'energies renovables i/o alternatives	Campanyes de sensibilització (publicitat, escoles...)	Modificacions en la xarxa viària	
Total	688	11,8	7,6	4,7	3,8	3,5	
P1_SEXE							
Noi	380	11,8	6,6	5,5	4,5	4,5	
Noia	308	11,7	8,8	3,6	2,9	2,3	
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	14,4	8,3	2,4	2,9	3,2	2,9
Sistema educatiu espanyol	223	7,6	7,6	7,6	3,6	3,6	3,6
Sistema educatiu francès	91	11,0	4,4	6,6	7,7	4,4	5,5

7.3.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per millores mobilitat d'Andorra:

% Horitzontals	Baixar el preu de la benzina	Compartir vehicles pels desplaçaments (aplicacions, plataformes, xarxes familiars, veïns, amistats...)	Reducció del sector de la construcció	Fomentar els desplaçaments en motocicleta	Transport per cable	
Total	688	1,7	1,3	1,3	0,6	0,4
P1_SEXE						
Noi	380	2,1	0,5	1,6	0,8	0,3
Noia	308	1,3	2,3	1,0	0,3	0,6
P9_SISTEMA						
Sistema educatiu andorrà	374	1,6	0,8	1,9	0,3	0,0
Sistema educatiu espanyol	223	2,2	1,8	0,0	0,4	0,9
Sistema educatiu francès	91	1,1	2,2	2,2	2,2	1,1

7.4.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per millores mobilitat d'Andorra:

% Horitzontals	Construir aeroport	un Acabar amb el Regular el	sistema econòmic capitalista	turisme
Total	688	0,3	0,3	0,3
P1_SEXE				
Noi	380	0,5	0,3	0,0
Noia	308	0,0	0,3	0,6
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	0,0	0,0	0,0
Sistema educatiu espanyol	223	0,9	0,0	0,9
Sistema educatiu francès	91	0,0	2,2	0,0

8.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per comprar els llibres de segona mà:

% Horitzontals	Sí, tots els que puc	Sí, alguna vegada	No, cap	
Total	688	23,8	28,8	47,4
P1_SEXE				
Noi	380	22,1	24,5	53,4
Noia	308	26,0	34,1	39,9
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	12,8	29,1	58,0
Sistema educatiu espanyol	223	30,0	29,6	40,4
Sistema educatiu francès	91	53,8	25,3	20,9

9.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per comprar material nou cada curs:

% Horitzontals	Sí, tot el material	Sí, gairebé tot el material	Sí, però poc	No	
Total	688	11,5	28,1	42,7	17,7
P1_SEXE					
Noi	380	15,0	27,9	39,2	17,9
Noia	308	7,1	28,2	47,1	17,5
P9_SISTEMA					
Sistema andorrà educatiu	374	9,4	29,4	45,2	16,0
Sistema espanyol educatiu	223	16,6	21,1	39,9	22,4
Sistema francès educatiu	91	7,7	39,6	39,6	13,2

10.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per allargar la vida del material escolar:

% Horitzontals	Sí, sempre que puc	Sí, alguna vegada	No, mai	
Total	688	54,5	34,3	11,2
P1_SEXE				
Noi	380	52,4	35,0	12,6
Noia	308	57,1	33,4	9,4
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	52,1	38,0	9,9
Sistema educatiu espanyol	223	57,8	30,0	12,1
Sistema educatiu francès	91	56,0	29,7	14,3

11.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per quantitat de mòbils:

% Horitzontals	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Total	688	0,1	3,5	18,8	29,7	20,8	13,4	5,4	2,8	2,3	0,6	1,0
P1_SEXE												
Noi	380	0,3	3,9	20,5	28,9	18,7	13,4	6,1	1,8	2,6	0,5	0,8
Noia	308	0,0	2,9	16,6	30,5	23,4	13,3	4,5	3,9	1,9	0,6	1,3
P9_SISTEMA												
Sistema educatiu andorrà	374	0,0	3,5	16,8	27,3	23,3	15,5	4,8	3,5	2,9	0,3	0,3
Sistema educatiu espanyol	223	0,4	4,5	22,4	30,0	15,7	11,7	7,2	2,2	2,2	0,4	1,8
Sistema educatiu francès	91	0,0	1,1	17,6	38,5	23,1	8,8	3,3	1,1	0,0	2,2	2,2

12.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per durada mòbil:

% Horitzontals	Menys d'1 any	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Entre 5 i 6 anys	Entre 6 i 7 anys	Entre 7 i 8 anys	Entre 8 i 9 anys	
Total	688	9,9	17,4	25,4	20,6	10,2	4,8	1,6	0,6	0,4
P1_SEXE										
Noi	380	11,6	19,7	23,4	19,2	7,9	6,3	0,5	1,1	0,5
Noia	308	7,8	14,6	27,9	22,4	13,0	2,9	2,9	0,0	0,3
P9_SISTEMA										
Sistema educatiu andorrà	374	10,2	18,2	23,3	18,7	11,8	4,8	1,1	1,1	0,3
Sistema educatiu espanyol	223	11,7	18,4	27,8	22,4	7,6	4,0	1,8	0,0	0,4
Sistema educatiu francès	91	4,4	12,1	28,6	24,2	9,9	6,6	3,3	0,0	1,1

13.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per motiu canvi mòbil:

% Horitzontals	Es va espantillar	Pantalla trencada	En volia un de nou	El mòbil funcionava, però malament	El vaig perdre / Me'l van robar	NS/NC	Em van donar el mòbil d'un familiar	Me'n van comprar un de nou	Mai l'he canviat	Altres	
Total	688	56,1	22,8	17,2	7,1	5,5	3,8	2,9	1,5	1,3	0,4
P1_SEXE											
Noi	380	53,2	23,2	17,4	7,6	7,1	4,5	3,9	1,6	1,1	0,8
Noia	308	59,7	22,4	16,9	6,5	3,6	2,9	1,6	1,3	1,6	0,0
P9_SISTEMA											
Sistema educatiu andorrà	374	54,8	23,8	19,5	7,2	5,9	2,4	1,9	1,3	1,3	0,5
Sistema educatiu espanyol	223	56,1	21,1	13,0	6,7	6,7	6,3	3,1	1,3	1,8	0,4
Sistema educatiu francès	91	61,5	23,1	17,6	7,7	1,1	3,3	6,6	2,2	0,0	0,0

14.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per comprar roba de segona mà:

% Horitzontals	Sí, sempre que puc	Sí, alguna vegada	No, mai	
Total	688	2,9	22,1	75,0
P1_SEXE				
Noi	380	3,2	17,4	79,5
Noia	308	2,6	27,9	69,5
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	3,2	21,1	75,7
Sistema educatiu espanyol	223	2,2	22,9	74,9
Sistema educatiu francès	91	3,3	24,2	72,5

15.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per disposar de més roba de la necessària:

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	34,6	57,7	7,7
P1_SEXE				
Noi	380	29,7	63,4	6,8
Noia	308	40,6	50,6	8,8
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	38,2	55,6	6,1
Sistema educatiu espanyol	223	30,0	60,1	9,9
Sistema educatiu francès	91	30,8	60,4	8,8

16.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per què es fa amb la roba quan ja no es necessita:

% Horitzontals	La dono a associacions, ONG's i d'altres organismes de caràcter solidari	A persones conegudes (familiars, amistats, veïns...)	La reaprofito convertint-la en draps, bosses de roba, fundes, noves peces de roba...	La veng en plataformes de compra/venta de segona mà	La llenço	NS/NC	La guardo	
Total	688	54,7	29,5	18,8	18,3	11,8	5,5	1,0
P1_SEXE								
Noi	380	47,4	30,0	14,5	17,4	15,3	6,3	1,1
Noia	308	63,6	28,9	24,0	19,5	7,5	4,5	1,0
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	53,7	33,4	19,5	19,0	13,1	4,0	0,5
Sistema educatiu espanyol	223	56,5	22,4	17,5	15,7	10,3	8,1	1,8
Sistema educatiu francès	91	53,8	30,8	18,7	22,0	9,9	5,5	1,1

17.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per sortides realitzades a la muntanya durant el darrer any:

% Horitzontals	No, cap	Sí, una sortida	almenys Sí, entre 2 i 5 sortides	Sí, entre 6 i 9 sortides	10 sortides o més	NS/NC	
Total	688	7,1	17,6	32,1	15,4	26,0	1,7
P1_SEXE							
Noi	380	7,4	14,7	28,2	15,3	32,9	1,6
Noia	308	6,8	21,1	37,0	15,6	17,5	1,9
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	7,2	18,7	33,7	14,2	25,1	1,1
Sistema educatiu espanyol	223	7,6	17,9	30,9	16,6	24,2	2,7
Sistema educatiu francès	91	5,5	12,1	28,6	17,6	34,1	2,2

18.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per actituds a emprendre a la muntanya:

% Horizontals	No llençar brossa	Respectar la natura	Respectar la flora	Respectar la fauna	No fer foc	Més controls	No fumar	
Total	688	86,3	28,9	20,2	18,3	12,5	5,5	5,1
P1_SEXE								
Noi	380	82,1	27,9	17,6	16,8	13,7	5,5	5,3
Noia	308	91,6	30,2	23,4	20,1	11,0	5,5	4,9
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	86,6	28,9	23,0	16,8	13,6	4,8	6,1
Sistema educatiu espanyol	223	83,9	28,7	15,7	17,9	11,7	4,5	3,1
Sistema educatiu francès	91	91,2	29,7	19,8	25,3	9,9	11,0	5,5

18.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per actituds a emprendre a la muntanya:

% Horizontals	Caminar pels camins marcats	No fer soroll	Recollir la brutícia que ens trobem	No anar amb vehicles motoritzats	Altres	Instal·lar més papereres	No construir a la muntanya, (restaurants, parcs d'atraccions...)	
Total	688	4,2	4,1	2,9	2,6	2,6	2,5	2,0
P1_SEXE								
Noi	380	3,9	3,7	2,6	2,9	3,7	1,8	2,4
Noia	308	4,5	4,5	3,2	2,3	1,3	3,2	1,6
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	3,5	3,2	3,2	3,5	1,9	2,1	1,1
Sistema educatiu espanyol	223	6,7	5,4	3,1	1,3	3,6	2,7	2,7
Sistema educatiu francès	91	1,1	4,4	1,1	2,2	3,3	3,3	4,4

19.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per nits passades en un refugi de muntanya:

% Horitzontals	Sí, almenys una vegada	Sí, més d'una vegada	No	NS/NC
Total	688	26,9	6,7 64,0	2,3
P1_SEXE				
Noi	380	30,1	6,8 60,2	2,8
Noia	308	23,0	6,6 68,6	1,7
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	27,4	5,8 66,0	0,9
Sistema educatiu espanyol	223	23,3	7,3 65,0	4,4
Sistema educatiu francès	91	33,7	9,3 53,5	3,5

20.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per quantes nits passades en un refugi de muntanya:

% Horitzontals	3 nits	2 nits	5 nits	6 nits	10 nits	7 nits	4 nits	Més de 10 nits	9 nits	
Total	688	23,3	18,6	11,6	9,3	7,0	7,0	11,6	9,3	2,3
P1_SEXE										
Noi	380	20,8	20,8	12,5	4,2	12,5	4,2	8,3	12,5	4,2
Noia	308	26,3	15,8	10,5	15,8	0,0	10,5	15,8	5,3	0,0
P9_SISTEMA										
Sistema andorrà educatiu	374	20,0	15,0	15,0	5,0	15,0	10,0	10,0	5,0	5,0
Sistema espanyol educatiu	223	20,0	20,0	0,0	20,0	0,0	6,7	20,0	13,3	0,0
Sistema francès educatiu	91	37,5	25,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,5	0,0

21.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per actituds a emprendre quan es passa una nit en un refugi de muntanya:

% Horitzontals		No deixar deixalles	Respectar refugis	els altres persones (soroll, fumar, descans...)	Respectar a les altres persones (soroll, descans...)	Respectar l'entorn del refugi
Total		688	63,4	33,1	21,5	15,8
P1_SEXE						
Noi		380	54,7	32,1	23,4	12,4
Noia		308	74,0	34,4	19,2	20,1
P9_SISTEMA						
Sistema andorrà	educatiu	374	64,4	33,4	22,5	17,1
Sistema espanyol	educatiu	223	62,3	30,9	20,2	14,8
Sistema francès	educatiu	91	61,5	37,4	20,9	13,2

21.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per actituds a emprendre quan es passa una nit en un refugi de muntanya:

% Horitzontals		No fer foc/vigilar amb el foc	Anar amb material adequat	el Altres	No he anat mai a un refugi	Dormir	
Total		688	15,6	4,8	2,2	1,6	1,3
P1_SEXE							
Noi		380	14,5	5,0	3,2	1,6	2,1
Noia		308	16,9	4,5	1,0	1,6	0,3
P9_SISTEMA							
Sistema andorrà	educatiu	374	12,6	4,0	1,9	1,9	0,5
Sistema espanyol	educatiu	223	18,4	5,4	2,7	1,3	1,3
Sistema francès	educatiu	91	20,9	6,6	2,2	1,1	4,4

22.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (redueixo l'energia que consumeixo a casa):

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	49,4	31,1	19,5
P1_SEXE				
Noi	380	49,5	33,7	16,8
Noia	308	49,4	27,9	22,7
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	44,7	33,2	22,2
Sistema educatiu espanyol	223	54,7	27,8	17,5
Sistema educatiu francès	91	56,0	30,8	13,2

22.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (escullo certs productes):

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	38,2	46,5	15,3
P1_SEXE				
Noi	380	33,7	51,8	14,5
Noia	308	43,8	39,9	16,2
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	32,6	51,3	16,0
Sistema educatiu espanyol	223	42,2	42,6	15,2
Sistema educatiu francès	91	51,6	36,3	12,1

22.3.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (signo peticions socials):

% Horizontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	15,7	61,9	22,4
P1_SEXE				
Noi	380	16,3	61,1	22,6
Noia	308	14,9	63,0	22,1
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	14,7	61,2	24,1
Sistema educatiu espanyol	223	15,2	63,2	21,5
Sistema educatiu francès	91	20,9	61,5	17,6

22.4.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (boicotejo empreses):

% Horizontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	18,2	62,6	19,2
P1_SEXE				
Noi	380	20,5	60,3	19,2
Noia	308	15,3	65,6	19,2
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	14,7	67,1	18,2
Sistema educatiu espanyol	223	16,1	62,8	21,1
Sistema educatiu francès	91	37,4	44,0	18,7

22.5.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (activitats a favor del medi ambient):

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	24,9	59,3	15,8
P1_SEXE				
Noi	380	25,5	59,7	14,7
Noia	308	24,0	58,8	17,2
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	26,5	57,8	15,8
Sistema educatiu espanyol	223	19,3	64,6	16,1
Sistema educatiu francès	91	31,9	52,7	15,4

23.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (el medi ambient és important per a mi):

% Horitzontals	Molt en desacord	En desacord	D'acord	Molt d'acord	NS/NC	
Total	688	5,5	4,4	49,3	35,9	4,9
P1_SEXE						
Noi	380	7,1	5,3	47,6	35,5	4,5
Noia	308	3,6	3,2	51,3	36,4	5,5
P9_SISTEMA						
Sistema educatiu andorrà	374	7,0	3,7	50,3	35,0	4,0
Sistema educatiu espanyol	223	4,5	4,5	49,8	35,4	5,8
Sistema educatiu francès	91	2,2	6,6	44,0	40,7	6,6

24.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (informació respecte el canvi climàtic):

% Horitzontals	En sé alguna cosa i ho podria explicar sobre	Estic familiaritzat/da amb el tema i no tindria cap problema per explicar-ho	N'he sentit a parlar, però seria capaç d'explicar-ho	Mai n'he sentit a parlar
Total	688	49,3	38,1	7,7
P1_SEXE				
Noi	380	47,4	37,6	7,4
Noia	308	51,6	38,6	8,1
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	48,4	36,9	9,4
Sistema educatiu espanyol	223	52,0	35,4	8,1
Sistema educatiu francès	91	46,2	49,5	0,0

25.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (capacitats per explicar els efectes de les emissions de CO2):

% Horitzontals	Molta facilitat	Certa facilitat	Certa dificultat	Molta dificultat
Total	688	22,7	48,3	23,8
P1_SEXE				
Noi	380	26,1	49,7	19,5
Noia	308	18,5	46,4	29,2
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	19,0	47,6	27,0
Sistema educatiu espanyol	223	23,3	50,2	22,0
Sistema educatiu francès	91	36,3	46,2	15,4

25.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (capacitats per explicar les diferències entre països amb el canvi climàtic):

% Horitzontals		Molta facilitat	Certa facilitat	Certa dificultat	Molta dificultat
Total	688	30,5	46,7	19,2	3,6
P1_SEXE					
Noi	380	32,6	48,2	15,8	3,4
Noia	308	27,9	44,8	23,4	3,9
P9_SISTEMA					
Sistema educatiu andorrà	374	24,9	51,1	20,9	3,2
Sistema educatiu espanyol	223	35,4	40,4	19,3	4,9
Sistema educatiu francès	91	41,8	44,0	12,1	2,2

25.3.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per informe PISA (capacitats per debatre sobre les conseqüències de desenvolupament econòmic):

% Horitzontals		Molta facilitat	Certa facilitat	Certa dificultat	Molta dificultat
Total	688	23,1	43,0	27,8	6,1
P1_SEXE					
Noi	380	25,0	44,7	23,7	6,6
Noia	308	20,8	40,9	32,8	5,5
P9_SISTEMA					
Sistema educatiu andorrà	374	19,8	43,3	31,0	5,9
Sistema educatiu espanyol	223	22,4	42,6	27,8	7,2
Sistema educatiu francès	91	38,5	42,9	14,3	4,4

26.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per espais d'aprenentatge de valors sostenibles:

% Horitzontals	Escola	Xarxes socials	Casa, família	Televisió, cinema, documentals...	Amistats	Associacions, fòrums, casals...	NS/NC	Altres	
Total	688	65,7	49,7	47,1	42,9	10,9	9,0	3,2	0,4
P1_SEXE									
Noi	380	63,2	48,2	50,3	38,2	10,5	9,2	4,7	0,8
Noia	308	68,8	51,6	43,2	48,7	11,4	8,8	1,3	0,0
P9_SISTEMA									
Sistema educatiu andorrà	374	66,8	52,9	46,0	41,2	10,2	7,2	3,2	0,3
Sistema educatiu espanyol	223	63,2	40,8	47,1	44,8	8,1	9,0	3,6	0,0
Sistema educatiu francès	91	67,0	58,2	51,6	45,1	20,9	16,5	2,2	2,2

27.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per valors i actituds sostenibles a l'escola:

% Horitzontals		Molt d'acord	D'acord	En desacord	Molt en desacord	NS/NC
Total	688	15,4	47,4	21,1	6,0	10,2
P1_SEXE						
Noi	380	17,9	46,3	17,9	7,1	10,8
Noia	308	12,3	48,7	25,0	4,5	9,4
P9_SISTEMA						
Sistema educatiu andorrà	374	16,3	54,0	15,5	4,0	10,2
Sistema educatiu espanyol	223	17,0	44,4	23,8	4,5	10,3
Sistema educatiu francès	91	7,7	27,5	37,4	17,6	9,9

28.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per activitats a l'aire lliure a les escoles:

% Horitzontals	Sí	No	NS/NC	
Total	688	76,9	11,2	11,9
P1_SEXE				
Noi	380	75,5	12,4	12,1
Noia	308	78,6	9,7	11,7
P9_SISTEMA				
Sistema educatiu andorrà	374	71,4	13,4	15,2
Sistema educatiu espanyol	223	83,4	8,1	8,5
Sistema educatiu francès	91	83,5	9,9	6,6

29.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció de Govern d'Andorra:

% Horitzontals	Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC	
Total	688	5,2	6,1	21,1	44,2	11,2	12,2
P1_SEXE							
Noi	380	7,1	5,8	22,6	39,7	13,4	11,3
Noia	308	2,9	6,5	19,2	49,7	8,4	13,3
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	5,3	5,6	20,6	44,7	9,9	13,9
Sistema educatiu espanyol	223	3,6	5,8	21,5	47,1	13,9	8,1
Sistema educatiu francès	91	8,8	8,8	22,0	35,2	9,9	15,4

30.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció dels Comuns:

% Horitzontals		Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC
Total	688	3,1	5,5	18,8	48,4	11,2	13,1
P1_SEXE							
Noi	380	2,9	7,1	19,2	43,7	13,7	13,4
Noia	308	3,2	3,6	18,2	54,2	8,1	12,7
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	2,1	5,6	16,8	50,3	9,1	16,0
Sistema educatiu espanyol	223	3,6	4,9	17,9	49,8	14,3	9,4
Sistema educatiu francès	91	5,5	6,6	28,6	37,4	12,1	9,9

31.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció de la ciutadania:

% Horitzontals		Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC
Total	688	6,1	12,9	32,6	30,8	8,0	9,6
P1_SEXE							
Noi	380	6,6	11,8	27,1	32,6	11,3	10,5
Noia	308	5,5	14,3	39,3	28,6	3,9	8,4
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	4,5	12,0	33,7	32,1	7,0	10,7
Sistema educatiu espanyol	223	6,7	11,7	31,8	31,8	9,0	9,0
Sistema educatiu francès	91	11,0	19,8	29,7	23,1	9,9	6,6

32.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció de les escoles:

% Horitzontals		Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC
Total	688	4,4	8,3	19,3	47,8	11,9	8,3
P1_SEXE							
Noi	380	5,5	7,1	18,2	46,1	13,9	9,2
Noia	308	2,9	9,7	20,8	50,0	9,4	7,1
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	2,9	7,8	18,7	50,8	10,2	9,6
Sistema educatiu espanyol	223	3,1	4,0	20,2	48,0	17,5	7,2
Sistema educatiu francès	91	13,2	20,9	19,8	35,2	5,5	5,5

33.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció de les estacions d'esquí:

% Horitzontals		Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC
Total	688	3,2	5,8	15,8	46,1	13,2	15,8
P1_SEXE							
Noi	380	4,2	6,3	15,5	42,9	16,6	14,5
Noia	308	1,9	5,2	16,2	50,0	9,1	17,5
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	2,1	6,4	16,0	46,8	10,7	17,9
Sistema educatiu espanyol	223	1,8	4,5	13,9	50,2	16,6	13,0
Sistema educatiu francès	91	11,0	6,6	19,8	33,0	15,4	14,3

34.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció del sector de la construcció:

% Horitzontals	Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC	
Total	688	6,8	12,2	17,2	37,8	7,3	18,8
P1_SEXE							
Noi	380	6,8	11,1	15,3	40,0	10,5	16,3
Noia	308	6,8	13,6	19,5	35,1	3,2	21,8
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	6,4	11,5	17,6	37,4	6,4	20,6
Sistema educatiu espanyol	223	4,5	9,9	18,4	43,5	8,1	15,7
Sistema educatiu francès	91	14,3	20,9	12,1	25,3	8,8	18,7

35.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció dels bars i restaurants:

% Horitzontals	Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC	
Total	688	3,6	6,8	17,2	47,4	8,0	17,0
P1_SEXE							
Noi	380	5,3	6,6	14,7	47,1	9,7	16,6
Noia	308	1,6	7,1	20,1	47,7	5,8	17,5
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	3,2	7,2	17,6	45,7	5,6	20,6
Sistema educatiu espanyol	223	1,8	4,5	14,8	53,4	11,7	13,9
Sistema educatiu francès	91	9,9	11,0	20,9	39,6	8,8	9,9

36.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per percepcions envers l'acció de l'oci nocturn:

% Horitzontals		Molt malament	Malament	Regular	Bé	Molt bé	NS/NC
Total	688	6,3	8,7	16,9	39,5	8,7	19,9
P1_SEXE							
Noi	380	7,1	6,6	14,7	41,1	10,3	20,3
Noia	308	5,2	11,4	19,5	37,7	6,8	19,5
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	4,3	8,3	19,3	39,8	5,9	22,5
Sistema educatiu espanyol	223	3,1	9,0	13,9	43,5	13,0	17,5
Sistema educatiu francès	91	22,0	9,9	14,3	28,6	9,9	15,4

37.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per propostes de millora a nivell estatal:

% Horitzontals	Campanyes de sensibilització	Reciclar	Fomentar l'ús d'energies sostenibles	Reduir la contaminació (emissions, empreses, brossa...)	Restriccions als vehicles contaminants	Fomentar l'ús del transport públic	Canvis en els hàbits de consum
Total	688	18,9	14,0	13,7	11,0	10,0	8,9
P1_SEXE							
Noi	380	17,9	11,6	14,2	11,3	8,2	6,1
Noia	308	20,1	16,9	13,0	10,7	12,3	10,7
P9_SISTEMA							
Sistema educatiu andorrà	374	17,9	14,7	13,1	12,6	9,1	7,8
Sistema educatiu espanyol	223	21,5	14,8	12,6	9,0	10,3	6,7
Sistema educatiu francès	91	16,5	8,8	18,7	9,9	13,2	13,2

37.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per propostes de millora a nivell estatal:

% Horitzontals	Fomentar l'ús de vehicles elèctrics	Reduir les construccions	Sistema regulador/sancionador de pràctiques contaminants	Transport públic elèctric	Fomentar l'ús de bicicletes i patinets	Netejar la muntanya	Transport públic gratuït/econòmic	
Total	688	7,4	6,5	5,7	4,8	4,4	4,2	4,1
P1_SEXE								
Noi	380	8,4	5,8	5,5	5,0	3,9	4,2	2,9
Noia	308	6,2	7,5	5,8	4,5	4,9	4,2	5,5
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	7,2	7,2	6,7	5,6	3,2	4,8	4,0
Sistema educatiu espanyol	223	5,8	5,8	5,8	2,7	4,9	3,6	4,5
Sistema educatiu francès	91	12,1	5,5	1,1	6,6	7,7	3,3	3,3

37.3.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per propostes de millora a nivell estatal:

% Horitzontals	Canvis en el sistema econòmic (decreixement, dependència combustibles fòssils...)	Fomentar els desplaçaments caminant	Consensos de la classe política amb la ciutadania	Creació de més zones verdes	Regular el turisme	Millorar la xarxa viària del país (més carrils, menys trànsit...)	Prendre exemple d'altres països	
Total	688	3,8	2,2	1,9	1,3	1,2	0,9	0,6
P1_SEXE								
Noi	380	3,7	1,3	2,1	1,6	1,3	0,8	0,8
Noia	308	3,9	3,2	1,6	1,0	1,0	1,0	0,3
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	4,0	1,6	2,1	1,1	0,5	0,8	0,3
Sistema educatiu espanyol	223	0,9	3,6	0,9	1,3	2,2	0,9	1,3
Sistema educatiu francès	91	9,9	1,1	3,3	2,2	1,1	1,1	0,0

38.1.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per propostes de millora a nivell personal:

% Horitzontals	Reciclar més	Caminar més per estalviar en desplaçaments (menys cotxe i bus)	Estalviar aigua (dutar-me més ràpid o amb aigua més freda, tancar aixetes)	Estalviar electricitat (desendollar cables que no utilitzi, apaga llums que no necessito, utilitzar llum del sol de dia)	Evitar comprar tant. Reduir el consumisme No malbaratar	Utilitzar més el transport públic	No llençar escombraries fora de la terra, la natura, rius). I si la trobo llençar-la	
Total	688	35,2	15,4	15,4	15,0	14,2	10,3	7,8
P1_SEXE								
Noi	380	29,2	11,3	13,2	10,3	12,1	10,8	8,9
Noia	308	42,5	20,5	18,2	20,8	16,9	9,7	6,5
P9_SISTEMA								
Sistema educatiu andorrà	374	37,4	14,4	13,9	14,4	15,2	11,0	8,8
Sistema educatiu espanyol	223	31,8	17,0	11,2	16,6	14,3	9,9	9,0
Sistema educatiu francès	91	34,1	15,4	31,9	13,2	9,9	8,8	1,1

38.2.- Creuament constants sociodemogràfiques (sexe i centre educatiu) per propostes de millora a nivell personal:

% Horitzontals	Reduir els desplaçaments amb vehicle privat que contamina	Reutilitzar més	Aprendre més, implicar-me i ajudar a les persones del meu entorn (família, amics, veïns)	Reduir el consum de plàstics	Altres	Comprar menjar més sostenible (de km. 0, orgànic, BIO, menys carn i peix...)	Adquirir un vehicle de transport elèctric (cotxe, patinet, moto, bicicleta...)	Utilitzar més la bicicleta per desplaçar-me	
Total	688	7,7	7,4	7,3	5,1	3,9	3,5	3,3	2,5
P1_SEXE									
Noi	380	6,3	5,8	7,4	3,7	5,0	2,9	5,8	3,7
Noia	308	9,4	9,4	7,1	6,8	2,6	4,2	0,3	1,0
P9_SISTEMA									
Sistema educatiu andorrà	374	8,6	5,3	9,1	4,8	2,1	4,0	3,7	2,7
Sistema educatiu espanyol	223	6,7	11,7	4,5	4,0	6,3	2,2	2,2	1,8
Sistema educatiu francès	91	6,6	5,5	6,6	8,8	5,5	4,4	4,4	3,3

ANNEX 3 - RESULTAT DEL PROCÉS PARTICIPATIU ALS SECTORS I AGENTS IMPLICATS

SESSIÓ PARTICIPATIVA ESTRATÈGIA ANDORRANA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT

Data: 4 de maig del 2022, 16h

Lloc: Sala 2, edifici administratiu del Govern

Assistents del grup motor:

Marc Rossell, Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat

Montse Brugulat, Andorra Recerca + Innovació

Marc Pons Martell, Departament de Participació Ciutadana

Iolanda Perez, Departament de Participació Ciutadana

Aina Sansó, Andorra Sostenible

Adrià Vergés, Ministeri d'Afers Exteriors

Assistents participants:

Jean-Michel Armengol, Comissió nacional andorrana de la UNESCO

Josep M. Cabanes, Federació Andorrana de Caça i Pesca

Roser Calvo, Àrea de Formació Andorrana

Lourdes Cirera, Col·legi Sant Ermengol

Ramon Copons, Rector de la Universitat Carlemany

Marc Font, Andorra Recerca + Innovació

Anna Gascón, Àrea d'interpretació de la Casa de la Muntanya (Comú d'Ordino)

Vanessa Giadas, Associació Montessori

Daniel Ginesta, Associació Guies de Muntanya

Montse Guerrero, Ski Andorra

Dr. Eladi Llop, Vicerector d'Ordenació Acadèmica Universitat Europea

Simone Meneses, Responsable medi ambient de Pal-Arinsal

Francesc Poujarnisclé, Escola de Formació de Professions Esportives i de Muntanya

Paula Priego, Comú Sant Julià

Laura Riba, Col·legi Sagrada Família

Sergi Riba, Comú d'Ordino

Gemma Ribera, Universitat Carlemany

Àlex Rodríguez, Andorra Sostenible

Pilar Rodríguez, Àrea de Formació Andorrana

Susanna Simon, Directora executiva del pla de gestió de la Vall del Madriu-Perafita-Claror

Ferran Teixidó, Cos de Banders

Victor Torres, Responsable de Medi ambient de Soldeu El Tarter

Oriol Travesset, Andorra Recerca + Innovació

Núria Turmo, Col·legi Sant Ermengol

Desenvolupament de la sessió:

El Sr. Marc Pons dona la benvinguda a les persones assistents i seguidament passa a presentar a les dinamitzadores de la sessió: Montse Brugulat, Iolanda Pérez i Aina Sansó.

Seguidament les persones assistents es presenten, per posteriorment s'exposa, a grans trets, l'Estratègia Pirinenca d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat, on hi va participar activament Andorra Recerca + Innovació. Es presenten sobretot les línies estratègiques i els objectius que es pretenen assolir per a cadascuna de les línies estratègiques:

- 1. Afavorir la gestió sostenible dels Pirineus reforçant les dinàmiques de coordinació, participació de la població i de reconexió amb el món rural (habitants, visitants) i la natura.**
- 2. Promoure accions de sensibilització i de formació per als càrrecs electes, els tècnics territorials i els socioprofessionals dels Pirineus, entorn dels valors mediambientals, la biodiversitat i el vincle entre la salut i el medi ambient i, donar suport al sector turístic en la diversificació de la seva oferta.**
- 3. Fomentar la participació dels responsables polítics i societat en l'adaptació al canvi climàtic i la mitigació dels seus efectes.**
- 4. Destacar l'impacte positiu de l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible dels Pirineus.**
- 5. Comunicar i compartir el coneixement.**

En relació a la línia estratègica 1, sobretot en l'aspecte relatiu amb la reconexió amb el món rural, es comenta que tot i que a Andorra sigui important i que afecti molt la part rural, la nostra realitat fa que no pugui tenir el mateix tractament que a la resta dels Pirineus, ja que no es treballa de la mateixa manera.

A trets generals, es comenta que primer cal un treball de definició, no només de l'educació ambiental, sinó també del concepte de sostenibilitat i la seva relació amb altres àmbits. En aquest sentit, també es planteja la qüestió del concepte holístic de la sostenibilitat que contempli altres àmbits relacionats amb la sostenibilitat.

També es fa esment a la manca de recursos per a la promoció de l'educació ambiental, la qual es considera que necessita més impuls per part de les institucions.

No obstant aquesta observació, també es comenta que en l'actualitat s'han fet moltes accions, considerant que, fins i tot, hi ha un excés d'oferta per a les escoles. També es fa esment d'algunes actuacions que es duen a terme sobre educació ambiental en l'actualitat.

També es comenta la manca de coordinació amb Govern, ficant com a exemple el treball realitzat a Ordino com a Reserva de la Biosfera.

Finalment, es considera la necessitat de disposar d'una diagnosi per poder opinar amb un major coneixement de causa, citant per exemple la capacitat de càrrega dels espais naturals.

Seguidament es passa a repartir als assistents per grups per tal que puguin treballar propostes d'acció en relació a les línies estratègiques, configurant quatre grups de treball i treballant, per tat, 4 de les 5 línies estratègiques. Posteriorment, els grups presenten les propostes d'accions sorgides als grups..

Línia estratègica 1. Afavorir la gestió sostenible dels Pirineus reforçant les dinàmiques de coordinació, participació de la població i de reconexió amb el món rural (habitants, visitants) i la natura.

- ❁ Crear una xarxa nacional d'entitats públiques i privades i d'actors que es dediquin a la sensibilització i a l'educació per a la sostenibilitat.
- ❁ Crear campanyes de divulgació ADAPTADES als canals de comunicació i tecnologies emprades pels diferents públics.
- ❁ Identificar característiques dels diferents públics per optimitzar en la transmissió de coneixements ADAPTATS relatius a la sostenibilitat.
- ❁ Fomentar formacions per polítics i tècnics (alts càrrecs) en matèria de sostenibilitat amb caràcter obligatori, en tots els àmbits.
- ❁ Accions informatives en l'àmbit de l'Hosteleria, informant usuaris mitjançant:
 - Banners informatius en el moment de les reserves.
 - Etiquetes i informació en zones estratègiques (dutxes...)

- Vincular ECOTAXA a mesures de conscienciació informant per a què serveix.
- Clips de vídeo en canals interns dels hotels
- Malbaratament alimentari → conscienciar del o penalitzar el malbaratament amb actuacions homogènies del sector.
- Crear calculadora de la petjada ecològica o explicar quines aplicacions existeixen per poder-les utilitzar.
- Fer formacions especialitzades a diferents sectors creant altres.

Línia estratègica 2. Promoure accions de sensibilització i de formació per als càrrecs electes, els tècnics territorials i els socioprofessionals dels Pirineus, entorn dels valors mediambientals, la biodiversitat i el vincle entre la salut i el medi ambient i, donar suport al sector turístic en la diversificació de la seva oferta.

- ✿ Centrar l'EA en les escoles com a base per tota la societat. Unificar les accions a totes les escoles.
- ✿ Fer estudis de la capacitat de càrrega dels espais naturals (no només dels espais protegits).
- ✿ Controlar l'accés als espais protegits/naturals sensibles (cantaders, gall de bosc)
- ✿ Augmentar el pressupost per l'EDS (activitats, sortides...)
- ✿ Fer una gestió correcta dels espais naturals per afavorir la conservació → comunicar correctament aquestes accions.
- ✿ Coordinar/unificar les gestions comunals i institucionals en general.
- ✿ Conscienciar de les amenaces als espais naturals (sancionar si no es fa correcte).
- ✿ Millorar el reciclatge → millor comunicació i campanyes mediàtiques.

Línia estratègica 4. Destacar l'impacte positiu de l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible dels Pirineus.

- ✿ Seguir fomentant les Escoles Verdes.
- ✿ Donar l'opció als joves de fer pràctiques o voluntariat (formació) relacionat amb el món ambiental. Posar límits al creixement econòmic.
- ✿ Insistir en un canvi d'hàbits i de valors.
- ✿ Fomentar el consum responsable i de proximitat.
- ✿ Introduir una assignatura de medi ambient i sostenibilitat.
- ✿ Fer més sortides a la natura per inculcar el respecte al patrimoni natural i incloure activitats i destins diferents.
- ✿ Donar un objectiu a les sortides (*Clean Up Day*).
- ✿ Ressò i reconeixement a les tasques o accions amb finalitat ambiental.
- ✿ Millorar el civisme i la conscienciació.
- ✿ Missatge global.

Línia estratègica 5. Comunicar i compartir el coneixement.

- ❁ Donar més recursos humans per fer comunicació i màrqueting per arribar a tothom, a Andorra Sostenible perquè continuï sent el punt de referència de comunicació social (paral·lelisme amb *Agenda.ad*). CENTRALITZAR, COORDINAR
- ❁ Reflectir-hi les accions que es fan des de comuns, espais protegits...
- ❁ Crear un canal de comunicació i potenciar els diferents canals (no només els digitals) ESTRATÈGIA PER ARRIBAR A TOTHOM
- ❁ Donar valor és comunicar
- ❁ Compartir coneixement = educar. Sistemes educatius d'Andorra i universitats que comuniquin a la població + crear una xarxa per compartir.
- ❁ Edicions periòdiques de divulgació → com arribem a la informació?
- ❁ Optimitzar esforços (econòmics, temps...) a través d'una xarxa d'educació per a la sostenibilitat on es comparteixin accions i es faci un pla consensuat. A més, la formació de docents per als ODS.